

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**BELEDİYELERİN YEREL HİZMET
ÜRETİMİNDE SİVİL TOPLUM
KURULUŞLARININ ROLÜ**

İBRAHİM HALİL GÜZEL

2502120495

TEZ DANIŞMANI

PROF.DR. HATİCE KURTULUŞ AYDAL

İSTANBUL, 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : İBRAHİM HALİL GÜZEL Numarası : 2502120495
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : SİYASET BİLİMİ VE KAMU
YÖNETİMİ Danışmanı : PROF. DR. HATİCE KURTULUŞ AYDAL
Tez Savunma Tarihi : 03.01.2018 Saati : 13:30
Tez Başlığı :
"BELEDİYELERİN YEREL HİZMET ÜRETİMİNDE SİVİL TOPLUM
KURULUŞLARININ ROLÜ"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulara sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. HATİCE KURTULUŞ AYDAL		Kabul
2- DOÇ. DR. PELİN PINAR GİRİTLİOĞLU		Kabul
3- DOÇ. DR. AYŞEGÜL YAKAR ÖNAL		Kabul
4- DOÇ. DR. ERBAY ARIKBOĞA		Kabul
5- DOÇ. DR. ŞÜKRÜ ASLAN		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. BİNNUR ÖKTEM ÜNSAL		
2- YRD. DOÇ. DR. EYLEM ÖZDEMİR		

ÖZ
BELEDİYELERİN YEREL HİZMET ÜRETİMİNDE SİVİL TOPLUM
KURULUŞLARININ ROLÜ
İBRAHİM HALİL GÜZEL

Son dönemde dünyada yaşanmakta olan değişim ve dönüşümler ekseninde kamu yönetimine yönelik olarak yeni görüşler ve tartışmalar yaşanmaktadır. Tartışmaların odak noktasını, kamu yönetiminin yeniden tanımlanması, merkezi yönetim şeklinden yerel yönetimlere doğru yetki ve görev paylaşımı, devri, katı ve hiyerarşik bir yapılanmadan şeffaf, katılımcı bir yönetime geçiş oluşturmaktadır. Burada özellikle iki kavramın öne çıktığı görülmektedir. Bunlar yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Gerek ulusal gerek uluslararası birçok metinde, düzenlemede sivil toplum kuruluşlarına vurgu yapıldığı ve yerel yönetimlerin kenti yönetirken, gerek planlama gerek uygulama aşamasında sivil toplum kuruluşları ile beraber hareket etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

Çalışmada özellikle bu konuya odaklanılmaktadır. İnsanların belli bir amacı gerçekleştirmek, bir soruna dikkat çekmek, bireysel olarak güçlerinin yetmediği zaman bir araya gelerek örgütlü bir yapı olarak seslerini daha güçlü duyurabilmek için sivil toplum kuruluşları kurduklarını görmekteyiz. Katılımcılığı sağlamada, kentin sorunlarını ve ihtiyaçlarını dile getirmede, bir soruna dikkat çekmede önemli birer aktör olarak sivil toplum kuruluşları karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada dört farklı kentte (İstanbul, Eskişehir, Elazığ, Zonguldak) sivil toplum kuruluşları ile belediyelerin ilişkilerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Çalışma, adı geçen dört kentte, belediyelerin hizmet alanında faaliyet gösteren 76 sivil toplum kuruluşu yöneticisi ya da temsilcisi ile derinlemesine mülakat tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Özellikle belediyelerin kente dair hizmet ve faaliyetlerinde, o alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının sürece dahil olup olmadıkları, kente dair taleplerini, beklentilerini, sorunlarını belediyeye iletmek konusunda nasıl bir ilişkinin yaşandığı, etkili olduğu, kurumsal bir yapının olup olmadığı sorunları ele alınarak analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum Kuruluşları, Yerelleşme, Belediyeler, Katılım

ABSTRACT

THE ROLE OF NON GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN LOCAL PROVIDE SERVICES OF MUNICIPALITIES

İBRAHİM HALİL GÜZEL

Recently, there are new opinions and discussions about public administration on the axis of changes and transformations that are happening in the world. The focus of discussions is the redefinition of the public administration, the transfer of authority from the central government to the local governments, the shift from a rigid and hierarchical structure to a transparent, participatory governance. Here, it is seen that two concepts have become prominent. Local governments and non-governmental organizations. In many national and international documents, it is emphasized that civil society organizations in regulation are emphasized and that local governments should act together with non-governmental organizations in the process of planning and implementation while managing the city.

Specialy, this focus is on study. It is appear that when people are unable to perform a specific purpose, to attract solve problems, and when their individual powers are not enough, they have established civil society organizations to come together and hear their voices more strongly as an organized structure. In this study I aimed to examine the relationships between civil society organizations and municipalities in four different cities (İstanbul, Eskişehir, Elazığ, Zonguldak). In the four cities mentioned in our study, 76 non-governmental organization managers operating in the service area of the municipalities were realized through in-depth interviewing with the managers and presidents. In specialy, in the services and activities of the municipalities in the city, the fact that non-governmental organizations working in that area can be included in the process issues such as the demands of the city, the expectations, the way in which the problems are communicated to the municipality. How they are affected, whether they are effective, whether there is an institutional structure and all this issues analyzed.

Key Words: Non-Governmental Organizations, Decentralization, Municipalities, Participation

ÖNSÖZ

Bu çalışmada sivil toplum kuruluşlarının belediyelerle olan ilişkileri, belediyelerin kente dair politika, plan ve faaliyetlerinde, kendi hizmet alanlarını, uzmanlıklarını ilgilendiren konularda söz sahibi olup olmadıkları, belediyelerle iletişim kurup kuramadıkları, nasıl bir iletişim kurdukları, bunlara etki eden faktörler, sivil toplum kuruluşları gözünden bakılmaya ve analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışma dört farklı ilde gerçekleştirilmiştir. Bu iller seçilirken, illerin farklı coğrafi bölgelerden olmaları, o illerdeki belediyelerin farklı siyasi partilerden olması, iktidar ve ana muhalefet partileri, ayrıca illerden ikisinin büyükşehir, ikisinin de büyükşehir statüsünde olmayan kentlerden olması etkili olmuştur. Çalışma kapsamında dört farklı ilde, sivil toplum kuruluşları yöneticileri ile derinlemesine mülakat yapılarak gerçekleştirilmiştir. Burada özellikle son 30-40 yıldır sivil toplum kuruluşları ve katılım kavramlarının öne çıktığını görmekteyiz. Yapılan birçok yasal düzenlemede bu konulara da vurgu yapıldığı kente dair politikalarda bu kurumlara yer verilmesinin gerekliliği dile getirilmektedir. Bu çalışma özellikle uygulamada, sahada sivil toplum kuruluşlarının kendi hizmet alanlarında kenti ilgilendiren konulara ne derece katıldığı, nasıl bir katılımın olduğu, soru(n)larına odaklanmaktadır.

Bu çalışmanın yapılmasında desteği ve yardımı olan pek çok kişi bulunmaktadır. Gerek tezin belirlenmesi sürecinde, gerek tezin yazım sürecinde göstermiş olduğu sabır ve hoşgörü için danışmanım Prof.Dr.Hatice Kurtuluş'a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca gerek ders aşamasında gerekse tez aşamasında değerli görüşlerini paylaşan Prof.Dr. Adalet Alada'ya, tez izlemelerimde, tezimin şekillenmesinde ve sonuçlanmasında değerli katkıları olan hocam Doç.Dr.Erbay Arıkboğa'ya ve Doç.Dr.Pelin Pınar Giritlioğlu'na, gerek ders aşamasında özellikle de tez aşamasında yaşadığım sorunlarımı ve sıkıntılarımı sabırla paylaşan yardımcı olan müdürüme ve müdür yardımcılara, görüşme yaptığım benimle zamanlarını ve görüşlerini paylaşan STK yöneticilerine teşekkür ediyorum. Bu çalışmada bana en çok yardımcı olan benden maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen eşime ve aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu tez çalışması, bana en çok ihtiyaç duyduğu, oynamak istediği anlarda, zaman zaman ihmal etmek zorunda kaldığım canım oğlum Kerem'e ithaf edilmiştir.

İstanbul, 2018

İbrahim Halil GÜZEL

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİM SİVİL TOPLUM İLİŞKİSİ

1.1. Yerel Yönetimlerin Ortaya Çıkışındaki Koşullar, Dinamikler, İhtiyaçlar ve Sivil Toplum Bağı	8
1.1.1.Sivil Toplum Tartışması.....	12
1.1.2.Yerelde Öne Çıkan Aktörler Olarak STK'lar	22
1.2. Demokratik Katılımda Sivil Toplum	31
1.2.1.Katılım Kavramı ve Katılımı Belirleyen Etkenler	41
1.2.2.Kamusal Hizmetlerin Sunumuna Katılım	50
1.2.2.1.Hizmetlerin Sunum Sürecine Katılım Düzeyleri	52
1.2.2.2.Farklı Katılım Uygulamaları	59
1.2.2.2.1.Toplumcu Örgütlenme Faaliyetleri	59
1.2.2.2.2. Açık Oturum, Genel Halk Görüşmesi (Public Hearings)	60
1.2.2.2.3. Danışma Komiteleri (Advisory Committees/Councils)	61
1.2.2.2.4. Vatandaş Paneli/Jürisi (Citizens' Panel, Citizens' Review)	61
1.2.2.2.5. Planlama Çemberleri/Hücreleri (Planning Cells).....	62
1.2.2.2.6. Gerçekçi Planlama (Planning For Real).....	63
1.3. Kamu Yönetiminde Değişen Paradigmalar.....	64

1.3.1.Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması.....	68
1.3.2.Yönetişim Kavramı ve Kamu Yönetimine Etkisi	70

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BELEDİYE ve SİVİL TOPLUM İLİŞKİSİNE YEREL HİZMET ve KATILIM BAĞLAMINDA BAKMAK

2.1.Türkiye’de Modern Belediyelerin Kurulması ve Gelişimi	81
2.2.Belediye Hizmetlerinde Sivil Toplumun Katılım Sağlayıcı Rolü ve Yerel Siyasetin Yükselişi	86
2.3.Toplumcu Belediyecilik Anlayışı	93
2.4. Ulusal Belgelerde Katılımcılık.....	97
2.5. Türkiye’de Sivil Toplum Tartışması ve STK’ların Gelişimi	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÖRT KENTTE BELEDİYELERİN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE OLAN İLİŞKİLERİ: İSTANBUL, ESKİŞEHİR, ELAZIĞ, ZONGULDAK ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ

3.1.Araştırmanın Amacı Yöntemi Kapsamı.....	119
3.2. Seçilen Şehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında Katılımcılık.....	122
3.2.1.Stratejik Planlarda Başkanın Sunuş Metninde Katılım.....	122
3.2.2.Stratejik Planlarda Misyona Vizyon ve Temel İlkelerde Katılım.....	123
3.2.3.Stratejik Planlarda GZFT Analizinde Katılım	127
3.2.4.Stratejik Amaç/Stratejik Hedeflerde Katılım	127
3.2.5.Stratejik Planlarda Performans Gösterge ve Yatırım Hizmetlerde Katılım	129
3.3.Dört Kent Belediyesinin Hizmet Üretimine STK’ların Katılımının İncelenmesi	130
3.3.1.STK’ların Katılımcılık Algılaması ve Katılımın Gerçekleştiği Aşama	130
3.3.2.STK’ların Kentteki İşlevleri ve Etkileri	138
3.3.3.STK’ların Sorunları ve Birbirleri ile Olan İlişkileri.....	150

3.3.4.STK'ların Belediyeler ile İlişkileri İletişim Kurma Biçimleri	164
3.3.5.Belediyelerin STK'lara Bakışına İlişkin Düşünceler	169
3.3.6.STK'ların Görüş ve Fikirlerinin Alınması	178
3.3.7.Stratejik Planın Bilinirliği	182
3.3.8.Belediyelerin Hizmet ve Faaliyetlerinde STK'ların Katılımının Artırılması	184
SONUÇ	193
KAYNAKÇA	203
EK 1 Görüşme Yapılan Sivil Toplum Kuruluşları Listesi	226
EK 2 Görüşme Kapsamında Yöneltilen Sorular.....	230

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil1: Farklı Katılım Düzeyleri	56
Şekil2: Karar Verme Sürecinin Aşamaları	57
Şekil3: Yurttaş ve Kamu Yönetimi Etkileşiminin Evrim Süreci/ Yurttaşların Rolü	79
Şekil4: Yurttaş ve Kamu Yönetimi Etkileşiminin Evrim Süreci/Yönetişim ve Kamu Yönetiminin Rolü	79
Şekil5: Yurttaş ve Kamu Yönetimi Etkileşiminin Evrim Süreci/Etkileşim	80

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo1: Başkanın Sunuş Metninde Katılım	123
Tablo2: Misyon Vizyon ve Temel Değerlerde Katılımcılık	126
Tablo3: GZFT Analizinde Katılım	127
Tablo4: Stratejik Amaç ve Hedeflerde Katılım	128
Tablo5: Performans Gösterge, Hizmet ve Faaliyetlerde Katılım	129

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB** : Avrupa Birliği
- AKUT** : Arama Kurtarma Derneği
- BM** : Birleşmiş Milletler
- DB** : Dünya Bankası
- IMF** : İnternational Monetary Fund(Uluslararası Para Fonu)
- İBB** : İstanbul Büyükşehir Belediyesi
- KENTGES** : Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Ve Eylem Planı
- NGO** : Non Governmental Organizations
- SP** : Stratejik Plan
- STK** : Sivil Toplum Kuruluşu
- TEGEV** : Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
- TEMA** :Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı

GİRİŞ

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru bir dönüşümün yaşanmakta olduğu bu süreçte yönetim anlayışları, şekilleri ve ilkeleri bu süreçten doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmektedirler. Bu etkilerin kendini gösterdiği bir alan da hem demokratik bir yönetime daha yatkın oluşu hem de kamu yönetiminde önemli bir yer tutan yerel yönetimlerdir. Yaşanan bu süreç, özellikle yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkilerin de yeniden tanımlanmasını gerekli kılmaktadır. Demokrasi için aslında her ne kadar halkın kendi kendini yönetmesi şeklinde sade ve yüzeysel bir tanımlama yapılırsa da, politik karar alma mekanizmalarında ve süreçlerinde toplumu oluşturan bütün bireylerin ve aktörlerin katılımının pratikte aslında pek de mümkün olmadığı için, bireyler yönetme hakkını seçtikleri temsilcileri yoluyla kullanmak durumunda kalmaktadırlar. Burada ortaya çıkan temsil sorununun olumsuzluklarını azaltmak için katılım mekanizmalarının artırılması ve güçlendirilmesi gerekmektedir.

Temsili demokrasinin getirmiş olduğu tek merkezci ve bütüncül bir yönetim biçimi tartışmalara sebep olmakta, yerini farklı yönetim tekniklerine ve ilkelerine bırakmaktadır. Yeni anlayışın öne çıkan kavramları, katılım, çoğulculuk ve iktidarın merkezden çevreye doğru yayılmasıdır. Birlikte yönetme, birlikte yapma, farklı düşüncelere sahip grupların ve aktörlerin sürece dahil edilmesi fikirleri sıklıkla dile getirilmektedir. Özellikle temsili yönetim üzerindeki tartışmaların ve sorgulamaların artmasıyla birlikte, bireylerin ve bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları örgütlü yapıların yönetsel süreçlerde daha fazla yer almalarına yönelik talepler de artmıştır. Bu durum, birlikte yönetim ve katılımcı yönetim uygulamalarını gündeme getirmiştir. Katılım kavramını yerel bağlamda ele aldığımız zaman, kentte yaşayan bireylerin kendi gündelik yaşantılarını, hem bugününü hem de yarınını ilgilendiren hizmetlerde, politikalarda, projeler üzerinde söz söyleme, öneri sunma, eleştirme imkanı vererek demokrasiyi ve kamu yönetimini halkın isteklerine, ihtiyaçlarına ve beklentilerine yanıt verecek bir konuma getirmeyi amaçlamaktadır.

Yerel yönetimlerin katılım mekanizmalarının hayata geçirilmesinde, uygulanmasında merkezi yönetime göre daha uygun bir ortam sundukları ve daha avantajlı oldukları ileri sürülmektedir. Bu bakımdan yerel yönetimlerin önemini ve

yerel yönetimlere yapılan vurgunun her geçen gün arttığını görmekteyiz. Ancak, öneminin artması ile katılımcı bir işleve sahip olup olmayacağı sorusu önemli bir yer tutmaya devam etmektedir. Yerel yönetimlerin “demokrasinin beşiği”, “halka en yakın birimler” olduğu söylemleri önemli olmasına rağmen, demokratik yerel yönetim kavramı bunların çok daha ötesinde ve derin anlamlar içermektedir.

Aslında bu tartışmalar devam ederken devletin kendini topluma karşı nasıl konumlandığı geçmişte olduğu gibi bugün de önemini korumaktadır. Çünkü devletin kendini topluma karşı biçimlendirme şekli toplumun kendi konumunu belirlemesini etkilemektedir. Eğer devlet kendini her şeyin üstünde görüyorsa, her şeyi ben yaparım ben bilirim şeklinde bir anlayışa sahipse, alacağı kararlarda, uygulamalarında, bunlardan etkilenecek olanlara sorma ihtiyacı duymuyorsa, onların taleplerini, beklentilerini dikkate almayıp önemsemiyorsa yani tek taraflı bir belirleyicilik var ise bu durumda devlet ve toplum arasındaki ilişkide bir kopukluğun olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bunun tam tersi bir durum varsa devlet kendini topluma daha yakın bir yerde konumlandırıyorsa bu defa kamunun sorumluluklarından, işlevlerinden bir bölümü toplumla paylaşılmaya başlanır ve bu durum yeni aktörlerin ortaya çıkmasını sağlar. Devletin duracağı yeri belirlemesinde, konumunu belirlemesinde toplumsal örgütlenmelerin gücü ve niteliği de etki etmektedir. Toplumsal sorunlara, ihtiyaçlara karşı duyarlı bir örgütlenme varsa devlet de kendi pozisyonunu belirlerken bunu dikkate almaktadır.

Geleneksel kamu yönetiminin toplumsal ve ekonomik sorunları aşmada yetersiz kaldığı ileri sürülerek, kamu hizmetlerinin sunumunda rekabeti öne çıkaran, piyasa mekanizmalarıyla yürütülmesini, merkeziyetçi ve hiyerarşik bir yapıdan yatay ilişkilere dayalı bir yapıyı, yönetime yeni aktörlerin katılımı gerekliliğini öne süren yeni kamu yönetimi yaklaşımı yetkilerin merkezden yerele doğru aktarılması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Özellikle 1980’li yıllardan itibaren neoliberal politikalar çerçevesinde kamu yönetimi ile piyasa arasındaki sınırların kaldırılmaya çalışıldığını görmekteyiz. Bu durum sadece kuramsal düzeyde kalmamakta 1990’lı yıllardan itibaren uygulama düzeyinde karşımıza çıkmakta ve kendisini göstermektedir.

Bu süreçte yönetim kavramı kendine önemli bir yer bulmaktadır. Kamu gücünün sadece devlet tekelinde olmayacağı toplumla paylaşılması gerektiği iddiasında olan bu kavramın uygulamada kendisine yer bulmaya çalıştığını görmekteyiz. Kamu kurumlarının, kendileri dışındaki aktörlerle karşılıklı olarak etkileşim içinde bulunmalarının önemine ve gerekliliğine işaret edilmektedir. Kamu sektörü ile özel sektör arasındaki sınırların giderek azalmaya başladığını ve kamu yönetiminin gerek toplum karşısında gerek piyasa karşısında tek taraflı belirleyici olma gücünün sorgulandığını, değiştiğini görmekteyiz. Hem toplumsal sorunların çözümlenmesinde hem de kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde, ilgili bütün aktörlerin farklı sorumlulukları, yetkinlikleri olduğu belirtilmekte ve herkesin kendi potansiyelini, gücünü açığa çıkarmasına, kullanmasına olanak verilerek karşılıklı bir etkileşim ortamının oluşturulmasından bahsedilmektedir. Bu kapsamda baktığımız zaman yönetim kamu yönetiminde katılımcılığı ve demokrasiyi güçlendiren bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Demokrasiyi günlük yaşamın içine daha fazla katarak, yönetimi bütün yurttaşların bireysel veya örgütlü olarak yapabileceği ileri sürülmektedir. Çalışmada bu konular katılımcı yönetim bağlamında ele alınırken özellikle bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları sivil toplum kuruluşlarının kent yönetiminde nasıl bir rol aldığı konusuna odaklanılmaktadır.

Küreselleşmenin de etkisiyle toplumsal ve siyasal alanda hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşanırken artık sorunlar yerel veya ulusal olmaktan çıkmaktadır. Bu süreçte özellikle yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gerektiği, katılımın artırılması, sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi gibi konular tartışılmakta ve önemli birer gündem maddesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal sorunların ve ihtiyaçların artmasıyla, bireylerinin yönetsel yapılara karşı tutum ve beklentilerinde de değişiklikler ortaya çıkmaktadır. Katılım, demokratik yönetimin sağlanabilmesinde önemli bir ön koşul olarak kendine yer bulmaktadır. Yönetimde katılıma imkan verilmesi, yöneten ve yönetilen arası ilişkide özellikle meşruiyet sorununun aşılmasında önemlidir. Katılımcı demokrasi söylemlerinin artması ve farklı katılım uygulamalarına yönelik yapılan çalışmalar sivil toplum kuruluşlarının önemini ve etkilerini artırmaktadır. Demokratik katılımın artırılmasında sivil toplum kuruluşlarının rolü üzerinde özellikle durulması gerekmektedir. Çünkü yerel

yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkinin varlığı ve niteliği demokrasinin uygulanmasında, yaygınlaşmasında ve kendine yer bulmasında etkili olmaktadır.

Yönetilenlerin, yönetimin aldığı kararlarda, uygulayacağı politikalarda katılımının sağlanması gerektiği her fırsatta dile getirilmesine rağmen bu durumun gerçekte yapılabildiğini, uygulamaya geçirebildiğini söylemek oldukça güçtür. Evet bir katılım sağlanıyor, katılımdan söz ediliyor ancak nasıl bir katılım sağlandığı ve kimlerin katıldığı soru(n)ları önemini korumaktadır.

Bu çalışmanın ana konusunu, temsili yönetimden katılımcı yönetime geçiş söylemlerinde önemli birer aktör oldukları vurgulanan sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimlerin ilişkileri oluşturmaktadır. Bu çerçevede, katılım konusu ve sorunları ele alınarak incelenmekte ve günümüzde özellikle yönetim yaklaşımıyla da önemli birer aktör haline geldikleri sıklıkla her fırsatta vurgulanan sivil toplum kuruluşlarının yerelde nasıl bir role sahip oldukları, gerçekten faaliyet gösterdikleri alanda, şehirde, kentin sorunları hakkında, toplumun beklentilerini ve taleplerini yönetime aktarma konusunda, belediyeler ile arasında katılımcı bir ilişkinin var olup olmadığı sorgulanmaktadır. Katılımcılık konusunda özellikle sivil toplum kuruluşlarının önemli birer aktör haline gelmesine istinaden bu çalışmada, belediyelerin yerel hizmet üretim sürecinde sivil toplum kuruluşlarının rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada konunun özellikle, sivil toplum kuruluşları gözünden/perspektifinden değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Mevcut durumda sivil toplum kuruluşlarının belediye ile olan ilişkileri, kentin sorunlarına yönelik hizmet üretimi konusunda yapılacak faaliyetlerde katılımlarının olup olmadığı, ne şekilde olduğu ve karşılaşılan sorunların neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, nasıl bir katılım sağlanabileceği sorusuna/sorununa cevap aranmıştır. Burada sorgulanması gereken önemli bir konu da, yönetim kavramının sivil toplum kuruluşlarını politikaların belirlenmesi ve uygulanması süreçlerinde birer aktör olarak öne sürmelerine karşın, uygulamada gerçekten sivil toplum kuruluşlarının sürece dahil olup olmadığı, hangi sivil toplum kuruluşlarının sürece dahil olduğu ve nasıl bir süreç işlediğidir.

Sosyal bilimler alanında sivil toplum kuruluşlarına yönelik ilginin, yapılan çalışmaların özellikle son 15-20 yıldır arttığını görmekteyiz. Bunda elbette kamu yönetiminde yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinde sivil toplum kuruluşlarına sürekli vurgu yapılmasının etkisi vardır. Yapılan çalışmalara baktığımız zaman daha çok tek bir kentte sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri üzerine yürütüldüğünü veya birden fazla kentte yürütülürken, genellikle iki kent olarak karşımıza çıkmaktadır, tek bir hizmet alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları üzerine odaklanıldığını görüyoruz ve büyük çoğunlukla da anket tekniğinin kullanıldığı çalışmalara rastlıyoruz. Bu çalışma ile sosyal bilimlerde bu tür yapılan çalışmalara birkaç farklı açıdan katkı sunulması amaçlanmaktadır. Çalışmanın odağını dört farklı kentte faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, belediye ile olan ilişkilerinin incelenmesi oluşturmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi bu tür çalışmalarda kent sayısı genellikle bir veya iki kent ile sınırlandırılmaktadır. Çalışmanın dört farklı şehirde yürütülmüş olması bu şehirlerin iktidar ve ana muhalefet partisi belediyelerince yönetilen şehirler olması, çalışmayı bu açıdan da diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Hem farklı coğrafyalardan, farklı sosyoekonomik, kültürel yapıya sahip kentlerdeki durumu karşılaştırabilirken hem de iktidar ve ana muhalefet partilerince yönetilen kentlerdeki sivil toplum kuruluşları ile belediye arasındaki ilişkileri değerlendirmemize imkan tanımaktadır. Bir diğer katkısı, bu karşılaştırmayı yaparken de tek bir hizmet alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu üzerinden değil, belediyenin hizmet alanına giren, böylece birden çok alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarını gözlemlememize yardımcı olmaktadır. Ayrıca önemli bir katkısı da bütün zorluklarına rağmen çalışmanın derinlemesine mülakat yöntemiyle gerçekleştirilmesidir. Böylece yaşanan sorunların, olayların nedenini ve nasılımı derinlemesine incelememize, analiz etmemize imkan vermektedir.

Çalışma özellikle yerel yönetimlerin dayandığı bir değer olarak, demokratik katılım düşüncesinin uygulamada kendisine yer bulup bulamadığına odaklanmaktadır. Gerek politikacıların söylemlerinde gerek yapılan yasal düzenlemelerde katılım konusunun önemi sıklıkla dile getirilirken, gerek bireylerin gerekse de sivil toplum kuruluşlarının yönetime katılımlarının gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Bu çalışma uygulamada, sivil toplum kuruluşları açısından durumun

böyle olmadığı iddiasına dayanmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının, faaliyet gösterdikleri şehirde, ne kente dair sorunların belirlenmesinde ne de çözümler konusunda belediyeler üzerinde bir etkilerinin olmadığını ileri sürmektedir.

Bu kapsamda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde özellikle ileri sürdüğümüz iddialar teorik çerçevede ele alınarak tartışılacak, ikinci bölümde tartıştığımız konular Türkiye özelinde değerlendirildikten sonra üçüncü bölümde ise saha çalışması ile karşılaştırmalı bir analiz yapılacaktır. İlk bölümde yerel yönetimlere yönelik kavramsal ve tarihsel bir değerlendirme yapıldıktan sonra sivil toplum ve siyasal katılım konuları tartışılmaktadır. Siyasal katılım sorunu ele alınırken, değişen kamu yönetiminin yerele etkisi, temsili yönetimde yaşanan sorunlar ve uygulanmaya çalışılan farklı katılım yöntemleri ele alınacaktır. Katılım kavramından ne anlaşıldığı, nasıl bir katılım olması gerektiği, katılım düzeyleri ile aslında uygulanmakta olan yöntemlerin gerçek bir katılım mı yoksa göstermelik bir katılım mı oldukları sorularına cevap aranacaktır. Sonrasında yönetim kavramı incelenerek özellikle katılım sorunu bağlamında ele alınacaktır. Yönetim kavramının temel ilkelerinden olan katılımcılığın kamu yönetimine etkilerini ve yansımalarını tartışarak bu kavramın ortaya çıkışında ve yayılışında nelerin hangi kurumların etkisi oldukları tartışılacaktır.

İkinci bölümde ise belediyelerin ve sivil toplum kuruluşlarının gelişimi Türkiye özelinde ele alınacaktır. Burada özellikle belediye teşkilatlanmasının ve sivil toplum kavramının ortaya çıkışının Batı'daki ve bizdeki nedenleri ele alınarak irdelenmeye çalışılacaktır. Çünkü günümüzde yerel yönetimlere yönelik yaşadığımız sorunların, kaynağını anlayabilmek için aslında kuruluş aşamasındaki koşulların, hangi sebeplerden bu birimlere ihtiyaç duyulduğunun incelenmesi gerekmektedir. Bu bölümde sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'deki ortaya çıkışı, özellikleri, işlevleri ele alınmaktadır. Bu bölümde ayrıca ulusal belgelerde katılımcılık konusu ele alınacaktır. Çünkü katılım konusuna baktığımız zaman birçok metinde, yasal düzenlemede bu kavrama vurgu yapıldığını görüyoruz. Bu konu ele alınırken, bireysel katılıma özellikle de örgütlü katılıma sivil toplum kuruluşlarına yer verildiğini görmekteyiz. Yasal düzenlemelerde, metinlerde katılımcılığa yer

vermenin uygulamada kendisine yer bulup bulamadığı, uygulamada ne tür sorunlarla karşılaştığı bunlara nelerin etki ettiği bu çalışmada tartışılmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde ise öncelikle seçilen belediyelerin stratejik planlarında gerek katılım konusuna gerek sivil toplum kuruluşlarına yönelik nasıl bir politika izlendiği, bunlarla ilgili planlarında nelere yer verildiği incelenmektedir. Çünkü belediyeler stratejik planları ile seçildikten sonraki beş yıl için neler yapacaklarını, planlarını, projelerini belirlemektedirler. Planlarında yapılan katılımcılık ve sivil toplum kuruluşları vurgularının uygulamada kendine ne kadar yer bulduğunu ya da bulamadığını belirlemek için planın incelenmesi önemli bir yer tutmaktadır. Bu bölümde seçilen şehirlerdeki STK yöneticileri ile yapılan alan araştırmasına yer verilecektir. Bu çalışma kapsamında 2 Büyükşehir Belediyesi (İstanbul; Eskişehir) ve 2 İl Belediyesi (Elazığ; Zonguldak) sınırlarında bulunan sivil toplum kuruluşları ile saha çalışması yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen bulgular ve değerlendirmeler, bölüm içinde ve özellikle de sonuç bölümünde tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİM SİVİL TOPLUM İLİŞKİSİ

1.1. Yerel Yönetimlerin Ortaya Çıkışındaki Koşullar, Dinamikler, İhtiyaçlar ve Sivil Toplum Bağı

Kamu yönetiminin ne anlam içerdiği, hangi alanlarda faaliyet gösterdiği ve sahip olacağı fonksiyonlar tarih içerisinde hem zamana hem de mekana göre farklılıklar ve değişiklikler göstermiştir. Devletin merkezileşme eğilimleri veya yerelleşme eğilimleri de yaşanan tarihsel ve yapısal koşullara göre ülkeden ülkeye farklı, kendine has değişimleri içerecek şekilde gelişmeler göstermiştir. Özellikle 1970'lerden itibaren yaşanan köklü siyasal ve ekonomik gelişmeler ülkelerin tarihsel birikimleri içerisinde birbirlerini de karşılıklı olarak etkileyerek devletin ve kamu yönetiminin değişimine yol açmıştır. Bu değişimden hem devletlerin yönetsel yapısı hem de devletin toplumsal yaşamı düzenlemeye yönelik olarak elinde tuttuğu araçlar ile kamu politikaları etkilenmiştir. Yaşanan bu değişimler ve kamu yönetiminin karşı karşıya kaldığı bu dönüşüm aslında yerelleşme söylemi çerçevesinde tartışılabilir konulardır. Özellikle yaşanan bu değişim ve dönüşüm sürecinde pratikte nasıl bir gelişme izlediği, yerelleşme söylemlerinin gerçekliğinin sorgulanması bakımından bizlere imkan vermektedir.

Yeni kamu yönetimi tartışmaları ile birlikte geleneksel kamu yönetimi anlayışında önemli bir yer tutan merkeziyetçilik üzerinde özellikle durulmakta ve merkeziyetçiliğin sebep olduğu ileri sürülen katı olması, kaynakların etkin kullanılmayışı bütçe ve güven açıklarının giderilmesi için yerelleşme tartışmaları gündeme gelmeye başlamıştır.

Küreselleşmenin yanı sıra kişileri, kurumları, yönetimleri dönüştürebilme gücüne sahip olan önemli bir kavram da yerelleşmedir. Genellikle devletin gücünü, yetkisini ve kaynaklarını önemli bir oranda yerel yönetimlere bırakılması yoluyla yerel idarelerin daha da güçlendirilmesi olarak ifade edilen yerelleşmenin içerdiği anlamın zaman içinde genişleyerek değiştiğini görmekteyiz. Sadece devletin bir

kısımların yetki ve görevlerinin devredilmesini kapsamamakta aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarının daha aktif hale gelmesini, etkili olmasını ve kentte yaşayan kişileri yönetime katılımlarının genişletilmesini ve etkili olmasını da içermektedir (Parlak ve Sobacı, 2005: 216-17).

Merkezileşme, yerelleşme eğilimleri tarihsel süreç içinde farklı ortaya çıkış ve gelişim özelliklerine sahip olmuşlardır. Merkez ve yerel kavramları, süreçleri ortaya çıkıp gelişmeye başladıkları tarihsel, toplumsal etkenler biçimlendirilmelerinde etkili olmuşlardır. Halkın ihtiyaç duyduğu hizmet ve faaliyetlerin ona en yakın yönetim birimlerinde yerine getirilmesi mantığına dayanan yerel yönetim birimlerinin gelişmesi modern devletin gelişmesiyle paralellik göstermektedir. Özellikle demokrasi kültürünün gelişmesini ve hizmetlerin en uygun şekilde sunulmasını sağlamak gibi iki önemli işlevi olan yerel yönetim birimleri siyasal tartışmalarda önemli bir yer tutmaktadırlar.

Yerel yönetimlerin tarihsel gelişimine baktığımız zaman, yerel yönetimlerin tarihi gelişim süreci içinde değişik görünüm almış ve farklı fonksiyonları yerine getirmiştir. Günümüzde belediyelere veya yerel yönetimlere baktığımız zaman o bölgede yaşayanlara yerel hizmetler sunan idari birimler olarak algılanmaktadır. Fakat tarihsel gelişim içinde daha farklı bir görev üstlenmişlerdir. Ulusal güvenlik, suçluların cezalandırılması, askeri örgütlenme gibi günümüzde özellikle merkezi yönetime bırakılmış olan görevleri yerine getirmekteydiler (Keleş, 2011:31).

Tarihsel gelişim sürecine baktığımız zaman kentlere göç sonrası site yönetimleri önemli bir güç kaybına uğramaya başladı. Ayrıca Roma İmparatorluğu'nun siteyi ortadan kaldırması ile komünler kendini göstermeye başladı. Komün geleneğini demokrasinin temeli olarak değerlendirebiliriz (Ökmen ve Parlak, 2013:37). Roma İmparatorluğu yeni kazandığı toprakları "munucipe" olarak adlandırılırdı. "Munucipe" birtakım siyasal ve yerel yetkilere sahip olmanın yanında yönetsel özerklikleri de söz konusuydu. Burada yaşayanlara ilk olarak ticari faaliyetlerde bulunmalarına izin veriliyor daha sonraları kentin idaresine yönelik de yetkiler de az da olsa veriliyordu. Daha sonra Avrupa'da her ne kadar feodal beyler kentleri kendi egemenliklerine alarak yarı özerk bir yapı oluşturmaya çalışsalar da,

kralların merkezileştirici gücü sebebiyle gerçek bir özerkliğe sahip olabilmiş değillerdir (Keleş, 2011:32).

İlerleyen zamanlarda bazı kentler feodal yönetimden kendilerini kurtararak farklı bir yönetim şekli kurmaya çalışmışlardır. Bu dönemde özgürlükle kentlilik neredeyse özdeşleştirilmiş kent bir özgürlük adası olarak görülmüştür (Görmez, 1997: 24-25). Özellikle 16. yüzyıldan itibaren ulus devletlerin gelişmesi sonucunda siyasal söylemde önemli değişimler olmuştur. Rousseau ve Kant devlet ile kent arasında yerel yönetimleri gibi birimleri gereksiz görürken, Turgot ve Bentham ise bu tür ara kurumların yararlı olacağını dile getirmişlerdir (Keleş, 2011:35).

Bu tür düşüncelerin ortaya çıkması ve tartışılması ile yerel yönetim kavramı ön plana çıkmaya başlamıştır. Özellikle yerel yönetimlere ayrı bir yönetim birimi olarak gerek olmadığına dair düşünceler, artık yerini yerel yönetimlerin nerede, nasıl bir konuma, hangi yetkilere sahip olması gerektiği düşüncelerine bırakmıştır.

Yirminci yüzyıla gelinceye kadar belediyeler merkezi yönetimin değil sivil toplumun bir parçası görünümündeydiler. Yirminci yüzyılın başından itibaren bu gelişmenin yön değiştirdiği ve yerel yönetim yapısının değiştiğini görüyoruz. Bu yüzyılın başlangıcında belediyeler merkezi yönetimin bir parçası olarak gereklidir görüşü egemen olmaya başladı (Görmez, 1997: 31). Yirminci yüzyıla geldiğimizde yerel yönetimler sahip olduğu üç özellik öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki bu birimlerin görev alanlarının artması ve genişlemesidir. İkinci olarak kentlere yönelik nüfus hareketinin artması ile yerel yönetimler kentlerde daha etkili olamaya başlamıştır. Son bir özellik ise yerel yönetimlerde etkinliğin sağlanmasıdır (Ökmen ve Parlak, 2013: 41).

Yerel yönetimler günlük hayatımızda hem bugünümüz hem de yarınımız için büyük önem taşıyan kararların alındığı, bu kararların hayata geçirilemesinin sağlandığı, ülkelerin yönetsel ve ekonomik yapılarında önemli bir yere sahiplerdir. Devletler hizmet ve faaliyetlerini sunarken merkezi ve yerel düzeyde çeşitli örgütlenmelere gitmektedir.

Devletler üstlendikleri görevleri yapabilmek için bütün ülkeyi içine alan merkezi bir yönetim birimi kurmuşlardır. Fakat ulusal sınırlar içinde kent, köy, belde gibi değişik biçimde birçok yerleşme birimi mevcuttur. Devlet bu tür hizmetleri de merkezi idare örgütü aracılığı ile karşılayabilir. Ancak merkezi idarenin bu hizmetleri de üstlenmesi ekonomik ve siyasal sebeplerden dolayı rasyonel bir hareket olmayabilir. Gerek bu hizmetlerin etkin yürütülmesi gerekse başka ekonomik ve siyasal nedenler idarenin örgütlenme ve işleyişinde değişik görünüm almaktadır (Ökmen ve Parlak, 2013:18). Yönetimlerin tarihsel gelişim sürecine baktığımız zaman kimi zaman merkeziyetçi bir yönetim kimi zaman da yerinden yönetim daha ön plana çıkmaktadır. Ancak mutlak bir yerinden yönetim veya merkezi yönetim kendini göstermemiştir (Toprak, 2006:14).

Kamu hizmetlerinin tamamının tek bir merkezden yürütülmeye çalışılması ekonomik, siyasal, sosyal ve fiziksel bir takım zorlukları da beraberinde getirmektedir. Gerek hizmetlerin etkinliği gerekse de yönetime halkın katılımı gibi sebepler kamu yönetimin yerel düzeyde de örgütlenmesini ve hizmet sunmasını zorunlu hale getirmektedir. Eryılmaz yerinden yönetimi iki farklı şekilde tanımlamaktadır;

“Klasik anlamda yerinden yönetim merkezi yönetimden yerinden yönetim kuruluşlarına yetki, görev ve kaynak aktarımını tanımlar. Modern anlamda yerinden yönetim ise merkezi yönetimin idari yetkilerini sadece yerel yönetimlerle değil taşra kuruluşları federe birimler yarı özerk kamu kurumları, meslek kuruluşları ve gönüllü kuruluşlarla paylaşımını ifade eder” (Eryılmaz, 2009:83-85).

Özellikle modern anlamda yerinden yönetim tanımlamasınsa baktığımız zaman, yetkinin birden çok kurumla paylaşılmasını içerdiği görülmektedir. Yerel yönetimler belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek, ihtiyaçlara, gereksinimlere cevap vermek için ülkelerin ve toplumların siyasal tarihsel gelişimine paralel olarak ortaya çıkıp gelişmişlerdir. Bu hizmet ve faaliyetlerini yerine getirirken bir takım değerlere sahip olmaktadırlar.

Demokratik kontrol, vergileme yetkisi, bölgesel sınırların açık bir biçimde belirlenmesi, yerel personeli atamada merkezi yönetimden bağımsızlık tüzel kişiliğe sahip olma ve görevleriyle orantılı gelir kaynaklarına sahip olma gibi özellikler çağdaş yerel yönetimler açısından önemli nitelikler haline gelmektedir (Ulusoy ve

Akdemir, 2007:20). Yerel yönetimlere ihtiyaç duyulmasının sebepleri içinde yönetsel özellik taşıyanlar önemli bir yere sahiptir. Bütün kamu hizmetlerinin tek bir merkezden yürütülmesi pek mümkün görülmemektedir. Sorun yerel yönetimlerin var olup olmaması sorunu değil bunların ne ölçüde geliştirilebileceği görev alanlarının ne kadar geniş tutulacağı sorunudur (Keleş, 2011:24).

Yerel yönetimlerin sahip olması gerektiği değerler üzerinde benzer söylemler yer alsa da burada öne çıkan asıl sorun bu değerlerin ne derece uygulamada kendine yer bulabildiği, yerel yönetimlerin bu değerleri ne kadar benimseyip içselleştirebildiğidir. Özellikle kimi hizmet ve faaliyetlerin yerel yönetimlere bırakılması gerektiği düşüncesinin altında yatan en önemli sebep, bu birimlerin halka yakınlığı ve katılımın sağlanması, yerel ihtiyaç ve taleplerin sorunların çözümünde birlikte hareket edebilme imkanı olarak gösterilmektedir. Ancak bu hizmet ve faaliyetlerin yerel yönetimlere bırakılırken, gerçekten bırakılma amacına hizmet edip etmediği önemini korumakta ve tartışılmaya devam etmektedir.

1.1.1.Sivil Toplum Tartışması

Sivil toplum kavramı, ilk kullanılmaya başlandığı zamandan itibaren anlam değişikliğine uğramıştır ve günümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Kavramın ilk ortaya çıktığı zamanlarda özellikle devlet ile sivil toplum arasında bir ayrım yapılmazken, zaman içerisinde bu iki alanın birbirinden ayrı olması gerektiği yönünde görüşler ileri sürülmüştür.

Sivil toplumun bir kavram olarak kullanılışı Antik Yunan ve Ortaçağa kadar uzanmaktadır. Bu kavramın ilk olarak Aristo tarafından kullanıldığını görmekteyiz. Buna göre sivil toplum, henüz sivil ile siyasal olanın birbirinden ayrı düşünülmediği bir anlayışa dayanmaktadır (Kuçuradi, 1998:28).

Sivil toplum kavramı etrafında çok yönlü tartışmalar yapılmaktadır. Tanımlanması konusunda üzerinde her ne kadar bir uzlaşma olmasa da sahip olduğu özellikler sayılırken ortak bir tanımlamaya yaklaşılmaktadır.

Sivil toplumun kendini tanımlama, ne olduğunu ve nerede bulunduğunu belirleme sorunu bulunmaktadır. Sosyal bilimlerde kavramları çiftler olarak düşünürüz genelde, kamuyu özelle, doğruyu yanlışla. Bu kavram çiftleri bize düşüncelerimizde birini öteki üzerinden tanımlayarak onu nereye oturtmamız, ne olduğunu, nasıl tanımlamamız ve bütün bunları nasıl yapmamız gerektiğini göstermektedir. Sivil toplum da aslında bu kavram çiftlerinden birinin eşidir. Kamu'ya karşılık özel var, sivil toplum ise devletle beraberdir yani sivil toplumu devletle ilişkisinden kopararak, o ilişkiden ayırarak bir yerlerde düşündüğümüz zaman onu konumlandırmada, işlevlerini tam olarak tanımlamada hata yaparız. Sivil toplum devletle ilişkisi dolayısıyla politikayla ilişkisi bağlamında düşünüldüğünde bir anlam ve içerik kazanmaktadır (Tosun, 2005: 59).

Sivil toplum kavramını anlamak için öncelikle nasıl ve hangi şartlarda ortaya çıktığının ve bizde bu kavramın nasıl karşılık bulduğunun tartışılması gerekmektedir. Kavramı düzgün tahlil edebilmemiz için Batı da ki sivil toplum kavramı ve bunun gelişimini sağlayan koşulları iyi bilmemiz gerekmektedir.

Sivil toplum kavramı ile devletin kurumsal yapısı dışındaki özel olarak adlandırdığımız kuruluşların tamamı anlatılmaya çalışılmaktadır (Keleş, 1993:3). Sivil toplum kavramının vurgu yaptığı esasında şehir adabıdır böyle olunca da kavramın karşıtı şehirleşememe diyebiliriz. Bu kavramdaki sivil aslında kent hayatının yanında getirdiği yükümlülükleri ve hakları içermektedir (Mardin, 2008:9). Köker ise sivil toplumu;

“Sivil toplum ekonomik çıkar ya da siyasi iktidarı ele geçirme hedefiyle belirlenmemiş, daha değer yönelimli, gönüllü, doğrudan doğruya amacı siyasi iktidarı ele geçirmek veya etkilemek olmayan en azından oluşunu bu şekilde temellendirmeyen katı örgütsel yapılar şeklinde olmayan birtakım örgütlemelerin ve birtakım toplumsal hareketlerin içinde yer aldığı bir başka alan olarak” ele almaktadır (Köker, 2003: 162).

Sivil toplum kavramının toplum ve insan felsefesinde siyaset felsefesinde ve pratik siyasette birçok farklı kullanımı ve elbette birçok farklı anlamı var. Siyasal ve sivil olanın nihai olarak birbirinden ayrıldığı bir toplumsal durum olamayacağı için aslında sivil toplum tamamen analitik soyutlama yoluyla sınırları belirlenmeye çalışılan bir kavramdır. Bugün böyle birçok anlam öbeğine rağmen sivil toplum

kavramının anlam çerçevesini belirleyen onun siyasal topluma karşıt daha doğrusu bir toplumsal formasyonun siyasal yanının dışında ötesinde kalan yanına yaptığı vurgudur (Göka, 2003: 85). Sarıbay'a göre sivil toplum, devlet ile özel alan arasında yer alan, gönüllü, kendi ayakları üzerinde durabilen, devletten özerk bir yapıya sahip sosyal bir yapılandırma. Sivil toplum bir yanı sıra devlet iktidarını sınırlandıran diğer yanı sıra yönetim yasalarına uygun hareket ettiği sürece meşrulaştırıcı bir özelliğe sahiptir (Sarıbay, 1998:90).

Tanımlamalara baktığımız zaman devlet yapısı dışındaki bir alan olarak ele alınabildiği gibi, bazı haklara, yükümlülükler vurgu yapan bir kavram olarak da ele alınmaktadır. Sivil toplum kavramında toplumun vurgulanan özelliği siyasinin baskısından kurtulabilmiş olması gerekliliğidir. Sivil kavramı Batı'nın özgürlükçü düşünce gelişiminde siyasi güçlerin baskısından kurtulmayı simgelediği için önemlidir.

Sivil toplum ve siyasal toplum kavramlarına baktığımız zaman, siyasal toplum kavramı devlet ve siyasal kurumları anlatırken, sivil toplum kavramı ile toplumsal ve ekonomik güçler kastedilmektedir (Keleş, 1993:4). Kentlerin ortaya çıktıklarından itibaren kentlilere ait olan bazı yükümlülükleri ve hakları da beraberinde getirmiştir. Bu haklarla yurttaşlara kentsel yönetimden birtakım taleplerde bulunma imkanı vermiştir. Böylece zaman içinde kent halkı sivil toplum olarak siyasal toplum karşısında yerini belirlemeye başlamıştır (Karaca, 1995:23-24).

Avrupa'da kentlerin önem kazanmaya başlamasıyla sivil toplum yeni bir dinamik oluşturmaya başlamıştır. Onyedinci ve onsekizinci yüzyıllarda Batı düşünürlerinin hürriyetten söz etmeye başladıklarını görüyoruz. Sivil toplum etrafında toplanmaya başlayan tartışmalar Hegel ve Marksın kullanımlarında kendini göstermeye başlamıştır(Mardin, 2008:9-10).

Sivil toplum kavramını tartışırken tarihsel süreç içerisinde düşünürlerin bu kavrama ne gibi anlamlar yüklediğine, kavramın hangi yönünü ve boyutunu öne çıkardıklarına bakılması yerinde olacaktır.

18.yüzyıla gelinceye kadar Avrupalı düşünürlerin büyük bir çoğunluğu sivil toplum kavramını siyasal birlikteliği sağlayan bir anlamda kullanmışlardır. Zaten Avrupa geleneğine baktığımız zaman sivil toplum ve devletin eş anlamlı olarak kullanıldığını görmekteyiz. Sivil toplum (koinonia politike, societas civilis, civil society) ve devlet (polis, civitas, state) birbirlerinin yerine kullanılabilen terimlerdi (Keane, 2004: 47-48).

İlk başlarda sivil toplum kavramı ile devlet, siyasal toplum kavramı arasında bir ayrıma gidilmemekte, bu iki kavram aslında birbirinin yerine kullanabilmektedir. Ancak ilerleyen zamanlarda artık bu iki kavramın birbirinin yerine kullanılmayacağı hatta birbirinin karşıtı olduğu düşünceleri dile getirilmeye başlanmıştır.

Sivil toplum kavramı onsekizinci yüzyılın ortalarında kırılğan ve yoğun bir çatışma nesnesi haline geldi. Sivil toplum terimi 1750-1850 dönemi boyunca, Avrupa siyasal düşüncesinde anahtar bir kavram olarak yerini korumaktaydı. Ancak bu dönemin ortalarına gelindiğinde geleneksel olarak sivil toplum ve devlet farklı varlıklar olarak görülüyordu (Keane, 2004: 48-49).

Hegel için sivil toplum kişisel statülerin korunduğu, şahsi kazanç ve mutlulukların yer aldığı yaşam bölümlerinin toplu olarak yaşanmış halini ifade etmektedir. Kişilerin yalnız olarak faydalandıkları yaşam şekilleri böylelikle kolektif bir hale gelmektedir. Fakat bu tek başına yeterli olmamakta çıkarlar sistemini kontrol etmesi gereken tarafsız bir güce gereksinim duyulmaktadır. Hegel sivil toplumun devlet ile birlikte olduğunu ve bütünleştiğini düşünmektedir. Marks ise konuya daha farklı yaklaşmaktadır. Marks'a göre sivil toplumun sınıfı burjuva sınıfı olmayıp işçi sınıfından oluşmaktadır. Marks, Hegel gibi sivil toplumu devlet ile bütünleştirmemiştir. Gereksiz gördüğü sivil toplum ve siyasal toplum ayrımının ortadan kaldırılması gerektiğini belirtmiştir (Mardin, 2008:14, Keleş, 1993:5-6).

Marks'a göre sivil toplum üretim süreçlerinin ve toplumsal ilişkilerin bütününe kapsamaktadır. Böylece burada ortaya çıkan temel zıtlık sivil toplum ve bunun içinde yer alan sınıf ilişkilerinin üstyapısal bir yansıması olan devlet arasında yaşanmaktadır (Cevizci, 1997:617). Gramsci'nin sivil toplumu devleti bir baskı aracı olarak elinde tutan sermayeye karşı ideolojik bir mücadele alanıdır (Özcan, 2003:

11). Marks'ın sivil toplum anlayışına benzer şekilde Gramsci de sivil toplumu devletin kontrol altında tuttuğu müdahale ettiği alanla üretimin meydana getirdiği ekonomik alan arasında yer almaktadır. Sivil toplumu, toplumsal bir yaşam alanı olarak görmektedir (Cevizci, 1997:617).

Sivil toplum kavramının tarihsel süreç içerisinde yüklendiği anlamlara, tartışmalara baktığımız zaman, devlet-toplum ilişkilerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu ilişkiler üzerinden kavramın tanımlanmaya ve tartışılmaya çalışıldığı görülmektedir.

Sivil toplum tartışmalarına baktığımız zaman burada başvurulan önemli kavramlardan bir tanesi de kamusal alan terimidir. Bu terimin içeriğinin doğru tanımlanması özellikle bireyin devlet ve toplum karşısında daha özerk bir şekilde davranma imkanını belirlenmesinde önem taşımaktadır.

Belge kamusal alanı; *“hem sivil toplumun hem de siyasal toplumun girip çıktığı ancak kamusal alan devletin sürekli işgal etmediği tarafsız bölgeyi”* gösteren bir alan olarak tanımlamaktadır (Belge, 1998: 34). Liberal bir toplumda kamusal alan hem sivil kuruluşların hem de bireylerin yönetsel yetkilerini kullanırla birlikte eşit bir şekilde ilişkiye girdikleri ve sivil toplumun somutlaştığı bir alandır. Böylelikle sivil toplumdaki söz edebilmek için kamusal alanın devletin güdümü altında olmaması temel önem taşımaktadır (Doğan, 2002: 237).

Kamusal alan terimi 17.yüzyıldan önce ve hatta 18.yüzyılda modern dünyanın siyasal yapısını inceleme konusu yapan düşünürlerin tartışmalarında önemli bir yer işgal etmekteydi. Bu bağlamda özel alan-kamusal alan ayrımına Locke, Rousseau ve Hegel'de de rastlamaktayız. Kamusal yaşamın özel yaşamdan ayrı bir yaşam alanı olarak kurgulanması sanayileşme sonucu büyümeye başlayan kapitalist bir toplum yapısında kendini göstermektedir. Modern toplumda siyasal, kültürel ve ekonomik yaşam artık aile içinde değil kamusal alanda ailenin dışındaki sosyal alana kaymıştır (Çaha, 1999:47-49). Sanayi devriminin de etkisiyle ekonomi ile politikanın birbirinden ayrılması ile kamusal özel ilişkisinde değişime yol açtı. Sonuçta kamusal alan özel şahısların kamusal meseleleri ve ortak çıkarı tartışma alanı olarak anlaşılmaya başlandı (Sarıbay ve Öğün, 1998: 43).

Sivil toplum, vatandaşlık, demokratik katılım gibi kavramlar özel alanla kamusal alan arasındaki ayrımı tartışma konusu haline getirmiştir. Özel alana genel olarak aile ve bireysel yaşam alanı şeklinde formüle edilmektedir. Kamusal alan aynı zamanda kamusal hukukun hükümlerine bulunduğu siyasal toplumu ifade etmektedir. Bununla beraber modern toplumda özel alan ile kamusal alan arasında yakınlaşma bu iki alan arasındaki mesafeyi karmaşıktırmaktadır. Özel alana ilişkin faaliyetler kamusal alana taşınırken, devlet ve kamusal yaşam alanındaki üretim mekanizması da özel alana bariz biçimde sirayet etmeye başlamıştır (Çaha, 1999: 7-8).

Sivil toplum tartışmalarının özellikle kamusal alan ve özel alan kavramları etrafında yoğunlaştığını görüyoruz. Kamusal alan ile özel alan arasında sivil toplumun bir köprü vazifesi görmesi özel alana ilişkin bir takım değerlerin kamusal alana taşınmasında önemli görev üstlenmektedir.

Sivil toplum kavramı etrafındaki tartışmalara baktığımız zaman karşımıza bu kavramın iki farklı boyutu çıkmaktadır. Bunlar negatif ve pozitif boyutlarıdır.

Negatif boyut, devletin tüm sosyal faaliyetleri kontrol etmesini, hayatın bütün alanlarına nüfuz etmesini veya toplumsal anlamda tüm girişim ve yetenekleri emmesini engellemek için devletin faaliyet alanının sınırlanması gereği yönündeki düşünceleri ifade eder. Pozitif boyutu ise, toplum içinde çok sayıda bağımsız kendiliğinden örgütlenme pratiğinin olması fikrini içerir; bu sayede insanlar sorunlarına çözümler bulmak için beraber çalışabilir ve bireylerin görüş ve fikirlerinin yönetime iletilmesi ve iktidar üzerinde bir etki oluşturması sağlanabilmektedir (Beetham ve Boyle, 2005: 105).

Sivil toplum kavramını tartışırken her ne kadar oldukça eskilere götürülse de kavramın özellikle 19.yüzyılın şartlarında ortaya çıkmış ya da çıkartılmış bir kavram şeklinde ele alanlar da bulunmaktadır.

Modern kapitalist toplumların gelişmesi sivil toplumun da gelişmesinde etkili olmuştur. Kapitalist sistemin toplumu yeniden biçimlendirmeye başladığı süreçte birçok kurumsal yapı da bu süreçten etkilenmiştir. Sivil toplum kavramı işte bu sürecin bir ürünüdür. Burjuvazinin eski yönetim şeklini değiştirerek kendi düzenini

kurmaya çalıştığı burjuvaziye toplumsal kullanma imkanı sağlamak için kullanılan bir kavramdır (Özcan, 2003: 9).

Şimşek sivil topluma ilişkin iki temel yaklaşıma vurgu yapmaktadır. Bunlar liberal paradigma ve eleştirel paradigmadır. Liberal paradigmanın destekçilerinden biri olan Larry Diamond'a göre sivil toplum örgütlü ve toplumsal bir yaşam alanıdır; gönüllülüğe dayanmaktadır, genellikle kendi kendini desteklemektedir ve devletten özerk bir yapıya sahiptir (Şimşek, 2004: 50). Liberal düşünceye göre sivil toplum devlet gücünün ve alanının dışında kendisini sahip olduğu kendi imkanları ile üretebilecek bir alan şeklinde tanımlanmaktadır (Şengül ve Oyan, 1999:700). Sivil toplum kavramının devlet-sivil toplum karşıtlığı çerçevesinde bugünkü modern kullanımına yakın bir anlamda ortaya çıkışı, burjuvazinin ve liberal siyasal düşüncenin yükseldiği 18.yüzyılın ikinci yarısından sonra gerçekleşmiştir (Acı, 2005:19). Eleştirel paradigmanın bir destekçisi olan Beckman ise “*sivil toplum kavramı, devlet ve toplumun birbirinden ayrı ve birbiriyle çatışan alanlar olarak görüldüğü liberal bir devlet toplum ilişkileri kuramına dahil edilme zorunluluğundan kurtarılmalıdır*” demektedir (Şimşek, 2004: 50).

Sivil toplum tartışmalarında demokrasi kavramına atıf yapılmaktadır. Sivil toplum ve demokrasi kavramları aslında birbirini tamamlayan birinin güçlendiği ölçüde diğersinin de güçlendiği iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sivil toplum demokratikleşmeye giden süreçte önemli bir gösterge olmuştu. Sivil toplum değişik görüşlerin ve çıkarların devletten bağımsız olarak bir araya gelerek örgütlenebilmeleri idi. Daha sonraları sivil toplum dediğimiz zaman kar amacı gütmeyen kuruluşlar anlaşılmaya başlandı (Göle, 2003: 203).

Sivil toplum kavramının günümüzde nasıl bir içerik kazandığı, hangi özelliklerinin ön plana çıkartıldığı nelere vurgu yapıldığı kavramın yaşadığı değişimi ve dönüşümü tahlil edebilmemiz açısından önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzde sivil topluma ilişkin ortak bir tanımlama yapmak mümkün değildir. Sivil toplumu kavramsal olarak tanımlama çabaları aslında düşünürlerin kavrama bakış açıları ile yakından ilgilidir.

White, kavramın kullandığı alanlara dikkat çekecek bir tanımlamanın doğru olacağını bildirmektedir. Sivil toplum devlet ve devletten ayrı bir özerkliği bulunan toplumu oluşturan bireyler tarafından sahip oldukları değerleri, düşünceleri hem korumak hem de yaymak için gönüllü olarak bir araya gelinerek oluşturulan örgütlenmelerin oluşturduğu ara bir alandır (White'akt Beckamn, 1999:1-2). Keane ise sivil toplumu sosyal, kültürel, politik ve ekonomik bütün toplumsal ilişkilerin toplumu oluşturan farklı gruplar arasında gerçekleşen bir etkileşim alanı olarak görmektedir. Bu alanda kurulan ilişkiler kimi zaman uyum içinde gerçekleşirken kimi zamanlarda da çatışmalar yaşanmaktadır (Keane, 1993:86).

Habermas ise kavramı toplumsal örgütlenme türlerine indirgeyerek daha dar bir kapsamda ele almaktadır. Habermas sivil toplumu bireyler tarafından devletin müdahale alanı dışında gönüllü olarak bir araya gelinen yapılar olarak tanımlamaktadır (Habermas'akt Sarıbay ve Ögün, 1998:43-44). Edward Schils sivil toplumun toplumsal bir bilinç ekseninde yükseldiğini belirtmektedir. Toplumsal bilinç sadece bireysel çıkarları değil topluma karşı birtakım yükümlülükleri de taşımaktadır. Böylelikle sivil toplum hem bilinçli hem de çoğulcu bir toplum yapısı olarak karşımıza çıkar (İbrahim ve Wedel, 1997:16). Diamond ise sivil toplum ile devlet arasında bir bağ olduğunu söylemektedir. Devlet ile sivil toplum arasındaki ilişkinin demokratik bir görünüm kazanması için farklı toplumsal kesimlerin hakim iktidar olma amacı gütmemeleri önemlidir (Diamond'akt Sarıbay, 1994:90).

Touraine'e göre demokrasi ve devletin varlığında ve yasallaşmasında sivil toplumun mevcudiyetini aramak gerekmektedir. Sosyal ilişkilere göre kendilerine yön veren sosyal aktörlerin alanı olan sivil toplum ekonomik çıkarlara indirgenemez. *"Britanyalıların ve Hollandalıların ötekilerden önce yaptıkları gibi sivil toplumun özerkliğini kabul etmek demokrasinin birinci koşuludur, çünkü siyasal sistemin bir yanda özerkliğini kesinlerken, öte yandan siyasal yaşamın öteki düzeylerde ilişki kurma yeterliğini de kesinler, öyle ki devleti yasallaştıran sivil toplumdur"* (Touraine, 2000, 67).

Kimi düşünürler sivil toplumun devlet ile olan ilişkisine, nasıl bir bağa sahip olduğuna, özerkliğine vurgu yaparken, kimi düşünürler sivil toplumun aslında farklı

görüş ve düşüncelerin tartışılabildiği bir alan olduğunu ve toplumsal bilincin oluşmasına katkıda bulunacağını belirterek üstlendiği görevi ön plana çıkarmaktadır.

İktidarın denetiminde bazen yasama, yürütme ve yargı denetimi bile istenen sonucu vermeyebilir. Ama halkın katılımıyla ortaya çıkacak denetim en etkili denetimdir. Halk denetiminde halkın bilinçli ve duyarlı olması için uygun yöntemlerin kullanılması gerekir. Bu da sivil toplumun gelişimiyle yakından ilgili bir konudur. Çağdaş demokrasilerin olduğu ABD ve Avrupa'da sivil toplum oldukça gelişmiştir ve her alanda kamusal politikalara yön verebilecek güce sahiptir. Sivil toplumun gelişmesi aynı zamanda dezavantajlı toplumsal grupların çıkarlarının korunması anlamına gelir (Çukurçayır, 2012:15).

Sivil toplumun gelişmesi ve güçlenmesi ile aslında halkın, denetleme ve politikalara yön verebilme, politikaların belirlenmesi üzerinde güç sahibi olabilme imkanları da artacaktır. Böylelikle toplumdaki birçok grubun, farklı kesimlerin yönetime katılabilmesinin yolu açılacağı ileri sürülmektedir.

Demokrasinin bir lütuf olarak verilmediğini bunun aksine siyasal mücadelelerle kazanıldığını göz önünde tutarsak demokratik haklarımızı kazanmak için sivil toplum unsurlarının önemini daha iyi görebiliriz. Sivil toplumun hem baskıcı yönetimlere hem de piyasaya karşı bireylerin haklarını korumak gibi önemli bir görevi bulunmaktadır (Çaha, 2008: 145). Şu andaki yaygın anlaşılma biçimiyle sivil toplum ile devlet (ya da devlet ile sade yurttaşlar) karşı karşıya gelmiş farklı çıkarları olan iki taraf sayılıyor ve bu karşıtlık devlet güçlü ve ezici sivil toplum ise zayıf ve hep savunmada olan varlıklar olarak görülüyor (Kuçuradi, 2003: 6).

Sivil toplum ne kadar gelişirse ve güçlenirse gerek bireylerin gerekse örgütlü grupların politikaları, yönetimi eleştirebilme imkanları da o ölçüde artmaktadır. Bunun sağlanmadığı durumlarda sivil toplum bir baskı unsuru olabilmekten uzak kalmaktadır.

Sivil toplum ile devlet arasında her zaman bir yetki alanı sorunu çıkar. Sivil toplum kavramının demokratikleşme çabalarında anahtar kavram olarak ön plana çıkarılması sürecinde tanımaya çalıştığımız sivil toplum budur. Devlete karşı özgür

ve özerk, hareket ve yetki alanlarının saptanmasında uzun mücadeleler vermiş toplumlar sivil toplum geleneği oluşturmuş toplumlardır. Bu mücadelenin yaşanmadığı yerlerde sivil toplumun olacağını söylemek mümkün değildir (Caniklioğlu, 2007:37).

Sivil toplumun gelişmesinde toplumsal farklılaşmanın önemli bir rolü vardır. Toplumsal hayatta kendini gösteren ekonomik, siyasal, kültürel farklılaşmalar sivil toplumun gelişmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Farklılaşma zaten demokrasiler için önemli bir koşuldur (Çaha, 2008: 141-142).

Sivil toplum düşüncesi dünya gündeminde önemli bir yer tutmaya devam etmektedir. Bu durum sivil toplumun kamu ve özel sektörün ardından bir üçüncü sektör şeklinde benimsenmesinin yolunu açmıştır. Böylelikle sivil toplum, devletin müdahil olmadığı alanları ifade etmesine ve devletten bağımsız olması gerekliliğine sürekli vurgu yapılmasına rağmen demokratikleşme sürecinde çoğu zaman devletle karşı karşıya gelmiştir. Bu süreçte devletin tutum ve davranışları toplumun örgütlü tavrı neticesinde şekillendirilmiş ve düzenlenmiştir. Geline nokta sivil toplum devlet için baskı unsuru olmuş, frenleyici, dengeleyici bir nitelik kazanmıştır. Ancak bu nitelikler toplumun demokrasi algısıyla orantılı bir seyir izlemiştir (Zeren, 2013: 143).

Ancak özellikle son zamanlarda sivil toplumun devlet ile karşı karşıya gelmesinden ziyade sorunların çözümü noktasında devletin yanında yer alma, ortak hareket etme noktasında bir araya geldikleri görülmektedir. Sivil toplum kavramını tanımlarken devletten ayrı bir alan olmasına vurgu yapılırken gelinen süreçte devletle daha yakın olunmaya başlandığı görülmektedir.

Bu bağlamda sivil toplum alanında, gönüllüler neoliberal dönemde daha önceden devlet kurumlarınca çözülmeye çalışılan kronik sorunlarla mücadele ettikleri görülmektedir. Böylece sorunların çözümünde devlete yardımcı olmayı isteyen gönüllüler özerk bir faaliyet alanına değil devletle karmaşık ilişkiler içinde olan yönetsel ilişkiler ağına girmektedirler. Açık bir şekilde görülmektedir ki gönüllüler neoliberal bağlamda açıkça stratejik kaynaklar olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda gönüllüler devletten bağımsız birer aktör

olamamakta aksine derin bağlarla devlete bağlı olan verimli bir sorun çözme alanının aktörleri olarak görülmelidirler (Can, 2007: 94-95).

Sivil toplum, siyasi iktidara alternatif olmak için örgütlenmiş bir yapı değildir. Siyasi iktidarın ya da devletin de bir ortağı değildir, demokrasilerin kendisine tanımış olduğu hakları kullanarak, siyasi iktidarı talep ve beklentileri amaçlarına yönelik olarak yönlendiren etkilemeye çalışan bir yapıdır. Sivil toplum devlet ilişkisi bağlamında baktığımız zaman sivil toplum alanının oluşabilmesi ve varlığını sürdürebilmesi için devlet yönetiminin açık ve şeffaf olması ve sivil topluma alan açabilmesi gerekmektedir. Gerek toplumsal fonksiyonlarını gerek amaç ve hedeflerini yerine getirebilmelerinde devlet erkinin sivil topluma karşı bakışı ve yaklaşımı önemli bir yer tutmaktadır. Devletin kendini konumlandırma biçimi, sivil toplumun da kendini konumlandırmasında devlet ile ilişkilerini belirlemede etkili olmaktadır. Böyle bir yapının oluşmasında demokratik değerlerin, unsurların varlığı önemini korumaktadır. Demokratik değerlerin, yapıların varlığı devletin sivil topluma karşı yaklaşımları üzerinde önemli rol oynamaktadır.

1.1.2.Yerelde Öne Çıkan Aktörler Olarak STK'lar

Sivil toplum kuruluşları demokratik bir toplumun önemli birer oyuncusudur. Küreselleşme süreciyle birlikte daha fazla göz önüne çıkmalarına, gerekliliklerine, sahip oldukları öneme yapılan vurgunun hergeçen gün arttığını görmekteyiz. Gerek ulusal düzeyde özellikle de yerel düzeyde örgütlenen, yerel yönetimlerin hizmet alanına giren birçok konuda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu kuruluşlar bir yandan amaç ve hedeflerini, faaliyet gösterdikleri alanda gerçekleştirmeye çalışırken bir yandan da kente dair uygulanan, planan politikaları da zaman zaman eleştiren, zaman zaman destek olan davranışlarda bulunarak yerelde de önemli birer aktör olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Küreselleşme sürecinde devletin tanımının buna bağlı olarak toplumsal alandaki rolünün değişmesi ve özellikle ekonomik hayatın düzenlenmesindeki etkisinin azalmasıyla birlikte sivil toplumun önemi artmış gönüllü kuruluşlar toplum hayatında giderek daha fazla rol üstlenmeye başlamıştır. Devletin kamu hayatında

doğrudan doğruya faaliyet yürüten ve hizmet üreten bir icra organı olmaktan uzaklaşarak, daha çok kamu hizmetleriyle ilgili politika oluşturma, norm belirleme, standart koyma, denetim yapma, düzenleyicilik işlevlerinin öne çıkması sivil toplum kuruluşlarının devletin çekildiği alanlarda yeni görev ve sorumluluklar edinme yönünde isteklerini arttırmıştır (Saran, 2004:44). Tarih aslında hem süreklilikler hem de yeniliklerle doludur. Sivil toplumun kendisi zaten örgütlülük demektir ve bu anlamda örgütlülüğü sivil toplumun varlığını tespit ettiğimiz her yer ve zamanda bulabilmektedir (Belge, 1998: 24).

Küreselleşmiş bir dünyanın ağsal toplumları iki önemli nedenle sivil toplum kuruluşlarına ihtiyaç duymaktadır. Bunlardan birincisi, gittikçe önemi artan çevre sorunlarında, ekonomi alanında ve diğer birçok konuda ulus devlet düzeyindeki düzenlemelerin ve eylemlerin yetersiz kalması uluslararası çözümlere ve ulusaşırı aktörlere ihtiyaç duyulmasıdır. İkinci neden ise ağsal toplum olgusuna geçişle yakından ilişkilidir. Ağsal toplum devlet sınırlarıyla belirlenen toplumdaki önemli bir farka sahiptir. Bu yapı kolayca genişleyebilmekte ve kolayca çözülebilmektedir. Böyle bir sistemde değişme ve yeni yönelmeler ancak tek konulu toplumsal hareketler eliyle gerçekleşebilecektir. Bu hareketler sivil toplum alanı içinde geliştirilme durumundadır (Tekeli, 2012:28-29).

Sivil Toplum Kuruluşları tanımlamalarına, sahip oldukları özelliklere, işlevlerinin değerlendirilmesine göre farklı düşünceler ve tanımlamalar görülmektedir. Bu kuruluşları tanımlamaya yönelik olarak alternatif adların da önerildiği görülmektedir. “Uluslararası Dayanışma Dernekleri”, “Uluslararası Dernekler ya da Örgütler”, “Sivil Aktörler”, “Uluslararası Dayanışma Örgütleri” ifadeleri insancılık dernekleri nezdinde nispeten kabul görmüşse de bu çevrenin dışında pek rağbet görmemiştir. Bununla birlikte bu ifadenin tarihi İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasına dayanır. Daha önce ve 19. yüzyılın sonundan itibaren bu yapıları ve etkinliklerini belirtmek amacıyla “uluslararası örgütler” ifadesi kullanılmaktaydı. Bu ifade Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda Ekonomik ve Sosyal Konsey düzenlemeleri bağlamında ilk kez 1945'te ve 71.madde de yer almıştır. Bu madde “Ekonomik ve Sosyal Konseyini kendi yetki alanına giren sorunlarla ilgilenen

sivil toplum örgütlerine danışmak için tüm yararlı önlemleri alabileceğini” öngörmektedir (Ryfman, 2006:25-26).

Üçüncü sektör kar amacı gütmeyen ve devletin bir parçası olmayan bütün kuruluşları ve onların devamını sağlayan gönüllü etkinlikleri kapsamaktadır. Günümüzde bu kuruluşlar, sağlık, eğitim, kültür, spor gibi çeşitli hizmet sektörleri ve alanlarında önemli aktörler durumundadırlar. Bu kuruluşlardan bahsederken kullanılabilecek üzerinde anlaşma sağlanmış tek bir terim ya da tanımın olmadığını hemen belirtmek gerekir. Pek çok adlandırma arasında sivil toplum ve kar amacı gütmeyen sektör ifadeleri sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır (Göymen, 2010: 167).

Sivil toplumun kavramsal tarihine baktığımız zaman oldukça eskilere dayandığını görmekteyiz. Ancak sivil toplum kuruluşların siyasal sistem içinde yer alarak önemli birer aktör haline gelmeleri son zamanlara denk düşmektedir. Farklı adlarla anılan bu kuruluşlar gerek toplumsal gerek siyasal alanda önemli birer aktör olmalarının yanında hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için demokrasinin ve katılımın sağlanmasında önemli bir yer tutmaya başlamışlardır (Can, 2007:92). Sivil toplum bugünkü anlamıyla devlet alanının dışında kalan bir alanı anlatmaktadır. Bu tanımı daha açmak istersek merkezin kontrolüne ve hiyerarşisine bağlı olmayan toplumsal ilişkileri içerdiğini söyleyebiliriz. Ayrıca sivil toplum günümüzde demokrasi ile beraber düşünülen demokrasi kavramından ayrıştırılmayan bir kavram haline dönüşmüştür. Bu bağlam içinde değerlendirdiğimiz zaman sivil toplum kuruluşları da ortak iyilik için çalışarak demokrasinin güçlenmesine yayılmasına katkıda bulunmaktadır (Erözden, 1998: 13). Sivil toplum kuruluşlarının yönelik bir diğer tanımlama da dar ve geniş anlamlarıyla ele alınarak yapılmaya çalışılmaktadır. Geniş anlamıyla baktığımız zaman, yönetimin bir parçası olmadan kamusal alan dışında faaliyet gösteren bütün örgütlenmeleri içine almaktadır. Bu tanımlamada özel sektör girişimleri, barolar, sendikalar, kooperatifler, vakıflar, dernekler gibi birçok yapıyı içine almaktadır. Dar anlamda baktığımız zaman ise kar amacı gütmeyen, gönüllü olarak bir araya gelen kişisel menfaatler gütmeyen kuruluşları içermektedir (Yıldırım, 2004: 52).

Sivil toplumun demokrasinin temel bir değeri olarak kabul edilmesi ile yurttaş örgütlenmelerinin de sivil toplumla özdeşleştirilmesi sonucu kavram üzerinde yaşanan tartişmalar daha nicel bir karakter taşımaya başlamıştır. Artık toplumların demokratik değişim seviyelerini görmek için bu örgütlenmelere bakılmaya başlanmıştır. Ülkede var olan sivil toplum kuruluşlarının sayısı, bu kuruluşların üye sayısı gibi sayısal veriler o toplumda demokrasinin uygulanma imkanını göstermektedir (Bayraktar, 2005:12). Çağdaş demokrasilerde önemli bir yer tutan sivil toplum kuruluşları yalnızca kendi haklarını, çıkarlarını savunmak amacıyla değil, iktidarı etkilemek ve sorgulamak amacı da taşımaktadırlar. Ayrıca bu kuruluşlar devlet yapısının dışında buldukları için çoğlculuğu sağlayarak yurttaşların hak ve özgürlüklerinin gelişmesinde katkı sunmaktadırlar (Caniklioğlu, 2007: 78).

Hangi kuruluşların sivil toplum kuruluşu olarak kabul edileceğine yönelik farklı görüşler bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşların da gönüllülük esas olmasına rağmen bütün gönüllü kuruluşların da sivil toplum kuruluşu sayılmayacağını savunanlar da bulunmaktadır. Toplumun genelini ilgilendiren konularda ortak iyiye katkıda bulunmak özellikleri ön planda tutulmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının tanımlanması kadar hangi birliklerin, kurumların bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilmeyeceği de tartişmalı bir konudur. Kimi zaman sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük özelliği ön plana çıkarılarak bir takım örgütlü birliklerin bu kapsamda değerlendirilmeyeceği söylenmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının ve derneklerinin bağımsız olması, yani örgütlenmeyi ve finansmanı kendilerinin sağlaması, hükümetin yürüttüğü siyasaların belirli yönlerini değiştirme ve hatta bunları engelleme gücüne sahip olması anlamına gelir. Bu işlevin anti-demokratik olduğu noktayı tanımlamak her zaman kolay değildir. Demokratik yolla seçilen çoğu hükümet, örgütlü toplumsal gruplara danışacak ve onlarla uzlaşacaktır, zira bu, halkın rızasıyla kabul edilen hükümetin temel niteliğidir. Bazı toplumsal çıkar grupları örgütlenmelerinden, sahip oldukları servetten veya bağlantılardan dolayı diğer gruplardan daha fazla hükümet üzerinde etkiye sahiptir (Beetham ve Boyle, 2005:106).

Günümüzde sivil toplumun saygınlık kazanmasına paralel olarak, pek çok kurum kuruluş ve toplumsal oluşum kendilerini sivil toplum kuruluşu olarak tanımlama eğilimi taşımaktadır. Bu nedenle bu konunun açıklığa kavuşmasında düşüncelerin netleşmesinde fayda vardır. Eğer bu konuda netleşme olmazsa, sivil toplum kuruluşları dışındakilerin başarısızlıklarının maliyetlerini de bu alana taşımak zorunda kalacaktır. Sivil toplum kuruluşlarının ortak özellikleri üzerinde durmak onları tek bir tipe indirgemek bu alanı homojenleştirmek değildir (Tekeli, 2012:29-30).

Sivil toplum kuruluşları her ne kadar hizmet alanları, faaliyetleri, oluşum şekilleri açısından birbirinden farklılık gösterebilirler de birtakım ortak özellikleri de bulunmaktadır. Bu özelliklerine baktığımız zaman, gönüllük esasına dayanmaları, kendilerine çıkar sağlamayan bir amaç etrafında toplanmaları, ortak çıkarlara toplumsal iyiyet katkısında bulunmak istemeleri, hiyerarşik olmayan yatay ilişkilerin hakim olduğu, devlet aygıtından bağımsız bir yapıya sahip olmaları, iktidarın dışında kalan grup ve sınıfların taleplerini kamusal tartışmaya dahil etmeleri gibi özellikleri ön plana çıkmaktadır (Erözden, 1998: 14, Tekeli, 2012:29-30, Avcı, 2000:42-43).

Aslında sivil toplum kuruluşlarına yönelik tanımlamalarda bir takım ortak özellikler görülmektedir. Burada öne çıkan özelliklere baktığımız zaman, kar amacı gütmemelerine, katı bir hiyerarşiye sahip olmadıklarına, aslında toplumun ihtiyaç, beklenti, şikayetleri için bir baskı grubu oluşturabilme yönlerine vurgu yapıldığını görmekteyiz.

Sivil toplum kuruluşları bu ortak özelliklere sahip olurken bir takım işlevleri de üstlenmektedirler. Üstlendikleri bu işlevlere baktığımız zaman; kamuoyu oluşturarak yurttaşların talep ve isteklerinin yansıtılması, çoğulcu bir yapının yaygınlaşmasına olumlu katkılar sunması, demokrasinin gelişmesine ve yayılmasına bununla beraber katılımın gerçekleşmesine yardımcı olmaları, devlet tarafından zorla uygulanmak istenen kamusal çıkarlarla uyuşmayan politikalara karşı koymada bir tampon vazifesi görmek gibi işlevler üstlenmektedirler (Erözden, 1998: 15-16, Arslan, 2005: 89).

Kentleşmenin artmasıyla birlikte insanların baş etmek zorunda kaldıkları sorunlar ve problemler de artmaya başlamıştır. Bireyler bu sorunları tek başlarına çözmekte yetersiz kalmakta bu sebeple de bir dayanışma içine girme ihtiyacı duymaktadırlar. Bu zorunluluk neticesinde sivil toplum kuruluşları kendini daha çok göstermeye ve artmaya başlamıştır (Yücekök, 1998: 2).

Aslında sivil toplum kuruluşları da zaten toplumsal bir ihtiyaçtan dolayı ortaya çıkmışlardır. Çünkü bireysel olarak sorunlarla baş etmek toplu olarak baş etmekten çok daha zordur. Bu sebeple gerek bireysel gerek toplumsal sorunlar ile baş edebilmekte sivil toplum kuruluşlarına önemli bir rol düşmektedir.

Neoliberal politikalar ile oluşturulmaya çalışılan yeni devlet yapılanmasında sivil toplum kuruluşlarının yeri ve işlevlerine yönelik tartışmalar önemli bir yer tutmaktadır. Kalkınma yaklaşımlarında temel teşkil eden sosyal devlet yaklaşımı neoliberal politikalar sonucunda devletin küçültülmesi gerektiği ileri sürülerek terk edilmekte ve bu alanda önemli bir boşluk yaşanmaktadır. İşte bu boşluğun doldurulmasında sivil toplum kuruluşlarının önemli bir görev üstleneceği ileri sürülmektedir. STK'ları öne çıkaran bir diğer neden ise katılımı artıracacağı belirtilen yönetim yaklaşımlarında etkili olacağı görüşüdür (Acı, 2005:83). Sivil topluma yönelik tartışmalar aslında yeni olmamakla birlikte STK'ların kalkınma sürecinin yeni aktörleri olarak gündeme getirilmeye başlandığı son yıllarda, yeniden tanımlanmakta ve üzerinde yoğun bir biçimde tartışılmaktadır. Yirminci yüzyıla gelinceye kadar daha çok gönüllü olarak küçük toplumsal projelerde yer alan sivil toplum kuruluşları özellikle 1990'lardan sonra hem kalkınma ile ilgili konularda hem de özellikle uluslararası finans kuruluşlarının yürüttükleri faaliyetlerde yer almaya başlamaları sonucunda var olan çerçeveleri sorgulanmaya başlanmıştır (Acı, 2005: 17).

Sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak özellikle ortak olmak, paydaş olmak yönleri öne çıkarılmaya çalışıldığını görüyoruz. Elbette sivil toplum kuruluşları yapılması plananan, yapılacak projelerde önemli bir paydaş ortak olarak yer alabilirler. Ancak sadece bu özelliklerinin ön plana çıkarılıp kamuoyunun sesi olma,

toplumsal beklentilere göre hareket edebilme ve özellikle yeri geldiği zaman eleştiri gücünün de olduğu unutulmamalıdır.

Günümüzde sivil toplum kuruluşları nitelemesinin en önemli ölçütlerinden biri olarak merkezi yönetime karşı hem yönetsel hem de mali açıdan bağımsızlık gösterilmektedir. Bununla birlikte bağımsızlık ölçütünün çeşitli boyutları içerdiği görülmektedir. Bu bağımsızlığın bir sonucu olarak STK'ların özellikle eleştirel ve sorgulayıcı yaklaşımlarını terk etmedikleri sürece gerçekten STK niteliklerini koruyabildikleri ancak uzlaşmacı bir tavır içinde yer alarak gittikçe düzene uyum sağlayan bir görünüm kazandıkça bu özelliğini kaybettiklerine yönelik düşünceler de geniş bir yer tutmaktadır (Emrealp, 1998: 42). Tüm sosyal kurumların değişen şartlar gereği olarak üstlenilen işlevlerini zamanla değiştirebilecekleri ilkesi sivil toplum kuruluşları için de geçerliliğini korumaktadır. Her ne kadar tarihçiler 19.yüzyıl sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük temelinde orta ve zengin sınıfların fakir kimselere yardım amaçlı kurulduklarını belirlemiş olsalar dahi günümüzde sivil toplum kuruluşlarının bunların çok ötesinde çeşitli rol ve işlevler üstlendiklerine şahit olunmaktadır. Toplumsal sorunlara dikkat çekmek, eşitliği yaygınlaştırmaya çalışmak, eğitimden sosyal hizmetlere, sağlığa kadar birçok farklı alanda ve demokrasinin yaygınlaştırılmasına çalıştıkları görülmektedir (Yıldırım, 2004:72). Özellikle uluslararası kuruluşlar, 1992 Rio konferansı sonrasındaki gelişmeler doğrultusunda ülkesel ölçekte yürüttükleri ve çoğu kez hibe fonlarla destekledikleri etkinliklerde kamu yararı gözeten ve kazanç peşinde koşmayan ortaklar arayışına girdiklerinde karşılarında en elverişli konumda sivil toplum kuruluşlarını bulmaktadırlar. Kağıt üzerinde tüm sivil toplum kuruluşlarının katılımına açık bu tür uluslararası projelerin geliştirilmesi ve yönetiminin gerektirdiği bilgi birikimi bir takım sivil toplum kuruluşlarının profesyonel projeci olarak uzmanlaşmasına yol açmakta hatta yalnızca bu amaçla STK'laşma yoluna gidildiği görülmektedir (Emrealp, 1998: 44).

Genel olarak bir ülkedeki sivil toplum kuruluşlarının nitel ve nicel olarak gelişmiş olmasıyla o ülkedeki demokrasinin de buna paralel olarak o ölçüde geliştiği kabul edilmektedir. Burada dikkat etmemiz gereken durum bu kuruluşların devletin yerine demokrasinin yaygınlaşmasını gelişmesini sağlamaya çalışmadıkları, devletin

yapmaya çalıştıklarına ek olarak demokrasinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak burada önemli bir sorun bulunmaktadır. Aktif yurttaşlığın gelişmediği bir toplumda sivil toplum kuruluşu olduklarını iddia eden kuruluşlarının sayılarının nicel olarak artması demokrasinin gelişmesinde olumlu bir katkı sunmayacağı gibi kayırmacı siyasal uygulamaların yeni bir aracı olma tehlikesi ile karşı karşıya kalınmaktadır (Tekeli, 2005:30-31). Temsili demokrasi uygulamaları hemen hemen bütün ülkelerde önemli eleştirilmektedir. Gerek kişilerin gerek kurumların temsil edebilirliğinin sorgulanması, yönetenler ile yönetilenler arasındaki ilişki, demokrasi kelimesinin önüne çeşitli ekler konulmasına sebep olmuştur. Katılımcı demokrasi, güçlü demokrasi, radikal demokrasi uygulamalarının hepsinde güçlü bir sivil toplum kavramına vurgu yapıldığı görülmekte ve bu noktada sivil toplum kuruluşlarının demokrasilerde yaşanan sorunların giderilmesinde etkili olacağı belirtilmektedir (Göymen, 2010: 102).

Batı sosyal bilimlerinde STK'lar meselesi katılımcı demokrasi kuramsal çerçevesi içinde ortaya konulmaktadır. Örneğin Yerasimosa göre STK'lar;

“Seçmeni verdiği oyun karşılığı olarak siyasetçilerden avantaj sağlama beklentisine soka patronaj ilişkilerinin yerine aynı sorunlar karşısında aynı durumda olan insanların ortaklaşa eylemliliğini koyarlar. Tek bir partiyi destekleyen siyaseten pasif vatandaşlardan, aktif olarak apolitik bir sivil toplum yaratırlar. Seçkinlerin halka karşı sorumluluğunu soyut olmaktan çıkarıp gündem güne eleştirilen ve sorgulanan bir sorumluluk haline getirirler” (Erkilet, 2003: 27-28).

Bu açıdan bakıldığında STK'lar halkın katılımını seçimlere bağımlı olmaktan çıkarır ve sürekli kılarlar.

Günümüzde sivil toplum kuruluşları ile beraber ele alınan demokrasinin ve çoğulculuk kültürünün hem içselleştirilmesinde hem de devamlılığının sağlanması gerekliliği genel kabul görmektedir. Gerek ulusal gerek uluslararası seviyede bu konuyla ilgili olarak yasal düzenlemeler yapılarak uygulamaya geçirilmeye çalışıldığını görmekteyiz. Yapılan bu düzenlemelerin yaşama geçirilmesinde sivil toplum kuruluşları anahtar bir role sahip olmaktadır (Anđ, 2003: 37).

Sivil toplum kuruluşları özellikle çoğulculuğun ve demokratik bir yapılanmanın yaşam bulduğu oluşumlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Demokrasiye inanan, çoğulculuğu benimseyen kişilerin, yetiştirilmesinde, eğitilmesinde bu kuruluşlar önemli bir yer tutmaktadır. Böylelikle çoğulcu ve demokratik bir yapının, kültürün oluşabilmesi ve gelişebilmesi için bireyler ve sivil toplum örgütlerinin karşılıklı güçlü bir ilişki ve iletişim içinde olmaları gerekmektedir. Çünkü sivil toplum kuruluşları için en önemli ve değerli olan güç, tabandan gelen yurttaşların verdiği destektir. Bu sağlanamadığı takdirde amaç ve hedeflerini yerine getirmekte, toplumsal çıkarları savunmakta, kamuoyu oluşturmakta yetersiz ve güçsüz kalacaktır.

Keleş, sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimlerin benzerliklerine dikkat çekmektedir. Bu benzetmeyi yaparken merkez çevre modelinden hareketle burada yerel yönetimlerin çevreyi oluşturduğu gibi, sivil toplum kuruluşlarının da siyasal toplum karşısında yerel yönetimler gibi çevre özelliği taşıdığını belirtmektedir. Yerel yönetimler coğrafi olarak çevre özelliği taşıırken sivil toplum kuruluşları ise siyasal toplumun dışında yer aldıklarından dolayı çevre olduklarını belirtmektedir (Keleş, 1993:4). Yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının ortak bir kamu alanını paylaşmakta olduğuna dikkat çekilmekte ve bu geniş alanın beraber iş yapmakta, sorunları çözmekte ve alternatifler üreten bir ilişkiye açık olduğunun vurgulanması gerekmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğü zaman bireylerin kendi hayatları ve yaşadıkları yer ile ilgili söz sahibi olabilmeleri, katılım imkanlarının sağlanması, yerelliğe dayalı bir yönetimin oluşturulması, insan haklarının ve kentsel hakların muhafaza edilmesi, çevrenin ve kültürel değerlerin korunması gibi konular öncelikli olmak üzere sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler arasında beraber hareket etmelerini gerektirecek oldukça geniş bir alan bulunmaktadır (Emrealp, 1998: 45). İnsanın devlet için var olduğunu düşünen bir bakış açısı yerine aslında devletin insanlar için gerekli olduğuna yönelik bir bakış açısının kazanılmasında sivil toplum kuruluşlarına önemli bir rol düşmektedir. Birçok sorunla ve engellemelerle karşı karşıya kalmalarına rağmen sivil toplum kuruluşlarının demokrasinin gelişmesi için yapabileceği önemli katkılar bulunmaktadır. Bu sebeple yerel yönetimler her zaman olmasa da katılımın sağlanmasında, demokrasinin geliştirilmesinde sivil toplum kuruluşları ile hareket etmek istemektedir (Keleş, 1993:12).

STK'lar kente dair yapılacak yatırım ve hizmetlerde kimi zaman destekleyici bir tavır sergilerken kimi zaman da bu uygulamaları engelleyici bir tutum gösterebilmektedirler. Sivil toplum kuruluşları sahip oldukları birikimleri ve potansiyellerini kullanarak kararların oluşumuna katılmak istemektedirler. Yerel yönetimlerin kararları ile ortak bir düşüncede olduklarında katılmak isterler. Ancak özellikle kamu yararına ters düşen kararların uygulamaya geçmemesi için engel olabilmektedirler (Özcan, 1989:9).

Gelişmiş, güçlü ve gelişmekte olan devletlerin yurttaşları ya da haklarından yoksun, durumları tehlikede veya Güneyde ya da Doğuda çatışma ya da doğal afet kurbanları halklar arasında gerçekleştirilen çeşitli anketlerde bu insanlara, sözcüğü geliştirmeye yardım, ekoloji veya insan hakları alanında kimlerin söz sahibi olması gerektiği sorusu sorulmuştur. Gelen yanıtlar büyük ölçüde sivil toplum kuruluşlarını referans göstermektedir. Öte yandan sivil toplum kuruluşlarına çok büyük ölçüde güven duyulmaktadır (Ryffman, 2006:107).

Sivil toplum kuruluşlarının farklı tanımlamalar ile açıklanmaya çalışılsa da aslında bir takım ortak özellikler de ve işlevlerde buluştukları görülmektedir. Özellikle toplumda demokrasi kültürünün oluşmasında, gelişmesinde önemli bir rol üstlenmektedirler. Ancak bazen o kadar büyümektedirler ki belki isteyerek belki istemeyerek eleştirdikleri, karşı çıktıkları bir takım uygulamaları, hareketleri kendileri yapar duruma düşmektedirler. Bu sebeple sivil toplum kuruluşları amaç ve hedeflerini her zaman göz önünde bulundurarak hareket etmeleri ve bireylerin, toplumun sesi olma işlevleri önemini korumaktadır.

1.2. Demokratik Katılımda Sivil Toplum

Yerel yönetimler demokrasi tartışmalarında ayrı bir yere sahiptir. Yerel yönetimler demokratik bir toplum yapısına ulaşmak için demokrasi okulu olmanın yanında merkezi yönetimi sınırlayan bir güç olarak da görülmektedir (Görmez, 1997: 9). Yerel yönetimler ile demokrasi arasında oldukça güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Sivil toplum da bu ilişkinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Ökmen ve Parlak, 2013: 59-60).

Aslında hem sivil toplum kavramı hem de yerel yönetimler oldukça eski bir tarihsel geçmişe sahiptir. Özellikle son zamanlarda demokratikleşme eğilimlerinin artması sivil toplum kavramını da yeniden tartışmaya açmış yerel yönetim ile demokrasi tartışmaları konusunda önemli bir yere getirmiştir.

Yerel yönetim ile sivil toplum ilişkisinde demokrasi kavramı, demokrasiyi gerçekleştirme söylemleri önemli bir yer tutmaktadır. Bunun için öncelikle demokrasi kavramının gelişimine ve en çok eleştirilen temsili yönetimden katılımcı bir demokrasi sağlanmasına yönelik yapılan tartışmalara bakmamız yerel yönetim sivil toplum ilişkisini kurmamızda bize yardımcı olacaktır.

Demokrasilerin ciddi sorunlarla yüz yüze olduğu günümüz dünyasında sıkça duyduğumuz yakınmalar arasındadır. Liberal demokrasiler birçok farklı nedenden dolayı sorgulanmakta ve eleştirilmektedir. Temsil gibi olgular karşısında liberal demokrasiler talepleri, ihtiyaçları karşılayamamaktadır (Kahraman vd, 1999: 13).

Burada öncelikle temsili yönetime geline süreçte demokrasinin ortaya çıkışı geçmişte ve günümüzde ki demokrasi kavramının yüklendiği anlamları, özellikleri ve hangi nedenlerden dolayı eleştirilmekte olduğuna bakmamız gerekmektedir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra demokrasinin bir yönetim şekli olarak yaygınlık kazanmaya başladığını görmekteyiz. Bu tarihe kadar sadece istisna olarak kendini göstermiştir. İlkel toplumlardan devletli toplumlara geçiş süreci ile birlikte yöneten ve yönetilen ayrımı kendini göstermeye başlamış yönetmek için yetkilerimiz zorla ya da rızaya dayanarak kendi içimizden çıkan küçük bir gruba verilmiştir (Uygun, 2014: 9). “Halk tarafından yönetim” olarak demokrasi düşüncesinin kökleri demos tarafından yönetimin monarşiyle ve aristokrasiyle görünür bir zıtlık içinde olduğu eski Yunan deneyimine kadar geri gider ama bu kavramın modern anlamı önemli ölçüde farklıdır. Eski Yunan zamanında demos nüfusun (yoksul ve sayıca kalabalık olan) bir bölümüydü ve bütün yönetim türlerinin toplumun belli bir kesiminin yönetimi olduğu düşünülüyordu. Buna karşılık modern zamanlarda yalnızca bir kesimin yönetimi uygun olarak görülmez ve demokrasi bütün halk tarafından yönetim anlamına gelmektedir. Aslında demokrasiye özgü olan bu özelliğin onun siyasi olarak teşkilatlanmış bir toplumun bütün üyelerinin

çıkarlarını geliştirmesi prensip olarak mümkün olan tek yönetim biçimi olduğu gerçeğine dayandığı düşünölmektedir (Heywood, 2011:102, Barry, 2004:323).

En genel tabiriyle halkın yönetimi şeklinde tanımlanmasına rağmen burada üzerinde durmamız gereken noktalardan biri de halk derken neyin, kimlerin kastedildiğidir. Toplumun geneli mi yoksa belli bir bölümü mü? Demokrasinin ilk ortaya çıktığı zamanlarda toplumun genelini karşılamadığı görölmektedir. Günümüzde de aslında yakın zamana kadar durumun böyle olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Yirminci yüzyıla kadar ve hatta bu yüzyıl içinde dahi genellikle mülk sahibi olma şartı veya kadınların dışta tutulması şeklinde Batılı devletlerin çoğunda oy verme üzerinde katı sınırlandırmalar vardı. İngiltere’de genel oy hakkı kadınların tüm oy haklarını elde ettikleri 1928’e kadar tesis edilememişti. ABD’de siyah insanların güney eyaletlerinde ilk kez oy kullanabildikleri 1960’ların başına kadar bu hak tesis edilmiş değildi ve İsviçre’de ise kadınların oy hakkına kavuşması 1971’de gerçekteşti (Heywood, 2011:102).

Özgürlük, demokrasi dediğimiz zaman akla ilk gelen ölkelerde bile göröldüğu gibi 1960’lara 1970’lere kadar oy hakkına sahip olmada ciddi sınırlamaların kısıtlamaların olduğunu görmekteyiz.

Demokrasi kolektif karar alma süreci üzerinde halk denetimi ve bu denetimin tatbikinde hakların eşitliği yönündeki birbirini tamamlayan iki ilkeyi gerektirir. Her hangi bir kurumun karar alma sürecinde bu ilkeleri gerçekteştirmesi oranında bu kurumu demokratik olarak nitelendirebiliriz (Beetham ve Boyle, 2005: 1). Peki halk dediğimiz zaman nasıl bir anlamlandırma ya da nasıl bir yapı görölmektedir. Heywood’a göre her ne kadar günümüzde halk gerçekte bütün yetişkin vatandaşlar olarak kabul edilmekteyse de bu kavram çok farklı şekillerde anlamlandırılmaktadır. Bu anlamda halk bir ve bölünmezdir. Bunun dışında bütün topluluklarda bir ayrışma ve mutabık olmayışın mevcudiyetinden dolayı halk pratikte çoğunluk anlamında ele alınmaktadır. Bu yaklaşımda demokrasi çoğunluk iradesinin veya sayısal güçlünün azınlık iradesini ezdiği çoğunluk yönetimi ilkesinin katı bir uygulaması anlamına

gelmektedir. Ayrıca halk, her birinin otonom kararlar alma hakkının mevcut olduğu hür ve eşit bireylerin toplamı olarak düşünülebilir (Heywood, 2011:104).

Tekeli, demokrasi üzerine konuşabilmek için öncelikle sahip olduğu özellikleri söylememiz gerektiğini belirtmektedir. Demokrasinin siyasal bir rejim olduğunu belirterek eleştirimizin genelde uygulama biçimlerine olduğunu altını çizmektedir. Daha iyisini bilmediğimiz bulamadığımız için ona razı olduğumuzu ve günümüzde insanlara demokrasi dışında vaat edebileceğimiz seçenek bulunmadığını belirtmektedir. Demokrasinin alternatifleri insan onuru ile bağdaştırılmadığından bu durum demokrasiyi insan haklarının ana öğelerinden biri haline getiriyor. Demokrasi içinde yaşamayı benimsediğimiz zaman, başka insanlara saygı duymayı, onlarında bizimle eşit haklara sahip olduğunu, onların isteklerinin de en az bizimki kadar saygıdeğer olduğunu kabul ettiğimizi belirtmektedir (Tekeli, 2011: 39-40).

Toplumların ve ülkelerin yaşadıkları toplumsal ve ekonomik gelişmeler demokrasinin uygulanmasında temsile dayanan bir sistemin var olma koşullarını oluşturmuştur. Bu durum da günümüzün en çok tartışılan konularında biri haline gelmiştir.

Eski Yunanlılar büyük ölçekli siyasal bir sistemin fikrini reddetmişler ve temsile dayanan bir yönetim kurmamışlardır. Benzer biçimde, Romalılar da temsil sistemine yer vermemişlerdir. Eski Yunan'dan 17. yüzyıla kadar bir yasama organının bütün yurttaşlar topluluğu yerine, onlar tarafından seçilen temsilcilerinden oluşmasının olabilme ihtimali demokratik veya cumhuriyetçi yönetimin teori ve pratiğinde kendine yer bulamamıştır (Dahl, 1993:34).

Onsekizinci yüzyıl politika teorisyeni Rousseau, temsili sistemin gerçekten demokratik olmayacağına inanıyordu. Ona göre temsili sistemde, insanlar, birkaç yılda bir yapılacak olan seçim dönemlerinde özgürdurler sadece, seçimden sonra yöneticiler karşısındaki ikincil konularına geri dönerler ki bunu da kölelikten pek farkı yoktur. Bu eleştirilere verilecek cevap, milyonlarca vatandaşın olduğu ve bunların sürekli politik meselelere ayıracak zamanlarının bulunmadığı koşullarda hükümet üzerinde halk denetimini sağlamanın bir aracı olması bakımından temsili sistemin yine de en iyi sistem olduğudur (Beetham ve Boyle, 2005: 7).

Temsili yönetime, ortaya çıktığı ilk zamanlardan itibaren eleştiriler yöneltilmekte ancak ülkelerin ölçek sorunundan dolayı temsili yönetimin bir gereklilik zorunluluk olduğu ileri sürülmektedir.

Yaşanan toplumsal gelişmeye paralel olarak, geçmişten bugüne doğrudan demokrasi hem içerik hem de işleyiş olarak temsili yönetime dönüşmüştür. Siyasal iktidarın kaynağı olarak kabul edilen halkın, siyasal gücü temsilcilere temsil ettiği bu yöntemde tüm sınıfların beklentilerinin karşılanması ve yönetim sürecinin her aşamasında halkın görüşüne başvurulması büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda her ülkenin demokratik kültürüne ve toplumsal gelişmesine bağlı olarak değişik katılım yöntemlerinin geliştirdiği ve uyguladığı görülmektedir (Akdeniz, 2007:13). Temsili demokrasi ulusal egemenliğe dayanılarak temsilciler tarafından gerçekleştirilen bir yönetimdir. Halkı yönetime katmak için ne kadar çaba harcansa da burada temel olan unsur temsilcilerin yönetimidir. Bu anlayış bireyleri yönetimin dışına itmektedir. Ayrıca ulus devlette var olan toplumsal çeşitliliğin ve farklılıkların yönetime yansımalarına da olanak vermemektedir (Chomsky, 1994: 184).

Temsili yönetime yönelik eleştirilere karşı bireylerin seçim dönemleri dışında da çeşitli yollarla ve araçlarla hükümet politikaları üzerine etkili olabilecekleri belirtilmektedir. Burada önemli olan bunun ne derece uygulanabildiği ve hükümet politikaları üzerinde etkili olabildiğidir.

Liberalizm ile demokrasinin birleşmesi liberal demokrasi kavramını doğurdu. Günümüzde modern demokrasiyi ifade etmek için sıklıkla kullanılmasına rağmen bu kavramın ortaya çıktığı günden itibaren çağrıştırdığı bazı olumsuz anlamlar bugün de devam etmektedir. Liberalizm çoğu zaman dokunulmaz hak ve özgürlükler anlayışını ifade eden siyasal boyutu ile değil, piyasa ekonomisine dayanan ekonomik boyutu ile anlaşıldı. Böylece pek çok kişi için liberal sözcüğü sanayi devrimi sonrasında vahşi kapitalizmini, emekçi kitlelerin acımasızca sömürülmesini, insan onurunu tehdit eden sefalet karşısında devletin kayıtsızlığını ifade eden bir kavram olmuştur (Uygun, 2014: 129). Liberalizmi demokrasiden ayırt etmek için liberalizmde özgürlük, demokraside eşitlik vardır denmiştir. Böylece bunları birleştirmek için liberal demokratik sistemlerin görevinin özgürlük ile eşitliği birleştirmek olduğu

söylenmiştir. Liberalizm demokratik toplumculuğa kendi değerlerinden katkıda bulunması gibi demokrasinin kendisi de siyasal liberalizme katkıda bulunmuştur (Sartori, 1993: 415-417).

Siyasal iktidar üzerine yapılan bilimsel araştırmalar demokratik olsun olmasın, çağımızda bütün toplumlarda temel siyasal kararların alınmasında küçük bir azınlığın belirleyici olduğunu göstermektedir. Getirilen demokratik mekanizmalar (seçimler, halk oylamaları, baskı grupları vb.) bu gerçeği değiştirmemekte iktidar her zaman küçük bir elit kadronun elinde kalmaktadır (Uygun, 2014:175).

Özellikle en çok eleştirilen nokta günümüzde de olduğu gibi demokrasilerde halkın rolü politika üretmek, kararları almaktan ziyade alınacak kararları belirleyen siyasal kadrolar için belli aralıklarla sandıkta oy kullanmaktan öteye gidememektedir.

Demokratik ilkelerden biri olan eşitlik meselesinde temsili yönetim aslında eşitsizliği içermektedir. Nüfusun küçük bir bölümüne geri kalanlar adına siyasi karar alma hakkı tanır. Bu şartlar altında seçilmek, halkı ilgilendiren konularda kampanya yapmak, kamuoyu oluşturabilmek ve kötü yönetim halinde bunun tazminatını almak için tüm vatandaşların, eşit hakka sahip olduğu ve seçim sisteminin her bir kişinin oyuna eşit değer verdiği ölçüde siyasi eşitliğe ulaşılabilir. Pratikte temsili demokrasilerin çoğu bu kriterleri tümüyle karşılamaz, çünkü nüfus içinde farklı grupların sahip olduğu zenginlik, zaman, olanaklar ve diğer kaynaklar bakımından mevcut olan sistematik farklılıklar siyasi eşitliği büyük oranda sınırlandırır (Beetham ve Boyle, 2005: 8-9).

Temsili demokrasiye yönelik eleştiriler ve yaşanan sorunlar karşısında günümüzde doğrudan demokrasinin uygulanıp uygulanamayacağı konusunda tartışmalar yaşanmaktadır. Doğrudan demokrasiyi savunanlar ile karşı çıkanlar arasındaki görüş farklılıkları bulunmaktadır.

Seçim dönemleri dışında halk oylaması gibi yöntemlere başvurmanın gereksiz olduğu, nüfus ve toprak bakımından büyük ölçüğe sahip devletlerin, politikalarını belirlemek için halkın konuların müzakeresine katılımının sağlanmasının

güç olduğu ve sıradan yurttaşların, sağlıklı siyasal kararlar almak bakımından gerekli eğitime ve uzmanlığa sahip olmadıkları ileri sürülmektedir. Bu düşüncelere karşı olarak da demokrasi sadece halkın kendisine sunulan seçenekler, alternatifler arasında bir tercihte bulunması değil, temel kararların alınmasına bizzat katılmasının gerekliliği, gelişen teknoloji ve iletişim ağları ile nüfus ve yüzölçümü büyüklüklerinin sorun olmaktan çıkabileceği ve siyasal konuları yalnızca politikacıların ilgi ve uzmanlık alanı olarak görmek doğru olmadığı belirtilerek eleştirilere cevap verilmektedir (Budge, 1996:60-61'akt Uygun, 2014:209).

Aslında yaşanan bu sorunları aşmaya yönelik farklı mekanizmalar, alternatifler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Önerilen yöntemlerin, yapıların birbirlerine rakip birbirinin yerine geçecek bir sistemden ziyade birbirininin eksik tarafını tamamlayacak ortaya çıkan sorunlara çözüm getirecek yaklaşımlar olarak ele alınabilir.

Sartori, bu konuya referanduma dikkat çekerek yaklaşmaktadır. Aslında referandum demokrasisinin teknoloji sayesinde doğrudan demokrasideki boyut ve yer sınırlamalarının üstesinden de gelebileceği söylenebilir (Sartori, 1993: 123).

Ortak değerler etrafında ve belli bir hedef doğrultusunda bir araya gelen insanların meydana getirdikleri gönüllü kuruluşların toplumsal hayatta gittikçe daha fazla rol üstlenmeleri, bilgi toplumunda temsili demokrasi yerine katılımcı demokrasinin öne çıkacağını gösteren esas bir dönüşüme işaret etmektedir (Drucker, 1992:201). Temsili demokrasilerin etkinliğini kaybetmeye başladığı ve sorunlu olduğu düşüncesi yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Seçim dönemleri dışında farklı katılım uygulamalarıyla bu eksiklikler giderilebilir. Bunun yapılabilmesi yurttaşların sistemi sürekli olarak izleyebilecekleri yöntemlerle gerçekleştirilebilir (Çukurçayır, 2007: 376).

Temsili demokrasi daha önceden belirlenmiş olan siyasi gücün hangi siyasi grup tarafından kullanılacağını belirlemektir. Bir kere bu gücün kimin tarafından kullanılacağı belirlendikten sonra artık o büyük ölçüde keyfi olarak kullanılmaktadır. Bu özellikleriyle temsili demokrasi bir araçsal demokrasidir (Tekeli, 1999a: 219). Temsili demokrasi anlayışı artık yerini katılımı öne çıkaran demokrasi anlayışına

bırakmaktadır. Temsilciler yoluyla belirlenen politikalar yerine toplumun kendisinin ön plana çıkması politikaların belirlenme süreçlerine aktif katılımı sağlanmaktadır (Aksoy, 2004:37). Günümüzde ki demokrasi uygulamalarının en zayıf yönü temsilcilerin kamu yararı söylemine dayanarak toplum için neyin daha yararlı olacağını belirleme gücünü ve tekelini kendilerinde görmeleri ve buna ilaveten parti çıkarlarını seçmen tercihlerinin beklentilerinin önüne geçebilmektedir (Altınok, 2001:138).

Temsili demokraside yaşanan sorunları aşmak için katılım ve katılımcı demokrasi söylemleri ön plana çıkmaktadır. Halkın sadece seçimden seçime oy kullanmakla sınırlı olan bir katılım anlayışından seçim dönemleri dışında da katılımı sağlayacak arayışlar devam etmektedir. Burada da özellikle yerel yönetimlerde bu sorunun daha kolay aşılacağı öne sürülmektedir.

Demokrasi ve yerel yönetimler arasında doğrudan bir ilişkiden söz edebilir miyiz? Merkezi idare ile yerel yönetimleri karşılaştırdığımız zaman yerel yönetimlerin karar ve yürütme organları seçimle belirlendiği için demokratik birimler olarak kabul edilmektedir. Seçimlerden sonra belirlenen temsilciler ile temsil edilenler arasındaki toplumsal ve coğrafi yakınlığın, demokrasinin denetim ve sorumluluk ilkelerinin hayata geçirilmesinde daha fazla olanak sağladığı söylenmektedir (Çitçi, 1999:235). Temsilde bir tıkanma temsilde bir çözümsüzlük varsa, temsil demokrasiyi güvence altına alamıyor, farklı görüş ve çıkarların karar süreçlerine yansımaları sağlamıyorsa o zaman temsili demokrasinin kimi doğrudan demokrasi mekanizmalarıyla güçlendirilmesi gerekmektedir (Çitçi, 1999:244).

Parlamente temsili demokrasinin gücünü önemli ölçüde kaybetmesi neticesinde halkın iradesini siyasal süreçlere yansıtılabileceği yöntemlerin ön plana çıkacağı katılımcı demokraside sivil toplum kuruluşların vatandaşların görüş ve tercihlerini siyasal sisteme taşımada önemli ve etkili birer aracı kurum işlevi görmeye başlayacaklardır (Saran, 2004:45).

Demokratik katılım yurttaşların birbirleri ile iletişimde bulunarak toplumun büyük bir bölümünü ilgilendiren sorunlara karşı öneriler getirebilecekleri bir sistemdir. Seçimlerle sınırlı bir demokrasi modeli yerine toplumsal uzlaşmayı

sağlayacak müzakere ortamlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Toprak, 2013: 78). İnsanlar politikanın yönlendirilmesinde ne kadar fazla söz sahibi olursa, politikada o oranda onların kaygılarını ve isteklerini yansıtır. Eski bir Atina özdeyişinde belirtildiği gibi “Ayakkabıyı ayakkabı tamircisi yapar ama ayakkabının neresinin sıkıldığını ancak onu giyen kişi söyleyebilir” (Beetham ve Boyle, 2005: 3).

Demokrasi alanında yaşanan bu gelişmeler ve tartışmalar farklı demokrasi modeli önerilerinin uygulamalarının öne sürülmesini sağlamaktadır. Temsilde yaşanan sorunlara ve eleştirilere cevap verebilmek için farklı öneriler ileri sürülmektedir. Bu öneriler özellikle katılımın nasıl artırılacağı ön plana çıkarılacağı konusunda yaşanmaktadır. Temsili demokraside yaşanan sorunlara karşı geliştirilen önerilerden biri de müzakereci demokrasidir. Bu modelde özellikle katılım konusuna dikkat çekilmekte, katılım sağlanırken bunun sadece belirli bir kesime özgü olmaması gerektiği geniş bir tabana yayılımının önemine vurgu yapılmaktadır. Bu sağlandığı takdirde demokrasi işlevini yerine getirebilecektir.

Bu süreçte önemli olan müzakere sürecine katılımı eşitliğin sağlanması bir konuyu tartışmaya açma da ele almada herkesin aynı fırsatı elinde bulundurabilmesidir. Herkesin belirlenen ve tartışılan konular hakkında görüş ve fikirlerini özgürce dile getirebilme imkanına sahip olması gerekmektedir. Müzakereci demokrasi anlayışı, alınacak kararların meşruiyetinin olmasını şu koşula dayanmaktadır:

“Söz konusu yönetim biçimindeki kurumlar öyle düzenlenmelidir ki, herkesin ortak çıkarı olarak görülen şey özgür ve eşit bireyler arasında rasyonel ve adil biçimde yürütülen kolektif müzakere süreçlerinden kaynaklansın. Kolektif karar alma süreçleri bu modele ne kadar yaklaşırsa meşru ve rasyonel olarak kabul edilme olasılıkları o kadar artar. Niçin? Demokratik kurumlardaki meşruiyetin temeli geriye doğru şu çıkarıma kadar götürülmelidir: Zorunlu erk talebinde bulunanların gerekçesi kararların herkese eşit derecede çıkarlarını gözettiği söylenen yansız bir konumu temsil etmesidir” (Benhabib, 1999:104-105).

Müzakereci demokrasi anlayışına göre kolektif siyasal iktidarın kullanılmasının gerekçelendirilmesi eşitler arasında özgür bir kamusal muhakeme temelinde yürütülmelidir. Müzakereci demokrasi bu amacı kurumsallaştırmaya çalışmaktadır (Cohen, 1999:146).

Katılımcı demokrasi, bireylerin isteklerini, beklentilerini resmi olmayan kanallar aracılığı ile kenti yönetenlere ulaştırma çabalarından tamamen ayrılmaktadır. Herkes kentin geleceğine dair düşüncelerini hem birbirleri ile hem de kenti yönetenlerle paylaşabilmektedir. Bu müzakere süreçlerinin birçok olumlu katkısı da bulunmaktadır. Kişisel çıkar ve beklentiler yerini toplumsal taleplere geçici çözümler yerini daha kalıcı çözümlere bırakmaktadır (Tümay, 2005: 97).

Katılım mekanizmaları kurulurken burada önemli olan bir nokta da bu sürecin nasıl işleyeceğinin de beraber belirlenmesidir. Ayrıca sonuçların da görülmesi paylaşılması önemlidir.

Demokrasiye ve katılımı önemli derecede yer veren bir sistemde yurttaşlık kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Demokratik bir toplumda yurttaşlar siyaseti bir yaşam şekli olarak benimsemekte politikayı sadece siyasi partilerin alanı olarak görmemektedirler. Mevcut durumda yurttaşlar yapmaktan ziyade izleyici durumunda kalmaktadırlar (Barber, 1995:165-167). Katılımcı demokrasi uygulamaları oy kullanma hakkının ötesine geçerek kamusal faaliyetlerle ilgili olarak görüşlerini belirtme, karar süreçlerine katılmayı artırmak istemektedir (Schmidt, 2002:165).

Katılımcı demokrasinin temsili demokrasiden ayrılan genel çizgilere baktığımız zaman, bireylere kendilerini ilgilendiren kararlara katılma imkanının verilmesi, uzlaşma ortamının sağlanmaya çalışılması toplumda bir konsensusun oluşması özellikleri öne çıkmaktadır (Sarıbay, 1992:91). Katılımcı demokrasi her ne kadar savunulsa da temsili demokrasi uygulamaları hala etkinliğini korumaktadır. Bu nedenle günümüz demokrasi pratiğinde temsili demokrasi ve katılımcı demokrasinin birbirine uyumlu bir biçimde yürütülmesi yoluna gidilmektedir. Ama yerel yönetimler söz konusu olduğunda ülke düzeyindeki pratik zorlukların önemli bir kısmı ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimler düzeyinde katılımcı demokrasi pratiklerine daha çok yer verilebilecek ve demokrasinin kalitesi yükseltilecektir (Tekeli, 2014:40).

1.2.1.Katılım Kavramı ve Katılımı Belirleyen Etkenler

Her ne kadar farklı demokrasi önerileri, fikirleri öne sürülse de içinde bulunduğumuz şartlarda bunların tek başına uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Önerilen bu modeller aslında temsili demokrasi ile birlikte onun eksikliklerini gidermeye çalışmaktadır. Burada özellikle katılım konusuna katılımdan ne anlamamız gerektiğine bakılması gerekmektedir.

Katılım kavramına baktığımız zaman kamusal hizmet ve faaliyetlere yönelik planlarının gerek hazırlık gerekse de uygulama aşamalarında o kararların etkileyeceği kişilerin, istek ve önerilerini, fikirlerini ve eleştirilerini bu sürece katmayı içermektedir. Burada bir yandan aktif ve etkin bir yurttaş olarak bireysel katılım diğer yandan sivil toplum örgütleri içinden yönetime katılabilmelidir (Gündoğan, 2013: 36). Katılım konusu demokrasinin önemli bir değeridir. Katılım demek sadece karar organlarının seçimi anlamına gelmemekte, yurttaşların da kendilerini ilgilendiren konularda hem uygulama hem karar hem de denetleme süreçlerinin katılımını içermelidir (Erdumlu, 1993:22).

Katılım kavramı hem günümüzde daha derin bir anlam ve içeriğe sahip olan demokrasi düşüncesinin hem de modern yönetim anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Yerel yönetimler açısından baktığımız zaman katılımın iki ana kategoride görüldüğü söylenebilir. Bunlardan biri doğrudan karar oluşumuna katılımdır. Diğer ise karar oluşum sürecine katılımdır. Bunlardan birincisinde herhangi bir konuda karar oluşturmak için doğrudan halkoyuna başvurulması diğerinde ise kent sakinlerinin farklı konulardaki görüşlerini ortaya çıkarmak karşılıklı fikir alışverişi gerçekleştirmek için gerekli platformları oluşturmaktır. Böylece katılım hem siyasi hem de idari boyutları olan bir kavramdır (Coşkun ve Sezer, 2004:282).

Katılım kavramı sadece tek bir sürece ya da aşamaya vurgu yapmadığı görülmektedir. Yani ne sadece ihtiyaçların belirlenmesi sürecine ne de belirlenen ihtiyaçların hangi yol ve yöntemlerle karşılanacağı konusunu oluşturan uygulama sürecine odaklanmamaktadır. Katılım yönetimin her aşamasında kendine yer

bulabilmelidir. İhtiyaçları belirlerken de belirlenen ihtiyaçlara sorunlara yönelik politikalar geliştirilirken de ve bunların uygulama aşamalarını da içine almalıdır.

Demokrasi siyasal katılmaya dayanır, aslında demokrasinin tanımında halkın siyasete katılımı vardır. Siyasal katılımın temel araçları olarak siyasal parti faaliyetleri ve seçimlerde oy vermedir. İşte katılımcı eleştiri burada ortaya çıkmaktadır. Buna göre seçimlere katılım tek başına gerçek bir katılım anlamına gelmemekte ve seçimler her zaman uygun bir katılma ortamı içermemektedir (Erdoğan, 2012: 314).

Temsili yönetimin zaten en çok eleştirildiği nokta da burada karşımıza çıkmaktadır. Yani katılımın sadece seçimden seçime oy vermekten ibaret olarak görülmesi olarak anlaşılmasıdır. Zaten seçimlerde bireyler partiler tarafından belirlenen, öne sürülen politikaları kimin uygulayacağını seçmektedirler. Burada gözden kaçırılmaması gereken husus bunun sadece seçimle sınırlı kalmaması gerektiği, bunun devam eden bir süreç olduğu, seçimlerden sonra halkı ilgilendiren konularda, sorunlarda katılımı sağlayacak araç ve mekanizmalara yer verilmesi gerektiğidir.

Demokratik ideallerin sorgulanmaya başlandığı, kamusal kararlar içinde yer alma taleplerinin yoğunlaştığı günümüzde, katılma amaçlı farklı şekillerde bireylere katılım imkanı vermiştir. Katılım yalnızca politik bir alan olarak görülmemekte sosyal alanlarda da katılım beklentileri artmaktadır. Eğitim, çevre, sağlık gibi farklı konularda yurttaşları karar süreçlerine katma çabaları yoğunlaşarak katılımın alanı genişlemiş ve türleri çeşitlenmiştir (Genç, 2012: 48). Toplumda ve kurumlarda motivasyonu, verimliliği artırma, zorunlulukları ile meşruluğun otoriteyi paylaşmayla ortaya çıktığının görülmesi büyüyen ve gelişen kurumların yönetim yükünün sadece yönetici kadroyla taşınamayacağını anlaşılması ve doğru kararların, kararlardan etkilenen ilgili kesimlerin katkılarıyla olabileceğini anlaşılması gibi nedenler yönetime katılmayı zorunlu kılmıştır (Yıldırım, 2004: 214).

Devlet yönetimine katılım sorununun dünyadaki gelişim çizgisine bakıldığı zaman çıkarılabilecek birtakım sonuçlar vardır. Bir kere tarihsel gelişime bakıldığında bütün iniş çıkışlarına karşın genel gidişat katılımın artırılması

yönündedir. Bugüne kadar uygulanan katılım yöntemleri farklı şekiller almakta fakat zamanımıza gelindikçe birçok biçiminin bir arada kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Eroğul, 1991: 29).

Katılım meselesi yalnızca gelişmekte olan ülkeler tarafından tartışılmamakta, gelişmiş ülkeler içinde önemli bir yer tutmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde katılım demokrasinin benimsenmesi açısından vurgu yapılırken gelişmiş ülkelerde ise demokrasinin sürdürülebilirliği için zorunlu bir araç olduğu vurgulanmaktadır.

Peki katılım neden bu kadar önemlidir? Bu soruya katılımdan beklenen faydalar ve hedeflenen amaçlara yer vererek cevaplamamız uygun olacaktır (Innes ve Booher, 2004: 420, Richards ve Dalbey, 2006: 21, Lee ve Thynee, 2011: 76, Callanan, 2005: 910-912, Beierle ve Konisky, 2000: 588; Keleş, 1993: 21):

- Karar vericilerin vatandaşların önceliklerine ve sahip oldukları yerel ve özel bilgiye kararlarında yer vermelerini olanak sağlar.
- Seslerini farklı biçimlerde duyurma imkanı olmayan, dezavantajlı grupların da karar süreçlerine, mekanizmalarına dahil edilmesine imkan verir.
- İlgili bütün tarafları sürece dahil ederek karar vermede adaleti, eşitliği, tarafsızlığı ve daha geniş bir temsile imkan verir.
- Kamusal kararların meşruluğunu ve kalitesini artırır.
- Sivil toplumu güçlendirir.
- Toplumsal sorunların hem daha kolay hem de daha az çatışmayla çözümlenmesini sağlar.
- Uygulanacak karardan etkilenen ve karar sürecine katılan halkın konu hakkında bilgilenmesine imkan verir.
- Bireylerde aidiyet duygusunu ve yaşadığı topluma bir katkı sağladığı duygusunun oluşmasını sağlar.
- Karar süreçlerine katılmak kişilerin kendine güven duygularını gelişmesini sağlar.
- Farklı kesimlerden halkın birbirlerini dinlemelerini, diğerlerinin bakış açılarını görebilmelerini ve yeni fikirlerin öne sürülmesine imkan verir.

- Özellikle taleplere ve ihtiyaçlara uygun politikaların hayata geçmesini kolaylaştırır.
- Depolitizasyonun önüne geçilmesi sağlanır.
- Vatandaşa sadece seçimlerde değil seçim dönemleri dışında kalan süreçte de söz hakkı verilmesini sağlar.

Katılımı sağladığımız zaman, öncelikle yöneten ile yönetilenler arasındaki kopukluğun iletişimsizliğin giderilmesinde önemli bir adım atılacaktır. Bir ülkede ya da bir şehirde yapılacak olan hizmet ve faaliyetlerde o bölgede yaşayan bireylerin görüşleri, talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yer verildiği takdirde yönetimde yaşanan, yaşanacak birçok sorunun üstesinden gelinmiş olacaktır. Tabii burada katılım sağlanırken, katılım denirken sadece belli bir çoğunluğun kararının değil toplumu oluşturan birçok farklı grubun, kesimin ortak bir noktada buluşması şeklinde algılanması gerekmektedir.

Katılımın gereksiz bir kurum olduğunu savunanlarda vardır. Katılımın yönetim sürecini yavaşlattığı karar almayı geciktirdiği, katılımcıların bilgi düzeyinin yetersiz olması dolayısıyla ussal ve etkili karar almanın zorlaştırdığı gibi gerekçelerle karşı çıkmaktadır. Katılma özellikle alt sınıflar bakımından, kamu düzeni, barış içinde bir yaşam ve toplu kalkınma gibi nedenlerden dolayı daha büyük yararlar sağlayan bir kurumdur (Eroğul, 1991:262-267). Yönetimde ve planlamada çabuk sonuç almak zorunda olanlar katılımın uzun dönemde sağlayabileceği yararları küçümseyebilirler. Bu nedenle de iş bitirme hızını etkileyici, geciktirici katılımcı modellerine karşı çoğu kez olumsuz tavır alırlar. Bunlara yaptıklarına doğruluk(meşruluk) kazandırma arayışı içinde olanların bir buluşu gözüyle bakanlarda eklenebilir. Son olarak ideolojik nedenlerle de katılıma karşı çıkanlar onu gerçek bir etkileşim biçimi olmadığını belirtmektedirler (Keleş, 1993:22).

Hakim anlayışa göre halk egemenliği temsiliyet ve bunun için yapılan seçimler ile özdeşleşmiştir. Halbuki temsiliyet kadar katılım da halk egemenliğinin bir gereği ve tamamlayıcısıdır. Tarihsel kökleri Antik Atina'ya kadar uzanan katılımcı demokrasi günümüzde temsili demokrasinin suistimallere açık olması, ortaya çıkan sorun ve taleplere yeterince çözüm üretememesi ve ağırlıkla seçkin kişi ve

zümrelerin kontrolünde olmasına karşı artan şekilde gündeme getirilmeye başlanmıştır. Dünya’da katılıma yönelik uygulamaların en önemli sebebi temsili demokrasinin tamamlaması ve eksikliklerinin gidermeye çalışmasıdır (İzci, 2014: 31). Yerel düzeyde katılımı tek başına bir amaç olarak değil, farklı bir takım amaçlara daha yüksekteki hedeflere varabilmek için kullanacak bir araç olarak görenler çoğunluktadır. Katılımı sadece nitelik veya nicelik olarak artırmak önemli değildir, burada önemli olan hedeflere ulaşabilmek için uygulanmasıdır (Keleş, 1993:21).

Katılım konusu ele alınırken, tartışılırken yerel yönetimlere özel, ayrı bir vurgu yapıldığını görmekteyiz. Çünkü merkezi yönetim kararlarında, özellikle savunma, dış ilişkiler, güvenlik konularında katılımı sağlamak, bu konularda uzlaşmaya çalışmak, yerel yönetimlerdeki kadar imkan ve uygulama alanı bulamamaktadır. Yereli ilgilendiren bir konuda belediyeler ile o bölgede yaşayan kişilerin bir araya gelebilmesi o konulara dair görüş ve fikirlerini belirtebilmeleri mümkündür. Tabii burada göz ardı edilmemesi gereken nokta yerelin bu avantajlarına rağmen katılımcılık konusuna ne derece önem verdiği bu imkanları nasıl ve hangi araçlarla kullanıp kullanmadığıdır.

Yerel yönetimler halka daha yakın hizmet veren birimler oldukları için, halk ile daha yakın bir ilişki içerisinde bulunarak katılımcı demokrasiyi daha çok uygulayabilmesini sağlayabilmektedirler. Demokratik katılım sağlanarak hem sorunların daha düzgün gerçekçi bir biçimde tespit edilmesinde hem de çözümlenmesinde de daha uygulanabilir olmasını sağlayarak, halkın katılımı sağlanabilmektedir (İnan, 1998: 128).

Burada üzerinde durulması gereken bir konuda siyasal katılım ve bu katılımı nelerin etkilediği, siyasal katılımın artması veya azalması durumunda rol oynayan koşullardır. Katılımı tanımlarken dar ve geniş anlamda katılımın neleri içerdiği önemlidir.

Siyasal katılmayı farklı yaklaşımlara tanımlayabiliriz. Dar anlamda baktığımız zaman sadece seçimlere katılım şeklinde tanımlayabilirken, geniş anlamıyla ise

politik karar alma süreçlerinin bütün aşamalarına katılmayı içermektedir (Verba vd, 1978:46-47).

Siyasal katılımı ister dar anlamda ister geniş anlamda ele aldığımızda bunun bir amaca hizmet ediyor olması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek için de bir takım haklara sahip olmamız bu hakları kullanabilecek bir ortamın var olması gerekmektedir.

Öte yandan siyasal katılmaya bir tüze sorunu olarak da yaklaşılabilir. Bu anlayışa göre katılmanın somut olarak gerçekleşmesi siyasal hakların varlığına bağlıdır (Eroğul, 1991: 30). Günümüzün gelişmiş toplumlarında bireylerin kendi hayatlarını ilgilendiren kararlara katılmaları artık zorunlu bir hale geldiğini söyleyebiliriz. Yirminci yüzyılın başlarında kamuyu ilgilendiren politikalara yönelik kararlarda halk, uzmanlara ve idarecilere güveni ön plandayken, 20. yüzyılın sonlarına geldiğimizde ise katılımı daha çok talep etmeye başlamıştır (Roberts, 2004: 315).

Bu durumun sebeplerine baktığımız zaman, temsili demokrasilerin toplumsal beklenti ve ihtiyaçlara karşılık vermede yetersiz olması ve katılımcı demokrasiden beklenen olası faydalar olarak belirtebiliriz.

Toplumların bir araya gelerek görüş, fikir oluşturabilmelerinin sağlanması için bireylerin sadece seçimlerde oy vererek değil farklı katılım uygulamaları aracılığı ile ekonomik, politik konularda söz sahibi olabilmesi önemlidir. Katılım toplumun demokratikleşmesi için ideal bir model sunmaktadır, medeni ülkelerde toplumun sadece belli bir kısmını değil tamamını ilgilendirmektedir (Toprak, 2013: 78).

Politikaların belirlenmesinde ve uygulanma süreçlerinde alınan kararların meşruluğunu sağlamak için de katılım önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Meşru bir karar alma sürecinden bahsedebilmemiz için vatandaşların ve temsilcilerinin bir arada olduğu kamusal çıkarlara yönelik eleştirilerini yöneltebildikleri bir ortamın var olması gerekmektedir. Karar alma süreçlerinin yasalara uygun yerine getirilmesi her şeyin meşruiyet kazandığı anlamına gelmemektedir (Kahraman vd, 1999: 55). Katılmanın temel karakteristikleri önemlidir. Katılmanın zamanı ya da hangi davranışın katılma olduğu hangisinin

olmadığı açığa kavuşturulmalıdır. Siyasal katılma ne zaman başlar? Siyasal katılmanın gerçekleşme aşaması, bireylerin, siyasal ya da yönetsel kurumların düzenledikleri emirleri, tüzükleri, yasaları, yaptıkları planlar ve çeşitli kararlarını etkileyebilmek amacıyla eyleme geçtikleri anda başlar (Kalaycıoğlu, 1984:199-200).

Ülkenin sahip olduğu siyasal yapı katılım için oluşturulmaya çalışılan kurumsallaşmaya ve bireyin katılıma yönelik davranışları üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Ayrıca eğitim düzeyinin seviyesi, siyasal partilerin sahip oldukları yapı, STK'ların varlığı ve niteliği, iletişim araçlarının yaygın olması katılım davranışının oluşumunda ve yaygınlaşmasında özel bir öneme sahiptir (Nie vd, 1989:5).

Katılımdan beklenen işlevleri yerine getirebilmesinde ülkelerin bu konuya yaklaşımı verdiği önem de etkili olmaktadır. Bunu sağlayacak mekanizmalara ve araçlara ne kadar yer verilirse imkan sağlanırsa katılım konusunda bireylerin, örgütlenmelerin etkisi o kadar fazla olacaktır.

Yurttaşın oluşumuna katıldığı yönetsel eylem ve işlemlerden dolayı çıkarlarının zarar görmesi olasılığı katılmama durumuna göre çok daha düşük düzeydedir. Alınan kararların oluşum sürecine katılma hem yurttaş hem de toplum yararlarının korunması bakımından ön bir koruma olanağı sunmaktadır. Çünkü iki tarafta alınan kararların ne olduğu ve nasıl uygulanacağını bilmektedirler ve birlikte kararlaştırmışlardır (Çukurçayır, 2012: 59).

Katılımın farklı sebep ve şekilleri olduğu gibi katılıma yönelik yaklaşımlarda farklı bir görünüm gösterebilmektedir. Böyle olunca kimin hangi karar süreçlerine hangi seviyede ve nasıl katılacağı soruları üzerinde hem fikir olunamamıştır (Çitçi, 1999:245).

Katılımı sadece seçimlerle sınırlamak belki kararların alınmasında ve uygulanmasında bir avantaj sağlıyor gibi görünsede halbuki olumsuzlukları daha fazla olacaktır. Katılımı sadece belirli bir zamanda belirli bir eylemde bulunmak olarak değil de sürekliliği olan belirli bir zaman dilimine indirgemeyen bir süreç olarak ele almanın avantajları diğerinden daha fazla olacaktır.

İnsanlar neden siyasal katılım ihtiyacı duyarlar. Bu nedenleri Öztekin beş grupta toplamaktadır;

- “İnsanlar, hem bireysel hem de örgütsel çıkarlarını korumak, kendisine ve yakın çevresine bazı menfaatler sağlamak, çevresini, toplumu, ülkesini, daha iyi tanımak ve anlamak için siyasal ve toplumsal olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurabilmek için siyasete az çok ilgi duyarlar ve katılırlar”.
- “Siyasi konularda bilgisini ve kültürünü geliştirerek eksikliklerini gidermek, çevresine karşı kültür düzeyinin yüksekliğini kanıtlayarak kendisinin kişisel ve psikolojik doyumsuzluklarını gidermek en azından kendini psikolojik olarak tatmin etmek için”
- “Meslek ve örgütsel olarak yeni arkadaşlar edinmek, onlarla meslek, örgüt, toplum, ülke ve dünya sorunlarıyla ilgili olarak karşılıklı tartışıp yorumlar yapabilmek için”
- “Farklı düzeylerde siyasetle ilgilenerek toplumsal ve siyasal gelişmeler karşısında siyasal kültürünün geliştiğini kanıtlayıp zamanla toplum içinde bir yer edinerek belirli pozisyonlara gelebilmek için”
- “Kendisine, ailesine ve çevresine karşı ülkedeki ve dünyadaki siyasal ve toplumsal olaylara yabancılaşmamak gibi nedenlere insanlar değişik düzeylerde ve yoğunluklarda siyasete katılırlar” (Öztekin, 2007: 236-237).

Bireylerin çeşitli sebeplerle katılımı istemektedirler. Siyasal katılım üzerinde birçok faktör etki etmektedir. Yaş, cinsiyet, eğitim, mesleki durum, kentleşme, örgütlü bir yapıya üye olmanın katılım üzerinde etkileri olmaktadır.

Batı ülkelerinde kadınlar eşit oy hakkı için uzun süren bir savaşım vermişler ve sonunda bu hakkı kazanmışlardır. Ancak bugün bile değişen nedir diye sormak olasıdır. Gerçekten de kadınlara seçimlerde oy hakkı tanınması ya da aday olmalarına imkan verilmesi dışında bir eşitlikten söz edemeyiz. Bugün gelişmiş ülkelerde bile, insan hakları ve demokrasi yönünden kadınların siyasal yaşama eşit olarak katıldıklarından söz edemeyiz (Koray, 1991: 81). Kadınların siyasal hayatta erkeklere göre daha az yer almaları aslında evrensel bir görünüm göstermektedir. Gelişmiş toplumlarda bile kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi yakın bir geçmişe dayanmaktadır. Çoğu toplumda siyasetin erkeklere ait bir iş olduğu görüşü önemli bir yer tutmaktadır (Turan, 1986: 80). Kadınların siyasal karar verme organlarına katılımı ne denli önemliyse bu katılımı özendiricek ve kolaylaştıracak uygulamalarda o denli önemli olmaktadır (Koray, 1991: 82-83).

Katılımı toplumun geneline yaymak geçmişte olduğu gibi bugün de önemli bir konudur. Her ne kadar kadınlara seçme seçilebilme hakları verilse de bu hakları

ne kadar kullanabildikleri ne kadar katılım süreçlerinin içerisinde yer alabildikleri soruları hala önemli bir yer tutmaktadır.

Siyasal katılımı etkileyen faktörlere yönelik yapılan açıklamalar bakımından öne çıkan hususlardan birisi de kişilerin nerede yaşadıklarıdır. Yaşanan yerin kent ya da köy olması insanların siyasi davranışları üzerinde etkiler göstermektedir.

Kentleşme insanların davranışlarında, düşüncelerinde ve dünya görüşlerinde farklılıklar meydana getirmektedir. Bu değişikliklerin bir kısmı insanların siyasi davranışlarıyla doğrudan doğruya ilgilidir. Katılım özelemleri artmakta ve kabarmaktadır. Yurttaşın edilgin olmaktan çıkması, etkin bir birey haline gelmesini sağlayan şey, onun kentleşmesidir (Keleş, 1999:117-119). Kişilerin tutum ve davranışlarında yaşadıkları toplumun sanayi toplumu, gelişmekte olan bir toplum veya tarım toplumu olmasının etkileri elbette farklı olacaktır. Özellikle kadenci bir zihniyetin hakim olduğu toplumlarda toplumun göstereceği siyasi davranışlarda gelenekler hakim olacaktır. Ekonomi ve teknolojinin gelişmiş olduğu toplumlarda ise siyasi davranışlar daha karmaşık bir hal almaktadır (Yücekök, 1998: 3-4). Yerleşme birimi büyüdükçe farklı ve ortalamadan ayrılan siyasi görüşlerin benimsenmesi ve duyurulması için daha olumlu bir ortam belirlemektedir. Yerleşme birimi küçüldüğünde kişiyi ortama uymaya zorlayan toplumsal baskılar artmaktadır. Yine ortamın etkisi miting, gösteri yürüyüşü türünde katılma biçimlerini kentsel ortamlarda daha kullanılır kılmaktadır (Turan, 1986: 82).

Kentleşme bireylerin gerek siyasi davranışlarını etkilemede gerekse de katılım davranışları etkilemede önemli bir faktördür. Küçük yerlerde insanlar farklı düşünce ve görüşlerini dile getirmekten çekinebilirken bu durum kentte daha rahat olabilmektedir.

Örgüt üyeliği siyasi görevler üstlenmede anahtar bir statüdür. Özellikle STK'lar gibi belli bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelen kişilerin oluşturduğu örgütlü yapılar kamusal yaşamı etkilemeye başlamışlardır. Bu örgütler aracılığı ile bireyler siyasi alanda daha kolay ilişkiler kurabilmektedirler (Kalaycıoğlu, 1983:34-35).

Toplumun örgütlenebilmesi önündeki engeller kaldırıldıkça ve demokratikleşmeleri geliştikçe yönetime katılma önemini daha çok belli edecek değişik düzeylerde de olsa uygulama alanı bulacaktır. Çünkü toplumun örgütlenebilmesi bireysel katılımı olumlu etkileyeceği gibi insanların bir araya gelerek oluşturdukları kurumlar aracılığı ile yönetim üzerinde birer baskı grubu olabilme imkanı da verecektir.

Katılım konusunda başarılı olunabilmesi için öncelikle halkın katılım ile ilgili beklentilerinin belirlenmesi ve yöneticilerin de bu konuda gerçekten istekli olması halkın katılım güdüsü üzerine önemli derecede etki etmektedir

Katılma yönelik tartışmalar, öneriler, eleştiriler, beklentiler önemini korumakta ve devam etmektedir. Her ne kadar katılıma yönelik olumsuz eleştiriler yer alsa da kararların alınmasını geciktirdiği, alınan kararların uygulamaya geçmesini yavaşlattığı şeklinde, yukarıda detaylıca belirtildiği üzere katılımın hem yöneten hem de yönetilenler üzerinde oluşturacağı etki bu eleştirileri oldukça zayıf bırakacaktır. Bir kere o bölgede yaşayan kent sakinleri kendilerini, çevresini ilgilendiren konularda katılımı sağlandığı zaman bunun hem yöneticiler için hem de yönetilenler için birçok olumlu sonucu olacaktır. Yönetenler açısından aldıkları kararların uyguladıkları programların meşruluğunun sağlanmasında kendilerine önemli bir avantaj sağlarken, kentte yaşayanlar için de kendi sorunlarını, taleplerini ve beklentilerini yönetime daha rahat iletebilme ve bunun sonuçlarını görebilme imkanı sağlayacaktır.

1.2.2.Kamusal Hizmetlerin Sunumuna Katılım

Temsili yönetimde yaşanan sorunlar ve eleştiriler karşısında bunları aşabilmek için halkın katılımını sağlamaya, artırmaya yönelik bir takım mekanizmalar, araçlar geliştirilmeye çalışılmaktadır. Katılımın hangi düzeyde gerçekleştiği, ne tür araçların kullanıldığı kullanılması gerektiği konuları önemini korumaktadır.

Katılımın gerçekleşeceği aşama ve alana göre çeşitli katılım türleri araçları kullanılabilir. Yerelin tamamını ilgilendiren bir konu referanduma sunulabileceği

gibi zamana yayılan müzakere ve görüş birliği ile de karara bağlanabilir. Özellikle imar planlaması, çevre düzeni ve yatırımlar gibi yapısal alanlarda bu yöntem kullanılabilir. Sivil toplum kuruluşları, medya, akademik kuruluşlar ve özel sektör temsilcileri ile istişare kurulları oluşturularak farklı açılardan görüş ve öneriler alınabilir. Bunların en güçlü ve sağlıklı şekilde işletilebilmeleri yerel yöneticilerin, kolaylaştırıcı, destekleyici ve kabullenici olmalarına bağlıdır (İzci, 2014: 34). Siyasal katılma, bir siyasal davranış olarak çeşitli şekiller alabilir. Davranış organizmanın belirli dürtüler karşısında gösterdiği tepkiler olduğuna göre, bu tepkiler merak, ilgi ve bilgi edinme şeklinde kalabileceği gibi belirli bir eyleme de dönüşebilir. Siyasal katılma, politik olayların izlenmesi, politik olaylar karşısında tavır takınılması ve politik olayların içinde yer alınması şeklinde guruplandırılabilir. Politik olayların izlenmesi, çeşitli yayın araçlarını izleme, dinleyici olarak toplantı ve kongrelere katılma şeklinde olabilir. Burada sadece izleme ve bilgi edinme vardır. İkinci grup ise, siyasal olayları izleyenlerin bunlara karşı takındıkları tavırları, cevap verme, konuşma, yazı yazma vb. içine almaktadır. Üçüncü maddede yer alan grup ise sadece belirli olaylara karşı tavır takınmakla kalmayıp bu olayların içine bizzat karışmaktadır (Tortop ve Özer, 2013:156).

Katılımın sadece seçimlerde oy kullanmak ile sınırlı kalmaması için farklı katılım uygulamaları geliştirilmektedir. Çünkü sandığa giderek oy kullanmak ile sınırlı kalan bir katılım toplum talep ve ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır.

Bireysel katılım oy verme eyleminde olduğu gibi insanlarla bir araya gelmeye gerek olmamakta ve yalnız olarak yerine getirilebilen bir davranışken, toplu katılım ise hem sosyal faaliyetleri hem kişilerin karşılıklı iletişimini gerektiren bir davranıştır (Talaslı, 1996: 27).

Katılıma yönelik birçok farklı metot uygulanmaktadır. Bunlar arasında oy verme, yurttaş girişimleri, referandum, geri çağırma gibi yöntemler uygulandığı gibi son zamanlarda farklı katılım uygulamaları da kendine yer bulabilmektedir.

Yurttaş girişimleri, yurttaşların doğrudan kendi girişimleriyle politika oluşturulmasına katılımı demektir. Yurttaş girişimi aracılığıyla yurttaşlar belirli

kararlar, kurallar ve düzenleme tasarıları hazırlayıp belirli sayıda imza içeren başvuru dilekçesi ile oy verme gününde doğrudan kararlarına sunarlar. Bu taslak öneriler kabul edilmeleri durumunda bağlayıcı karar ya da kural niteliği kazanırlar (Yıldırım, 1993: 166). Belirli bir çevrede yaşayan insanların oylarına başvurarak çoğunluğun neyi istediğini bilmek ve buna göre yapılacak işleri programa bağlamak amacıyla bu yola başvurulabilir. Batı ülkelerinde özellikle bir şehre yapılacak tesislerden hangilerine öncelik verileceği konusunda referanduma başvurulmaktadır (Tortop ve Özer, 2013:140).

Hollanda'da komünler arasında sınır uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde referandum yöntemine başvurulmaktadır. İzlanda ise sokak, şehir ve bucak isimlerinin değiştirilmesi için yerel idarenin düzenleyeceği bir halk oylamasında halkın 4/7 sinin olumlu oyu gerekmektedir. Avusturya'da birçok şehirlerin statülerinde referanduma başvurulması ile ilgili hükümler vardır. Yasalarla saptanmış bazı konularda belediye meclisleri karar almadan önce konuyu halkoyuna sunmaktadırlar (Tortop ve Özer, 2013:246-247).

Gerek bireylerin gerek bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları oluşumların, katılımı artırmak için çeşitli araçlar yöntemler uygulanmaktadır. Bu araçların kullanılması uygulanması kadar katılımın hangi düzeyde nasıl gerçekleştiği de önem arz etmektedir. Bu konuda farklı katılım düzeyi çalışmaları mevcuttur. Bunlardan bazı örneklerin incelenmesi çalışmamız açısından yerinde olacaktır.

1.2.2.1.Hizmetlerin Sunum Sürecine Katılım Düzeyleri

Katılım konusundan bahsederken, bunun hangi düzeyde nasıl gerçekleştiğinin de demokratik işleyiş açısından ayrı bir önemi vardır. Burada Arnstein'in vatandaş katılım merdiveni modelini incelememiz yerinde olacaktır.

Sekiz basamaktan oluşan katılım merdiveni üç ana bloktan meydana gelmektedir. Yönlendirme ve Terapi basamaklarından oluşan, Katılmama Bloğu, burada iktidarlar kendi yapmak istediklerini vatandaşlara farklı şekillerde kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Burada bir katılımdan söz edemeyiz. Bilgilendirme, danışma, yatıştırma basamaklarından oluşan bloğa Arnstein, tokenizm olarak

adlandırmıştır. Burada da göstermelik veya sembolik diyebileceğimiz bir katılımın olduğunu belirtebiliriz. Burada vatandaşların belli bir girişimi katkısı söz konusu olmaktadır. Ancak bu aşamada, katılımların görüşlerin değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin bir garantisi bulunmamaktadır. Katılım olarak en güçlü olan kısım ise son blokta yer alan, ortaklık, yetkilendirme ve vatandaş denetiminin yer aldığı basamaklardan meydana gelen bloğa halk iktidarı adını vermektedir. En alttaki iki basamak katılım adı altında halka sunulan işlevsiz modellerin ve davranışların olduğu katılamama durumunu ifade eder. İkinci basamakta ise katılım ancak iktidar sahiplerinin izin verdiği ve onların sunduğu imkanlar dahilinde gerçekleşir. Halkın öneride bulunma hakkı vardır ancak önerileri dikkate alma karar konusunda son söz yine iktidar sahiplerine aittir (Arnstein, 1969: 216-224).

Arnstein'in yapmış olduğu bu katılım sınıflandırması, aslında farklı katılımcı uygulamaların hepsinden aynı düzeyde demokratik katkı beklememiz gerektiği açısından önemlidir. Vatandaşın sürece ne kadar çok katılıp, sorguladığı, denetleyebildiği ölçüde katılım seviyesinin de arttığını görmekteyiz.

Katılım seviyeleri konusunda bir başka yaklaşım Bishop ve Davis'e aittir. Yazarlar katılımı dört farklı şekilde açıklamaya çalışmaktadırlar. Bunlara baktığımız zaman, katılımı süreç olarak ele alan yaklaşım, katılım konusunu politik sorunlarla ilişkilendiren yaklaşımları katılımı yönetim tekniklerinin bir devam olarak gören yaklaşımları ve katılımı devamlılık göstermeyen bir etkileşim olarak görmektedirler (Bishop ve Davis, 2002: 24). Bishop ve Davis katılımı, danışma olarak, ortaklık olarak, konum olarak, tüketici tercihi olarak ve kontrol olarak katılım olmak üzere beş farklı şekilde incelemektedirler.

a) Danışma olarak katılım, önemli pozisyonlarda bulunan kişilerle iletişime geçmeyi ve baskı gruplarıyla toplantılar yapılmasını içermektedir. Burada asıl amaç politika önerileri hakkında toplumun tepkilerini görmek ve geri bildirim almaktır.

b) Ortaklık olarak katılım, vatandaş danışma komiteleri, siyasi topluluk forumları gibi katılım yöntemleriyle, kişilerin, örgütlerin ve baskı gruplarının kararlara katılımı sağlayarak öneri ve taleplerinin dinlenmesini içermektedir.

c) Konum olarak katılımı ise baskı grupları ile kişilerin politika belirleme süreçlerine mahkeme ve benzeri yöntemlerle katılmalarını içermektedir. Burada üçüncü şahısların gözden geçirme sürecine katılmalarını sağlamak amaçlanmaktadır.

d) Tüketici tercihi olarak katılım, kamu hizmet sunumunu gerçekleştiren mekanizmaların kullanılmasını siyasal çıktıları şekillendiren bir araç olarak görmektedir. Burada amaç tüketici tercihlerinin ve önceliklerinin, kamu hizmetini sunanları etkilemektir. Araç olarak anketler, odak grup görüşmeleri kullanılmaktadır.

e) Kontrol olarak katılım, vatandaşlara referandum gibi mekanizmalarla tercih yapma olanağı sağlamaktadır. Burada yapılmak istenen, konunun seçmen kontrolüne bırakılmasıdır. Kullanılan araçlar arasında elektronik oylamayı ve referandumu sayabiliriz (Bishop ve Davis, 2002: 25).

Siyasal katılım düzeylerine yönelik bir başka çalışmada Rowe ve Frewer'e aittir. Genel bir tanımla halk katılımını, gerekli yöntemleri kullanarak uygulanacak kararlarda katılım, halka danışma ve bilgilendirme aracılığı ile vatandaşların bu süreçte yer almasını, halka kararı etkileme imkanının verilmesini ifade etmektedir. Son yıllarda artmakta olan katılım taleplerine karşı yönetimler farklı seviyelerde bu taleplere cevap vermek amaçlanmaktadır. Bu şekilde katılıma baktığımız zaman, çeşitli biçimlerde vatandaşların bilgilendirilmesi gibi daha düşük bir seviyeden, vatandaşların sorunların çözümünde önemli birer aktör olarak görüldüğü danışma ve odak gruplar gibi daha yüksek seviyelerde katılım yöntemleri görülmektedir (Rowe ve Frewer, 2000: 540).

Katılım yöntemleri siyaset ve yönetim şekli farklı ülkeler ve bölgelerde değişik şekillerde kendini göstermektedir. Avrupa'da üç farklı katılım eğilimi kendini göstermektedir (Banthein vd, 2003: 47-48);

- GüneyAvrupa Perspektifi: Bu gruptaki ülkelerde siyasetçiler ve paydaşlar arasındaki iletişim uzun bir geleneğe sahiptir. Özellikle İskandinav ülkelerinde STK'lar ve yöneticiler arasında yakın bir ilişkinin varlığından söz edebiliriz. Vatandaşlar hem bireysel hem de sivil toplum örgütleri aracılığıyla genel olarak danışma yoluyla karar

verme sürecine dahil olmaktadır. Burada sivil toplum yalnızca görüş bildiren bir yapı olmamakta bunun ötesinde aktif bir konuma sahiptirler.

- Kuzey Avrupa Perspektifi: Bu ülkelerde sivil toplum, siyasal kararlara katılımı açısından uzun bir geçmişe sahip değildir. Bu sebeple bu ülkelerde katılım Bölgeler Komitesi, Ekonomik ve Sosyal Komite gibi resmi örgütlerle sınırlı kalmaktadır.
- Merkez ve Doğu Avrupa Perspektifi: Bu ülkelerde STK'lar daha çok 1980'lerden sonra kamu reformlarının hayata geçirilmesinde önemli bir güç oluşturmuştur ve sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmeleri için yasal düzenlemeler yapılmaya devam etmektedir.

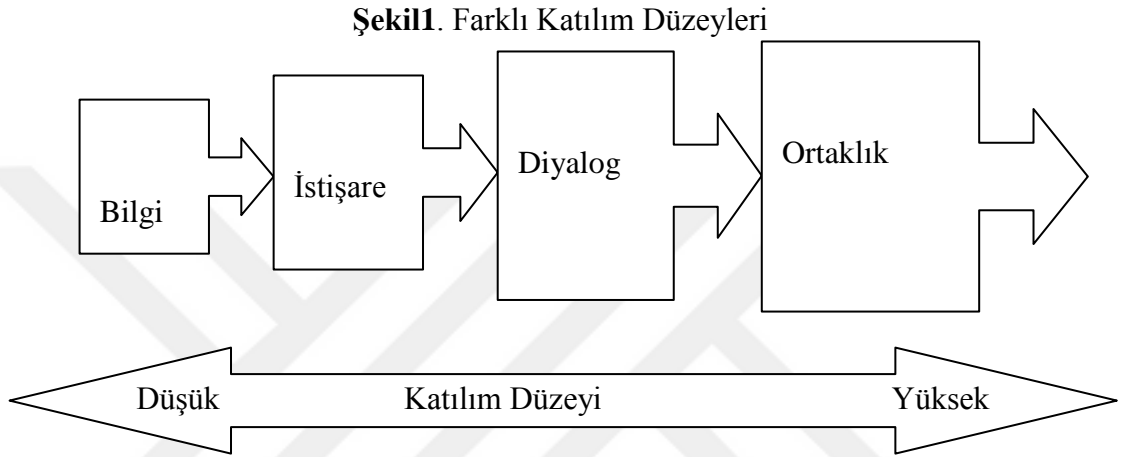
Yönetel katılmanın düzeylerine yönelik farklı bir çalışma da J. Chevallier tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada da katılma farklı seviyelerde olmaktadır ancak burada farklı olan taraf, katılmanın yoğunluk derecesi önemli olmakla birlikte, kamusal politikalar katılımın aşamaları ve seviyeleri ön plana çıkmaktadır. Birinci aşama, "enformasyon"dur. Burada çift taraflı bir iletişim bulunmaktadır. Hem vatandaşlar talep ve beklentilerini yöneticilere ulaştırmakta hem de yöneticiler aldıkları kararlardan vatandaşları bilgilendirmektedirler. İkinci seviye ise "danışma"dır ve vatandaşlara düşüncelerini iletebilmelerinde olanak verilmektedir. Üçüncü düzey ise "müzakere"dir. Müzakere ise karar alma aşamasından önce gerçekleşmekte ve kamu politikalarının uygulanması için görüşme ve uzlaşma yöntemlerine başvurulmaktadır (Chevallier, 1999: 410'dan akt Şengül, 2007: 9).

Farklı bir siyasal katılım düzeyi modeli de Avrupa Konseyi tarafından 1 Ekim 2009'da kabul edilen Sivil Toplumun Karar Verme Sürecine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri belgesinde yer almaktadır.

Sivil Toplum Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkelerinde STK'ların karar alınma süreçlerine nasıl katılacağına ilişkin bir modele yer verilmektedir. Bu süreç birbiriyle bağlantılı iki boyutta ele alınmaktadır. Birincisi, katılım düzeylerini içerirken ikincisi ise siyasal karar verme sürecindeki aşamalara yoğunlaşmaktadır.

Siyasal karar süreçlerinin çeşitli safhalarında STK'ların dahil olmasına göre katılımın yoğunluğu da değişmektedir.

“Katılımın, en alt düzeyden en katılımcı düzeye kadar değişen dört kademesi vardır. Bunlar: bilgi; istişare; diyalog; ve ortaklıktır. Bu kademeler karar verme sürecinin herhangi bir aşamasında uygulanabilir ancak çoğu zaman sürecin belirli noktalarında devreye girerler.”(Avrupa Konseyi, 2009:7).

Kaynak: Sivil Toplumun Karar Verme Sürecine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri, Avrupa Konseyi, 2009

Bilgiye erişim;

“STK'ların siyasal karar verme sürecine katılmalarında diğer aşamaların tümünün temelini oluşturur. Katılımın nispeten düşük düzeyde olduğu bilgi edinme, genellikle kamu yetkililerinden tek taraflı olarak bilgilerin toplandığı ve STK'ların sürece müdahil olmalarının gerekmediği yada etkileşime girmelerinin beklenmediği bir aşamadır” (Avrupa Konseyi, 2009:8).

Karar verme süreçlerinin birçok aşamasında bilgi edinme önemli bir yer tutmaktadır.

İstişare aşaması;

“Kamu yetkililerinin spesifik bir politika konusunda yada bir girişim konusunda STK'ların görüşlerini istemesidir. Yetkililerin STK'ları mevcut politika oluşumlarından haberdar ettikleri ve STK'ların yorumlarını, görüşlerini ve geri bildirimlerini talep ettikleri süreçler de genellikle istişare çerçevesindedir. Girişimleri ve ana fikirleri kamu yetkilileri ortaya koyar, STK'lar değil” (Avrupa Konseyi, 2009:8).

Diyalog seviyesi;

“Diyalogu her iki taraf da başlatabilir ve diyalog geniş ya da işbirliğine dayalı olabilir. Geniş diyalog, düzenli olarak görüş alışverişini sağlamak üzere karşılıklı

ilgi alanları ve muhtemel ortak amaçlar üzerine kurulan iki yönlü iletişimdir. STK'lar ve kamu yetkilileri arasında kamuya açık oturumlardan özel konulu toplantılara kadar değişen geniş alanda gerçekleşir. Görüşmeler geniş kapsamlıdır ve o anda yürütülen bir politika geliştirme süreci ile açıkça bağlantılı değildir” (Avrupa Konseyi, 2009:8).

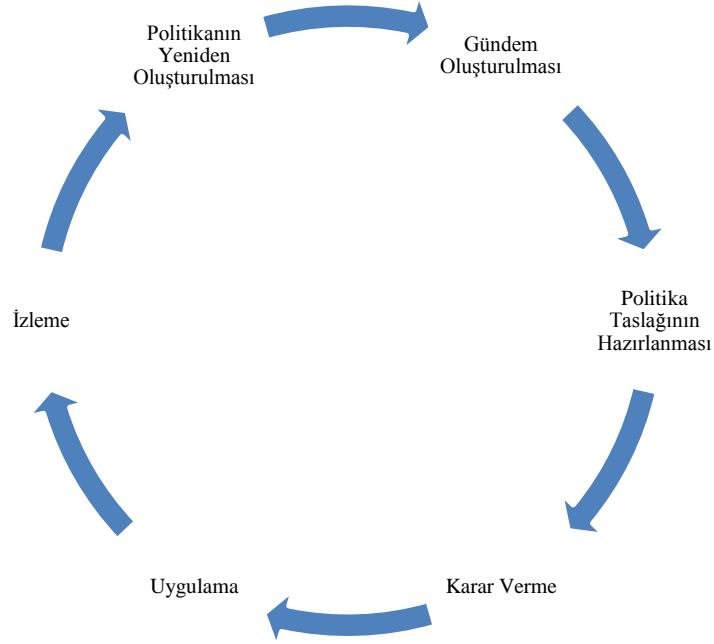
Ortaklık seviyesi;

“Siyasal karar verme sürecinin her aşamasında, gündem belirlemede, taslak hazırlamada, karar vermede ve politika girişimlerini uygulamada, sorumluluğun paylaşılması demektir. Katılımın en yoğun şeklidir” (Avrupa Konseyi, 2009:8).

Bu seviye özellikle STK'ların önemine değinilmekte kamu yöneticileri ile biraraya geldikleri ve özellikle STK'ların bağımsızlıklarının korunması gerektiği belirtilmektedir.

Aşağıdaki şekilde, politik karar verme süreçlerinin altı farklı aşamasını göstermektedir. Bunlar; gündem belirlenmesi, politika taslağının hazırlanması, karar verme, politikanın uygulanması, izleme ve politikanın yeniden düzenlenmesi. Her aşama STK'lara ve kamu yetkililerine karşılıklı etkileşme fırsatları sunmaktadır.

Şekil2. Karar Verme Sürecinin Aşamaları

Kaynak: Sivil Toplumun Karar Verme Sürecine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri, Avrupa Konseyi, 2009

Gündemin belirlenmesi; siyasal gündem ile ilgili STK'lar gündemdeki sorunlar, ihtiyaçlar ve çıkarlar hakkında yapılacak faaliyetler ile gündemi şekillendirebilmektedirler. Burada özellikle yeni politika oluşturulması sürecinde STK'lar etkili olmaktadır. Politika taslağı hazırlanması; bu aşamada STK'ların sürece dahil olması genellikle tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerilerinde bulunmaları önerdikleri teklifleri yaptıkları çalışmalarla kanıtlamaktadırlar. Karar ise karar verme şekilleri ülkelerin koşullarına ve yasalara bağlı olarak değişmektedir. Burada önemli olan yasa teklifleri ile önerilerinde STK'ların düşüncelerine ve katılmalarına imkan vermektir. Karar verilmeden önce çeşitli görüşlerin ve düşüncelerin değerlendirilmesi gerekmektedir (Avrupa Konseyi, 2009:9-11)

Uygulama aşaması STK'ların en çok aktif oldukları aşamadır. Bundan önceki aşamalarda STK'ların çalışmaları daha çok politikaların uygulanmasını etkilemeye yönelikken bu aşamada daha aktif bir işbirliği vardır. İzleme aşamasında ise STK'ların esas vazifesi uygulanmakta olan politikaların neticelerini gözlemleyip değerlendirmelerde bulunmalarıdır. Bunun için etkili ve şeffaf bir izleme modelinin oluşturulması gerekmektedir. Politikanın yeniden oluşturulmasında ise toplumun değişen ihtiyaçları ve beklentileri uygulanan politikaların gözden geçirilmesini gerektirebilmektedir. Bu aşama yeni bir karar politika belirlenmesi aşamasına yardımcı olmaktadır (Avrupa Konseyi, 2009:13-15).

STK'lar da bu süreçlere savunuculuk, bilgilendirme ve farkındalık oluşturma, uzmanlık bilgileri ve önerileri ile yenilikçi girişimler şeklinde katkıda bulunmaktadır.

Katılım düzeylerini, seviyelerini açıklamaya çalışan farklı çalışmalara baktığımız zaman aslında katılım kavramının da ne olması gerektiği hakkında bizlere yardımcı olmaktadır. Katılımı nasıl anladığımız, algıladığımız oldukça önemlidir. Özellikle yöneticiler açısından katılım sadece vatandaşlara bir şeyler sorup onları dinlemekten ibaret gibi algılanıyorsa yapılan çalışmalardan da gördüğümüz gibi burada ya katılımdan bahsedilmemekte ya da çok düşük düzeyli bir katılım olduğunu belirtilmektedir. Halkın, STK'ların süreçlere katılımı ne kadar artarsa, sadece görüş bildirmeden öneri sunmaktan ibaret olmayıp ne zaman beraber ortak bir şeyler

yapılmaya başlanırsa o zaman katılım düzeyi, seviyesinin artmaya başladığını görmekteyiz.

1.2.2.2.Farklı Katılım Uygulamaları

Ülkelerin yönetim biçimleri, sahip oldukları demokrasi geçmişi ve geleneği farklı katılım modellerinin, mekanizmalarının uygulanmasını, geliştirilmesini sağlamıştır. Ele alınacak konunun özelliğine ve kapsamına göre katılım modelleri de farklılık göstermektedir. Bazı konularda daha küçük gruplardan oluşan bir katılım söz konusu olurken bazılarında ise daha geniş kapsamlı bir katılım modelini görmekteyiz.

1.2.2.2.1.Toplumcu Örgütlenme Faaliyetleri

Toplumsal örgütler siyasal katılma için dolaysız bir olanak sağlayabileceği gibi dolaylı bir şekilde de katılımı sağlayabilirler. Kişilerin örgütlü toplumsal yapılarda görev alarak kazandığı tecrübe ve yetenekler bireylerin daha katılımcı bir kişiliğe sahip olmalarında etkili olmaktadır (Turan, 1986: 71).

Kişilerin bir araya gelerek oluşturdukları örgütlü yapılara kent yaşamlarına katılımında önem verildiği çeşitli ülkelerde görülmektedir. Örneğin İsveç'te 1977 yılında kabul edilen yerel yönetimlerle ilgili yasa belediyelerle gönüllü dernekler arasında ilişkileri güçlendirmeye yarayan önlemler getirmiştir. Fransa'da derneklere danışılmasını zorunlu hale getiren bazı durumlar vardır. Yasalar komünlerin birleştirilmesi kararını alırken bir danışma komisyonu kurulmasını emretmektedirler. Paris'e verilen yeni statü gereğince üçte biri dernek temsilcilerinden oluşan ilçe komisyonları kurulması öngörülmektedir. İsviçre'de derneklere danışılması yasal olarak zorunlu olmamakla birlikte demokratik bir yasallık sağlamak amacıyla uygulamada danışmaya çeşitli çevre ve diğer derneklerin görüşlerinin alınmasına büyük önem verilmektedir (Tortop ve Özer, 2013:242).

Bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları kurum ve kuruluşlar da katılım için önemli birer aktör haline gelmeye başlamıştır. Yapılan yasal düzenlemelerde hem

yerel hem de merkezi yönetimlerin alacakları bazı karar ve uygulamalarda bu tür kurumlarla beraber hareket etmelerini öneren, zorunlu kılan kurallar konulmaktadır.

1.2.2.2.2. Açık Oturum, Genel Halk Görüşmesi (Public Hearings)

Halk toplantıları katılımın geleneksel uygulamalarından biridir. İlgili kişilerin ve kararlardan etkilenebilecek olanların katılım gösterdikleri kamu kuruluşlarının kendi görüşlerini açıklayabildikleri, soruların sorulduğu ve itirazların iletildiği açık oturumlardır. Bunlar özellikle politika süreçlerinin sonraki safhalarında gerçekleşmekte ve ilgili kanunlarda da neyin nasıl yapılacağı tarif edilmektedir. Böylelikle karar alma sürecinin daha şeffaf hale gelmesi sağlanmış olur (Genç, 2012: 70). Bu toplantılar yerel yönetim yetkililerince daha da genişletilerek belirli temel kural ve düzenlemeler yoluyla farklı önemli kararlar alınma süreçlerine olumlu bir katkıda bulunmaktadır (Yıldırım, 1993: 106).

Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulamasına baktığımız zaman çoğunlukla arazi ve arsa planlaması, içkili yerlerin saptanması, ana yolların değiştirilmesi, kamu hizmetleri (elektrik, su, gaz, toplu taşıma) fiyatlarının değiştirilmesi veya düzenlenmesi, bazı mülklerin vergilerden ayırık tutulması, okul yerlerinin belirlenmesi gibi konularda yetkili organların karar vermeden önce halkla görüşme yollarına başvurulur. Kararlar verilmeden önce bu görüşler değerlendirilir (Tortop ve Özer, 2013:238).

Danimarka'da yerel meclisler, yerel yönetimlerin hizmet ve faaliyetlerini anlatabildikleri kişilerin sorular sorabildiği öneri ve eleştirilerde bulunabildikleri bütün halka açık olan toplantılar yapabilmektedirler. Özellikle planlama yasalarına göre meclisin, planlamayı ilgilendiren faaliyetlerdeki sorunlar ve tercihler konusunda halkı bilgilendirmesi gerekmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1999: 210).

Özellikle yerel yönetimler açısından uygulama alanı, imkanı bulan bu yöntemde, aslında birçok hizmet ve faaliyetin gerek planlama gerekse de uygulama aşamasında başvurulabilir. Çünkü yereli ilgilendiren bir konu ile ilgili yapılacak

çalışmalarda bazen yöneticilerin, bürokratların gözden kaçırdığı göremediğı bazı sorunları o bölgede yaşayanlar daha iyi fark edebilmektedirler.

1.2.2.2.3. Danışma Komiteleri (Advisory Comittees/Councils)

Danışma komiteleri özel bir takım konuları, sürdürülebilir kalkınma, inovasyon, yenilikçilik ve teknoloji gibi konularda halka danışmak üzere kurulmaktadır. Özellikle konunun ilgili taraflarından uzmanlar ile sivil toplum kuruluşlarından temsilcileri, farklı paydaş gruplarından oluşmaktadır. Danışma komiteleri sayesinde konuyla ilgilenen kişiler, bundan etkilenecek olan aktörler, politikaların, yasaların oluşmasında ve gelişimiyle ilgili konulardaki fikirlerini, doğrudan yasa yapıcılara iletme imkanı bulmaktadır. Diğer taraftan yönetim de bu komitelere geniş bir biçimde vatandaş katılımını sağlayarak kendi politikalarını ve hedeflerini açıklama, paylaşma imkanı elde etmektedir (Bishop ve Davis, 2002: 17).

Kararların hem alınması hem de uygulanması aşamalarında yurttaşların ve STK'ların fikirlerinin alınması, bunu sağlamaya yönelik düzenlemeler yapılması, katılımın sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Yerel yönetimlerin hizmet ve faaliyet alanları ile ilgili hem STK'ların hem uzmanların hem de halk tarafından seçilmiş temsilcilerin yer aldığı danışma kurullarının bulunması ve yerel yönetimlere çalışmalarında yardımcı olması ortak bir kamusal bilincin sağlanmasında önemlidir (Coşkun ve Sezer, 2004: 284).

Danışma kurulları aracılığı ile toplumun birçok kesimi aslında bir araya gelerek ilgili konuları tartışma imkanı bulmaktadır. Hem bireysel anlamda hem de sivil toplum kuruluşlarının işin içine girerek yapılması planlanan düzenlemeler ile ilgili, karşılıklı görüş alış verişinde bulunabilecekleri, sorunlarını, taleplerini iletebilecekleri bir ortam oluşmaktadır.

1.2.2.2.4. Vatandaş Paneli/Jürisi (Citizens' Panel, Citizens' Review)

Vatandaş paneli veya jürisi, halkın sorunları belirleme veya belli bir problem ile ilgili önerilerini, taleplerini yönetime iletmelerine olanak sağlamak amacıyla

oluşturulmaktadır. Farklı politikaları ilgilendiren konularda yönetim tarafından belirli aralıklarla düzenli olarak, kadınlar, engelliler, gençler gibi özel bir hedef grubun temsilcilerinden oluşan gruplara danışılmaktadır. Burada geniş halk kitlelerinin temsili oldukça önemlidir. 15- 20 rastgele seçilmiş katılımcı önceden belirlenmiş sorunlar hakkında genellikle 3-5 gün süresince müzakerede bulunarak önerilerini belirlerler. Panel üyeleri düzenli bir şekilde (mesela her yıl üyelerinin üçte biri) değişmektedir (Nicholson, 2005: 25).

Bu katılım uygulamasında, toplumun farklı gruplarının bir araya gelmesine önem verilmektedir. Böylece, örneğin engellilere yönelik yapılacak faaliyetlerde o bölgede yaşayan, sorunları daha yakından bilen, öncelikleri farklı olan engelli bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları gruplarla hizmet ve faaliyetlere yön vereceklerdir.

1.2.2.2.5. Planlama Çemberleri/Hücreleri (Planning Cells)

Planlama çemberleri Alman Prof. Peter Diemel tarafından geliştirilmiştir. Planlama çemberlerinin temel özellikleri şöyle sıralanmaktadır (Çukurçayır ve Eroğlu, 2012: 229);

- Katılımcıların raslantısal örnekleme yoluyla belirlenmesi
- Yoğun ve uzmanlık gerektiren çalışma
- Nesnel bir örgütlenme
- Sistemlendirilmiş bir çalışma programı
- Politikacılarında dahil edilmesi ve düşüncelerinin alınması
- Konuların küçük gruplarda tartışılması

Planlama çemberleri oldukça popüler bir katılım biçimi olarak Almanya ve diğer bazı Avrupa ülkelerinde uygulanmaktadır. Farklı zamanlarda seçilen yurttaşların üçer haftalık sürelerle belirli kentsel sorunlara çözüm bulmalarını sağlamak üzere bir araya gelmeleri öngörülmüştür. Bu planlama birimleri en fazla 25 kişiden oluşmaktadır. Planlama kurulları, kentsel temizlik, kentsel gelişme, çevre koruma gibi alanlarda çalışmaktadırlar (Çukurçayır ve Eroğlu, 2012: 229).

Bu katılım yöntemi, daha dar kapsamlı ve uzmanlaşmaya dayalı bir katılım modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha küçük gruplarda oluşması konuların daha detaylı ele alınmasını sağlarken, katılıma katılma kişi sayısının sınırlı olması daha fazla kişiye ulaşmakta sorun barındırmaktadır.

1.2.2.2.6. Gerçekçi Planlama (Planning For Real)

Gerçekçi planlama daha çok kent planlamasında kullanılmaktadır. Katılımcılar konuyla ilgili gruplardan gelen kişilerden, uzmanlardan, seçilmiş temsilcilerden ve belediye meclisi üyelerinden oluşmaktadır. Gerçekçi planlama yönteminde toplum adeta bir meclis gibi çalışmakta mevcut problemler ve meseleler seçenek kartları kullanılarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemin temel amacı bilgi paylaşımının sağlanarak toplumun kendi kendini harekete geçirmesine olanak vermesidir. Örneğin “Listening to the City” süreci ile katılımcılara Manhattan şehir merkezini yenileme ve şekil verme konusunda görüşlerini dile getirme fırsatı vermiş bu sayede 11 Eylül saldırısına uğrayanların hatıralarının canlı kalması sağlanmıştır (Banthein vd, 2003: 36).

Katılımdan beklenen faydalara ve amaçlara ulaşamaması konusunda çeşitli nedenler öne sürülmektedir. Bunlardan bir tanesi yöneticilerin katılım konusunda olumsuz düşüncelere sahip olması ve bunu sağlayan yönetsel engelledir. Yöneticilerin büyük çoğunluğu genellikle halk katılımının problemleri ve sorunlu olduğunu düşünmektedirler. Aslında yöneticiler vatandaşlarla ilişkileri ne kadar gerekli ve önemli olduğunun farkında gibi görülmelerde birçoğu aktif halk katılımını istememekte aksine fazla vatandaş katılımının etkinliği artırmadığı hatta azalttığını düşünmektedirler. Onlara göre katılım kararlarda gecikmeye yol açmakta ve bürokrasinin artmasına sebep olmaktadır (King vd, 1998: 319). Zaten katılıma böyle bir bakış açısıyla yaklaşıldığı zaman, hangi katılım yöntemi uygulanırsa uygulansın istenilen sonuca ulaşamayacaktır.

Katılımdan beklenen faydaların açığa çıkmasını engelleyen diğer sorunlar ise katılımın etkinliğini azaltan katılım yöntemlerinden kaynaklanan problemlerdir. Bunlar kötü planlama, kullanılan yöntemin uygun olmaması, uzmanlara birinci

derece, halka ikinci derece önem verilmesi, yönetsel eksiklikler, süreçten etkilenecek veya esas paydaşların sürece dahil edilmemesi, kapsayıcılık konusunda sorunlar, temsilcilerin seçiminde isabetsizlikler yapılması şeklinde sıralanabilir (Genç, 2012: 78).

Katılmayı geliştirmek için katılma araçlarının ortamının oluşturulması yeterli olmamaktadır. Katılıma taraf olacak, gerek bireylerin, gerek örgütlü yapıların bu süreçte yer almalarını sağlayacak, onları katılıma itecek argümanların da üretilmesi gerekmektedir. Her yöntem, her katılım metodu, her konu için uygun olmayabilir. Bu sebeple ilgili konuya göre hangi katılım yönteminin uygulanacağını, kimlerin bu katılımı yer alması gerektiğinin baştan planlanması katılımın amacına ulaşabilmesi için önem taşımaktadır.

1.3. Kamu Yönetiminde Değişen Paradigmalar

Yerel yönetimler ile ilgili yaşanan değişim, gelişmeler ve düzenlemeleri iyi tahlil edebilmek için öncelikle kamu yönetiminde meydana gelen değişimlere bakmak gerekmektedir. Geleneksel kamu yönetiminden, yeni kamu yönetimine geçişin yaşandığı özellikle son otuz, kırk yıldır gerek merkezi yönetimler gerekse de yerel yönetimler düzeyinde ciddi değişimler yaşanmaktadır.

21. yüzyılın ortaya çıkarmış olduğu gereksinimler karşısında elbette geleneksel yönetim anlayışlarında bazı değişiklikler yapılması gereklidir. Fakat burada önemli olan bu değişikliğin yönetimi tek bir bütün olarak görüp Kamu Yönetimi ve İşletme Yönetimi gibi bir ayırım yapmayı gereksiz ve anlamsız kılar mı? Bu soruya olumlu cevap vermek gerçeği yansıtmaz. Özellikle 1980'li yılların ortalarından başlayarak 1990 ve 2000'lere kadar devam etmekte olan değişimlere koşut olarak hiyerarşik, bürokratik bir kamu yönetimi anlayışı terk edilerek piyasayı esas alan kamu işletmeciliğine geçiş yönündeki talepler devletlerin kurumsal yapılarında önemli değişimlere yol açmaktadır (Ömürgönülşen, 2003: 5). Son otuz yıldır çok yönlü ve boyutlu bir değişime tanık olmaktadır. Özellikle 1970'lerin ortalarında kapitalist sistemin karşılaştığı krizin çözümlenmesi ve sistemin yeniden üretilmesi ihtiyacı ortaya çıktı. Bu değişim elbette sadece bir ekonomik

yapılanmandan sınırlı olmadığı hemen anlaşıldı. Teknolojik, siyasal, sosyal bir dizi değişimin yarattıkları sinerjinin gelecek günlerin yoğun ve hızlı değişim tablosunun tanımlayıcı unsurları olduğu ortaya çıktı. Bu çok yönlü değişimin kamu yönetimini etkilememesi düşünülemezdi (Aksoy, 2004:32-33).

Kamu yönetiminde yaşanan değişim ve gelişmeler elbette son otuz kırk yılda yaşananlardan ibaret değildir. Farklı dönemlerde farklı biçimlerde bu değişim kendini göstermektedir. Ancak son zamanlarda yaşanan değişim sadece kamu yönetimi ile sınırlı kalmamakta birçok kesimi yakından etkilemektedir.

Genel olarak baktığımızda Kamu Yönetiminde şimdiye kadar kendini gösteren yeni bir yapılanma çalışmalarını üç aşamadan geçtiğini söyleyebiliriz. İlk aşama 1980'lere kadar olan bir zamanı kapsayıp daha çok idari reformlar olarak kendini göstermiştir. Bu kapsamda daha yüzeysel sorunlar çözülmeye çalışılmış ve örgütlenme yapılarından revize çalışmaları gerçekleştirilmiştir. İkinci aşama ise 1980'lerde etkili olmaya başlayan sadece kurumsal çalışmalar ile kalmamış devlete yeni bir rol ve görev tanımlamayı içermektedir. Bu aşamada özel sektörde uygulanan yönetim anlayışı benimsenmeye başlanarak kamuda nasıl uygulanabileceği tartışılmaya başlanmıştır. Etkilerini bugün de gördüğümüz üçüncü aşamada ise kamuyu sadece kendi içinde ele almak yerine kamu yönetiminin toplumun genelini kapsayacak şekilde beraber ele alan yaklaşımlar gelişmiştir (Ökmen, 2013: 238).

Bu son aşamada sadece özel sektörün yönetim anlayışı, yaklaşımı kamuda hayata geçirmekle kalmamış aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarına da önemli bir vurgu yapıldığını görmekteyiz ve kamunun tüm toplumun etkileşim alanı olduğu ifade edilmektedir.

Kamu hizmetleri geleneksel olarak, kamu kuruluşlarınca ve kamu hukuku kurallarına göre ve kamu yararı amacıyla yapılması esastır. Zamanla ve özellikle küreselleşmenin de etkisiyle kamu hizmetlerinin özel sektör tarafından ve özel hukuk kurallarına göre yerine getirilmesi çok yaygınlaşmıştır. Ama burada hiç değişmeyen ölçüt kamu hizmetlerinde mutlak olarak kamu yararı amacının gözetilmesi zorunluluğudur. Güncel tartışmalar ve özelleştirme uygulamaları bu amacı yerine

getirmede özel firmaların ne kadar yetkili, istekli ve başarı olabilecekleri noktasında toplanmaktadır (Keleş, 2013: 59).

Keleş'in de ifade ettiği gibi kamu hizmetlerinin sahip olduğu birtakım özellikler vardır. Son zamanlarda yönetim alanında yaşanan bu değişimlerin, hizmet sunumunda bu özellikleri göz ardı etmemesi önem taşımaktadır.

1980'li yıllardan itibaren gelişen neo-liberal hareket özellikle küreselleşmeyi öncelemektedir ve bu kapsamda piyasaya, bireyselliğe ve yeniden düzenleme politikalarına vurgu yapıldığını görmekteyiz (Kahraman vd, 1999: 15). Kamu yönetimini önceleyen yaklaşımlardan kamu işletmeciliğine doğru yaşanmakta olan değişimler hem işlevsel hem kuramsal bakımdan önemli sonuçları olmuştur. Öncelikle yaşanmakta olan bu değişimin devlete biçilen rolün yeni bir tanımlanma sürecine girdiğini görmemiz gerekmektedir (Güzelsarı, 2004:4).

Yirminci yüzyılda kamu yönetimine hakim olan anlayışların giderek azaldığını ve yeni bir kamu yönetimi anlayışına bırakmaya başladığını görmekteyiz. Bu basit bir değişim değildir. Hem devletin toplumdaki rolünde hem de devlet ile yurttaş arasındaki yaşanan ilişkideki değişimleri içermektedir. Değişen bu paradigma ile özel sektör tarafından uygulanan işletme yöntem ve teknikleri artık kamu kurumlarında da uygulanmaya çalışılmaktadır (Bilgiç, 2003:25). Bu yeni paradigmanın öne çıkan özelliklerine baktığımız zaman, öncelikle siyasetten yönetime doğru kayan bir bakış açısı kendini göstermektedir. Yetkiler ve sorumluluk net bir şekilde tanımlanarak yöneticilere yönetebilme serbestisi tanınmakta alacakları kararlarda maliyeti göz önünde tutmaları sağlanmaktadır. İkinci olarak örgütlerin kurumsal yapılanmalarında dikey bir yapılanma değil de yatay bir örgütlenme modeli önerilmektedir. Süreç yerine sonuçlara odaklanılan bir yönetim anlayışı hakim olmaya başlamıştır (Güzelsarı, 2004:4).

1980'den sonra toplumlarda farklı bir aşamaya geçilmekte ve bu aşamanın ise sanayi sonrası toplum veya bilgi toplumu biçiminde kavramlaştırıldığı görülmektedir. Günümüzde bilginin üretimi ve kullanımı artmış, bilgiye ulaşma ve bilginin yayılması süratlenmiştir (Drucker, 1999:111). Yaşanan bütün bu gelişmeler, kamu sektörüne yönelik artan eleştiriler, bireylerin ve sivil toplumun artan önemi

1980'lerin başından itibaren kamu yönetimine yönelik olarak önemli bir değişimi beraberinde getirmiştir. Bu değişimi basit bir değişim olarak görmemek gerekmektedir. Çünkü devletin yapısı, görevleri ve fonksiyonlarına yönelik önemli değişiklikleri beraberinde getirmektedir (Eryılmaz, 2004:54-55).

Burada geleneksel kamu yönetiminin sahip olduğu özelliklere değinerek, yeni kamu yönetimine geçiş sürecinde sahip olduğu hangi özelliklerin eleştiri konusu yapıldığı, neden bir değişime ihtiyaç duyulduğuna bakmamız gerekmektedir.

Geleneksel kamu yönetiminin yapılanmasında Max Weber tarafından formüle edilen bürokrasi modelinin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu model özellikle sanayi toplumlarında kendini göstermeye başlamış biçimselliği ön plana çıkaran, ayrıntılı kurallara dayanan, merkeziyetçi ve hiyerarşik özellikler taşımaktaydı. Weber'in önerdiği örgüt modeli Batı toplumlarının gelişmesinde bazı katkıları olmasına rağmen aşırı disiplin ve baskı kültürüne sebep olduğu girişime ve katılım kültürüne önem vermediği gibi gerekçelerle eleştirilmeye başlanmış ve özel sektör uygulamalarının kamu yönetimine de yansması gerektiğine yönelik yaklaşımlar önemli bir yer tutmaya başlamıştır (Eryılmaz, 2004:55-56). Geleneksel bir kamu yönetimine sahip olan kurumların eleştirildiği noktalar özellikle, katı, hiyerarşik bir yapıya sahip olduğu esneklik sunmadığı, yöneticilere hareket serbestliği tanımadığı öne sürülerek değişimin önü açılmaya çalışılmıştır.

Gerek birçok ülkedeki uygulamalarla gerekse de bilim insanlarının kamu yönetimi üzerindeki eleştirileri ve çözüm önerilerinin etkili olduğu bu hareketin temel ilkeleri Osborne ve Geabler tarafından "Reinventing Government" adını verdikleri kitaplarında on madde halinde listelenmiştir¹ (Osborne ve Geabler, 1993:19-20).

¹ Osborne ve Geabler'in yeni kamu yönetimi çerçevesinde devletin yapısı ve rolleri ile ilgili on ilke şunlardır:

1-"Devlet firmalar arasında rekabeti geliştirmelidir".

2-"Devlet yönetiminde bürokrasinin yaptığı kontrolü topluma aktarmak suretiyle yurttaşları yetkilendirmelidir."

3-"Devlet kamu kurumlarının performansını dikkatleri girdilerden çıktılara yönlendirmek suretiyle ölçmelidir."

Bu ilkelere baktığımız zaman, özel sektöre hakim olan birçok kavram ve sürecin kamu yönetimine uyarlanmasının önü açıldığını görmekteyiz. Kamu kurumları arasında rekabetin olması gerektiği, vatandaş yerine hizmet verilenlerin müşteri olarak algılanması gerektiği, piyasa mekanizmalarının tercih edilmesi gerektiğini ifade eden ilkeler durumun anlaşılmasını sağlamaktadır.

1.3.1.Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması

Yaşanan bu süreçte özellikle karşımıza iki kavramın çıktığını görmekteyiz, küreselleşme ve yerelleşme. Geleneksel yönetimden yeni kamu yönetimine geçişte yaşanan süreçte özellikle yerelleşmeye önemli bir vurgu yapıldığını görüyoruz. Burada cevap aramamız gereken bir takım sorular buluyor. Peki yerelleşmeden ne anlamamız gerekiyor ve nasıl bir yerelleşme ön görülüyor?

Geleneksel kamu yönetimi yaklaşımında katılımcı bir yönetim anlayışına uzanan kamu yönetiminde, işletme yönetimine giderek daha çok yaklaşılmakta yaşanan bu gelişmelerde küresel olanın karşısına yerel değerlerin çıkarıldığı görülmektedir. Dünyada yaşanmakta olan bu hızlı gelişim ve değişim süreci kurumsal yapıları ve ilişkileri önemli derece etkilemektedir (Ökmen, 2006: 102-103).

Küreselleşme ile birlikte gözlemlenen yerelleşme ve bölgeselleşme eğilimleri yönetim şekillerinde ve yapılarında ciddi değişimleri beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu değişim neticesinde yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkiler yeniden tanımlanma sürecine girmiştir (Ökmen ve Baştan, 2004: 209). Küreselleşme süreci devletlerin çalışma şeklini de değiştirdi. Bu süreç yerel yönetimlerin çalışma tarzını da değiştirdi. Artık yerel yönetim, ulusala, merkezi yönetime göre tanımlanabilen bir

4-“Kamu kurumlarını onların kuralları ve düzenlemeleri yanında hedefleri ve misyonları yönlendirmelidir”.

5-Kamu kurumları çevrelerini müşteriler olarak tanımlamalı ve onlara seçenekler sunmalıdır”.

6.”Kamu kurumları sorunları ortaya çıkmadan önce önlemelidir”.

7.”Kamu kurumları, enerjilerini sadece para harcamak için değil aynı zamanda para kazanmak için de kullanmalıdır”.

8.”Kamu kurumları, katılmalı yönetimi kapsayacak şekilde otoritelerini desantralize etmelidir”.

9.”Devlet bürokratik mekanizmalar yerine, piyasa mekanizmalarını tercih etmelidir.”

10.”Devlet dikkatini yalnızca kamu hizmetlerinin üretilmesine sunulmasına odaklamamalı, fakat aynı zamanda toplumsal sorunları çözmek için kamu, özel ve gönüllü sektörler arasında katalizör görevi yapmalıdır”.

yönetim birimi olma özelliğini yitirmeye başladı (Güler, 1999:157). Katılımcı demokratik taleplerin ve beklentilerin ön plana çıkmasıyla ülkeler merkezi yönetimlerinin görev ve sorumluluklarını giderek daha çok alt yönetim düzeyleri ile paylaşmaya başlamaktadırlar (Sivrekli, 2001: 124).

Yerelleşme aslında mevcut yönetim yapısındaki aşırı merkezileşmiş bir görünümünden uzaklaşarak bölgesel ve yerel bazlı hizmet ve faaliyetlerin yerinden yönetilmesini, yerelde yaşayanların demokratik, bağımsız, hesapverebilecek bir yönetime geçmelerine paralel olarak özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra gittikçe daha fazla güç kazanan eğilimleri içeren bir kavram olmuştur (Geray, 2001: 8). Yerel yönetimlerin yaygınlaşmasına öncülük eden ülkelerde, yerele yönelik yeni yaklaşımlar getirilmeye çalışılmakta kavramı yeniden tanımlaya yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bu süreç özellikle yerelin konumunu irdelemekte ve bu kapsamda yer alacak farklı aktörlerin rolleri ve görevleri üzerinde durularak kavramsallaştırılmaya çalışıldığını görmekteyiz (Emrealp, 1998: 40).

Günümüzde öne çıkan yerelliği kavramak için nasıl algılandığına bakmamız gerekir. Genellikle, yerel küreselin karşıtı olarak algılanmaktadır. Küresel olan, kapital, mal, vb akımların olduğu mekandır. Bir kimliği yoktur ve kimliksizleştiricidir. Bunun karşısında yer alan yerel, kültürel, otantik ve kimliği olandır. İşte bu yerelin küreselin yayılımına karşı bir direnme göstermesi beklenmektedir (Tekeli, 2003:7).

Tekeli'nin de belirttiği gibi yereli anlamak, tanımlayabilmek için nasıl algılandığına bakmamız gerekiyor. Acaba yerelleşmeye sürekli vurgu yapılarak gerçekten daha demokratik, özerk bir yerel yönetimlerden mi bahsediyor yoksa sürekli devletin küçülmesi gerektiğinden, işlevlerinin sınırlandırılması gerektiğinden vurgu yapılırken, devletin piyasaya açılmayan hizmetlerinin yerele devredilerek mi bunlara imkan sağlanmaya çalışılıyor?

Aslında yereli bir direniş gibi algılamamızın eksik olduğu hemen görülebilir. Ama yeni bir yerelin oluşabilmesi için işlevsel nedenler varsa o zaman bu direniş önem kazanarak yeni yerelin ve onun özgünlüğünün oluşmasında önemli bir konuma gelmektedir (Tekeli, 2003:7). Yerelleştirme veya yerel yönetimlerde reform

tartışmaları sadece bugünü kapsamamakta aslında büyük bir tarihsel plan içinde kendini göstermektedir. Dünya Bankası tarafından gelişmekte olan ülkelere sürekli yerelleşmeleri tavsiye edilmektedir. Özellikle de merkezi yönetimden yerel yönetimlere doğru bir yetki ve görev paylaşımı devri en çok istenen durumdur, eğer bu gerçekleşmiyorsa bu defa merkezi yönetimlerin taşra kuruluşlarına yetki ve görev devri yapmaları beklenmektedir. Aslında en çok arzu edilen durum hem merkezi hem yerel yönetimin görev yetkilerinin daraltılarak ve sunulmakta olan kamusal hizmet, görev ve yetkinin özel sektöre bırakılmasıdır (Güler, 2001:8)

Aslında yukarıda sorduğumuz sorunun cevabını Güler’de buluyoruz. Yerele, yerelleşmeye bu kadar vurgu yapılmasının hiçte tesadüfi olmadığını, devletin yetki ve görevlerini yerele devrederek aslında gerek çok uluslu şirketler gerek uluslararası kuruluşlar tarafından daha rahat etkiye maruz kalmalarının önü açılmaktadır.

Neoliberalizm politikaları kapsamında son zamanlarda öne çıkartılan, demokrasi, çoğulculuk ve katılımcılık, yerelleşme söylemlerinin içinin boş olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çoğulcu ve katılımcı bir demokrasinin olmazsa olmazları olan toplumsal taleplere yeniden bölüşümcü politikalarla cevap veren bunun sonucunda kamu politikası oluşturma sürecini toplumun bütün kesimlerinin çıkarlarının uzlaştırıldığı bir toplumsal uzlaşma süreci olarak kurgulayan bir anlayışın hayata geçtiğini söyleyebilmek mümkün görünmemektedir (Ataay, 2007: 167).

Yaşanan değişimlere ve dönüşümlere karşı eleştirel bakan, yapılmak istenenlerle, uygulama arasında önemli bir fark olduğunu öne sürenlerde bulunmaktadır. Ancak bu eleştirilerin haklılık payı olmakla birlikte, yapılmak istenen düzenlemelerin olumsuz yönlerini, aksayan yönlerini ortaya koyarak söylem ile uygulamanın birbirine yaklaşacağı önerilerin, modellerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

1.3.2.Yönetişim Kavramı ve Kamu Yönetimine Etkisi

Yönetişim kelimesine baktığımız zaman, yönetim kelimesine bir karşılıklılık içeren ekleme yapılarak türetildiğini görmekteyiz. Mesela itmek fiili bir kişinin diğer

bir kişiyi tek başına itmesini içermekteyken, itişmek ise birden fazla kişinin karşılıklı olarak bir harekette bulunduğunu ifade etmektedir. Yönetişim kelimesine de bu bağlamda baktığımız zaman tek bir kişi veya grubun yönetme faaliyetini gerçekleştirme yerine birden çok kişinin bu eyleme katılmasını içermektedir (Okçu, 2012: 11). Yönetişim kavramı, 1989'da Dünya Bankası'na Afrikayı konu olarak hazırlanmış olan bir raporda karşımıza çıkmaktadır. Bu rapora baktığımız zaman Afrika ülkelerinin az gelişmişlik sorununun temel sebebi olarak yetersiz ve yolsuzlukların olduğu yönetsel bir yapının varlığı ileri sürülmektedir (World Bank, 1989:14).

Bu raporda yönetsel anlamda az gelişmiş olunması Afrikanın sosyo ekonomik olarak geri kalmasının temel nedeni olarak algılanmış ve etkin, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim yapısı ile gerek özel sektörü gerek diğer piyasa mekanizmalarını destekleyici bir unsur olarak ele alınmıştır.

Dünya Bankası'nın 1992 yılında yayımladığı farklı bir raporda ise devlet tekelinde bulunan yürütme ve karar alma gibi birtakım görev ve yetkilerin, yerel idarelere, sivil toplum kuruluşlarına kaydırılması gerektiği belirtilmiş böylece merkezi yönetimin zayıflatılarak yönetimde birden fazla aktörün yer almasını içeren bir yönetim yaklaşımı belirtilmektedir (World Bank, 1992:2).

Dünya Bankası'nın yönetime yönelik açıklamalarına ve yüklediği anlamlara baktığımız zaman yönetim kavramının anlam ve içerik olarak genişlediği görülmektedir. İlk başlarda etkinlik, şeffaflık ve hesap verebilirliğe vurgu yapılırken artık bunlara ek olarak, demokrasi, hükümetin meşruluğu, hukukun üstünlüğü, insan hakları, katılım, idari kapasite, sivil toplum gibi sorunlar ile yakından ilişkili ve kapsamlı bir anlam yüklendiğini söyleyebiliriz.

Aslında diğer uluslararası kuruluşlarda yönetim konusunda Dünya Bankasına benzer şekilde bir tanıma yer verdiği görülmektedir. Örneğin OECD'ye göre yönetim "*politik, ekonomik ve yönetsel yetkinin bir ülkenin sorunlarını yönetmek için kullanımudur*" (OECD, 2006: 147). Benzer şekilde IMF ise yönetimi "*kamu kurumlarının kamu meselelerini idare etme ve kamu kaynaklarını yönetme sürecidir*" şeklinde ifade etmektedir (IMF, 2007: 128).

Yönetişim kavramınının şekillenmesinde ve içeriğinin oluşturulmasında OECD, DB, AB ve IMF gibi kuruluşların önemli etkilerinin olması dikkat çekicidir. Bu kuruluşların yönetişimi desteklemeleri bu kavrama duydukları ilgi ile kavramın güncelliğini artırmaya yönelik faaliyetleri yönetişimin sermayeye yönelik engelleri ortadan kaldıracak ve kapitalizmi dünyanın geneline yayılmasını sağlayacak evrensel bir araç haline aldığı düşüncesiyle önemli eleştiriler yöneltilmektedir.

Burada öncelikle uluslararası finans kuruluşlarının neden yönetişim üzerinde bu kadar durdukları ve bunu diğer ülkelere yaymak için çalıştıkları sorusuna cevap aramamız gerekmektedir. Bir kere şunun altını çizmemiz gerekir bütün kredi ve yardımlar belirli bir çıkar ve menfaat etrafında şekillenmektedir. Soruna uluslararası finans kuruluşları gözünden baktığımızda bu kuruluşların yönetişimi diğer ülkelere transfer etmek isterken, kredi alan ülkelerdeki katılımı artırmak, hesap verebilir, şeffaf bir kamu yönetimi kurmak, insan haklarını korumak, demokrasiyi geliştirmek gibi amaçlara sahip olduğunu söylemek inandırıcı gelmemektedir. Bu kuruluşların yönetişimi diğer ülkelerde yaygınlaşmasını istemelerinin belki de en temel sebebi neoliberal politikaları kredi verdikleri az gelişmiş ülkelerde uygulanabilirliğini artırmaktadır.

1970'lerden sonra dünya genelinde büyük ölçüde hakim olan neoliberalizm demokrasi açısından pek de düzgün bir özelliğe sahip olmadığı bilinmekteydi. Geldiğimiz noktada neoliberal politikalar bu defa uluslararası ekonomik kuruluşlarında yardımıyla yönetişim kavramını gündeme getirmekte ve bu uygulamaların önemli derece demokratik açılımlar içerdiğini belirtilmekteydi (Ataay, 2006: 121). Aslında yönetişimi kavram olarak Dünya Bankasının 1989 yılında yayımladığı raporunda yer verdiğini söylesek de bu konuda detaylı bir araştırma yapan Kjaer, kavramın governance olarak 14.yüzyılın ortalarında kullanıldığını belirtmektedir. Tarihsel olarak da günümüzde kullanıldığı şekliyle hükümet etmek, idare etmek gibi anlamlara geldiğini belirtmektedir. Kavramın özellikle 1980'li yıllardan sonra anlamının biraz daha farklılaştığını ve bazı özelliklere vurgu yaparak yeniden kullanılmaya başlandığını belirtmektedir. Özellikle 1980'ler sonrasında yönetişim kavramı sivil toplum aktörlerini de içerecek biçimde bir anlam kazanmaya başladığını belirtmektedir (Kjaer, 2004: 1-3).

Yönetişim kavramıyla ilgili olarak Rhodes ise özellikle 1980'lerin başlarından itibaren hükümetten ayrı bir anlam kazanmaya başladığını ve farklı bir şekilde hükümet etme yönetme anlamında kullanıldığını söylemektedir. Rhodes'e göre, yönetim altı farklı anlam taşımaktadır. Bunlar; “*minimal devlet, kurumsal yönetim, yeni kamu işletmeciliği, iyi yönetim, sosyo-sibernetik sistem, kendinden organize ağlar*” şeklinde anlamlar içermektedir (Rhodes, 1997: 46-47). Yönetişim kavramının hızlı yükselişinde IMF, BM, DB gibi uluslararası kuruluşların önemli bir rol üstlendiklerini belirtebiliriz. Bu uluslararası kuruluşlar yalnızca ülkelerin ve insanların yaşamları üzerinde etkili olmakla kalmamakta yapılan akademik çalışmaların da gündemlerinin belirlemede etkili olmaktadır. Piyasa dostu ya da küçük devlet söylemleriyle karşılaştırıldığında yönetim kavramı siyasal egemenlik sorununu ulus devlet ölçeğinden bağımsızlaştırılması gerektiği belirtilmektedir (Bayramoğlu, 2010: 28).

Yönetim kavramına baktığımız zaman özellikle bu ister kamu ister özel sektör olsun kurumların resmi işleyişi ve örgütlenmeleriyle ilgili yönere vurgu yapmaktadır. Ancak yönetim, politikaların gerek belirlenmesi gerek uygulanmasında bunun sadece seçilmiş yönetimlerce ve yöneticiler tarafından değil bunun yerine, özel sektörün, kamu kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelerek geniş bir tabanda uygulanmasını içermektedir.

Kamu yönetimi alanında 1990 sonrasında etkili olmaya başlayan ve yeni bir yönetim modeli olarak ileri sürülen yönetim, esasında devletlerin özellikle toplumsal ve iktisadi arenada değişmeye başlayan rolleriyle ilişkili bir biçimde ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu döneme baktığımız zaman, devlet ile toplum arasında var olan dengede, kamu sektörünü özel sektöre doğru açılmasını teşvik eden bir yaklaşım görülmektedir. Böylece, “küçük devlet güçlü piyasa” söylemlerinin yanında “devlet-piyasa” arasındaki var olan ayrımın da reddedildiği görülmektedir (Jessop, 1998:31).

Kentler veya yerel idareler kendilerini artık ulus devletin bir parçası gibi görmekten uzaklaşmaya başlayarak, küresel ölçekte dolaşan sermayeyi, projeler üreterek kendilere çekmeye çalışan bir yerellik anlayışının olduğunu görmekteyiz.

Bu sürecin önemli bir boyutuda devletin çekildiği alanlara devlet dışı farklı mekanizmaların kurulmaya çalışılmasıdır (Şengül; 1999:11-12). Stoker'e göre yönetim kavramı şu konulara dikkat çekmektedir;

- Yönetişim hükümet etmekten kaynaklanan fakat bunun ötesinde bazı kurum ve aktörlerin mevcut olduğuna işaret etmektedir.
- Ekonomik ve sosyal meselelerin çözümünde aktörlerin hem sınırlarının hem de sorumluluklarının belirsizliğini ortaya koymaktadır.
- Hem kendi kendini yönetebilen hem de bağımsız aktörler ağına işaret etmektedir (Stoker, 1998:18).

Yönetişime yönelik tanımlamalara baktığımız zaman, yönetime katılma konusuna alternatif bir seçenek olduğunu görmekteyiz. Yönetişim ile yönetilenlerin de karar sürecinde yer alması amaçlanmaktadır. Açıklamalara baktığımız zaman süreçlerden, eylemlerden etkilenen aktörlerin biri diğeri üzerinde baskı kurmadan birbirlerini etkileyebilecekleri bir yapı ya da düzen amaçlanmaktadır. Yönetişim yurttaşların, toplulukların, grupların birlikte karar alma ve bu kararların uygulanmasında, sorunlarını, taleplerini dile getirmelerinde, anlaşmazlık olan noktaların çözümünde, kullandıkları araçlarla aslında birlikte yönetim anlamını içermektedir. Yönetişime yönelik yapılan tanımlar çerçevesinde bugün geldiğimiz noktada belirli özelliklere sahip olan bir sistem veya yapıyı ifade etmekte aynı zamanda, çok aktörlü ve etkileşimci yapısıyla da bir yönetim şekline vurgu yapmaktadır.

Bireylerin toplumsal ve siyasal rollerinin yeniden yapılandırılması gerektiğini ileri süren yönetim yaklaşımında “*aktif yurttaşlık bilinci*” ile “*örgütlü toplum yapısı*” ön plana çıktığını görmekteyiz. Yönetişim yaklaşımında özellikle katılım ve sivil toplum kavramlarının vurgulandığı ve öne çıktığı görülmektedir (Parlak ve Sobacı, 2005: 218). Yönetişim modeli savunulurken özellikle temsili demokraside yaşanan sorunlardan hareketle toplumsal talep ve beklentilerin iletilecek bir araç olarak STK'ların ön plana çıktığını görmekteyiz. Sivil toplum kuruluşlarının öne çıkmasında temsilde yaşanan sorunların aşılmasında katılımcı bir yönetim kurulmasında yardımcı olabileceği düşünülmektedir (Ataay, 2006: 134-135).

Katılımcı bir yerel demokrasi anlayışı bütün örgütlenmiş sosyal grupların temsiline olanak sağlayacağından yerel yaşamın güçlenmesini sağlayacaktır. Örgütlenmeyen çıkarların korunması sorunu serbest piyasa ekonomisinin uygulandığı ülkeler için önemli bir sorundur. Bu sorunu yönetim yaklaşımıyla çözebilmek daha olanaklıdır. Çünkü bütün toplumsal aktörlerin katılımıyla gerçekleştirilen yönetim ve karar alma etkinlikleri yine bütün toplumu dolayısıyla bireyleri koruyan bir niteliğe bürünecektir. Sosyo ekonomik yapının zayıf halkalarını korumanın bir yöntemi olarak da görülebilmektedir. Çünkü yönetim zihniyetinde bu halkaların çıkarlarını savunan sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine eklemlenmesi söz konusu olmaktadır (Çukurçayır, 2013: 198). Neoliberal politikalar kamu reformuna yönelik demokratik uygulamaları artırırken iki temel kavramı öne çıkarmaktadır. Bu kavramlardan biri yönetim diğeri ise yerelleşme kavramıdır. Bu yaklaşıma göre üst kurullara ve kent konseylerine sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılmalarının sağlanması gerek merkezi düzeyde gerek yerel düzeyde çoğulculuğu geliştirecek bir adım olacaktır (Ataay, 2007: 168-169).

Yönetim sürecinde sivil toplum kuruluşlarına ayrı bir anlam ayrı bir önem yüklenme çabası içinde olduğunu görmekteyiz. Bu yapılırken, kimi gerekçeler, sorunlar öne sürülmektedir. Özellikle de katılımcılığın artırılması, toplumun beklenti ve taleplerinin bu kuruluşlar vasıtasıyla yani örgütlü yapılar aracılığıyla daha etkili bir şekilde iletilebileceği belirtilmektedir. Öne sürülen gerekçeler, ilk bakışta mantıklı, doğru gibi gelse de aslında bu durumun uygulamada kendine nasıl bir yer bulduğu, uygulama da gerçekten durumun böyle olup olmadığına cevap aramak gerekmektedir. Bu çalışma aslında ileri sürüldüğü gibi sivil toplum kuruluşlarının gerçekten yönetim konusunda, kararlar alınırken kendi faaliyet alanlarına giren konularda ne derece dahil olabildiklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yani teoride söylenenler ile uygulamadakiler birbirleri ile örtüşüp örtüşmediğine yerelden bakarak değerlendirilmektedir.

Yönetim konusunda bu kavramın kamu yönetiminde olumlu etkilerinin olacağını öne sürerek bu kavrama sıcak bakanlar olduğu gibi tam tersi olacağını öne sürerek eleştirenlerde bulunmaktadır.

Yönetişimi olumlu bakan yaklaşımlarda –ki daha çok liberal kesimden ve küreselleşme taraftarlarıdır- katılım ve katılımcı demokrasiye vurgu yapılırken eleştirel yaklaşımlarda ise küresel sermayenin ve uluslararası kapitalizmin bu kavramı kullanarak ulus devleti ve halkı temsil eden seçilmişlerin geliştirdiği politikalarını uygulamasına olanak sağlayan demokrasiyi ortadan kaldırmaya çalıştığı iddiaları dile getirilmektedir. Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların kavrama özel bir önem vermesini ve kullanmasını tezlerine dayanak olarak göstermektedirler (Gündoğan, 2013: 25).

Yönetişimin temel mantığına baktığımız zaman çoğulculuk, geniş bir yetki paylaşımı ve yerinden yönetimin ön plana çıktığını görmekteyiz. Yönetişimde toplumsal sorumlulukların üstlenilmesinde farklı aktörler (kişi, topluluk veya kurum) ile ve değişik katılımcı mekanizmalarla mevcuttaki aktörlerin (merkezi hükümet, yerel yönetim) beraber hareket ederek ülkelerinin ve kentlerin geleceğine dair söylecek sözlerinin olmalarını arzulayan bir yapı kurulması amaçlanmaktadır. Yerel yönetimlerin sorumluluk ve yetkilerini, işlevlerini, kentteki farklı aktörlerle paylaşılması özellikle kendilerine yeni bir meşruiyet kazandıracak ve katılımı artıracaktır. Özellikle karar alma süreçlerini de kapsayan katılımcı yöntemlerin sağlanması ile temsili demokrasinin olumsuzluklarının giderilmesine ve katılımcı demokrasiye geçişi sağlayabilmektedir.(Göymen;2000:13).

Yönetişime yönelik eleştirel yaklaşımlarda bulunmaktadır. Özellikle bu modelin, sistemin gerçekten katılımcı bir yönetimin sağlanması mı amaçladığı yoksa kamunun yürüttüğü bir takım hizmetlerin piyasaya açılmasına mı imkan sağladığı noktasında ciddi kaygılar ve endişeler duyulmaktadır.

Çok aktörlü bu yönetim şeklinde yapılması gereken ilk iş aktörlerin kim olduğuna bakılmasıdır. Burada aktörlerin hiçbirinin baskın olmadığı üç ortak oluşturan bir yapı ön görülmektedir. Ortaklardan biri toplumsal düzeni sağlama zorunluluğu sebebiyle geçmişten bugüne kamu gücünü yalnız kullanan olan devlet ya da bürokrasi olacaktır. Bir diğer ortak özel sektördür. Fakat özel sektör toplumun tümünü kapsayacak bir yapıya sahip değildir. Özel sektörün dışında bulunan toplumsal kesimler için üçüncü bir sandalye açmak gerekmektedir. Fakat bunlar,

emekliler, köylüler, gençler, işçiler, engelliler vb. homojen olmayan bir sürü farklı gruptan meydana gelmekteydiler. Bu farklılığın ortak bir payda da birleştirilmesi gerekiyordu, yönetim yaklaşımında bunun çözümü de özel sektör dışında kalan tüm toplumsal kesimleri sivil toplum kuruluşları üst başlığında toplanarak sağlanmıştır (Güler, 2003:115).

Neoliberal politikaların yaklaşımında yeni bir devlet anlayışı vardır. Bireye öncelik tanınması temel mantığı vardır. Yönetim kavramıyla benzeşmektedir. Şimdiye kadar devletin kendi tekelinde tuttuğu bir takım kamusal hizmetlerin özel sektör ve sivil toplum kuruluşları gibi devlet dışı kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmesi söz konusudur. O konuda bir benzerlik vardır. Giderek yönetim kavramının meydana yalnızca özel sektöre açtığını veya bunu amaçladığını söylemek mümkündür (Göymen, 2004: 69).

Yönetim aslında şimdiye kadar olumlu sonuçlar göstermeyen katı ve hiyerarşiye dayanan bir yapıdan sivil toplum kuruluşlarını ve katılımcı teşvik eden bir anlayış getirmeye çalışmaktadır (Haktankaçmaz, 2004: 57).

Karşıt fikirlere rağmen, yönetim konusunda daha umutlu olan ve yönetimin ulusların demokratik anlamda kendileri geliştirebilmeleri için önemli avantajlar sağlayacağını söyleyenler de bulunmaktadır. Örneğin Tekeli yönetiminin “... daha desantralize bir siyasal ekonomik güç öngörüsüne dayandığı için bu sistemin işleyişinde daha eşitlikçi bir toplum” meydana getirebileceğini vurgulamaktadır (Tekeli, 1999:253).

Yönetim klasik kamu yönetimi yaklaşımından ciddi bir şekilde uzaklaşmayı ve köklü bir değişimi içermektedir. Kavram bir taraftan hızlı bir şekilde kullanım alanı bulurken diğer yandan yoğunlaşan tartışmalarda yeniden yapılanma yanlılarının kullandığı güçlü bir argümana dönüşmektedir (Gündoğan, 2013: 16). Yönetim modeline baktığımızda burada devletin rolü, hizmet ve faaliyetlerin sunumunda yer alan kamu, özel sektör ve gönüllü kuruluşlardan oluşan bu çok aktörlü yapıda koordinasyonun sağlanması şeklinde sınırlanmaktadır. Şimdiye kadar devlet tarafından yerine getirilen görevlerin artık yapan olarak değil de yönlendiren olması

amaçlanmaktadır. Böylelikle yönetişimin temeli birlikte yapmaya ve birlikte düzenlemeye dayanmaktadır (Kooiman, 1993: 3-4).

Devletin hem toplumsal yaşamdaki hem de ekonomideki rolünün gerektiğinden çok genişlemiş olduğu ve bunun küçültülmesinin gerektiğini öne sürenler kamuya yönelik olarak yaşanan tartışmaları yönetim kavramından yönetişim kavramına doğru geçmesine sebep olmuştur. Bu kavrama özellikle uluslararası kuruluşlar tarafından da sahip çıkılması çoğu ülkede devletin yönetim sistemini ve şeklini yeniden ele alma ve düzenleme konusu yapmalarını gündeme getirmiştir. Aslında yönetişim kavramı bir bakıma devlet yönetiminde yeniden yapılanmayla ilgili olarak siyasal niteliği daha az fakat teknik niteliği daha çok olan bir içerik kazandırılmak isteniyormuş gibi gösterilmektedir (Alcantra, 1998: 105-106).

Yönetişimin sahip olduğu özelliklere, ilkelere baktığımız zaman ağırlıklı olarak teknik konulara, sorunlara eğildiği izlenimi vermektedir. Ancak bunların ötesinde bunların arkasında siyasal yapıya ilişkin düzenlemelerin kendine yer bulduğunu görmekteyiz.

Kamu kesiminin tek başına yürüttüğü kamusal hizmet sunumundan farklı bir yaklaşım görülmektedir. Eylemden etkilenen ya da etkilenme ihtimali bulunan birey ve toplulukların katılabildiği süreçler vardır. Katılan sivil toplum unsurlarının gönüllü ya da kar amaçlı özel sektör kuruluşlarının oluşturduğu yoğun iletişim ve etkileşim ağları söz konusudur. Bu yoğun ve karmaşık ilişkileri yönetim ağları şeklinde ifade etmek mümkündür (Gündoğan, 2013: 26).

Vigoda kamu yönetimi ile yurttaş etkileşiminin yaşandığı süreci üç aşamada ele alarak incelemiştir. Bu süreçte yönetişimin yurttaş ile kamu yönetimi arasındaki ilişkide nasıl bir rol oynadığı görülmektedir.

Şekil.3 Yurttaş ve Kamu Yönetimi Etkileşiminin Evrim Süreci/Yurttaşların Rolü

Süreç1

Konu Olarak Yurttaş	Seçmen Olarak Yurttaş	Müşteri Olarak Yurttaş	Ortak Olarak Yurttaş	Sahip Olarak Yurttaş
---------------------------	-----------------------------	------------------------------	----------------------------	----------------------------

Y1

Y2

Y3

Y4

Y5

Eski Jenerasyon

Yeni Jenerasyon

Kaynak: Vigoda, 2002: 531

Şekle baktığımız zaman Yurttaşların Rolü, Yönetişim ve Kamu Yönetiminin Rolü ve Etkileşim olmak üzere üç sürecin yer aldığını görmekteyiz. İlk sürece baktığımızda yurttaşların rolünün değişimine vurgu yapılırken ikinci süreçte kamu yönetiminin rolü ele alınmaktadır. Son süreçte ise etkileşimde ne tür farklılıkların meydana geldiği açıklanmaya çalışılmaktadır. İlk süreçte başlangıçta yurttaşlar yönetim sürecinin bir konusu gibi görülürken sonraki aşamalarda yurttaşların seçmen, müşteri ortak ve son olarak da kurucu olarak farklı roller üstlendikleri görülmektedir bireylerin rolü kamu yönetimindeki değişimle birlikte değiştiği görülmektedir.

Şekil.4 Yurttaş ve Kamu Yönetimi Etkileşiminin Evrim Süreci/Yönetişim ve Kamu Yönetiminin Rolü

Süreç2

Kural Koyucu Olarak Y-KY	Vekil Olarak Y-KY	Yöneticiler Olarak Y-KY	Ortak Olarak Y-KY	Konu Olarak Y-KY
-----------------------------	----------------------	----------------------------	----------------------	---------------------

Y-KY1

Y-KY2

Y-KY3

Y-KY4

Y-KY5

Eski Jenerasyon

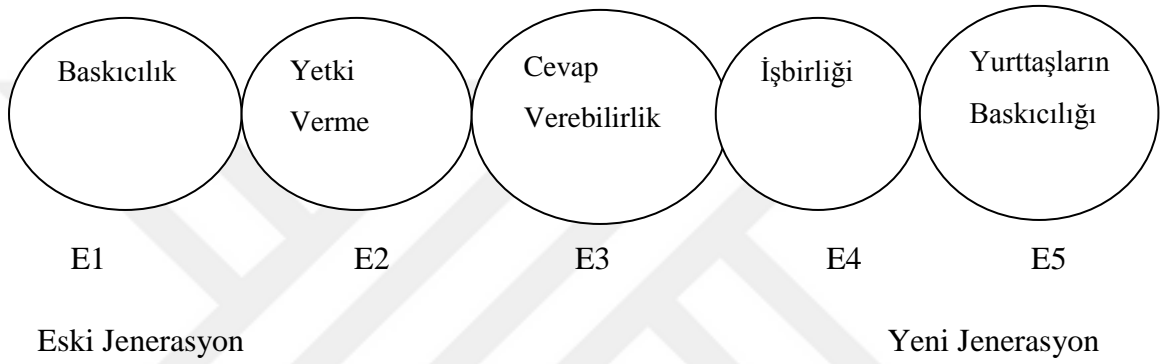
Yeni Jenerasyon

Kaynak: Vigoda, 2002: 531

İkinci süreçte ise kamu yönetiminin rolünde bir değişim olduğu görülmektedir. Emredici şekilde başlayan bir süreç temsilci olarak, yönetici olarak devam ederken yeni yönetim anlayışı çerçevesinde devletin yönetim sürecinde yer alan diğer aktörlerle paydaşlarla birlikte ortak olarak yer almaya başlamaktadır.

Şekil.5 Yurttaş ve Kamu Yönetimi Etkileşiminin Evrim Süreci/Etkileşim

Süreç3

Kaynak: Vigoda, 2002: 531

Son sürece baktığımız zaman özellikle devlet-yurttaş diğer aktörler arasındaki etkileşimi görmekteyiz. İlk başta tek yönlü olarak biçimselliğe ve zorlayıcılığa dayanan süreç belli bir zaman sonra devletten diğer aktörlere yetki devredilmesiyle değişmeye başlamaktadır. Gittikçe duyarlılığın artması ile aşağıdan yukarıya doğru iletişim kanallarının açılmaya başlandığı bir yönetim şekliyle biçimsellik artık yerini esnekliğe bırakmaya başlamıştır.

Yönetişim kavramının amacını, ilkelerini bu kavrama yönelik tartışmaları incelediğimiz zaman kendine geniş bir uygulama alanı bulduğunu görmekteyiz. Özellikle kamu yönetiminde reform, değişim yapmak isteyen ülkelerde uluslararası kuruluşların da etkisi ve yönlendirmelerinin bunda etkili olduğunu söyleyebiliriz.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BELEDİYE ve SİVİL TOPLUM İLİŞKİSİNE YEREL HİZMET ve KATILIM BAĞLAMINDA BAKMAK

2.1. Türkiye'de Modern Belediyelerin Kurulması ve Gelişimi

Yerel yönetimlerin önem kazanmaya başlaması kent hizmetlerinin belirginleşmesi ve kent hizmetlerine yönelik ihtiyaçların artmasıyla ilişkilidir. Kent hizmetlerine yönelik yapılanmalar her ne kadar Osmanlı'nın ilk dönemlerinden itibaren mevcut olsada modern anlamda belediye teşkilatlarının ortaya çıkışı 19. yüzyılda gerçekleşmiştir.

Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş ve yükselme dönemlerinde kentin yönetim ve yargıya ilişkin görevleri kadılar tarafından yerine getirilmekteydi. Tanzimatın ilanına kadar geçen süreçte şehir yönetiminden, vakıflar gibi sosyal ve ekonomik yönü olan kuruluşlardan söz edebiliriz ancak yerel yönetim gibi bir kavramdan söz etmek mümkün değildir (Ortaylı, 1985: 16-17). Cumhuriyet ilan edilmeden önce Türkiye'de modern anlamda bir mahalli idarelere rastlanmamaktadır. Özellikle ondokuzuncu yüzyılın sonlarına gelene kadar ki dönemde bugün yerel yönetimler tarafından yerine getirilen görevler loncalar ve vakıflar tarafından yerine getirilmekteydi. İktisadi hayatın düzenlenmesi, fiyat denetimlerinin yapılmasında mesleklere giriş ve uygunluk kurallarının belirlenmesinde loncalar önemli işlevler üstlenmekteydi (Keleş, 1993:36). O dönemde kentler kadılar tarafından idare edilmekte atanarak göreve başlayan kadı bugünkü anlamda belediye yetkilerinin çok büyük bir kısmına sahip bulunmaktaydı. Bunun yanında kadılar yargıya dair görevleri de yerine getirmekteydiler (Aras, 2008: 18).

Cumhuriyet öncesi dönemde yerel ihtiyaçların, hizmetlerin giderilmesinde bugünkü anlamda bir belediye yönetiminin olmadığı özellikle vakıflar, loncalar önemli bir rol üstlenmekteydi. Yerel hizmetlerin yürütülmesinde sorumlu olan kadılar sadece bu hizmetlerden sorumlu olmamakta aynı zamanda şehrin mülki ve yargı ile ilgili sorunlarıyla da ilgilenmekteydiler.

Tanzimat döneminde modernleşme ihtiyacı kendini şiddetle göstermeye başlamıştır. Bu modernleşme girişimleri kültürel, hukuki, sosyal değişimleri de beraberinde getirmiştir. Bu değişiklikler nedeniyle idare adamları istekli olsun olmasın mahalli grupların eyalet yönetimine bir ölçüde katılmaları gerekli olmuştur (Ortaylı, 1985: 20). Tanzimatın ilanıyla birlikte önceliğini İstanbul'un çektiği bazı kentlerde modern anlamda yerel yönetimlerin oluşturulmaya çalışıldığını görmekteyiz. 1860'lardan sonra İstanbul'da ve diğer kentlerde yerel meclisler kurulmaya başlamıştır (Keleş, 1993:36). Tanzimat dönemiyle birlikte Osmanlı da hakim olan yönetim sistemi Batı kurumları örnek alınarak yeniden yapılandırılmaya başlamaktadır. Osmanlı idarecileri iç ve dış baskılar karşısında durabilmek için idari ve yönetsel yapılarında modernleşmeye gidilme ihtiyacı duymuşlardır (Eryılmaz, 2002: 8).

Hem Osmanlı İmparatorluğu zamanında hem de Cumhuriyet ilk dönemlerinde belediyelere yönelik yapılan düzenlemelerde demokratik birer siyasal kurum olma özelliklerinden ziyade yerel hizmetlerin yurttaşlara ucuz, kolay ve etkili sunmakla görevlendirilmişler bunun ötesine geçmeleri pek istenmemiştir. Yerelde halk katılımını artırmaya yönelik bir amaç taşımadıkları için demokrasini gelişmesine katkıda bulunamamışlardır (Keleş, 1993:36-37). Osmanlı zamanında ki belediyelerin en önemli sorunların biri de halkın kent yönetime aktif bir şekilde katılamayışıdır. O gün bugün bu yapısal hastalık sürmektedir (Ortaylı, 1985: 126). 19. yüzyılda, Osmanlı toplumunda sınıfsal yapıda önemli görülebilecek değişiklikler kendini göstermiştir. Ticaret burjuvazisinin ortaya çıkmaya başladığı bu dönemde yaşanan gelişmeler modern anlamda belediyelere duyulan ihtiyacı göstermektedir (Tekeli, 1983: 6).

Tanzimat dönemiyle birlikte modern belediyeçiliğe olan ihtiyaçların ve şartların gerekliliği ile batılı anlamda belediyeler kurulmaya başlamıştır. Ancak burada önemli bir fark bulunmaktadır. Belediyeler kamu hizmetlerini kent sakinlere sunulması konusunda bir rol biçilirken demokratik bir birim olmaları, halk katılımı gibi konular arka planda kalmıştır.

Öncelikle su hizmetleri olmak üzere, temizlik, yolların yapımı ve bakımı, sağlığı koruyucu hizmetler önemli görevleri yerine getiren vakıflar, mali yapıda yaşanan sorunlar ve toprak yapısının bozulması ile bu hizmetlerin sunulmasında sorunlar yaşamaya başladılar. Ondokuzuncu yüzyıla kadar vakıflar tarafından halktan herhangi bir ücret talep edilmede sunulan hizmetler artık yerine getirilmekte güçlükler yaşanmaktaydı (Uyar, 2004: 3). 19. yüzyılda Osmanlı şehirlerinden özellikle diğer ülkelerle gelişen ilişkilerde önemli bir yer tutan liman şehirlerinde önemli derecede yapısal değişiklikler görülmeye başlanmıştır. Ülkede değişmeye başlayan iktisadi, yönetsel ve toplumsal yapıya bağlı olarak belediye kurumları ve geleneksel kent yönetimleri bir takım sorunlar yaşamaktaydı. Liman şehirlerin yaşanan sorunların çözümlenebilmesi için modern anlamda belediye yönetimlerine ihtiyaç duyulmaktaydı (Ortaylı, 2007: 291). Beyoğlu ve Galata belediyesinin bu bölgeyi bir Avrupa başkentine benzetmek amacıyla kurulduğunun en iyi göstergesi Altıncı Daire olarak adlandırılmasından bellidir. Bu numaralamanın ilham kaynağı Paris olmuştur. O tarihte Fransız başkentinin en seçkin ve modern semti Altıncı Bölgeydi (Ortaylı, 1985: 131).

Modern anlamda kurulmaya çalışılan ilk belediye örneklerine baktığımız zaman hem adı hem de seçilen yerler dikkat çekmektedir. Yeni kurulan kurumlar faaliyet ve hizmetlerini yürütmekte yetersiz kaldıkları için eski kurumlarda faaliyetlerini sürdürmeye devam etmişlerdir. Bu durum da ister istemez hizmet ve faaliyetlerin sürdürülmesinde çeşitli sorunları, karmaşıklığı beraberinde getirmiştir. Bu belediyelerin mali güçleri sınırlı kalmakta ayrıca belediyeler kurulmadan önce bu hizmetleri yerine getiren kurumların varlıkları devam etmekteydi. Bu durum vakıfların işlevleri ile belediyelerin işlevlerinin çakışmasına sebep olmaktadır.

Tanzimat dönemindeki devlet adamları için belediyenin en önemli amacı kentin temiz olması ve ihtiyaçların düzgün bir şekilde karşılanmasıydı. Mustafa Reşit Paşa Londra da görevliyken ahşap binaların kargire dönüştürülmesinden bahsetmektedir. Tanzimat döneminden kalma bu düşünce özellikle 1960'lar da imar ve yıkım çalışmalarının oluşturan bu geleneğin devamı olduğunun göstergesidir (Ortaylı, 2007: 505).

Aslında bu anlayışın sadece Tanzimat Dönemi ve 1950'ler 1960'lar ile sınırlı kalmadığını günümüzde de devam ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Belediye hizmetlerinde teknik konular, altyapı, imar, ulaşım gibi genellikle daha ön planda olurken, sosyal konular, katılım gibi meseleler yine arka planda kalmaktadır.

1876 Kanuni Esasisi'nde mahalli idare birimleri olarak belediye ve il özel yönetimleri sayılmaktadır. Kanuni Esasinin 108.maddesi vilayetlerin yerinden yönetim ilkesine göre yönetileceğini ön görmüştür. 1877 yılında Dersaadet Belediye Kanunu'nun ve Vilayet Belediye Kanunu'nun çıkarıldığı görmekteyiz. Dersaadet Belediye Kanunu İstanbul'da oluşturulacak yeni belediye yönetim yapısını düzenlerken diğer kanun ise bütün kent ve beldelerde belediye kurulmasını getirmekteydi (Erençin, 2004: 58).

Bu düzenleme ile belediyeler içinde İstanbul Belediyesi ayrı bir yasaya tabi oluyordu. İstanbul kent yönetiminde merkezi idare tarafından atanan şehremini ve memurlardan oluşan bir yapı ortaya çıkmıştı. Ayrıca kentin çok sayıda belediye dairesine ayrıldığı görülmekteydi.

Osmanlı zamanında belediyeler, idari sistemin bozulmaya başlaması, Batı ile ilişkilerin artması, özellikle liman kentlerde ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanmasında mevcut kurumların yetersiz kalması sebepleriyle ortaya çıkmış ve gelişmiştir.

Güçlenen merkezi hükümet karşısında mahalli grupların ekonomik güçleri doğru orantılı olarak artmadığı için Türkiye'de yerel yönetimler hem ekonomik hem de hukuki özerklik bakımından geri kalmıştır. Ülkemizde yerel yönetim organlarının bugün bile devam eden tüzel kişilik, yetkisel özerklik mali kaynak kıtlığı gibi problemlerin kaynağı Osmanlı mahalli idare geleneğinde aranmalıdır (Ortaylı, 1985: 26).

19.yüzyıl Türkiye'sinde mahalli meclis ve idarelerin kuruluşu, ekonomik ve sosyal değişme sonucu güçlenen ve varlığını ortaya koyan sınıfların öncülüğünü yaptığı bir hareket değildi. Türkiye yerel yönetiminin temelinde yatan bu niteliği göz önünde tutmak gerekmektedir (Ortaylı, 1985: 26). Heper'e göre Osmanlı siyasi yapısında çevre, merkeze tamamen bağımlıydı. Osmanlı patrimonyalizminde yerel

eşraf ve ayanlar Avrupa'daki benzerlerinin aksine toprak üzerinde geniş haklara sahip değillerdi ve Osmanlı sisteminde özgür kentler bulunmuyordu. Merkezin ondokuzuncu yüzyılda Batı ilerlemesi karşısında giriştiği savunmacı modernleşme anlayışına dayanan modernleşme çabalarının ardındaki nedenlerden biri de bizzat merkezi güçlendirme siyasetiydi (Göymen, 2010: 71).

Tanzimat dönemi sonrasında kurulan belediyeler merkezîyetçi bir yapının parçası olarak ortaya çıkmışlardır. Merkezin yerel üzerinde denetimi, etkisi, gücü geçmişten bugüne devam ettiğini söyleyebiliriz. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, bağımsız olmaları, özerk olması gerekliliği her zaman dile getirilmesine rağmen uygulamada kendine yer bulduğu söylemek güçtür.

Cumhuriyet dönemiyle öncelikle Osmanlı'dan devralınan yerel yönetimler düzenlenmeye çalışılmış ve bir yerel yönetim geleneğinin tesis edilmesine çalışılmıştır. Ancak Osmanlı'dan gelen yerel yönetim geleneğinin bugünkü anlamda modern yapıya sahip olmayışı böyle bir geleneğe sahip olunmayışı bugün ki yerel yönetim sorunlarının da kaynağını oluşturmaktadır (Geray, 1995: 7). Cumhuriyetin ilk döneminde merkez her açıdan ön plandaydı. Kendi içinde tutarlı geniş kapsamlı bir reform programı ve yapısal değişiklikler bu merkez tarafından çevreye dayatılıyordu. Bu otoriteyi sağlamanın ve programı gerçekleştirmenin temel araçları merkezileşmiş idare sistemi ve bürokrasydi (Göymen, 2010: 72).

Cumhuriyetin ilanı sonrasında modernleştirilmeye çalışılan idari yapıda belediyeler de önemli bir yer tutmaktadır. 1930 yılında çıkarılan Belediye Kanunu ile belediyelere yönelik geniş çaplı bir düzenleme yapıldığı görülmektedir.

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı kanun ile belediyelere yönelik geniş kapsamlı bir yasal düzenlemeye gidilmiştir. Kanunda sayılan görevler Cumhuriyet rejiminin özlediği şehir modelinin ne olduğu konusunda da ipuçları içermektedir. Kanun hazırlanmasında beş ilkenin göz önünde tutulduğu görülmektedir. Birinci ilke belediyeler arası eşitlik ilkesidir. Bu ilkenin konulmasında Anadolu kentlerinin geliştirilmesi politikası amaçlanmaktadır. İkinci ilke olarak belediyelerin faaliyetlerinde serbest bırakılmasıdır. Üçüncü ilke belediyeler üstünde güçlü bir merkezi yönetimin denetimidir. Buradaki denetim sadece belediye yönetimlerinin

kararları üzerinde değil karar organları üzerinde de kurulmuştur. Dörüncü ilke tek dereceli seçim ve halkın etkin denetiminin sağlanmasıdır. Beşinci ilke ise belediyenin hizmet alanının genişletilmesi olmuştur (Tekeli, 2009:56-60).

İkinci Dünya savaşı ardında kendini gösteren, toplumsal, siyasal ve ekonomik değişiklikler birçok alanı etkilediği gibi Türkiye'deki yerel yönetimleri de önemli ölçüde etkilemiştir. Köyden kentlere yaşanan göç dalgaları, göç edenlerin kentsel hizmetlerden faydalanma beklentilerini artırmış bu durum da belediyelerin önem kazanmasına merkezi yönetimden farklılaşmasını sağlamıştır (Göymen, 1999:81).

Özellikle 1950'ler den sonra kentlere yoğun göç yaşanması belediyelerin sorumluluk ve görevlerinin artması ihtiyacını doğurmuştur. Kentlerde artan nüfusun getirdiği sorunlar ile belediyeler baş etmekte güçlük yaşamaya başlamışlardır. Bir sonraki bölümde yer vereceğimiz 1960 Anayasasında yerel yönetimleri ilgilendiren önemli düzenlemelere yer verilmiştir.

2.2.Belediye Hizmetlerinde Sivil Toplumun Katılım Sağlayıcı Rolü ve Yerel Siyasetin Yükselişi

1960 anayasasına kadar geçen zaman içinde belediyeler genellikle merkezi idarenin birer taşra örgütü olarak görülüyordu. Belediyelerin büyük çoğunluğu o zamanlarda kendilerini yönetebilmeleri için yetişmiş personele özellikle de yönetici ve teknik kadrolara sahip değillerdi. Özellikle de mali bakımdan ihtiyaçlarını hizmetlerini sunma da kendi kaynaklarına sahip olamayışları onları merkezi idarenin verdiği kaynaklarla idare etmek zorunda bırakmaktaydı. Merkeze bağımlı olunmasının önemli bir sebebi bu durumdur (Keleş, 1993:38).

1961 Anayasası'na baktığımız zaman o dönemin şartlarında yerel yönetimlerin mali kaynak sorunlarına çözüm üretebilmek için mali denkleştirme diyebileceğimiz bir ilkeye 116. maddenin son fıkrasında yer vermiştir. *“Mahallî idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu*

idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.” Bu düzenleme ile yerel yönetimlere yeterli mali kaynağa sahip olma imkanı verilmeye çalışılmıştır.

1961 Anayasa’na baktığımız zaman önemli diyebileceğimiz bir diğer düzenlemenin de mahalli idarelerin seçimle oluşan organlarına yönelik getirdiği düzenlemedir. *“Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim, ancak yargı yolu ile olur”*. ifadesi ile denetimin sadece yargı yolu ile çözümlenebileceğini benimsemiştir. Bu düzenleme ile seçimle göreve başlayan belediye başkanlarının, iktidar tarafından keyfi kararlarla görevden alınmasının önüne geçilmek isteniyordu.

Kentlinin belediye başkanını seçme süreciyle tanışması tek parti döneminden sonraya rastlar. Belediye başkanın daha önceki dönemlerde kişiliği ön plana çıkarken sonraki dönemlerde kentlilerin çıkarlarını ve düşüncelerini göz önünde bulundurmamak zorunda kalmıştır (Kazancı, 1982:238).

1963 yılında çıkarılan 307 sayılı kanun ile önemli bir düzenlemeye gidilmektedir. Belediye başkanının seçiminde tek dereceli çoğunluk usulü hayata geçirilmiştir. Böylelikle belediye başkanlarının seçiminin vali ya da Cumhurbaşkanı tarafından onaylanması kaldırılmıştır.

1960’lı yıllarla birlikte siyasal erki elinde bulunduranlar yönetimin her düzeyinde reform yapma yönetimi yeniden yapılandırma amacıyla projeler hazırlamışlar ve toplumsal dönüşümün ortaya çıkardığı sorunlarla baş edebilmek için önemli çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalardan ilki MEHTAP adıyla bilinen Merkezi Hükümet Teşkilat Araştırma projesidir. Bu proje çerçevesinde küçük kent ve kasabalarda toplum kalkınması yaklaşımıyla katılımcı bir kalkınma ve yeniden yapılanma düşüncesi benimsenmiştir (Keleş, 2011:466).

1988 yılında TODAİE tarafından hazırlanan Kamu Yönetimi Araştırma Projesi(KAYA) yerel yönetimleri çağın gereklerine getirmek önemli öneriler sunmuştur. Bunlardan yerel demokrasi ve katılımı ilgili olanlar dikkat çekicidir.

“Yönetim sisteminde, katılımcı bir karar verme ve yönetim anlayışını egemen kılacak düzenlemelere gidilmeli; sistem içinde örgütsel davranışın çağdaş yönetim gereklerine uygun biçimde geliştirilmesi sağlanmalıdır” (KAYA, 1991)

“...Seçim dönemleri arasındaki halkın yerel yönetimlerin karar sürecini etkilemesine olanak sağlayan yol ve yöntemler, bu açıdan önem taşımaktadır. Oysa Türk yerel yönetim sisteminde bu anlamda halkın katılım olanakları çok sınırlıdır.” (KAYA, 1991)

“Kamu örgütlerinde yönetim, örgütün kamuoyuna tanıtılmasında ve halka yönelik olarak alacağı kararlarda, dolaylı da olsa halkın kararlara katılımını isteksizlikle karşılama eğilimindedir”(KAYA, 1991)

Her iki çalışmada da dikkat çekilen noktalar yerel demokrasiyi güçlendirecek, halk tarafından denetlenen, etkili bir katılım sisteminin olduğu, mali açıdan güçlü ve özellikle kendi öz kaynakları açısından güçlü olan bir yerel yönetim kurumuna yönelik yapılan önerilerdir. Bu çalışmalarda özellikle yıllarca görmezden gelinen, önem verilmeyen halk katılımı ve yerel demokrasi kavramlarına dikkat çekildiğini görüyoruz.

Yerel yönetimlere yönelik yapılmak istenilen düzenlemelerin, çalışmaların aslında yerelleşme söylemi altında yerel yönetimlerin güçlendirmekten çok yerelin piyasalaştırılmasına neden olduğu gerekçesi ile eleştirilmektedir. Özellikle katılımcılık söylemlerine rağmen, yerel katılımın artırılması gerekliliğine her platformda vurgu yapılmasına rağmen burada kimlerin katıldığı nasıl bir katılım sağlandığı bunların yapılıp yapılamadığı soruları önemli bir yer tutmaktadır.

Kamu yönetimine yönelik düzenlemeler demokratikleşme amacıyla gerekçelendirilirken öne sürülen temel bir argüman yerelleşmenin katılımı artıracığı görüşüdür. Merkezi yönetime yaklaşıldığı zaman siyasal temsilin, yerel yönetimlere yaklaşıldığı zaman katılım mekanizmasının artacağı varsayımına dayalı olarak geliştirilen bu argümana göre yerelleşme katılımcı demokrasiye doğru atılan büyük bir adımdır. Ancak bu argüman oldukça sorunludur. Siyasal süreçlerin yerel düzeyde de katılım mekanizmasına değil temsil mekanizmasına dayalı olduğu gerçeğini göz ardı eden bu yaklaşım kanımızca demokratikleşme konusunda bütünüyle temelsiz bir iyimserliğe yol açmaktadır (Ataay, 2007: 170).

Yerel yönetimlerde katılımın artırılmasına yönelik düzenlemelere Güler de eleştirel yaklaşmaktadır. Güler, Türkiye’de yapılmaya çalışılan yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması çalışmalarını bir yanılgıdan ibaret olduğunu öne sürmektedir. Yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi sağlamak için katılımcılığa

sürekli vurgu yapmak aslında yerel yönetimlere zarar vermekte, onları bazı toplumsal grupların kontrolüne girmelerine sebep olmaktadır. Bunun sebebi katılması istenen kesimler, genellikle iş dünyasının temsilcilerinden oluşmaktadır. Bunun en güzel örneği Thatcher döneminde yaşanmıştır. Kentsel planlamaların karar ve uygulama süreçleri iş dünyasının bir araya geldiği kuruluşlara açılmış böylelikle kentsel rantların paylaşımı kolaylaşmıştır. Türkiye’de katılımcılık adı altında yapılmak istenen şey aynıdır ve yerel yönetimlerin kamusal özünü eritmektir (Güler, 1996:156-158).

Katılımcı demokrasi söylemlerine ülkemizde şüpheyle bakanlarda bulunmaktadır. Özellikle kamu dışında yer alan aktörlerin, özel sektörün yönetim sürecinde dahil olması gerektiği fikri bunda etkili olmaktadır. Bu yaklaşımlar neoliberal politikaların uluslararası finans kuruluşlarının da desteği ile bir aracı olarak vatandaşların katılımının artacağı söylemine dayanarak gerek ulusal gerek uluslararası özel çıkar gruplarına hizmet ettiği belirtilerek karşı çıkılmaktadır. Katılımcı demokrasi liberalizm ile özdeşleştirilmektedir. Bu yargı yaklaşım her ne kadar tümüyle haksız olmasa da katılımın sağlayacağı olumlu yönleri dikkate almamaktadır. Buna ilaveten böyle bir bakış açısı katılımcı demokrasinin özünde bulundurduğu demokratikleşmeyi sağlayıcı özelliğinin görmezden gelinmesine sebep olabilmektedir (Bayraktar, 2007: 469-471).

Aslında her iki görüşün de haklı olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü yapılmak istenen uygulamalara bakıldığı zaman, elbette kurulmak istenilen sistemin eleştirilecek tarafları bulunmaktadır. Ancak bu eleştirilerin yapılması, bu düzenlemeleri topyekün olumsuz görüp bir kenara itmek şeklinde olmaktansa, etkili bir katılımın sağlanamama sebepleri, çalışmalar, araştırmalar yoluyla ortaya konulup, mevcut sisteme eleştiriler getirilerek, aksayan yanların, sorunlu tarafların düzeltilmesine katkı sağlamamız önemlidir.

Yerel yönetimler, demokrasiyi tabana yayabilmek, kent sakinlerinin talep, öneri, ihtiyaçlarını dikkate alarak kenti yönetebilmek için bir takım katılım mekanizmaları uygulamaya çalışmışlardır. Çünkü yerel yönetimlerin halka daha

yakın yönetim birimleri olduğu, demokratik katılımı sağlayabilmeleri düşüncelerini hayata geçirebilmek için bazı mekanizmalara başvurulmuştur.

Kentsel planlamaya katılım, kentsel katılımı belki en eski yöntem, kent halkının kentsel gelişme (imar) planlarının hazırlanması sürecindeki türlü evrelere katılmasıdır. Plan amaçlarının saptanması, planın yapılması ve uygulanmasına kadar türlü aşamalarda hemşehri demokratik ülkelerde bu süreçlere katılmaya çağrılır. Çünkü kentin asıl sahibi o dur. Politikacı, plancı ve bürokrat değişir o değişmez. Bu nedenle onun düşünce eğilimleri kentinin planına yansımalıdır (Keleş, 1993:27).

Bu modele örnek olarak Ankara Batı Kent projesini gösterebiliriz. Bu projenin üç ana bileşeni/ortağı vardı. Arazinin devralınması ve planlanmasından sorumlu belediye, talebi mobilize ve organize edecek konut kooperatifleri, inşaatın sorumlusu özel girişimdi. Bu işbirliği şemasında belediye yasallık ve meşruiyet sağlamış ayrıca kooperatifler üyelerinin birikimlerini mobilize etmiş, özel girişim de teknoloji ve teknik bilgi sağlamıştır. 1978-1993 yılları arasında kapsayan 15 yılda tamamlanmış ve 300.000 nüfusa sahip bütünleşik bir kentsel bölge yaratmıştır. Özellikle sivil toplumun, sendikalar, dernekler ve meslek kuruluşlarının etkin katılımıyla oluşturulan konut kooperatifleri, projenin karar alma süreçlerine katılımı içermiştir. Yoğunluk, konut tipi, inşaat alanında verilecek hizmetler ve inşaat alanının yönetimine dair kararlar ortak bir biçimde alınmıştır (Göymen, 2010: 185).

Halk kurultayları, belli zaman periyodlarında düzenlenerek bir taraftan vatandaşların görüş ve fikirlerini değerlendirmeye imkan vermekte diğer taraftan vatandaşların kente dair sorunlarla ilgili olarak bilgilendirilmelerine yardımcı olmaktadır (Yalçındağ, 1996: 141). 1990'larda Ankara Belediyesi'nde bunun örneklerine rastlamaktayız. Halk-Danış halkın belediye hizmetlerine ilişkin konularda bilgi edinme gereksinmesini karşılamak için belediyeden güvenebileceği yanıtı almasını sağlayan bir mekanizmadır. Halk kurultaylarında halkın temsilcileriyle belediye arasında bir etkileşim sağlanmaya çalışılmaktadır. 1.Ankara kurultayına parti ayrımı gözetilmeksizin herkesin katılımı öngörülmüştür. 2.Kurultay'da ise örgütlenmesini tamamlamış kesimlerin katılımına öncelik verildiği görülmektedir (Keleş, 1993:29).

Proje demokrasisi, bir proje oluşturulurken ve projenin devam ettiği süre zarfında hem plan hem uygulama hem de projenin değerlendirilmesi aşamalarında yöneticilerin ve yerelde yaşayanların farklı düzeylerde ve büyüklüklerde bu sürece dahil olmalarını içermektedir (Yıldırım, 1993: 135).

Burada asıl amaç, kent sakinlerinin yaşamlarını yakından ilgilendiren ve onları etkileyecek hizmet ve faaliyetlerde, yatırımlarda söz sahibi olabilmelerinin sağlanmasıdır. Bu yöntem özellikle büyük ölçekli projeler için olumlu olacaktır.

Bu yöntemde gerek İl Özel Yönetimleri gerek belediyelerin herhangi bir projeyi uygulamadan önce o projeden etkilenecek olan yurttaşları projenin oluşumuna katılmaları önerilmektedir. Proje karar kurulları olmalı ve sivil toplum kuruluşlarının da temsil edildiği bu kurullarda fiziksel, yönetsel ve akçal kararlar bu karar kurullarında ele alınmalıdır. Böylece bir proje demokrasisi süreci işletilebilecektir (Karayalçın, 1994:18-19). Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesinde bu yöntem uygulanmaya çalışılmıştır. Bu süreç esnasında müzakere dayanan demokrasinin ruhuna uygun olarak tüm paydaşlar gündem hazırlayarak, tartışma başlatarak, hem planlamalara hem de inşaat ve çevre düzenlemesine katkıda bulunarak projenin farklı safhalarına katılım sağlamışlardır (Göymen, 2010: 187).

Bu katılım yöntemini sağlamaya dönük bir diğer çalışma Mudanya Belediyesi tarafından yapılmıştır. Konuyla ilgili habere baktığımız zaman “Mudanya Belediyesi ve Uludağ Üniversitesi işbirliği ile “Yıldıztepe Sosyal Yaşam Merkezi Vizyon Geliştirme Çalıştayı’nda” konuşan Mudanya Belediye Başkanı Hayri Türkyılmaz, proje demokrasisini hayata geçirdiklerini belirtmiştir. Çalıştay’ı gerçekleştirmelerindeki amaçlarının projeye katkı sunulması ve hataların en aza indirgenmesi olduğunu söyleyen Mudanya Belediye Başkanı Hayri Türkyılmaz;

“Projemizi hayata geçirmeden önce bu projeye ilgi duyan ve proje içerisinde yaşayacak olan herkesin düşünsel anlamda katkı vermesini istiyoruz. Fikirlerin alınması ve fikirlerin buluşması ile ortaya güzel bir eser çıkarılması düşüncesindeyiz. Bu alan ile ilgili bizim projemiz hazır. Ama biz oldu, bitti, yapalım

*anlayışı ile hareket etmiyoruz. Ortak düşünce ile bir proje ortaya çıkarmak istiyoruz”.*²(Mudanya Belediyesi, 2017).

diyerek aslında yaptık oldu şeklinde değilde, katılımın ne kadar önemli olduğunu, katılımcılığa yönelik yapılan çalışmalarda en çok eleştirisi konusu olan planın, projenin yapıldıktan sonra bu tür toplanlatıların yapılması yerine, proje hayata geçirilmeden yapmış olması önemlidir.

Semt Danışma Merkezleri, bu merkezler birçok belediye tarafından kurulmaya başlanmış katılımı sağlamaya yönelik önem verilen bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu birimlere özellikle de mahalle düzeyinde yer verildiği görülmektedir. Sağlık, ev ekonomisi, engelli eğitimi, çeşitli kültürel etkinlikler gibi oldukça farklı alanlarda faaliyet göstermektedirler (Yalçındağ, 1996:144-145).

Belediyenin Basın ve Halkla İlişkiler birimleri, mahalle muhtarlıkları ve Semt Danışma Merkezlerinde çalışanların oluşturduğu bir yapı söz konusudur. Mahalle düzeyinde muhtarlıklara gelen sorunlar belediyeye iletilmektedir.

Kent Paramentosu, kent parlamentosunun güzel bir örneği 1994 yılında İzmir Aliğa'da karşımıza çıkmaktadır. Kurulan parlamentonun üyelerine baktığımız zaman, belediye başkanından, mahalle muhtarlarına, belediye meclis üyelerinden, siyasi partilerin ilçe başkanlarına ve sivil toplum kuruluşlarının belirlediği temsilcilerden meydana gelmektedir. Buna ilaveten mahalle düzeyinde de katılımı önem verilmekte ve mahalle nüfusunun belli bir oranı da burada yer almaktadır (Ünlü, 1997: 121-122).

Örneklerine baktığımız katılımı sağlamaya, artırmaya yönelik uygulamalarda özellikle belediye başkanlarının bu konuya yaklaşımlarının önemli olduğunu söyleyebiliriz. Eğer bir başkan halk katılımına, şehri beraber yönetme konularına önem veriyorsa bunu sağlamaya yönelik bir takım uygulamaları projeleri hayata geçirmeye çalışıyor. Ancak bu durumun kişisel bir ilgi, alakanın çok ötesinde olması

²<http://www.mudanya.bel.tr/Haberler/636/mudanya--da-proje-demokrasisi-hayata-gecti.html>
Erişim Tarihi: 25.01.2017

gerektiği ve katılıma yönelik kurumsal yapıların oluşturulması büyük bir önem taşımaktadır.

2.3.Toplumcu Belediyecilik Anlayışı

Türkiye’de 1973 ve 1980 yılları arasında ortaya çıkan, toplumcu belediyecilik hareketi hem yerel yönetimler hem de merkezi yönetim anlayışını önemli bir şekilde etkilemiştir. Bu belediyecilik anlayışının gelişmesinde birçok farklı etken rol oynamıştır. Özellikle büyükşehirlerde belediyeleri merkezi iktidardan farklı bir partinin yönetmeye başlaması merkez ile yerel arasında yeni bir çatışmaya, mücadeleye dönüşmüştür. Bu mücadeleler neticesinde yerel yönetimler merkezin ekonomik ve politik baskılarına maruz kalmışlardır.

Yerel yönetimde katılımın önemi ve işlevi ülkemizde belki de ilk olarak 1970’li yılların ikinci yarısına damgasını vuran belediyecilik hareketi bağlamında kamuoyunun gündemine girmiştir. Önceleri birbirinden kopuk uygulamalar biçiminde kendisini hissettirmeye başlayan bu akım, 1970’lerin sonlarına doğru Batı demokrasilerinin yapı taşlarını oluşturan demokratik yerel hareketleri yakından çağrıştıran bir belediyecilik hareketine dönüşmüştür. Demokratik, katılımcı, üretici, kaynak yaratıcı, tüketiciyi koruyucu ve dayanışmacı ilkeleri esas alan bu hareket demokrasi gündeminin 1970’li yıllarla birlikte dünya ölçeğinde başlayan kentsel hareketlerle eş zamanlı olarak Türkiye ölçeğinde ön plana çıkmasında başrolü oynamıştır (Emrealp, 1998: 54).

Yerel yönetimler kentte yaşayanların ortak ve medeni yerel ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş birimlerdir. Bu ihtiyaçları karşılarlarken sadece “Doğruları” yapmak zorunda olmayıp aynı zamanda yaptıklarının zaten doğru olduğunu halka anlatmak ve halkında onayını almaları gerekmektedir. Halkın onaylamadığı doğrular, elbette doğru olma özelliğini kaybetmezler ancak ertelenmek zorunda olan doğrular olarak bakmak gerekmektedir. “*Halka Rağmen Halk İçin*” hizmet verilmesi çağdaş ve demokratik yerel yönetim birimlerinin kabul edeceği bir yöntem olmamalıdır (Gölönü, 2000:129).

1970'li yıllarda ortaya çıkan belediyeçilik anlayışta aslında bu konuya dikkat çeken öneri ve ilkeler getirmiştir. Belediyelerin neden var olduğunu, halkın buradaki yerinin konumunun ne olması gerektiği, aslında şimdiye kadar geri planda kalan kent halkının ön plana çıkmasına vurgu yapılıyordu.

Yeni belediyeçilik anlayışı bağlamında yerel yönetimi yalnızca geleneksel kent hizmetlerinin sunucusu olarak gören sığ yaklaşıma karşı çıkılarak, yerel yönetimin aynı zamanda halkın kendi kendini yöneten demokratik bir yönetim birimi olduğunu vurgulamaya yönelik yeni bir imajı geliştirme doğrultusunda atılımlar yapıldığı görülmektedir (Emrealp, 1998: 55). CHP'li belediye başkanları ve kadroları merkezi hükümetten yetki ve kaynak taleplerinde bulundular. Merkezi hükümet organları tarafından halk yığınlarından çoğu kez kopuk bir halde yürütülen bazı işlev ve yetkilerin yerel yönetimlere devri konusunda ısrarlı oldular. Kentlerde yaşayan bütün kesimlerin karar süreçlerine katılımını sağlamayan yukardan inme kararlarla kentleri yönetmenin artık mümkün ve kabul edilebilir olmadığını ileri sürdüler (Göymen, 1997: 25)

Yeni belediyeçilik, toplumcu belediyeçilik, demokratik belediyeçilik gibi adlarla anılan bu belediyeçilik akımının dayandığı diğer ilkeleri şöyle özetleyebiliriz;

- Yeni belediye sosyal adaletçi olmalıdır. Kapitalist toplumun kentinde bütün sınıflar yer alır. Bu kent eşitsizliğin ve yarışmanın en keskin olduğu yerdir. Sosyal adalet ilkesinin sadece bir değer olarak benimsenmesi eşitsizliği ortanda kaldırmak için yeterli değildir.
- Yeni belediye yaklaşımıyla, toplumun bütün kesimlerinin karar süreçlerine katılmasına imkan verilmesi gerekmektedir. Böylece halkın istemleri karar süreçlerine yansıtacağı gibi halkın belediyeyi denetlemesi yapılacak işleri kararlaştırırken halka dayanılması yollarını açmış olur.
- Yeni belediye, özerk bir yapıya sahip olmalıdır. Bugün uygulanan sıkı idari vesayet yerel hükümet olmaya engeldir.
- Yeni belediye, tekelci rantların oluşmasına meydan vermemelidir.
- Belediyeler, kaynak yaratıcı ve üretici olmalıdırlar (Keleş, 2011: 477-478).

Aslında Tanzimat döneminde, belediyelerin ilk kurulmaya başlandığı zaman merkezin ağırlığının, gücünün olduğuna, yoğun bir denetim ve merkezin etkisi altında olduklarını bir önceki bölümde tartışmıştık. Yeni belediyeçilik akımı aslında özellikle bu konuya vurgu yapmakta belediyelerin özerk bir yapıda bağımsız bir yapıda olmalarının gerekliliğini vurgulamaktadırlar.

İzmit eski belediye başkanı Köse demokratik belediyeçiliği;

“... Bunu biraz açayım: Bugün, kentte oluşan kârları, hatta kentte oluşan rantları, cebine indiren insanların çoğunlukla temsil edildikleri belediye meclisleri ile karşı karşıyayız. Belediyelerde Şoförler Derneği'nin temsilcileri, fırıncılar, uncular, konut yapsatçıları, arsa spekülâtorleri ile belediyelerin yapmış olduğu yatırımlardan doğan artık değeri cebine indirmek isteyen 5-10 tane insanın temsilcisi belediye meclislerindedir. Büyük halk yığınlarının temsilcisi emekçi kitleler ise belediye meclislerinin içine serpiştirilmiştir adeta. Bu bir yönetime katılma olayıdır. Aslında bu yığınların, onun temsilcilerinin yönetime gelmesi olayı demokratikleşmenin gerçekleşmesine ve halkın belediyesiyle bütünleşmesine yardımcı olacaktır” diyerek tanımlamaktadır (Köse, 1977: 57).

Belediye başkanının tanımına baktığımız zaman özellikle belediyenin halka bütünleşmesi, halkın bu süreçlerde yer alması gerekliliği gibi vurguların altını çizmek gerekmektedir.

O dönemde belediyelerin içinde bulunduğu zorlukları ve aslında yetkisizlikleri de 1973-77 yılları arasında İstanbul Belediye başkanlığı yapan İsvan özetlemektedir. Belediyelerin en büyük sorunu olarak kendi bütçelerini yapamamalarını göstermektedir. Her ne kadar belediye meclisi bütçesini hazırlasa da valinin onayı olmadan bütçe sonuçlanmamaktaydı. Belediye üst derece personel tayini tamamen hükümetin elindeydi. Encümendeki sekiz belediye müdürü başkanın teklifi ile ancak İçişleri Bakanının onayı ile atanmaktaydı. İmar ve Planlama müdürlüğünde çalışan personelin İmar ve İskan Bakanlığına bağlı olmaları da birçok sorunu beraberinde getirdiğini belirtmektedir (İsvan, 2011:113-116).

1970'li yıllarda yeni belediyeçilik akımını savunan belediye başkanları büyük kentlerde ve birçok ilde yönetim ve sorumluluğu üstlenmişlerdi. Bu belediyelerin merkezi yönetimle farklı politik yapıya sahip olmaları sebebiyle çoğu zaman yetki ve kaynaklar sebebiyle merkezi yönetimle çatışma yaşamışlardır (Göymen, 2004: 74). Toplumcu belediyeçilik, Türkiye'de 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Özellikle 1973

seçimleri yerel yönetimler için önem taşıymaktaydı, çünkü 1973 seçimlerinden öncesinde genel merkez siyasi iktidar kim ise büyük kentlerde belediyelerde o siyasi partilerden seçilmekteydi. 1973 yılında bu durum tersine döndü, merkezi yönetim merkezi sağ koalisyon hkmetiydi ancak özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerle beraber 67 ilin 32 tanesini CHP kazanmıştı (Güler, 2014: 19).

Toplumcu belediyeçilik anlayışı çerçevesinde ne sürülen ilkelerin, hedeflerin, amaçların toplumda da geniş bir yer bulduğunu seçim sonuçlarından görülmektedir. 1973 yılında seçim sonuçlarının özellikle büyük kentler olmak üzere CHP'nin yerel seçimlerde önemli bir üstünlük kazandığını söyleyebiliriz.

Toplumcu belediyeçilik demokrasiye ve katılıma büyük önem vermiştir. Kentsel kararlara halkın katılımını artırılması amaçlanmıştır. Sundukları hizmetleri sadece denetleyen değil kendileri de üreten birer kurum olmaları amaçlanmıştır.

Özellikle 1980'lere kadar yerel yönetimler hızlı kentsel gelişmelerin sebep olduğu temel altyapı ihtiyaçlarını karşılayabilecek yetki ve kaynağa sahip olmadıkları için kentlerin geleneksel belediyeçilik diye adlandırılabilen, p toplama, tarife düzenleme, işyeri ruhsatı verme gibi günlük işlerini yrtebilmekteydiler. Bu dönemlerde özellikle gle nüfusu artan şehirlerin belediyeleri ve başkanları için başarı ancak Ankara'dan kaynak elde etme becerisine bağlı olmaktadır. Belediyelere yönelik güçsüz ve aciz kurum imajının altında bu eşitsiz merkez-yerel ilişkisi yatmaktadır (Erder ve İncioğlu, 2013:5).

1980'li yıllara geldiğimiz zaman yerel yönetimlerin önemi, yerellik, özerklik gibi kavramlar yine önemini koruyarak dile getirilmeye devam etmiştir. Ancak bu kez önemli bir fark bulunmaktadır. Yerelleşme söylemleri ile aslında kamunun, belediyelerin hizmet ve faaliyetlerinde özelleştirmeye imkan verecek düzenlemelerin önünü açacağı yönünde eleştiriliyordu. 1990'lı yılların ortalarından itibaren ve 2005 yılında çıkarılan yeni büyükşehir belediye ve belediye kanunlarında, merkezin ihtiyaçları doğrultusunda, yerelin yeniden yapılandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında çıkarılan belediye yasası, sonradan yapılan düzenlemeler ve kanunlar, aslında merkezin ihtiyaçları doğrultusunda yerele biçilen görevlerin tanımlanmasını içermektedir. Ancak özellikle 1990'lardan sonra artık sadece

merkezin, ulusalın talep ve beklentileri değil, uluslararası kuruluşların da bu düzenlemelerde etkili olduğu görülmektedir.

2.4. Ulusal Belgelerde Katılımcılık

Katılım konusunda ve özellikle katılımı STK'lara yer veren belgeler, düzenlemeler bulunmaktadır. Konumuzla ilgili olan özellikle belediyelerin hizmet alanlarına da giren düzenlemelere bu bölümde yer verilecektir.

10. Kalkınma Planı 2014 ve 2018 yıllarını kapsamaktadır. Kalkınma Planları, gerek merkezi yönetime gerekse de yerel yönetimlere bir takım sorumluluklar, hizmet ve faaliyetlerinde neleri göz önünde bulundurmaları gerektiği konusunda maddeler içermektedir. Planın hazırlanması kısmına baktığımız zaman;

“Onuncu Kalkınma Planı, Kalkınma Bakanlığının koordinasyonunda, katılımcı bir yaklaşımla kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra toplumumuzun tüm kesimlerinden çok sayıda temsilcinin katkılarıyla hazırlanmıştır.” (10.Kalkınma Planı, 2013: 3).

planın hazırlık safhasında katılımcı bir anlayışa yer verildiği belirtilmektedir. Bunu sağlarken de toplumun farklı kesimlerinin katılımına önem verildiğini görmekteyiz.

“...Karar alma ve uygulama süreçlerinde esnek, katılımcı, şeffaf ve yeterli kurumsal kapasiteye sahip bir kamu yönetimi ve güçlü bir sivil toplumun varlığı önceliklidir” (10.Kalkınma Planı, 2013: 29).

Burada da güçlü bir kamu yönetiminin sağlanabilmesi için nelerin yapılması gerektiği nelere öncelik önem verilmesi gerektiği belirtilirken özellikle güçlü bir sivil toplumun varlığının önemine vurgu yapıldığını görmekteyiz.

“Toplumsal bütünleşme ve yardımlaşmada önemli rol oynayan, kalkınma sürecine tüm kesimleri dâhil ederek katılımcı ve demokratik süreçleri güçlendiren STK'lara yönelik önemli idari ve yasal düzenlemeler yapılarak, örgütlenme hak ve özgürlüğüne daha fazla imkân sağlayan bir ortam oluşturulmuş, dernek ve vakıfları ilgilendiren mevzuat iyileştirilerek uygulamada görülen aksaklıklar giderilmiştir. Çoğulcu ve katılımcı demokratik siyasal süreç çerçevesinde STK'ların ve ilgili toplum kesimlerinin görüş ve önerilerinin alınmasına yönelik mekanizmalar güçlendirilecek; Ekonomik ve Sosyal Konseyin uyum yasası çıkarılarak etkili çalışması sağlanacaktır” (10.Kalkınma Planı, 2013: 39). “Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin, STK'ların ve halkın turizmle ilgili kararlara katılımı artırılacaktır” (10.Kalkınma Planı, 2013: 114).

Burada özellikle güçlü bir sivil toplum vurgusu yapılmakta, sivil toplum kuruluşlarına yönelik bir takım düzenlemelerin yapılmasının gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca katılımcı bir süreç sağlanmasında sivil toplum kuruluşlarının sahip olduğu potansiyele ve önemine de işaret edildiğini görmekteyiz. Turizm bölgelerinde yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının alınacak kararlarda politikalarda beraber hareket etmesinin katılım süreçlerini olumlu etkileyeceği belirtilmiştir.

“Güçlü, çeşitli, çoğulcu, sürdürülebilir bir sivil toplum için uygun ortamın oluşturularak sosyal ve ekonomik kalkınma süreçlerine toplumun tüm kesimlerinin daha etkin katılımının sağlanması temel amaçtır. Kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almaları, istihdamının hizmet artırılması, eğitim ve beceri düzeylerinin yükseltilmesi sağlanacaktır” (10.Kalkınma Planı, 2013: 40-41)

Planı incelediğimiz zaman ilk kısımda toplumun bütün kısımlarının katılımının önemine vurgu yapıldığını belirtmiştik. Burada da özellikle kadınların etkin katılımı ve katılım süreçlerinde daha fazla rol almalarının gerektiği belirtilmektedir.

“Kamuda stratejik yönetimin uygulama etkinliğinin artırılması ve hesap verebilirlik anlayışının, planlamadan izleme ve değerlendirmeye kadar yönetim döngüsünün tüm aşamalarında hayata geçirilmesi temel amaçtır. Bu amaç doğrultusunda kamu hizmetlerinin hız ve kalitesinin artırılması ile katılımcılık, şeffaflık ve vatandaş memnuniyetinin sağlanması temel ilkelere dir.” (10.Kalkınma Planı, 2013: 51).

Çalışmamızın bir önceki başlığında tartıştığımız yönetim kavramında kendine yer bulan ilkelere 10. Kalkınma Planında da rastlamaktayız. Özellikle stratejik yönetime, hesap verebilirlik, şeffaflık ilkelerine sıklıkla vurgu yapıldığını görüyoruz.

“Mahalli idarelerin daha etkin, hızlı ve nitelikli hizmet sunabilen, katılımcı, şeffaf, çevreye duyarlı, dezavantajlı kesimlerin ihtiyaçlarını gözetilen ve mali sürdürülebilirliği sağlamış bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır. Mahalli idarelerin kaynaklarını, kamu mali yönetiminin temel ilke ve araçları çerçevesinde stratejik önceliklere göre tahsis etmeleri sağlanacak, temsil ve karar alma süreçlerine katılım mekanizmaları da gözetilerek hesap verebilirlik güçlendirilecektir” (10.Kalkınma Planı, 2013:133- 134).

Benzer şekilde mahalli idarelere yönelik bölümlerde de katılım süreçlerinin artırılmasının gerektiği belirtilmekte, şeffaflık, hesap verebilirlik ilkelerine burada da yer verilmektedir.

“Yoksulluğun nesiller arası aktarımının önlenmesi amacıyla başta eğitim olmak üzere temel kamu hizmetlerine erişimde fırsat eşitliği daha da güçlendirilecek; yoksullukla mücadelede sivil toplumun katılımı artırılacak ve yerel yönetimlerin rolü güçlendirilecektir”. (10.Kalkınma Planı, 2013: 44).

Burada önemli bir ifade görmekteyiz. Yoksullukla mücadele konusunda özellikle sivil toplum kuruluşlarının rollerinin artırılması gerekliliğinin altı çizilmektedir. Yeni Kamu Yönetimi kapsamında devletin elini çektiği alanları farklı kuruluşların doldurmaya başladıklarını çalışmamızın ilk bölümünde tartışmıştık. Bu durumun yasal düzenlemelerde, plan programlarda kendisine nasıl yer bulduğu burada karşımıza çıkmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanununu incelediğimiz zaman bazı maddelerde katılım konusuna yönelik çeşitli düzenlemelerin yapıldığını görmekteyiz. Özellikle 76. maddede Kent Konseyine yönelik düzenlemede;

*“Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar”*denilmektedir.

Burada kent konseylerinin nelere hizmet edeceği kentte nasıl bir boşluğu dolduracağı belirtildikten sonra konseyde hangi kurum ve kuruluşların temsilcilerinin yer alacağı belirtilmektedir. Burada sivil toplum kuruluşlarına da yer verildiğini görmekteyiz.

Kanunun 41. maddesine baktığımız zaman stratejik planlamaya yönelik bir düzenleme yapıldığını görmekteyiz

“ ...Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer”.

Burada planın hazırlanma süreciyle ilgili olarak üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alınması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

5216 Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumluluklarının sayıldığı 7. maddeye baktığımız zaman;

v) *“Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak”.*

Özellikle belediyenin görev alanına giren sosyal destek hizmetlerine yönelik faaliyetlerde sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılacağını görmekteyiz. 10.Kalkınma Planını incelerken yoksullukla mücadele konusunda sivil toplum kuruluşlarının rolünün artırılması gerektiğinin belirtildiğini görmüştük. Benzer bir düzenlemenin kendisine Büyükşehir Belediye Kanununda da yer bulduğu görülmektedir.

İhtisas komisyonlarını konu alan 15.maddeye baktığımız zaman;

“Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Gündemdeki konularla ilgili olmak üzere; kurum temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, sendikalar (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun, sendika konfederasyonunun bulunduğu yerde konfederasyonun) ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile davet edilen uzman kişiler, oy hakkı olmaksızın ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir.”

özellikle yerel katılımında o ildeki hem üniversitelerin, sendikaların hem de kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının buna ilaveten gündemdeki konuyla ilgili olarak sivil toplum kuruluşlarına da görüş bildirebilme toplantılara katılabilme imkanlarının verildiği görülmektedir. Ancak herhangi bir oy hakkı veya yetkilerinin olmaması bu düzenlemede eleştirebileceğimiz bir noktadır.

5302 Sayılı İl Özel İdare Kanununa baktığımız zaman, belediye kanunda incelediğimiz gibi hem ihtisas komisyonlarına yönelik maddede hem de stratejik plan hazırlanmasına yönelik madde de sivil toplum kuruluşlarına ve katılıma yer verilmektedir. 16. maddede ihtisas komisyonları çalışırken;

“Kaymakamlar ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ve ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversite ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili köy ve mahalle muhtarları ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı

olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir”denilmektedir.

Stratejik plananın hazırlanmasına yönelik olarakda 31.maddede

“... Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Stratejik plân ve performans plânı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve il genel meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir” ifadesi yer almaktadır.

Elbette yalnızca bir takım yasal zorunlulukları yerine getirmek için kent konseyleri gibi bazı mekanizmalar kurmak katılımcılık bağlamında yerel demokrasiye katkı sağlamayacaktır. Bu bakış açısıyla kurulan bu tür konseylerin ne uzlaşma kültürünün oluşumuna ve gelişimine ne sürekli üzerinde durulan saydamlık, hesap verebilirlik kavramlarının hayata geçirilmesine ne de gerçekten katılımcı bir yerel yönetimin oluşmasına katkı sağlayamayacaktır. Burada özellikle belediye başkanlarına önemli rol ve görevler düşmektedir. Bu konseylerin sadece yasal bir zorunluluğun yerine getirilmesinden ibaret olmadığına önce kendileri inanarak, kentteki bütün kesimlerin gerçek anlamda katılımının sağlanacağı, taleplerinin, önerilerinin, eleştirilerinin sadece dinlemekle yetinilmeyip uygulamaya geçirilebileceği bir yapıya dönüştürmeleri önem taşımaktadır.

Keleş yerel yönetimlere yönelik yapılan yeni yasal düzenlemelere kuşkuyla bakmaktadır. Bu düzenlemelerin aslında yerel hizmet ve faaliyetlerde kamunun elini çekmesine yerel hizmetlerin özelleştirilmesine yardımcı olacak yönetim birimleri haline gelmesine sebep olacağını belirtmektedir. Bu düzenlemelerdeki amacın, yerel demokrasinin ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi değil de liberalizmin kendisidir. Böyle bir yaklaşım yerel yönetimlere amaç olarak değil araç olarak bakmak anlamına gelmektedir (Keleş, 2013: 66).

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununu 4.maddesinde;

b) “Sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği tesis edilerek güç birliği sağlanır ve mevcut kaynaklara en verimli şekilde işlerlik kazandırılır.”

Sosyal Hizmetler Kanununa baktığımız zaman, sosyal hizmetlere yönelik genel esasların belirtildiği bölümde, 10. Kalkınma Planı ve Belediye kanunlarında

olduğu gibi sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetlerde sivil toplum kuruluşlarının ve vatandaş katılımının sağlanmasına yer verilmektedir.

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na baktığımız zaman Koruma amaçlı imar planı tanımı yapılırken;

(8) (Ek:14/7/2004 – 5226/1 md.) “...ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile plânlama kararları, tutumları, plân notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar plânlarının gerektirdiği ölçekteki plânlardır.”

katılımcı olmasına vurgu yapılmaktadır. Koruma amaçlı imar planlarının atılımcı yöntemleri içereceği belirtilmektedir. Yönetim alanını tanımlarken;

(10) (Ek:14/7/2004 – 5226/1 md.) "Yönetim alanı"; “sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak bakanlıkça belirlenen yerlerdir”

sivil toplum kuruluşlarına da yer vermektedir. Kanunda yer verilen tanımlamalara baktığımız zaman, koruma amaçlı imar planının katılımcı bir alan yönetimini içerek şekilde hazırlanacağı belirtilirken, yönetim alanını açıklarken burada da sivil toplum kuruluşlarının yer alacağını belirtmektedir. Ayrıca müze kurullarının oluşturulmasında da ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin yer alacağını görmekteyiz.

2872 Sayılı Çevre Kanununu 3. maddesinde ilkelere baktığımız zaman çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve kirliliğinin önlenmesine ilişkin genel ilkeler sayılırken;

a) “Başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkes, çevrenin korunması ve kirliliğın önlenmesi ile görevli olup bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdürler”.

b) “Çevrenin korunması, çevrenin bozulmasının önlenmesi ve kirliliğın giderilmesi alanlarındaki her türlü faaliyette; Bakanlık ve yerel yönetimler, gerekli hallerde meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparlar”

e) “Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. Bakanlık ve yerel yönetimler; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür”

denilmektedir. Çevre politikalarının oluşturulmasında katılıma bir hak olarak yer verildiğini görmekteyiz. Bakanlık ve yerel yönetimlerin de katılıma yönelik uygun ortamların oluşturulması konusunda sorumluluklarının olduğunu görüyoruz. Burada sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak sadece katılıma yönelik olarak değinilmemekte, çevrenin korunması faaliyetlerinde görevli olduklarını da belirtmektedir. Kanununun 4. maddesinde Yüksek Çevre Kurulu ile ilgili düzenlemelere baktığımız zaman;

“Kurulun çalışmaları ile ilgili konularda ön hazırlık ve değerlendirme yapmak üzere, Bakanlık Müsteşarının başkanlığında ilgili bakanlık müsteşarları, diğer kurum ve kuruluşların en üst düzey yetkili amirlerinin katılımı ile toplantılar düzenlenir. Bu toplantılara gündeme göre ilgili kamu kurumu niteliğindeki kuruluşların birlik temsilcileri, meslek kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetim temsilcileri, üniversite temsilcileri ve bilimsel kuruluşların temsilcileri davet edilir”

Yüksek Çevre Kurulunun yapısına baktığımızda toplantılara, toplantı konusuna göre toplumun farklı kesimlerden sivil toplum kuruluşu, üniversiteler, bilimsel kuruluşlardan temsilcilerinin davet edildiğini görmekteyiz. Tabii burada önemli olan nokta sadece görüş alınıp dinlenmekten mi ibaret kaldığı, yoksa öneri ve eleştirilerin bu toplantılardan sonraki yapılan uygulama çalışmalarında kendilerine yer bulup bulamadığıdır. Kanununun 9.maddesinde çevrenin korunması amacıyla;

a) “Doğal çevreyi oluşturan biyolojik çeşitlilik ile bu çeşitliliği barındıran ekosistemin korunması esastır. Biyolojik çeşitliliği koruma ve kullanım esasları, yerel yönetimlerin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili diğer kuruluşların görüşleri alınarak belirlenir”

denilerek burada da hem yerel yönetimlerin hem de sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alınacağı belirtilmektedir.

4982 Bilgi Edinme Hakkı Kanununu 14.maddesi Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu ile ilgili düzenlemelerde;

“Kurul, belirleyeceği konularda komisyonlar ve çalışma grupları kurabilir; ayrıca gerekli gördüğü takdirde, ilgili bakanlık ile diğer kurum ve kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini bilgi almak üzere toplantılarına katılmaya davet edebilir.”

Benzer bir şekilde Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunda da ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin toplantılara davet edileceğini görmekteyiz.

5378 Sayılı Engelliler Kanununu 4. maddesinde hizmetlerin yerine getirilmesinde;

i) “Engellilere yönelik politika oluşturma, karar alma ve hizmet sunumu süreçlerinde engellilerin, ailelerinin ve engellileri temsil eden sivil toplum kuruluşlarının katılımının sağlanması esastır” ifadesi yer almaktadır.

Burada engellilere yönelik olarak yapılması planlanan hizmet ve faaliyetlerde özellikle politika oluşturma sürecinde bir katılımdan bahsedilmesi önemlidir. Ayrıca hem engelli ve engelli yakınlarının yer alacağı hem de engellilere yönelik sivil toplum kuruluşlarının bu süreçte yer alacağını görmekteyiz.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununu 4.maddesinde temel ilkeler kısmında;

e) “Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları”,

ve çocuk bürosunun görevlerini düzenleyen 30.maddede;

c) “Korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklardan yardıma, eğitime, işe, barınmaya ihtiyacı olan veya uyum güçlüğü çekenlere ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini sağlamak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmak, bu gibi durumları çocukları korumakla görevli kurum ve kuruluşlara bildirmek,”

engellilere yönelik kanuna benzer bir şekilde, burada da çocuk haklarının korunmasına yönelik faaliyetlerde, ilgili tarafların ve sivil toplum kuruluşlarının katılımına vurgu yapılmaktadır.

5627 Sayılı Enerji Verimliliği Kanununun Enerji Verimliliği Koordinasyon Kurulu ile ilgili olan 4.maddesinde;

ç) “Kurula verilen görevler kapsamında ve gerekli gördüğü hallerde, giderleri Genel Müdürlük bütçesinden karşılanmak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile geçici ihtisas komisyonları oluşturmak”.

enerji verimliliği konusunda her yıl gerçekleştirilecek danışma kurulu toplantılarına ilgili sivil toplum kuruluşlarının katılımı ön görülmektedir. Diğer kanunlarda gördüğümüz gibi burada da gerekli görüldüğü hallerde ibaresi kullanılarak sivil toplum kuruluşlarının ve farklı kurumların yer alabileceği ihtisas komisyonlarının kurulmasına imkan verilmektedir.

5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun Stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme ile ilgili 9.maddesinde;

“Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar”.

Belediye ve İl Özel İdare kanunlarında gördüğümüz stratejik planlama sürecinin katılımcı yöntemlerle hazırlanacağı bu kanun metninde kendisine yer bulmuştur.

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 84.maddesinde;

“Bakanlıkça çıkarılacak ikincil düzenlemelerde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve meslek örgütlerinin görüşleri alınır”. denilmektedir.

Yapılacak olan düzenlemelerde sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alınmasına vurgu yapıldığını görmekteyiz.

2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı, Yüksek Planlama Kurulu'nun 24 Şubat 2015 tarihli kararı ile kabul edilmiş ve 6 Mart 2015 tarihli Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanmıştır. Kamu Hizmetlerinde Kullanıcı Odaklılık ve Etkinlik başlığı altında;

e-“... Öncelikle vatandaş ve girişimlerin ihtiyaç ve beklentileri analiz edilecek, kamu iş süreçleri bu anlayış çerçevesinde basitleştirilecek, hizmetler kullanıcının en yüksek faydayı sağlayacağı şekilde tasarlanacaktır. Benzer şekilde, e-devlet hizmetlerinin; kamu yönetiminde şeffaflığın, güvenilirliğin, hesap verebilirliğin ve katılımcılığın artırılması için bir araç olması sağlanacaktır”

“Kent hizmetlerinin hızlı, sağlıklı ve ekonomik olarak sürdürülebilir bir şekilde verilebilmesi için belediyeçilik hizmetleri ve kente ilişkin çalışmalar yapan diğer kurum ve kuruluşların hizmetlerinde verimliliğin artırılması ve etkin bir koordinasyonun sağlanması ile saydamlık, katılım, hesap verebilirlik ilkelerinin uygulanmasına yönelik entegre kent yönetimi bilgi sisteminin temel esasları belirlenecek ve 81 il için geliştirilecektir”

Burada özellikle teknolojik gelişmelerin katılım sağlanması konusundaki önemine değinildiğini ve teknolojinin katılımcılık uygulamalarının sağlanmasında bir araç olabileceği belirtilmektedir.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023, Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır.

“... Mekânsal gelişme ve sosyo-ekonomik kalkınma politikaları arasında uyumu güçlendirmek, alt ölçekli (bölge ve il) plan ve stratejilere genel bir politika çerçevesi oluşturmak, bölgesel gelişme alanında ve bu alanla ilgili diğer konularda faaliyet gösteren kurumlar ile mahalli idarelere, üniversitelere ve sivil toplum kuruluşlarına perspektif sunmak” amaçlarıyla hazırlanmıştır.

“Kamu hizmetlerinin sunumunda yerellik ve yerindenlik ilkesinin hayata geçirilmesi için kalkınma ajansları ve belediyeler güçlendirilecektir. Başta yeni kurulan büyükşehir belediyeleri olmak üzere mahalli idarelerde çalışan personelin uzmanlaşma düzeyi yükseltilecek, proje hazırlama, finansman, uygulama, izleme ve değerlendirme, mali yönetim, katılımcı yöntemler konularında kapasiteleri artırılacaktır”

Bu planda hem merkezi hem de yerel düzeyde kurumlar arası işbirliğinin artırılmasına ve katılımcılık uygulamalarında bu işbirliklerinin önemine dikkat çekilmektedir. Yerellik ilkesinin güçlendirilmesinde de belediyelerinin yanı sıra kalkınma ajanslarının da güçlendirilmesi gerekliliği belirtilmektedir.

Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023 (KENTGES) Yüksek Planlama Kurulu'nun 25.10.2010 tarih ve 2010/34 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve 4 Kasım 2010 tarih ve 27749 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

KENTGES'in temel amacına baktığımız zaman,

“Yerleşmelerimizin yaşanabilirlik düzeyinin, mekân ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi ile ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarının güçlendirilmesine yönelik yol haritasının oluşturulmasıdır. Dengeli kentleşme ve yaşanabilir yerleşmeler için her komisyon tarafından ilgi alanlarındaki konularda yapılan çalışmalar sonucunda, mevcut durum değerlendirmesi yapılmış, sorunlar tespit edilmiş ve bunların çözümüne yönelik stratejiler ve eylemler” in belirlendiğini görüyoruz.

Sürdürülebilir Kentleşme ve Yerleşmelere İlişkin İlke ve Değerlere baktığımız zaman dayanışmaya ve işbirliğine dayanan bir kültürün oluşturulması için katılıma yer veren yöntemlerin geliştirilmesi ve kurumsallaştırılması, yerel yönetimlerin hizmet ve faaliyetlerini yerine getirirken şeffaflığa, hesap verebilirliğe, katılımcılığa önem verilmesinin gerekliliği belirtilmiştir.

“Nitelikli kentsel yaşam çevrelerinin oluşturulabilmesi için kentsel mekân ve yapı projelerinin elde edilmesi, tasarım yarışmaları, katılımcı proje geliştirme süreçleri gibi mekanizmaların uygulanması, bu amaçla merkezi ve yerel yönetimlerin, meslek

odaları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapması önerilmektedir”

Kentsel dönüşüm plan ve projelerinin;

“Katılımcı ve kamu-özel sektör işbirliklerine yer veren anlayışla kurgulanması ve dönüşüm sonrası koşulların izlenip denetlenmesi sağlanacaktır. Dönüşüm ve yenileme uygulama süreçlerine etkin katılım için mekanizmalar geliştirilecektir”.

“STK’ların, meslek odalarının, üniversitelerin, yerel yönetimlerin ve yaşayanların katılımının; komiteler kurulması, bilgi merkezlerinin oluşturulması, kitle iletişim araçları ve kent konseyleri aracılığıyla sağlanacağı düşünülmektedir”.

Planı incelediğimiz zaman kentin gerek mekansal planlanmasında gerek kentsel dönüşüm uygulamalarında katılımın her aşamada olması gerekliliğinin vurgulandığını görüyoruz. Bunu sağlamak için mevcut yapılarda yaşanan sıkıntılara dikkat çekilerek bunlara yönelik düzenlemeler yapılması gerekliliği vurgulanarak, vatandaş katılımının her aşamada gerçekleşmesi gerektiği belirtilmektedir.

Çalışmanın uygulama kısmında, iki iktidar belediyesinin iki de ana muhalefet partisinin yönetiminde bulunduğu illerdeki STK’lar ile çalışma yapıldığı için, bu partilerin parti programlarında katılımcılık ve STK’lar ile ilgili düzenlemelere nasıl yer verildiğine bakılacaktır.

Adalet ve Kalkınma Partisi, Parti Programının Temel Haklar ve Siyasi İlkeler başlıklı bölümünde Demokratikleşme ve Sivil Toplum başlığı altında;

“Vatandaşların kamuya ait karar mekanizmalarına katılım hakkı, demokratik rejimin tek yönlü bir rejim olmadığına, yönetenler ile yönetilenler arasında iki yönlü bir etkileşimde bulunduğuna işaret eder. Bu yönüyle katılım hakkı sadece vatandaşların seçimlerde oy vermesi değil, kamu ile ilgili kararların alınması, uygulanması ve denetlenmesine katkıda bulunma yollarının açık olmasını ifade eder”.

“Katılımcı ve temsil gücü yüksek bir demokrasinin temelinde yerel yönetimler yatar. Vatandaşlarla yönetim arasında günlük hayattaki bağı kuracak olan yerel yönetimlerin güçlendirilmesi için gerekli tüm anayasal ve yasal düzenlemeleri gerçekleştirecek ve işlevsel yeni yerel yönetim birimleri oluşturacaktır”.

“Sivil toplum örgütlerinin görüşlerini alarak ilgili yasal düzenlemeleri değiştirecek, sivil toplum örgütlenmesini çağdaş demokratik ülkelerdeki düzeye ulaştıracak bir yasal çerçeve çizecektir”.

“Merkezi ve yerel yönetimler; sivil toplum örgütleri, mesleki kuruluşlar, sendikalar ve özel sektör temsilcilerinin görüşlerini alacakları ortak kurul, komisyon, kriz masası ve her türlü platformu oluşturacaktır” ifadeleri yer almaktadır.

Demokratikleşme ve Sivil Toplum başlıklı bölümde katılımcılık konusunda özellikle yerel yönetimlerin önemine vurgu yapılmaktadır. Katılımın sadece seçimlerde oy kullanmaktan ibaret olmaması gerektiği belirtilerek bu katılımı sağlayacak farklı mekanizmaların oluşturulacağı belirtilmektedir.

Kamu Yönetimi -Yerel Yönetimler başlıklı bölümde;

“Türkiye’de kamusal yaşamı ilgilendiren birçok diğer konuda olduğu gibi, mahalli idareler alanında da asıl sorun, demokrasimizin derinlikten yoksun oluşudur. Yapılması gereken, katılımcı ve çoğulcu demokrasinin günümüzde yaygınlık kazanan ilke ve uygulamalarını yine günümüz iktisat ve kamu yönetimi anlayışları çerçevesinde mahalli idareler alanına taşımaktır. Partimiz bu doğrultuda; Yerel yönetimlerin karar alma süreci ve bazı faaliyetlerine sivil toplum kuruluşlarının katılımını sağlayacaktır” denilmektedir.

Yerel yönetimler başlığı altındaki bölümde bu alanda demokrasi konusunda zayıf olduğu belirtilmektedir. Yerel katılım süreçlerinin artırılması gerektiği burada da özellikle sivil toplum kuruluşlarının bu sürece katılımının sağlanması vurgulanmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programına baktığımız zaman önceliklerimiz başlığında katılımcılığa vurgu yapılarak katılımcılığı şu şekilde tanımlanmaktadır.

“Demokratik örgütlenme hakkıdır. Katılımcı ve toplumsal duyarlılığı yüksek, yaygın ve güçlü örgütlü toplumdur. Sivil toplum örgütlerinin toplum yaşamına etkili katılımıdır.”

Demokrasi, insan hakları ve özgürlükler başlıklı kısımda;

“Devlet yönetiminde katılımcı ve çoğulcu yapılanma esas alınacak: CHP, özgür bireylerin ve sivil toplum örgütlerinin, kendilerini doğrudan ilgilendiren konularda idarenin her kademesinde karar alma süreçlerine katkıda bulunmalarına önem ve öncelik verileceği”

belirtilerek burada da özellikle bireysel ve örgütlü katılımın önemine işaret edilerek bütün süreçlerde katılımın sağlanması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Sivil Toplum Örgütleri başlığı altında sivil toplum yapılanmasının güçlenmesi gerekliliği belirtilmektedir;

“Meslek odaları, okul aile birlikleri, sendikalar, yöresel dayanışma dernekleri, çevre ve tüketici hakları kuruluşları gibi tüm yurttaş beraberlikleri özendirilecektir. Böylelikle, yurttaşın sivil toplum örgütleri aracılığıyla ülkede daha etkin duruma gelmesi sağlanacaktır”

Ulusal anlamda gerek kanunlara, gerek üst ölçekli plan programlara gerek parti programlarına baktığımız zaman, birçoğunda katılım konusunun önemi vurgulanmakta, hem bireysel hem de bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları örgütlü katılımın olması gerekliliğine yönelik vurgu yapıldığını görmekteyiz. Katılımın, ilgili süreçlerin tüm aşamalarında, toplumun farklı kesimlerinin bir araya gelerek, tartışarak, konuşarak taleplerini ileterek olacağına metinlerde rastlıyoruz. Ancak burada önemli olan bu ifadeler, her ne kadar kendine yasal düzenlemelerde programlarda yer bulsa da uygulamada ne derece yer bulabildiği sorunudur.

2.5. Türkiye’de Sivil Toplum Tartışması ve STK’ların Gelişimi

Tarihi açıdan baktığımız zaman kolektif bir anlayışın hakim olduğu güçlü bir merkezi yapının sahip olduğu Osmanlı’da, devleti sınırlandıracak ekonomik ve siyasi güç odaklarının oluşmadığı görülmektedir. Batı’da sivil toplumu oluşturan etkenler Osmanlı’da var olmadığı için Batı’daki gibi bir sivil toplum oluşum süreci kendini göstermemiştir.

Sivil kavramının batıda ve bizde orijini farklıdır. Latince’de civilis kelimesinden gelen sivil, ilk olarak yurttaşların haklarına ve hayatlarına yönelik bir bütünü göstermek için kullanılmaktadır (Akal, 1990: 32). Sivil toplum aslında Batı’dan almış olduğumuz siyaseti ilgilendiren kavramlar içinde en çok yanlışya sebep olanlardan biridir diyebiliriz. Sivil toplum kavramı, bizde çok farklı anlamlarda kullanılmıştır. Burada bir yanlış anlamının önüne geçmek için en başta sivil toplumun askeri olanın bir karşıtı anlamına gelmediğini belirtmek yerinde olacaktır. Kavramın vurgu yaptığı esasında şehir adabıdır böyle olunca da kavramın karşıtı şehirleşememe diyebiliriz. Bu kavramdaki sivil aslında kent hayatının yanında getirdiği yükümlülükleri ve hakları içermektedir (Mardin, 2008:9, Keleş, 1993:3).

Bizde sivil toplum daha çok “bir şeyden özgürlük” olarak algılanıyor. “Bir şey için özgürlük” şeklinde algılanması söz konusu değil ve bu bir şeyden özgürlükte de ilk akla gelen devlet oluyor. Yani sivil toplum dediğimiz zaman –büyük ölçüde doğrudur ama tamamen öyle değildir- devletten özerk, özgür bir alan açılımı anlaşılıyor. Bu aslında böyle midir? Baktığımız zaman dünyanın en çağdaş ileri

toplumlarında bile devletin toplum hayatından çekildiğini görmüyoruz, tam tersine beşikten mezera kadar devlet işin içindedir. Demek ki devletten tamamen özgürlük diye bir şey yoktur (Sarıbay, 2003: 10).

Sivil toplum sözünün Türkçe'deki anlamı Batı dillerindeki anlamından daha dar daha özel bir anlama sahiptir. Sivil toplum mesela Almanca'da burjuva toplumdur. Bu anlam sivil toplumun devletin dışında güçlü bir orta sınıfın olmasını ve bu orta sınıfın çeşitli ortak konularda örgütlenmesini gerektirdiğidir. Sivil toplum bir kere örgütlü toplum demektir. Bu kavram devlet dışı kurum/kuruluş(non government organization) anlamına geliyor. Organization kelimesinin aslında örgüt olarak çevrilmesi lazım. Biz kuruluş diyoruz çünkü bu kelimenin yaygınlaşmaya başladığı dönemde örgüt adı kelimesi hep yasa dışı örgütü çağrıştırdığından sivil toplum örgütü demeyip sivil toplum kuruluşu gibi daha nötr bir terim üzerinde gidildi. Ama doğrusu örgüt olmak gerekirdi. Zaten sivil toplum örgütlü toplumdur (Tunçay, 2003: 175-177). Ülkemizde sivil toplum dediğimiz zaman doğrudan sivil toplum kuruluşu zihnimizde canlanmaktadır. Aslında Sivil Toplum Örgütü dememiz belki de daha doğru olacak ama örgüt kelimesi özellikle 1970'li yıllardan sonra farklı anlamlar çağrıştırdığı olumsuz bir anlam içerdiği için kuruluş kelimesi tercih edilmektedir (Akşit, 2003: 69-70). Türkiye'de köklü bir sivil toplum geleneğinin var olduğunu söylemeyeyiz. Ancak bu kavramı nasıl tarif ettiğimize göre değişmektedir. Kavramı geniş tuttuğumuz zaman Osmanlı döneminde de sivil toplumun varlığından söz etme imkanımız olabilir. O zamanda ki devlet aygıtından ve denetiminde kısmen farklı, ayrı ve özerk yapıda bulunan kuruluşları bu kapsamda değerlendirmemiz mümkün olabilmektedir. Ancak Cumhuriyet dönemi sonrasında toplumsal ilişkiler düşünüldüğünde Türkiye'deki siyasal yapının egemenliği düşünüldüğünde Sivil Toplum Kuruluşlarının devlet aygıtının bir parçası olmadan daha yeni yeni özerklik kazanmaya başladıklarını söyleyebiliriz (Göymen, 2004: 71).

Sivil toplumun varlığı, ortaya çıkışı ve sahip olduğu özellikler, ülkelerin sahip oldukları ekonomik, tarihsel ve düşünsel yapıları ile yakından ilişkilidir. Bu şekilde bakıldığı zaman, ülkemizde köklü bir sivil toplumun var olmayışı ya da istenilen düzeyde olmayışının arkasında tarihsel geçmişimizdeki devlet ile toplum arasındaki karşıtlık yatmaktadır. Bu karşıtlığın sonucunda devletin beka ve korunması

gerekleşmeleriyle devlet toplumdan uzaklaşmıştır. Böyle bir yapının olduğu devlette toplum yalnızca yönetilecek bir yapı olarak kabul edilmekte bireylerden sadece askere gitmek, vergilerini ödemek gibi görevlerini yerine getirmeleri beklenmektedir. Böyle bir yapıda sivil toplumun güçlenmesi, gelişmesini beklemek biraz zor görülmektedir (Sarıbay, 1998: 96-97).

Bütün bu olumsuzluklara rağmen sivil toplum kuruluşları gerek nitelik gerekse de nicelik olarak Türkiye’de de kendilerini geliştirme eğilimi içindedirler. Kavram konusunda tartışmalar olsa da, İnel neden bizim sivil toplum kavramını tercih ettiğimizi çok güzel bir şekilde özetlemektedir;

“Türkiye’de sivil toplum kuruluşları tanımı var oldu, çünkü 1980’li yılların siyasal ortamında “sivil toplum” denen olguyu keşfetmeye çalışıyorduk. 1980’lerde değil de 1960’lar da tanımlamaya çalışsaydık sivil toplum kuruluşları olarak tanımlar mıydık bilmiyorum. Belki o zaman hükümet dışı kuruluşlar, resmi olmayan kuruluşlar gibi bir takım tanımları kullanmayı tercih ederdik. Diğer ülkelerde çoğunlukla “hükümet dışı kuruluşlar” veya “kar amacı gütmeyen kuruluşlar-örgütler” tabirleri tercih ediliyor. Bizde sivil toplum kuruluşları tabirinin tercih edilmesinin bir sıkıntının tezahürü olduğu açık. Türkiye’de sivil toplum kuruluşları ismine yapışmamızdaki en önemli etken elbette ki 12 Eylül darbesi ve arkasından oluşan 12 Eylül rejimidir. 12 Eylül rejiminin temel felsefesi, klasik anlamından öte devletin her alana kamu damgasını vurarak ve bütün alanları resmileştirme girişimidir. 1980 sonrası doğmuş olanlar hatırlamazlar ama, daha önce doğanlar hatırlayacaklardır, E5 yolundaki binaların tek renk boyanması gibi bir emir verilebiliyordu ve verildi. Sokakların veya sokak taşlarının hangi renk olması gerektiği konusunda merkezi karar verme yetkisini duyan bir zihniyet vardı. Tabii böyle bir zihniyete tepki olarak, sivil toplum kavramı, olgusu ve bu tepkiyi ifade eden girişimlerin sivil toplum sloganını benimsemelerine şahit olduk” (İnel, 2005: 39-40).

Türkiye’de sivil toplum kavramına yönelik popüler ilginin ancak 1990’lı yıllarda sivil toplum kuruluşları adıyla anılan örgütler etrafındaki tartışmaların alevlenmesiyle ortaya çıkmış olması aslında sivil toplumun nicel bir kategoriye dönüşme sürecinin özetlenmesi açısından oldukça anlamlıdır (Bayraktar, 2005: 13).

Türkiye’de sivil toplum kavramı batıdaki içeriğine yakın manada ilk olarak 1980’li yıllarda kullanılmıştır. 12 Eylül askeri darbesine karşı toplumsal örgütlenmesi için bir imkan olarak öne sürülen bu kavram, 1990’lı yıllardan itibaren Gramsci manasından uzaklaşarak küreselin tahakkümü için yeni işlevine uygun bir içerik kazanmıştır. Bu içerik küresel güçler adında ulus devleti yıpratılması, toplumsal parçalar halinde örgütlenmesi, muhalefetin uluslararası NGO’lara paralel

ve bağımlı bir kulvara çekilerek kendi bağımsız amaçlarından soyutlanması gibi paradoksal olarak hiç demokratik olmayan son derece manipülatif bir muhteveya sahiptir (Özcan, 2003: 12).

Bizde sivil toplum kavramının oluşmasında ve algılanışında aslında merkezi bir devlet yapısına sahip olmamızın büyük bir rolü olduğunu görmekteyiz. Bu sebepten dolayı yani katı bir merkezi yönetim, askeri darbelerin etkisi ile kar amacı gütmeyen kuruluş yerine sivil toplum kuruluşu dememizde etkisi olmuştur.

Günümüzdeki taşıdığı anlamla sivil toplum kuruluşları Osmanlının son zamanlarında kendini göstermeye az da olsa başlamıştır. Tanzimatın ilanından sonra bir taraftan merkezi gücünü korumaya çalışan devlet bu kuruluşları birtakım siyasi ve ekonomik nedenlerle desteklerken diğer taraftan da kontrol altında tutmak istemiştir (Gönel ve Acılar, 1998: 2-3).

Sivil toplum kuruluşlarının bir taraftan desteklenirken diğer taraftan üzerlerinde sıkı bir denetim kurulması en önemli özelliklerinden biri olan bağımsız bir yapıya sahip olmaları önündeki en önemli engellerden birisidir. O dönemlerde gözlemlenen bu durum aslında günümüzde de devam etmektedir. Mardin’de bizdeki ve Batı’daki sivil toplum yapılanmasını cemaatler üzerinden değerlendirerek açıklamaya çalışmaktadır;

“Osmanlı imparatorluğunda yapılı ve organize bir cemaat mevcuttur. Bu cemaatin aynı zamanda bir iktisadi ve bir hukuki sistemi mevcuttur. Bu kopuklukta dini kuralların pekiştirdiği bir cemaat de vardır, fakat bu cemaat düzen sağlayıcı otoriteden yoksundur. Sivil toplumu tanımlarken kullandığımız iktisadi sistem, hukuki sistem kavramları bile Osman imparatorluğunda Batı’dakine eş bir anlam taşımaz. Bu fark ise ancak Osmanlı İmparatorluğunu Batı’dan değişik çizgilerle gelişmiş sosyal tarihi çerçevesi içinde yerleştirildiği zaman anlaşılabilir. Batıda kilise/seküler güçler, feodalite/butjuvazi, yerel odaklar/milli odaklar şeklinde görülen kutuplaşmanın yarattığı çatışmalar yerine Osmanlı İmparatorluğunda çatışmalara uzun vadede bakıldığında bunların cemaat/devlet ekseninde odaklandığını söyleyebilir” (Mardin, 2008:23).

Osmanlı’da yönetim mekanizmasının temel özelliği güçlü bir merkeziyetçilik olduğunu görüyoruz. Batılılaşmayla birlikte bu temel özellikte herhangi bir değişiklik olmamıştır. Bürokrasinin egemen olduğu iktidar doğal olarak toplumu da bu doğrultuda örgütleyecektir. Batılılaşma çabası ise bu tür bir örgütlenmeyi

gerektirir. Batılılaşma tabanın değil bürokratların tercihidir. Durum böyle olunca batılılaşmayı sağlayacağına inanılan kurumlar bu kadrolar tarafından kurulacaktır. Dolayısıyla ortaya çıkan kurumlar tabandan tavana doğru değil, tavandan tabana doğru bir örgütlenmenin sonucudur. Asıl amaç toplumun politikaya katılması değil belirlenen politika sonucunda toplumun düzenlenmesidir (Avcı, 2000:46). Sivil Toplum Kuruluşlarının Tanzimat dönemi sonrasında ortaya çıkmaya başladıkları biraz önce belirtmiştik. Burada önemli olan bir diğer konu da o dönemlerde hukuk sistemi içinde nasıl bir yer aldıkları meselesidir. İkinci Meşrutiyet sonrasında ilan edilen ilk anayasa olan Kanuni Esasi de temel hak ve özgürlük şeklinde yer alan bir düzenleme bulunmamaktadır. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılında çıkarılan Teşkilatı Esasiye kanununun da Kamu Hukuku bölümünde dernek kurma hakkından söz edilmektedir³ (Alkan, 1998: 45).

Aslında sivil toplum kavramının ortaya çıkışında batıdaki çıkış şekilden farklılıkları Osmanlı döneminde ki gelişimine baktığımız zaman görülmektedir. Osmanlıdan itibaren bizde sivil toplum kavramı özellikle aşağıdan yukarı değil, yukarıdan aşağı doğru bir oluşuma izin verilmiştir. Politikalara yön veren değil, belirlenen politikalarla yönetilen veya bunların topluma benimsetilmesinde aracılık eden bir yapıyı gözlemlemekteyiz.

Cumhuriyet'in ilanından sonrasına baktığımız zaman Osmanlı'dan zayıf da olsa bir sivil toplumun devralındığı görülmektedir. Osmanlı'nın son zamanlarında vakıflar ve cemaatler gibi geleneksel sivil toplum kuruluşları varlığını sürdürürken, işçi hareketleri ve dernekler gibi modern sivil toplum kuruluşları da kendini göstermeye başlamıştır. Ancak özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren uygulanan tek tipleştirme ve homojenleştirme çabaları bu tür sivil toplum kuruluşlarının hem nitelik hem de nicelik olarak gelişmelerini engellemiştir (Çaha, 2008: 146). 1980'lerden beri Türkiye'de güçlü devlet geleneğinin meşruiyet krizi içerisinde olduğundan bahsetmek mümkündür. Türk modernleşmesi Cumhuriyetin

³ Teşkilatı Esasiye Kanununu 70.maddesinde dernek kurma hakkına yer verilmektedir. “Madde 70- Kişi dokunulmazlığı, vicdan, düşünme, söz, yayım, yolculuk, bağıt, çalışma, mülk edinme, malını ve hakkını kullanma, toplanma, dernek kurma, ortaklık kurma hakları ve hürriyetleri Türklerin tabii haklarındandır.”

başlangıcından itibaren güçlü devlet geleneği niteliğine sahip olmuş ve bu geleneği güçlendirmiştir. Bu gelenek öncelikle devletin sivil toplumdaki neredeyse tamamen bağımsız hareket etme kapasitesine sahip olduğu anlamına gelmektedir; ikinci olarak siyasetin birincil bağlamını hükümetten ziyade devlet oluşturmuştur, üçüncü olarak devlet kültürel yaşamın üretilmesine ve yeniden üretilmesine dahil olmuştur (Keyman ve İçduygu, 2003: 223).

Cumhuriyet'in ilanından sonra hakim olmaya başlayan devletçi politik anlayış nedeniyle sivil toplum devletten ayrı bir alan olarak gelişmesine imkan vermemiştir.

Türkiye'de sivil toplum konusunu tartışırken bu konuda değerli katkıları bulunan Küçükömer'in de fikirlerine yer vermemiz gerekmektedir. Aslında Küçükömer, Türkiye'de niçin bir sivil toplumun var olamadığı sorusuna yanıt aramak ve sivil toplumun nasıl oluşabileceğini açıklarken Türkiye'nin kendine has özelliklerini ve toplumsal değişimleri inceleyerek değerlendirmelerini yapmıştır (Avcı, 2000:33). Küçükömer sivil topluma yönelik değerlendirmelerinde Batı'nın temel siyasal değerlerini oluşturan normlarını dikkate alır ve sivil toplumu batının tarihsel dönemleriyle ilişki kurarak açıklamaya çalışmaktadır. Sivil toplum Batıda sanayi devrimi sonrasında ayrı bir siyasal yapıyı oluşturan burjuvaziye tanımlamak için kullanıldığını söylemektedir (Duman, 2004:48).

Sivil toplum en sade tanımıyla ihtiyaçların giderildiği toplumdur. Politik toplum ise sivil toplum içindeki hakim sınıflardan oluşan toplumdur (Küçükömer, 1994:133). Küçükömer sivil toplumu açıklarken politik toplumu üst yapı, sivil toplumu ise alt yapı kategorisinde ele almaktadır.

Küçükömere göre bizde batılı anlamda bir sivil toplum yapısının yerleşmemesinde, ortaya çıkmayışında Osmanlı'dan itibaren hakim olan merkezi siyasal yönetim ile bürokrasiye bağlanmaktadır. Böylece toplumun bütün kesimlerinde gerçekten bir hesap sorma ve bunun da ötesinde akılcı düşünme mekanizmalarının oluşumunu ve gerçekleşmesini engellemektedir (Küçükömer, 1994:159). Küçükömer, bürokratik mekanizmanın temellerini Osmanlı toplum yapısına dayandırmaktadır. Sonrasında iktidarda bulunan bürokratları batılılaşma ve

emperyalizmle beraber değerlendirmektedir. Batının kendi koşullarının getirdiği üst yapı kurumlarının köksüz bir şekilde toplumumuza uyarlanması olarak tanımladığı batılılaşma bir taraftan emperyalizmin çıkarlarına uygun bir zemin hazırlamakta diğer taraftan hiçbir toplumsal sınıfa dayanmayan bürokrasinin iktidarını sürdürmüştür. Bu durum Küçükömer'e göre bürokratları halka karşı bir konuma yerleştirmekte ve çok tartışılan ikililiğe sebep olmuştur. Bir tarafta batıcı-laik bürokratlar diğer tarafta batılılaşmaya tepki gösteren İslamcı-doğucu halk cephesi. Sivil toplumun kurulamayışının ve sınıf meselesinin ortaya çıkmayışının temel sebebi olarak bu ikili yapıya dikkat çekmektedir (Avcı, 2000:39). Küçükömer hükümetten bağımsız birer örgüt olarak tanımladığı STK'ların Türkiye'de sahip olduğu özellikleri belirtirken özellikle birinin altını çizmektedir. Belirttiği bu özellik sivil toplum kuruluşlarının devletten bağımsız olamayışlarıdır. Yani sivil toplum politik toplumdan bağımsız olamayışı bunun neticesinde iktidar ilişkileri içinde kendine yer bulmasıdır. Türkiye'deki STK'ların sahip olduğu bir diğer özelliğin ise toplumsal tercihleri ve temel talepleri politik düzeyde dile getirememeleri ve bu yönde etkinlikte bulunamadıklarını belirtmektedir (Duman, 2004: 49). Toplumun taleplerini iktidara iletme, devletin faaliyetlerini denetleme, devlet karşısında hem bireyi hem de toplumu koruma gibi işlevler sivil toplum kuruluşlarından beklenmesine rağmen Tekin'e göre;

“Türkiye’de işler böyle yürümekte, sivilliğinden haklı nedenlerle kuşku duymamız gereken birçok sivil toplum örgütü Türkiye’nin kendi bürokratik geleneği temelinde hareket etmekte ve toplumun siyasi taleplerini devlete iletmekten ziyade devletin taleplerini topluma dikte etmeye, devletin eylemlerini denetlemekten ziyade, meşrulaştırmaya, topluma bir koruma sağlamaktan ziyade devleti toplumun öteki kesimlerinde korumaya yaramaktadır” (Tekin, 2000: 44).

Ülkemizde ki sivil toplum kuruluşlarının, güçlü ve etkili bir yapıda olmamalarının belkide temel sebebi, sorunlu bir şekilde ortaya çıkmış olmalarıdır. *“Bu ülkeye komünizm gerekirse onu da biz getiririz”* anlayışı etkisini sivil toplum alanında da fazlasıyla göstermektedir. Çoğu sivil toplum kuruluşu aslında tam anlamıyla bağımsız bir şekilde kurulamamıştır. Sivil toplum kuruluşlarının en önemli işlevi olan toplumun talep ve beklentilerini karar vericilere iletmesi gerekirken bizde ki durum bunun tam tersinin olduğunu göstermektedir (Arslan, 2005: 89-90).

Türkiye’de kamu alanı, kamusallık gibi terimler kullanırken her defasında bu terimlerin devletle özdeşleştirilmesi hatasına düşülmekte olduğunu görüyoruz. Bu sebeple kamu alanı dediğimiz zaman devletin alanı gibi anlaşılmaktadır. Bu durum da sivil toplumu kavramımızı güçleştirmektedir. Devletin iktidarının karşısında yer alan her türlü oluşum sivil toplummuş gibi algılanıyor (Köker, 2003: 162).

Ancak bu durumun son zamanlar değişmeye başladığını söyleyebiliriz. Özellikle 1999’daki trajik Marmara depremini izleyen süreçte sivil toplum kuruluşlarının devletin yokluğu ve orada olmayışı karşısında kamuoyunda yürüttükleri dikkat çekici etkinlikler devlet toplum ilişkilerinde yeni bir sürecin başlangıcına işaret ediyordu. Gönüllüler ordusu artık devletin yerine getiremediği görevlerini yapmak için hazır ve ilerleyen zamandaki gelişmeler bize sivil toplumun önemli bir aktör olarak sahnede yer alıyor olduğunu göstermiştir. Bu süreçte dikkat çeken nokta ilk başlarda beceriksiz devlet, güçlü sivil toplum karşıtlığı içinde kurulan söylemin zamanla bir işbirliği söylemine dönüşmesidir (Can, 2007:97). Türkiye’de sivil toplum kavramı eğer sahici bir işlev üstlenecekse öncelikle devletin dışını yani devlet dışı bir özerk alanı ortaya çıkarmasının çabası içinde işlev yüklenmelidir. Bunun için öncelikle devlet, ordu, toplum ve oligarşi kavramlarının tanımlanması bu tanımlar üzerinden sahici bir demokrasi çerçevesinin çizilmesi şarttır. Ancak bu çerçeve içinde gerçek bir sivil toplum oluşturulabilir batıdaki aksine devlete karşı değil, oligarşiye karşı toplumsallığı güçlendirmenin özerk alanı olarak şekillenir (Özcan, 2003: 19).

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları ile ilgili düzenleme yapılması gereken alanlar; sivil toplum kuruluşlarının doğuşunun kolaylaştırılması ile yurttaşların bu konudaki girişimlerinin özendirilmesi, sivil toplum kuruluşlarının içte ve dışta ilişki kurmalarının kolaylaştırılması yoluyla kapasitelerinin geliştirilmesi, şeffaflığın artırılması, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin, faaliyet sonrasında yargı yoluyla denetlenmesi olarak sayabiliriz. Sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi için finansal kaynak sağlama olanaklarının çeşitlendirilmesi ve artırılması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının güçlü olabilmesi için yeterli mali kaynağa sahip olmaları gerekir. Günümüzde gerek derneklerden, gerek vakıflardan beklenen işlevlerin artık sadece dernek aidatları, üye bağışları vb sınırlı kaynaklarla görülmesi

olanağı kalmamıştır. Tüm sivil toplum kuruluşlarının proje geliştirmesi, uluslararası fonlardan sponsorluklardan faydalanması kendi kaynaklarını yaratır hale getirmeleri gerekmektedir (Tekeli, 2012:68-69). Son zamanlarda Türkiye’de gerek devlet birey gerek devlet sivil toplum ilişkisinde olumlu gelişmelerin olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum kendini bazı yasal düzenlemelerde de göstermektedir. Dernekler yasasında yapılan bazı değişikliklerle insanların bir araya gelerek örgütlü yapılar kurmasını kolaylaştıran düzenlemeler yapılmaktadır (Göymen, 2003: 143). Ancak bu duruma farklı bir açıdan bakılarak eleştiri getirilmektedir. Özellikle 1990’lardan itibaren devlete muhalefet etme ve hak arama alanı olarak sivil toplumun giderek zayıfladığını onun yerine devlete destek olan gönüllü kuruluşların ön plana çıktığını görüyoruz (Can, 2007: 96).

Türkiye’de sivil toplum kuruluşu kavramı altında genellikle, dernekler, vakıflar, sendikalar sayılmaktadır. Meslek kuruluşları kamu kurumu niteliği taşımaları nedeniyle diğer örgütlenmelerden farklı bir konuma sahiptir. Bu kuruluşlar, hukuki yapıları, işlevleri, amaçları ve devletle ilişkileri yönünden birbirlerinden ayrılmaktadırlar.

Dernekler, 5253 Sayılı Dernekler Kanunu’nun 2.maddesinde, “*Dernek: Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlamada görüldüğü gibi dernekler hukuka ve kanunlara aykırı olmamak üzere herkes tarafından önceden izin almadan kurulabilmektedir.

Vakıflar, Medeni Kanun’un 101.maddesinde “*Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.*” şeklinde tanımlanmaktadır. Burada öne çıkan vakıf oluşturan temel unsurlar, mal varlığı olması ve bu mal varlığının kullanılacağı amaçtır.

Sendikalar, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nda 2.maddesinde “*Sendika: İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak*

ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşları” şeklinde tanımlanmıştır. Sendikaların temel amaçları her ne kadar üyelerinin hak ve çıkarlarını korumak, çalışma şartlarını iyileştirmek olsada gerek ulusal gerek uluslararası alanlarda ortaya çıkan sosyal ve politik konularda da öne çıkmaktadırlar.

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının ön plana çıkmaya başladıklarını görüyoruz. Gerek Türkiye’de yapılan Habitat konferansının etkisi gerek 1999 depreminde, devletin yetişemediği yerlere sivil toplum kuruluşlarının yetişmesi bu kuruluşlara olan ilgiyi ve güveni artırmaya başlamıştır. Ancak önceki bölümlerde de tartışıldığı üzere, sivil toplum kuruluşlarının sadece siyasal yapıya belli, bazı konularda yardımcı, ortak, paydaş gibi ifadelerle anılmaması gerekmektedir. Elbette bu durum da önemli olmakla beraber sadece bu yönlerinin ön plana çıkarılmaması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının toplumun talep ve beklentileri konusunda toplum yararına aykırı bir uygulama söz konusu olduğu zaman sesini yükseltebilmesi karşı bir duruş da sergileyebilmesi gerekmektedir. Ancak ülkemizde de sivil toplum kuruluşlarının özellikle paydaş olma, sosyal destek hizmetlerinde devletin, iktidarın yetişemediği alanlara yetişme yönleri öne çıkarılarak, devletin yanında yer alacak bir kurum olması istenmekte ve yapılan düzenlemelerde de bu durum görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÖRT KENTTE BELEDİYELERİN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE OLAN İLİŞKİLERİ: İSTANBUL, ESKİŞEHİR, ELAZIĞ, ZONGULDAK ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ

3.1.Araştırmanın Amacı Yöntemi Kapsamı

Bu çalışmada, sivil toplum kuruluşlarının yereldeki etkinlikleri belediyeler ile olan ilişkileri özelinden incelenmektedir. Bu kapsamda dört farklı ilde 76 dernek ve vakıftan oluşan sivil toplum kuruluşu yöneticileri/temsilcileri ile açık uçlu sorulardan oluşan, yüz yüze görüşülerek derinlemesine mülakat şeklinde yapılan uygulamayı içermektedir. Bu kapsamda sivil toplum kuruluşlarının, belediyeler ile olan ilişkileri ve bu ilişkilerde nelerin etkili olduğu, katılıma yönelik algı ve beklentileri, kentteki işlevlerini, birbirleri ile olan iletişimleri, ilişkileri ve sorunlarına odaklanan bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir.

Derinlemesine mülakat şeklinde yapılan görüşmelerde, karşımızdaki kişi ile kurulacak iletişim dili ve davranış şeklimiz önem taşımaktadır. Çünkü görüşmeci hiçbir çıkarı olmadan, işinden, zamanında fedakarlık yaparak akademik bir çalışmaya katkı vermeye çalışmaktadır. Bu sebeple araştırmacının karşısındaki kişinin gerek kişisel konumunu gerek yapmış olduğu bu fedakarlığın farkında olması gerekmektedir. Görüşmecilere çalışılan bu akademik konu ile ilgili, gerek konunun öneminin gerekse de kendi bilgilerinin öneminin belirtilmesi gerekmektedir. Görüşme yapılmadan önce ilk iletişime geçildiğinde ve görüşmeden önce bu durum göz önünde bulundurularak gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır.

Derinlemesine mülakat tekniğinin kullanıldığı çalışmalar için önemli bir unsur güven duygusudur. Çoğu kez araştırmacı ve karşısındaki kişi birbirleri ile ilk kez karşılaşmaktadırlar. Bu ilk karşılaşmada kendi tecrübelerini, yaşadıklarını ve sorunlarını araştırmacı ile paylaşmaktadırlar. Bunun karşılıklı bir güven ilişkisi olmadan sağlanması mümkün değildir. Güven konusunda sorun yaşamamak için

görüşme öncesinde, görüşeceğim kişilerle telefonda birkaç kez iletişime geçip, önce kendimi sonrasında konuyu ve ne yapmak istediğimi anlattığım zaman telefonda bile olumlu havayı hissedebiliyordum. Elbette bunun sağlanamadığı, karşı taraftaki kişilerin telefonda görüşmeyi kabul etmesine rağmen yanlarına gittiğim zaman özür dileyerek görüşmeleri gerçekleştirmek istemedikleri durumlar istisnai olsa da gerçekleşmiştir. Ancak yapılan görüşmelerin büyük bir çoğunluğunda görüşmemiz bittikten sonra birçok kişiden “keşke bu konularda daha fazla çalışılsa”, “gerçekten sizi tebrik ederim böyle bir konu seçtiğiniz için”, “normalde bu kadar anlatacağımı düşünmüyordum” gibi sözlerle karşılaşmam karşılıklı güven ilişkisinin kurulduğunun güzel göstergeleridir.

Çalışma dört ilde gerçekleştirilmiştir. Çalışma, İstanbul, Eskişehir, Elazığ ve Zonguldak illerini kapsamaktadır. İki büyükşehir (İstanbul, Eskişehir) ve iki büyükşehir statüsünde olmayan il (Elazığ, Zonguldak) tercih edilmiştir. Bu illeri tercih ederken bir takım faktörler etkili olmuştur. İlk olarak, iktidar ve ana muhalefet partilerinin belediyeleri tarafından idare edilmeleri (İstanbul ve Elazığ’ın Adalet ve Kalkınma Partisi, Eskişehir ve Zonguldak’ın Cumhuriyet Halk Partisi) çalışmayı değerlendirirken iktidar veya ana muhalefet partilerince idare edilen şehirlerdeki STK’ların belediyelerin hizmet ve faaliyetlerine katılımı ve rol almada herhangi bir etkilerinin veya farklılıklarının olup olmadığını görmemizde faydalı olacaktır. Bir diğer faktör de bu illerin farklı bölgelerden seçilmiş olmasıdır. Ayrıca iki büyükşehir, iki il düzeyinde şehir seçilerek, bu ikisi arasında STK’ların etkinlikleri, katılıma yönelik algılamaları, bakış açıları arasında bir farklılık olup olmadığı incelenecektir.

Çalışma kapsamında 76 sivil toplum kuruluşu ile görüşüldü. Dernek ve vakıflardan oluşan STK’lar tercih edilmiştir. Sendikalar ve meslek odaları çalışma alanının dışında bırakılmıştır. Belediyenin görev alanlarına baktığımız zaman birçok görev sayılmaktadır. Bunları hizmet alanı şeklinde düşündüğümüz zaman çevre hizmetleri, afet hizmetleri, sosyal destek hizmetleri (engelli, yaşlı, çocuk), ulaşım hizmetleri, kültür hizmetleri, sağlık hizmetleri alanlarında belediyeler faaliyet gösteriyor. Çalışmada özellikle faaliyetleri bu hizmet alanlarına giren dernek ve vakıflarla görüşmeler yapılmasına özen gösterilmiştir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının özelliklerini incelerken gönüllülük esasına göre bir araya gelmelerinin

önemine vurgu yapıldığını görmüştük. Meslek odalarının kamu kurumu niteliği taşımaları ve üyelerinin katılımının zorunluluk içermesi, sendikaların ise doğrudan belediyenin yukarıda saydığım bir hizmet alanı ile örtüşmemesinden dolayı çalışma alanının dışında bırakılmışlardır. Ayrıca çalışmada hemşehri derneklerine de yer verilmemiştir. Çünkü bu dernekler İstanbul gibi göç alan şehirlerde sosyal ve ekonomik şartların etkisiyle çok sayıda bulunurken çalışma kapsamında yer alan diğer kentlerde bu durum geçerli değildir. Görüşülen STK'ların, özellikle gönüllülük esasına göre bir araya gelmiş olmalarına ve belediyelerin hizmet alanlarından birinde faaliyet gösteriyor olmalarına özen gösterilmiştir. Görüşmeler yüzyüze derinlemesine mülakat şeklinde, 2016 Temmuz-2017 Mayıs dönemleri arasında gerçekleşmiştir.

Görüşmelerimin yüzyüze gerçekleşeceği ve kayıt cihazı kullanılacağı görüşmeden önce belirtilerek izin istenmiştir. Deşifre ettiğim kayıtlar, tezin yazma aşamasında konu başlıklarına göre ayrıştırılmıştır. Kayıtlar, sekiz başlıkta değerlendirilerek analiz edilmiştir. Niteliksel bir teknikte toplanan verilerin gerek toplanmasında ve gerekse de tezde sunulmasında etik kuralları göz önünde tutularak içerikleri kısaltılmış olsa bile anlatım ifadesini konunun bütünü bozmadan objektif bir biçimde sunmaya özen gösterilmiştir.

Diğer yandan tezin içerdiği araştırmanın gerçekleştirildiği illerdeki belediyelerin stratejik planları incelenmiş bu planlarda da gerek başkanların sunuş metninde gerek temel ilkelerde ve diğer bölümlerde katılım konusuna, sivil toplum kuruluşlarına nasıl yer verildiği analiz edilmiştir. Bu çalışma, yönetsel yapıların teorik ve söylemsel olarak, sivil toplum kuruluşlarına sürekli vurgu yapmalarına rağmen, bu durumun uygulamada pek de öyle olmadığı, söylemlerin uygulamaya geçemediği iddiasına dayanmaktadır. Görüşülen STK'ların listesi EK 1'de, görüşme kapsamında yöneltilen sorular EK 2' de yer almaktadır.

3.2. Seçilen Şehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında Katılımcılık

3.2.1.Stratejik Planlarda Başkanın Sunuş Metninde Katılım

Bilindiği üzere stratejik planlar belediye başkanlarının giriş ya da sunuş başlığı ile başlar. Yerel yönetim biriminin başı olan belediye başkanının katılımcılığa yaptığı vurgu belediyenin çalışma felsefesi ve değerleri hakkında da ipucu vermektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik planında başkanın sunuş metnine baktığımız zaman katılımcılığa yönelik olarak;

"...Yine mevzuatın öngördüğü çerçeveye uygun olarak katılımcı bir yaklaşımla Büyükşehir Belediyesi içinde her kademedede bulunan çalışanlarımızın görüş ve önerileri alınmıştır. Öte taraftan hizmetlerimizden yararlanan kesimler ve işbirliği yaptığımız kurumlar başta olmak üzere bütün paydaşlarımızın stratejik planlama sürecine dahil edilmesi sağlanmıştır" (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2015-2019).

ifadelerine yer verildiğini görmekteyiz. Burada özellikle planın hazırlanmasının katılımcı bir yaklaşımla ve paydaşların katılımına vurgu yapıldığını görmekteyiz

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik planında başkanın sunuş metnine baktığımız zaman katılım konusunda 5018 sayılı kanununun 9. maddesine;

"Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar" (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2015-2019).

yer vererek planın katılımcı bir şekilde hazırlanacağını belirtmiştir. Elazığ Belediyesinin stratejik planına baktığımız zaman başkanın sunuş metninde katılımcılık ile ilgili olarak,

"Elazığ'ı geleceğe taşıyacak olan "Çözüm Planlarımız" şehrin ihtiyaçlarına ve problemlerine göre hazırlanmış projelerimizdir. Stratejik Planın hazırlanması sürecine öncelikle kentin durumunu ve hemşerilerimizin beklentilerini analiz ederek başladık. Mahalle muhtarlarımız, Sivil toplum kuruluşlarımız, siyasi parti il temsilcilerimiz, kamu kurum ve kuruluşlarımız, medya temsilcilerimiz ve birçok meslek gurubuyla gerçekleştirdiğimiz teknik toplantılarımızdan önemli çözüm

önerileri ve proje teklifleri geldi. Hizmet sunumunda; erişilebilirlik, verimlilik, katılımcılık ve etkililik temalarına odaklandık” (Elazığ Belediyesi Stratejik Plan 2015-2019).

ifadelerine yer vererek, kentteki farklı gruplarla sivil toplum kuruluşlarının katılımlarıyla stratejik planın hazırlandığını bildirmektedir.

Zonguldak Belediyesinin stratejik planına baktığımız zaman başkanın sunuş metninde katılımcılıkla ilgili olarak,

“Sürdürülebilir gelişmeyi hedefleyen, katılıma, insan odaklı geleceği bugünle bütünleştiren bir stratejik plan ile kentimizde yaşayan insanların temel ihtiyaçlarını karşılayan yaşam kalitesini yükseltme gayesi taşıyan bir plan olması hedeflenmiştir”(Zonguldak Belediyesi, Stratejik Plan 2015-2019).

planın hazırlanmasında katılıma yer verdiği vurgulanmaktadır.

Tablo1. Başkanların Sunuş Metninde Katılım

Konu	İstanbul	Eskişehir	Elazığ	Zonguldak
Katılımcılık kavramına yer veren belediye başkanı	x	x	x	x
Katılımcılık kavramına STK'lara ve paydaşlara vurgu yaparak yer veren belediye başkanı	x		x	

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Elazığ, Zonguldak Belediyeleri 2015-2019 Stratejik Planları

Belediyelerin stratejik planlarında başkanların sunuş metnine baktığımız zaman genellikle birbirine benzer ifadelere yer verildiğini görmekteyiz. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Elazığ Belediyesi'nin hem katılım konusuna hem de sivil toplum kuruluşlarına özellikle yer verildiği görülmektedir. Buna karşın Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve Zonguldak Belediyesi'nin stratejik planlarında sadece katılımcı bir şekilde hazırlandığı vurgusu görülmektedir.

3.2.2.Stratejik Planlarda Misyon Vizyon ve Temel İlkelerde Katılım

Misyon, vizyon ve temel ilkeler stratejik planlar için oldukça önemli kavramlardır. Çünkü yapılacak olan planlamanın, hedeflerin, amaçların belirlenmesinde anahtar bir rol taşımaktadırlar.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin stratejik planında misyon ve vizyon ve temel değerlere baktığımız zaman, misyonunu;

“Açığa çıkmamış ihtiyaçları karşılayacak hizmetleri, 21. yüzyılın yerel yönetim anlayışına uygun şekilde sunmak, belediye hizmetlerini kurumsal bir anlayışla mükemmelleştirirken şehrin kültürel kimliğini yaşatmak” (İBB, 2014:78).

diyerek belirlemiştir. Burada misyona baktığımız zaman bir ifade dikkat çekmektedir. Çalışmamızın birinci bölümünde Osborne ve Geabler yeni kamu yönetimine yönelik on ilkesine yer vermiştik. Bu ilkelere bir tanesi de *“Kamu kurumları sorunları ortaya çıkmadan önce önlemelidir”* şeklindeydi. Burada misyondaki *“Açığa çıkmamış ihtiyaçları karşılayacak hizmetleri”* ifadesi bu ilkenin bir yansıması gibi durmaktadır.

Vizyonunu;

“Sürdürülebilir ve yenilikçi çözümlerle hayatı kolaylaştıran, şehircilik ve medeniyet adına küresel değer üreten marka kentin yerel yönetimi” (İBB, 2014:78).

diyerek belirlemiştir. Değerlerine baktığımız zaman 8 adet değer belirlediğini görmekteyiz. Bunlardan biri de katılım olarak sayılmaktadır. Değerler; *“Adalet, Güven, Saygınlık, Kalite, Verimlilik, Katılım, Liderlik”*(İBB, 2014:78).

Katılım kavramıda;

“Belediyemiz hizmetlerin planlanmasında ve sunulmasında, katılımcı bir anlayışla ilgili tüm taraflar ile iletişim kurarak, paydaşlarıyla ortak bir ekseninde buluşup toplumsal diyalog, katkı ve sahiplenmenin sağlanmasını esas kabul eder” şeklinde tanımlanmıştır.

Eskişehir Büyükşehir Belediyesinin stratejik planında misyon olarak,

“Eskişehir’de yaşayan nesillerin daha iyi yetişmesini ve hemşerilerimizin yaşam kalitesini artırarak geleceğe umutla bakmalarını sağlamak” (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan, 2014:10).

şeklinde tanımlamıştır. Vizyon olarak;

“Eskişehir, Eskişehirlielerin gurur duyduğu, Türkiye’nin şehirleşme açısından örnek şehridir. Bu durumu geliştirerek sürdüreceği Türkiye’nin şehirlerini yeniden kazanması sürecine öncülük edeceğiz”(Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan, 2014:10).

belirlemiştir. Değerler olarak;

“Tarafsızlık, Şeffaflık ve Hesap verebilirlik, Dürüstlük, Liyakat, Kalite, Güvenlilik, Erişilebilirlik, Yeniliğe ve Gelişime Açıklık, Etik Değerlere Bağlılık, İnsana ve Hukuka Saygı, Katılımcılık, Saygınlık, Sürdürülebilirlik, Doğa ve Çevreye Duyarlılık” saymıştır (Eskişehir Belediyesi, 2014:11).

Elazığ Belediyesi misyonunu;

“Elazığ Belediyesi; Elazığ'da yaşayan vatandaşlarımızın ekonomik, sosyal ve kültürel şartlara bağlı her türlü ihtiyacını kanunlarla verilen görev ve yetkiler çerçevesinde adil, hızlı ve kaliteli biçimde karşılayarak hayatı kolaylaştırmak, bilgiyi esas alan yönetim anlayışıyla güvenilir belediye olmak, vatandaşlarımızın yaşam kalitesini yükselterek hayatı kolaylaştırmak, katılımcı bir yönetim anlayışıyla verimlilikten ödün vermeden, insanımızı ve çevremizi toplumsal değerlerimizi zenginliklerle buluşturan, evrensel bakış açısı ve etik değerlerine bağlı kalarak hizmet sunmak Elazığ Belediyesinin misyonudur” olarak belirlemiştir (Elazığ Belediyesi, 2014:28).

Vizyon olarak;

“Belediyelerin görevi yaşanılabilir bir çevre hazırlayarak insanı temel alan bir yaklaşımla, yaşam kalitesi giderek yükselen bir toplum yaratmaktır. Bu amaçla yürütülen çalışmaların hepsinde açık, adil, verimliliği ön plana alan, sosyal sorumluluklarını yerine getiren, teknolojik gelişmeleri izleyen ve uygulayan, pratik ve verimli çözümler üreten, hizmeti ön plana çıkaran, çalışanları ve hizmet verdikleriyle bir bütün oluşturmak, çok iyi yetişmiş personelle kurumsallaşmamızı tamamlayıp, bilgiyi esas alan yönetim anlayışıyla teknolojik kullanıma öncelik tanıyıp, şeffaflık ve katılımcılığı ön planda tutarak, hizmette daha ileri seviyelere ulaşıp vatandaşımızın memnuniyetini ve beğenisini sağlamak Belediyemiz vizyonudur” belirlemiştir (Elazığ Belediyesi, 2014:28)

Misyon ve vizyon ifadeleri genelde kısa bir şekilde ifade edilmelerine rağmen Elazığ belediyesi hem misyon hem de vizyon tanımında oldukça uzun bir tanımlama kullanmıştır. Değerlerine baktığımız zaman;

- Katılımcı bir yönetim anlayışıyla karar almak ve uygulamak
- Vatandaş memnuniyetini sağlamak
- Hizmet kalitesinden ödün vermemek
- Halkın desteğini alan projelere öncelik vermek
- Paydaşları ile koordineli bir şekilde çalışmak
- Karar alma ve uygulamada şeffaflık ve açıklık
- Hizmete kalite ve katılımcılık
- Vatandaşların sorunlarına en kısa sürede çözüm bulmak (Elazığ Belediyesi, 2014:29).

şeklinde belirterek katılıma vurgu yapmaktadır. Zonguldak Belediyesi, Misyonunu;

“Kanun, yönetmelik ve diğer mevzuatlar çerçevesinde, çoğulcu, katılımcı bir anlayışla tüm sorunların çözümü için halkımızla el ele, yaşanabilir kent oluşturarak sürdürülebilir kaliteli hizmet sunmak” şeklinde tanımlamaktadır(Zonguldak Belediyesi, 2014:48).

Vizyon olarak ise;

“Çağdaş, üretken, verimli ve kaliteli bir belediyeçilik anlayışını uygulamaktır” şeklinde belirlemektedir (Zonguldak Belediyesi, 2014:49).

Zonguldak Belediyesi Temel Değer ve İlkeler olarak;

- Kaliteli ve çağdaş hizmet sunmak
- Halk memnuniyetini en üst seviyeye taşımak
- Tarafsız olmak, şeffaflığı vazgeçilmez kılmak
- Kent insanının yaşam kalitesini yükseltmek
- Verimli çalışma ortamı yaratarak çalışan memnuniyetini artırmak
- Sosyal ve kültürel faaliyetlere ağırlık vermek
- Kaynakları yasalara uygun, etkin ve verimli kullanmak (Zonguldak Belediyesi, 2014:50).

Tablo2. Misyon Vizyon ve Temel Değerlerde Katılımcılık

Konu	İstanbul	Eskişehir	Elazığ	Zonguldak
Misyonda Katılım			X	X
Vizyonda Katılım			X	
Temel Değerlerde Katılım	X	X	X	

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Elazığ, Zonguldak Belediyeleri 2015-2019 Stratejik Planları

Belediyelerin misyon, vizyon ve temel değerler de katılım konusuna yer vermelerine baktığımız zaman İstanbul ve Eskişehir Büyükşehir Belediyelerinin misyon ve vizyon da katılım konusuna yer vermeyip temel değerlerde yer verdiği, Elazığ belediyesinin hem misyon hem vizyon hem de temel değerlerde katılımcılığa yer verdiği, Zonguldak Belediyesinin ise sadece Misyon da katılımcılığa yer verdiği görülmektedir.

3.2.3.Stratejik Planlarda GZFT Analizinde Katılım

Belediyelerin GZFT analizlerini incelediğimiz zaman katılım konusunun burada kendine fazla yer bulamadığını belirtebiliriz. İstanbul Büyükşehir Belediyesi GZFT analizinde hem katılım konusunu hem güçlü yönünde hem geliştirilmesi gereken yönünde saymıştır. Bu analizi hizmet alanlarına göre yaptığından bazı hizmet alanlarında kendini yeterli iyi görürken bazılarında eksik olarak görmektedir. Elazığ belediyesi de katılım konusuna geliştirilmesi gereken yönlerde yer verirken, Eskişehir ve Zonguldak Belediyelerinin GZFT analizinde katılım konusunu fırsat kısmında değerlendirmişlerdir.

Tablo3. GZFT⁴ Analizinde Katılım

Konu	İstanbul	Eskişehir	Elazığ	Zonguldak
Güçlü Yönlerde Katılım	x			
Zayıf/Geliştirilmesi Gereken Yönlerde Katılım	x		x	
Fırsatlarda Katılım		x		x
Tehditlerde Katılım				

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Elazığ, Zonguldak Belediyeleri 2015-2019 Stratejik Planları

3.2.4.Stratejik Amaç/Stratejik Hedeflerde Katılım

Belediyeler belirlemiş oldukları misyona, vizyona ulaşabilmek için bir takım stratejik amaç ve hedefler belirlemektedirler. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin stratejik planında 17 stratejik amaç bulunmaktadır. Bunlardan sadece bir tanesini katılımcılığa paydaşlar aracılığı ile vurgu yapmaktadır. SA14” *Paydaşlarla İletişimi ve İşbirliğini Güçlendirmek*”. İstanbul Büyükşehir Belediyesi 97 stratejik hedef belirlemiştir. Bunlardan da 5 tanesi katılımcılığa yer vermektedir.

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin stratejik planında baktığımız zaman 5 tane stratejik amaç belirlediğini görüyoruz. Ancak stratejik amaçları arasında

⁴ GZFT ifadesi İngilizce SWOT analizinin karşılığıdır. Açılımı Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler şeklindedir.

katılımcılığa yer verilmediği görülmektedir. Stratejik hedeflerine baktığımız zaman, 24 adet stratejik hedef belirlendiğini bunlardan da 1 tanesinde katılımcılığa vurgu yapıldığı görülmektedir.

Elazığ Belediyesinin stratejik planı incelendiği zaman stratejik amaç belirlenmesi kısmında ve stratejik hedef ile göstergeler belirlenirken bu kavramların biraz karıştırıldığını görmekteyiz. Çünkü stratejik amacına baktığımız zaman 113 tane stratejik amaç belirlendiğini görüyoruz. Halbuki stratejik amaç belirlenirken misyon ve vizyona ulaşabileceğimiz ana başlıklar şeklinde daha az sayıda olması tercih edilmektedir. Elazığ Belediyesinin Stratejik Planında bu kavramlardan kaynaklanan bir sorun olduğu görülmektedir. 113 tane stratejik amaçtan 3 tanesinde katılımcılığı yer verilmiştir. Stratejik hedef olarak ise 307 tane hedef belirlenmiş olup bunlardan 2 tanesinde katılımcılığa yer verilmektedir.

Zonguldak Belediyesinin Stratejik planında baktığımız zaman 20 tane stratejik amaç belirlendiğini görüyoruz. Bu 20 amaç içerisinde 2 tanesinde katılımcılığa yer verilmektedir. Zonguldak Belediyesi'nin belirlemiş olduğu 81 stratejik hedef içerisinde 4 tanesinde katılımcılığa yer vermektedir.

Tablo4. Stratejik Amaç ve Hedeflerde Katılım

Konu	İstanbul	Eskişehir	Elazığ	Zonguldak
Stratejik Amaçlarda Katılım	x		x	x
Stratejik Hedeflerde Katılım	x	x	x	x

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Elazığ, Zonguldak Belediyeleri, 2015-2019 Stratejik Planları

Belediyelerin stratejik planlarını, stratejik amaç ve stratejik hedef bazında incelediğimiz zaman İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Elazığ ve Zonguldak Belediyelerinin hem stratejik amaçlarında hem de stratejik hedeflerinde katılımcılığa yer verdiklerini görmekteyiz. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ise sadece stratejik hedeflerinde katılımcılığa yer vermektedir. Ancak burada dikkat çeken nokta, gerek stratejik amaçlarda olsun gerek stratejik hedeflerde olsun katılım konusuna çok az sayıda yer verilmesidir.

3.2.5.Stratejik Planlarda Performans Gösterge ve Yatırım Hizmetlerde Katılım

Belirlenen amaç ve hedeflere ulaşabilmek için stratejik planda, performans göstergeleri kullanılmaktadır. Performans göstergeleri, sonuçların ne ölçüde gerçekleştiğinin, planlama aşamasında belirlenmiş olan hedeflere ne ölçüde ulaşıp ulaşılmadığının görülmesinde yardımcı olmaktadır. Ayrıca stratejik planlarda belediyeler, belirlenmiş olan amaç ve hedeflerine ulaşabilmek için bir takım yatırım ve hizmet faaliyetlerine de yer vermektedirler.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin stratejik planını incelediğimiz zaman hem performans göstergelerinde hem de yatırım ve hizmet faaliyetlerinde katılım konusuna yer verildiği görülmektedir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin performans gösterge ile yatırım ve hizmet faaliyetlerini incelendiği zaman performans göstergelerinde katılımcılığa yer verilirken hizmet ve faaliyetleri de yer verilmediği görülmektedir. Elazığ Belediyesinin stratejik planına baktığımız zaman göstergeler ile stratejik hedefler net olarak ayırım yapılamadığından hizmet ve faaliyetlerinde katılımcılık konusuna yer verildiğini söyleyebiliriz. Zonguldak Belediyesi'nin stratejik planını incelediğimiz zaman hem performans göstergelerinde hem de hizmet ve faaliyetlerinde katılım konusuna yer verildiği görülmektedir.

Tablo5. Performans Gösterge, Hizmet ve Faaliyetlerde Katılım

Konu	İstanbul	Eskişehir	Elazığ	Zonguldak
Performans Göstergelerinde Katılım	x	x		x
Hizmet ve Faaliyetlerde Katılım	x		x	x

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Elazığ, Zonguldak Belediyeleri, 2015-2019 Stratejik Planları

3.3.Dört Kent Belediyesinin Hizmet Üretimine STK'ların Katılımının İncelenmesi

3.3.1.STK'ların Katılımcılık Algılaması ve Katılımın Gerçekleştiği Aşama

Çalışmanın ilk bölümünde katılım konusunu tartışırken, farklı anlamlar içerdiği, dar anlamda katılım, geniş anlamda katılım, katılımın faydaları, katılım düzeyleri konuları ele alınmıştı. Bu bölümde sivil toplum kuruluşları için katılımın ne anlam ifade ettiği, katılımdan neler bekledikleri ve belediyelerle olan ilişkilerde belediyelerin genellikle hangi aşamada sivil toplum kuruluşlarını bu sürece dahil etmeye çalıştıkları ele alınacaktır.

“Katılım, kamu politikalarının belirlenmesinde, uygulanmasında ve denetlenmesinde yer alma, iktidarı kullanan kişilerin kararlarını etkilemeye yönelik eylem ve işlemlerde bulunma, siyasal ve toplumsal örgütlerin etkileşimi, karar vermede kaynakların ve zamanın daha iyi kullanılmasına yönelik faaliyetler olarak tanımlanabilir” (Öner, 2005: 60).

Bu tanıımı göz önünde tutarak sivil toplum kuruluşlarının konuyla ilgili düşüncelerini ve uygulamadaki durumu analiz etmemiz, sorunları görmemiz bakımından yerinde olacaktır.

“Şu anda katılım yok. Katılımdan benim düşündüğüm şey şu. Ben hep öneriyorum ama kimse yapmıyor. Politikaları belirlerken bizim derneğe kimse bir şey sormadı, uygularken de sormadı. Tıkandıkları noktada daha çok destek almayı tercih ediyorlar” (Türk Ünitersiteli Kadınlar Derneği, İstanbul, 2017)

“Açıkçası zor bir soru yerel yönetime katılım, çünkü sadece seçimlerle sınırlı bir şeymiş gibi genelde durur. İl koordinasyon toplantıları bizim için çok önemli yılda iki kez yapılıyor ancak uzun süre yapılmadı bunun mücadelesini yaptık. Çeşitli taleplerimizi söyleme imkanımız yok pek bir alan yok, eğer tek tek ziyaret edip söylersek çözüm olabiliyor, onların da dönüşü az oluyor. İlki olmalı (politikaları belirlenirken) mevcut durumda ikincisi (belirlenmiş politikalar uygulanırken) oluyor. İl eylem planı belirlenirken kadına yönelik şiddet konusunda bizlerin görüşleri alındı yapım sürecinde yer aldık.. En azından siz bize sordunuz bizde söyledik diyebiliriz neden bunlar yapılmıyor diyebiliriz” (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, İstanbul, 2017).

“Belirlenirken de uygulanırken de başvurulabilir. Mevcut durum da ikisi de yok ancak. Ama belediyenin her hizmetinde değil. STK'nın hizmet alanına giren konularda. Bizim farkındalık oluşturmada ısrarcı olmamız lazım. Şimdi demokrasi gelişen bir kavram ve katılımcı demokrasiye doğru gittiğimiz iddia ediliyor. Katılımcı demokrasiye giderken bunun yolu yönetim dışı etkinliğin artması ya

bireylerin ya da sivil toplum kuruluşu aracılığıyla artırılabilir” (Yeşilay, Eskişehir, 2016).

Katılım konusunun sadece seçimlerle sınırlı bir kavram olmadığını, seçimlerden sonra da uygulanması gereken bir süreç olduğunun sivil toplum kuruluşu yöneticilerince özellikle altı çizilmektedir. Buna rağmen katılım kavramının kendilerinde olumlu bir çağrışım yapmadığı görülmektedir. Bunda görüşlerinin dikkate alınmayışı önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Bu şehrin nüfusunda hisse sahibiyiz, herkesin alınan kararlarda ve alınan önemli kararlarda etkisinin olması gerekiyor, seçimden seçime oy kullanmaktan ibaret olmamalı. Gelişmiş demokrasilerde de durumun böyle işleme lazım. Burada ne kadar katılabiliriz düşünmek lazım... Belirlenirken yapmak lazım ancak uygulamada öyle değil. Uygulama şöyle, yoldan geçerken bir şeye karar veriyor karar verdiği şeyi yapıyor kendi yaptığında STK'ların kabul etmesini bekliyor sistem bu” (Elazığ Kültür ve Turizm Derneği, Elazığ, 2016).

“Yerel yönetime katılımında aslında tabandan demokrasi kültürünün gelişip karar almada sadece bilgilendirme değil karar alma aşamasında sivil toplumun içinde yer alması gerekir” (ÇEKÜL Vakfı, İstanbul, 2017)

“Uygulama aşamasında başvuruyor, belirlerken kimse bize başvurmuyor. Zaten orada da başvurulmuyor da biz yaygarayı başınca ortalık tartışmaya açılıyor bir şey yapılırken çok nadir çok nadir oluyor. Siz çalışıyorsanız sizi ciddiye alıyorlar” (Zonguldak Kültür Sanat Vakfı, 2016)

Uygulanmakta olan veya yapılmaya çalışılan katılımcılık modellerinin aslında göstermelik olduğu ve mevcut uygulamalardan aslında memnun olunmadığı sıklıkla dile getirilmektedir. Belediyelerin projelerini, politikalarını belirlerken zaten katılım gibi bir düşüncelerinin olmadığı ancak özellikle sivil toplum kuruluşlarından gelecek tepkilerden çekindikleri zaman sürece dahil etmeye çalışıldıkları belirtilmektedir.

“Tabandan biraz daha tavana gibi. İşbirliği kesinlikle olmak zorunda bir tarafta yerel yönetimin vazifesi olan işler bunlar STK'ların elindeki imkanlarla onların elindeki imkanlar farklı onlar bina olarak imkanlar sağlıyorlar STK'lar da gönüllü olarak çünkü şey yeterli değil ne kadar imkan sağlarsan sağla orada çalışan gönüllü kısmını oluşturmadıkça bir şey yok bu kısımda STK var bu iki gücün gönüllük gücüyle maddi imkanların birleştirilmesi işbirliğinin sağlanması lazım STK diyebilir ki ben şu şu kısımda varım bu çalışmanın diyebilirler” (Hayat Vakfı, İstanbul, 2017).

“Yani belirlendikten sonra dahil edilmiş gibi göstermek için yapıyorlar asıl belirlenirken yapılması lazım, işte bizim dahil ettik STK'lar ile işbirliği içindeyiz demek için yapıyor. Belediye sadece işine gelen reklamını yapabileceği projeleri hayata geçiriyor, şizofrenlere yönelik bir şey yapınca çok ilgi göremeyecek ancak tutup down kafe açınca çocuklar sevimli daha fazla ilgi görüyor” (Elazığ Şizofreni Dayanışma Derneği, Elazığ, 2016).

“Şimdi yerel yönetimde katılım zor bir soru ama katılım değil de sözünün geçmesi sözünün dinlenmesi diyelim. STK’lar sonuç alma konusunda zayıf kalıyorlar ama bazen bireysel bir başvurunu daha etkili olduğunu görüyorum. Onlar mı bize gelecek biz mi onlara gideceğiz. Onlar bize gelmiyorlar hep biz onlara gidiyoruz... Benim şöyle bir saptamam var, bizim uluslararası sözleşmelere attığımız imzalar var bir takımı zorlayıcı unsurlar içerir, der ki şu konularda çalışma yaparken STK’lar ile de çalışma yapmanız gerekiyor, görüş alma değil birlikte çalışma yapmış olmanız gerekiyor şeklen bazen bize böyle şeyler geliyor. İşte siz de olun bulunun gittiğimiz toplantılarda görüyoruz ki zaten her şey şablonlar düzenlenmiş kararlar alınmış sadece hazirun cetvelinde imzamız olması için oraya çağırıldığımızı görüyoruz. Ama biz çok heyecan duyuyoruz bir şeyde bizde olalım ismimiz en sona yazılsın hiç önemli değil ama sürekli bir uzak durma mesafeli durma var...” (Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı, İstanbul, 2017).

“Kağıt üzerine bile gelemiyor katılımcılık lafi şey bundan neyi kastediyor bunlar bilinmiyor katılım ne demek iktidarı paylaşmak demek yani gelip katıldım toplantıya sonra eğer ben orada söz sahibi olmayacaksam niye gidip durayım ki bu katılım olmaz buna tamam adına katılım diyebilirsin de bir daha katılmaz adam şimdi şöyle başkan niye paylaşsın ki iktidarını. Siz belediye başkanısınız benim dediğimin size oy olarak getireceği varsa olacaksa dediğimi dinlersiniz ama ben farklı görüşteyim katılsam ne katılmasam ne” (Türkiye Beyazay Derneği, İstanbul, 2017).

Gerek sivil toplum kuruluşlarının gerekse belediyelerin kendilerine has imkanları, avantajları bulunmaktadır. İki tarafın bir araya gelerek bu imkanları ortaklaşa kullanması kente dair güzel projelerin hayata geçmesinde önemli bir yer edecektir. Ancak, mevcut durumda yapılan çalışmaların genellikle görünürde kaldığı, şeklen bir katılım olduğu görülmektedir. Bir şeyler yapmak için ilk adım genellikle sivil toplum kuruluşları tarafından atılmaktadır. Belli bir süre sonra sivil toplum kuruluşlarının, görüş ve düşüncelerinin dikkate alınmadığı gerekçesiyle uzak durmaya başladıkları görülmektedir.

“Hem STK olarak, hem mimar olarak, hem vatandaş olarak çok şey ifade ediyor ama bunun kurumlaşmış düzenlenmiş bir sistemi olmadığı hayata geçirilen bir şey değil. Beni geçenlerde başkan yardımcılardan biri aradı, dedi ki organik pazar kurmak istiyoruz nereye kuralım ben meseleyi geriye taşıyıp organik pazar kurulması gerekiyor mu? Kuzguncuk’a noktasından başlayalım isterseniz dedim. Onlarda mesele bu, bir şey için niyet ediyor o niyeti hayata geçirebilmek için sizinle iletişime geçiyor. Halbu ki biz istiyoruz ki problemin tanımını birlikte koyalım. Nasıl yapalım nerede yapalım daha önemli bir konu var yapalım mı? Kuzguncukta nasıl bir koruma politikasını oluşturulması gerekiyor sorusunu burada bu kadar birikimi olan gerçekten entelektüel seviyesi çok yüksek hocalar, öğretim görevlileri, genellikle de şehir mimar ressam çok fazla elde bu kadar hazır birikim varken. Onların zihinlerinde bizim bilmediğimiz bir takım kriterler işletim şemaları bilemiyorum yani farklı süreçler var vardır kendilerine göre haklı sebepleri, biz istiyoruz ki bunlardan karşılıklı konuşarak yapılması biz sürekli frene basmak üzere devreye girmek zorunda kalıyoruz halbuki birlikte yapabilirsek çok daha faydalı olur...” (Kuzguncuklular Derneği, İstanbul, 2016).

“Yerel yönetime katılım, aslında halkı dinlemeyi katılımcılığı ifade ediyor ama tam olarak da katılımcılık gerekleşirilemiyor. Karar vericiler, uygulayıcılar ve halk bir arada olduğu zaman yerel yönetime katılım olabilir ama şu anda yerel yönetime katılım sadece göstermelik bir katılım oluyor biz bakın bir şeyler yapıyoruz diye çalıştaylar düzenlenip sonra tamamen başka şeyler yapılıyor” (Sokak Bizim Derneği, İstanbul, 2017).

“Beraber STK’lar olur başka inisiyatifler olup insanların bir araya gelip sorunları tartıştıkları uygulama alanında yer aldıkları bir yapı olması lazım” (Herkes İçin Mimarlık, İstanbul, 2017).

Katılımla ilgili yaşanan en önemli sorunlardan biri de katılımın gerçekleştiği aşamada karşımıza çıkmaktadır. Aslında yukarıda gördüğümüz örnekte yaşanan durum birçok olayda, uygulamada karşımıza çıkmaktadır. Burada bir hizmet, faaliyet, proje planlanırken bundan etkilenecek olan ya da bu konuda çalışmaları olan sivil toplum kuruluşlarının fikirlerinin alınmadığı görülmektedir.

“Belediye bir plan proje yapacaksa bizden bir görüş almıyor, yasal prosedürde bir şey gerekiyorsa işin içinden ıkamıyorlarsa çağırıp bilgi alıyorlar. Sakatlar derneği dedin mi adam zaten çekiniyor çünkü bir şey isteyecek diyor böyle olunca da görüşme biraz zor oluyor” (Türkiye Sakatlar Derneği, Zonguldak, 2016).

“Açıkçası bana bir şey ifade etmiyor nasıl yapılır bilmiyoruz, katılım için bir kanal yok. Genelde planlama açısından belki değerlendirebilirim, bütün işler bittikten sonra biz işte bunu yapamaz size bunu uygun gördük gibi bir toplantıyla orada yaşayanlar mahallesinde ne yapılacağını öğreniyor bizde katılım gerçekten yok hiçbir anlamı yok” (Sulukule Gönüllüleri Derneği, İstanbul, 2017).

“Aslında şey dostlar tamamen alışverişte görsün. Planları, hedefleri, tamamen belirli. Seçim zamanları seçimden sonra hiçbir şekilde yoklar biz onlardan para istemiyoruz bir şey istemiyoruz sadece birlikte bir şeyler yapmak istiyoruz” (Türkiye Sakatlar Derneği, İstanbul, 2017).

“Tabiki de ikincisinde (belirlenen bir politikanın uygulama aşamasında) geliyorlar da onda da nasıl şöyle olması için napılması lazım naparsak şöyle bir sonuç alırız uygulama ile ilgili diyelim ki kentsel dönüşüm için evlerin yıkılması lazım insanların çıkması lazım geldiklerinde bu insanları dışarı çıkartmak için nasıl bir yöntem kullanayım diye rahat edeyim diye insanların çıkartılıp çıkartılmaması ya da onun çıkartmaya karar veriyor sonra geliyor.” (Tarlabaşı Toplum Merkezi, İstanbul, 2017).

Belediyelerin hangi durumlarda, hangi aşamada sivil toplum kuruluşlarını sürece dahil ettikleri konusuna bakıldığında, ağırlıklı olarak herhangi bir hizmet faaliyet, politika belirlenirken değil de daha çok belirlenmiş olan politikaların nasıl uygulanacağı konusunda başvurdukları görülmektedir. Bu durumda da her zaman değil de özellikle belediyelerin yapacakları bir projede faaliyette sıkıntı yaşamamak

için ya da sorunlu bir alansa bunun nasıl aşılabileceği konusunda sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine yer verdiklerini görüyoruz.

Katılımın sivil toplum kuruluşları açısından oldukça önemli olduğunu ancak belediyelerin yaptıkları ve yapmaya çalıştıkları uygulamalar dolayısıyla istenen sonuçların elde edilmediğini görmekteyiz.

Planlama aşamasında katılım aslında farklı anlamlar ve içerikler barındırmaktadır. Mevcut güç ilişkilerini sorgulamayan, mağdur olanın veya sorun yaşayanların bu sorunlarını gidermeye yaramayan katılım örnekleri suistimallere açık olmaktadır. Burada önemli olan katılımını ne olduğundan ziyade, kimin, neye, nasıl, ne için katıldığı sorularına doğru cevap verebilmektir. Karar almayı, gündem belirlemeyi içermeyen hiçbir katılım uygulaması kentte yaşayanların hayatında gerçekten olumlu katkıları olacak bir duruma yol açmamaktadır.

“Katılımcılık evet kağıt üzerinde var uygulamada olması lazım halkın ve STK’ların katılımı olması lazım uygulamada karşılığını göremiyoruz belki bu alışkanlığın olmaması ya da STK’ların arzu ettiğimiz güçte olmamasından kaynaklanıyor. Bizim derneğimiz özelinde şöyle eleştiri yapabiliriz sosyalleşme için gelenler olabiliyor ancak bunları zaman içinde kişilere anlatmak lazım. İnsanlar belki tüzüklerde yazan amaçların ötesinde bir takım beklenti çıkarlar için STK’ya üye olabiliyorlar” (Eskişehir Bisiklet Derneği, Eskişehir, 2016).

“İşte biraz siyasi şov olmasını istedikleri zaman STK’ları yanlarına çağırıyorlar bak biz beraber yaptık halk kitlelerini yanımıza aldık ama başka şeylerde hiç çağırıyorlar” (Çatalağzı Çevre Koruma Derneği, Zonguldak, 2016).

“Uygularken bazen soruyorlar, belirlerken sormuyorlar, sorsalar da dikkate almıyorlar halk nezdinde sorduk demek için soruyorlar” (Eskişehir Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği, Eskişehir, 2016).

Belediyelerin sivil toplum kuruluşlarından görüş almadıkları, beraber hareket etmedikleri eleştirilmektedir. Ancak görüş alınsa bile bunun da ya yapılacak olan işin gerekliliği ile ilgili bir durum olduğu ya da sivil toplum kuruluşları ile beraber hareket edildiği izlenimi oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Benzer şekilde belediyelerin sivil toplum kuruluşlarına ihtiyaç duydukları ya da yapacakları faaliyetlerde tepkileri dindirebilmek için başvurma çabası içinde oldukları belirtilmektedir. Çünkü işin başında sorulmadığı zaman bir iş planlanıp

uygulama aşamasına geçtikten sonra sorulmasının da çok fazla bir anlam ifade etmediğini söyleyebiliriz.

“Belirlerken çok fazla vurulmuyor uygularken de kendi kapasitelerini bitirdikleri anda yardıma ihtiyaç varsa geliyorlar. Gönül ister ki hep beraber bir planlama yapılsın, hep beraber bir uygulama yapılsın daha çok kendi kendine planlayıp uygularken bir sorunla karşılaşırlarsa stk lara gidiyorlar. STK’lar ile beraber çalışmanın hitap ettiği kitleye ne kadar etkisi var bunun popülerliği geri planda bunun etkisi de önemli açıkçası” (AKUT, İstanbul, 2017).

“Efendim yaptıkları uygulamalarda bir tepki etki karşı şey gördüklerinde acaba ilgili kurum bunların yanında olur mu, bunun için yanında görmek istiyorlar yapacağı için tahrifatında yanında görmek istiyorlar” (TEMA, Eskişehir, 2016).

“Gördüğüm kadarıyla zaten yapılacak olan konusunda belki bunun kabulü konusunda destek görmesi anlamında başvuruluyor. Arzu ettiğimiz bunları beraber yapabilmek ama burada şunu da eklemek gerekiyor burada sadece belediyelere bize gelmiyor bizi dinlemiyorlar diye şikayet etmektense bir daha, bir daha giderek farklı yollardan daha güçlü olarak ayaklarımız yere basarak baskı yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Partilerle daha yakın olanlar ya da daha güçlü olan STK’lar ile farklı davranabiliyorlar. Şunu söylemek lazım STK temsilcileri ile konuştuğumuzda yerel yönetimlerin eksikleri hep konuşuluyor ancak bunu için STK’ların kendi eksiklerini gidermesi daha güçlü hale gelmesi diğer STK’larla koordinasyon ve iletişimi artırmaları gerekiyor ve kamuoyu desteğini almaları gerekiyor” (Eskişehir Bisiklet Derneği, Eskişehir, 2016).

Burada aslında meselenin tek boyutlu olmadığını iki tarafın da üzerine düşeni yapması gerektiğini görmekteyiz. Sivil toplum kuruluşlarının belediyeler tarafından fikirleri dikkate alınmadığı zaman kendilerini geri çekmemeleri gerektiğini, ayrıca kendi alanlarında uzmanlaşıp ortaya somut projeler öneriler getirebilmelerinin bu sorunun aşılmasında az da olsa etkili olabileceğini görmekteyiz. Sivil toplum kuruluşlarının başkanları ve yöneticileri aslında sivil toplumun önemini ve gücünün farkında olduklarını belirtmelerine rağmen, bu gücün tabana yayılmadığını toplum bu gücün farkında olmadığı için birer baskı unsuru haline gelemediklerini belirtmektedirler.

“Kendileri belirliyorlar, sonra soruyorlar göstermelik olduğunu düşünüyorum. Kendilerinin belli bir şey kafalarında var ona göre yapıyorlar. Dostlar çarşıda pazarda görsün. Şimdi zengin ve güçlü olan kişiler belediyeler ile de daha yakın ilişki içinde olabiliyor, kimin dost arkadaşı varsa daha rahat iletişim kuruyorlar...” (Elazığ Atatürkçü Düşünce Derneği, Elazığ, 2016).

“Yerel yöneticiler bir oyla seçiliyorlar, her şeyi bildiklerini asla iddia edemezler. İnsan kusurludur, eksiktir ama insan iyi niyetiyle pardon diyerek eksikliğini görüp eksikliğini gösterene karşı teşekkür ederek uzlaşma kültüründe yer alırsa eksiklerini tamamlamaya gider. Dolayısıyla hem yöneticiler, hem STK’lar, kendilerini çok

iddiali bir şekilde o alanın tek uzmanı görmeyecekler. Bizim hastalığımız şudur, toplumumuzun hastalığı en doğru benim söylediğimdir en güzel benim söylediğimdir ben herkesten daha iyi bilirim benim bildiklerimi kimse bilmez böyle bir şey yok herkes birbirinden üstün akla sahiptir herkes birbirinden güzel şeyler söyleyebilir” (İlim Yayma Cemiyeti, İstanbul, 2017).

Katılım kavramının, katılma isteği, katılıma inanmak ve katılımın sonuç odaklı olmasını istemek gibi üç temel koşulu vardır. Katılma isteği kavramı hem yönetim organlarının hem de halkın bu konuda bir isteğe sahip olmasıdır. Katılıma inanmak, gerek katılım için çağrıda bulunan organizasyonun gerekse bu çağrıya muhatap olan kişilerin katılım kavramının yararlı olacağı hususundaki olumlu bakış açısını ifade eder. Katılımın sonuç odaklı olması ise katılımın ne derece başarılı olduğu ile yakından ilişkili bir kavramdır (Kaypak, 2011: 137).

“Belirlerken de başvurmuyor uygularken de başvurmuyor. Onun için partinin genel merkezleri belediyeleri uyardmaları lazım. Türkiye'nin bir sanat politikası yok.” (Eskişehir Sanat Derneği, Eskişehir, 2016).

“Genelde çalışma başlıyor bir aşamaya geliyor bu işi kim yapar diye ihtiyaç olunca STK'lara geliyorlar. Farklı dönemde farklı belediye başkanlarının tutumu ile ilgili örnek vereyim. Genelde dernek olarak bir proje ile ilgili gittiğinizde şu söylenir size çok güzel fikir şehir için yararlı ama siz bunu sözlü değil bir rapor şeklinde bunu bize sunun denir. Biz raporla gittiğimizde de ilkinde alamadığımız sonucu yine alamayız dört dörtlük raporla da gitsek değişen bir şey olmuyor” (Karadeniz Ereğli Tarih ve Doğa Kültürünü Yaşatma Derneği, Zonguldak, 2016).

Farklı illerdeki sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin değerlendirmelerinde görüldüğü gibi, özellikle belirlenmiş olan konularda ve çoğu zaman belli bir aşamaya gelindikten sonra sivil toplum kuruluşları ile iletişime geçilmektedir. Hatta çoğu zaman belirlendikten sonra, uygulama aşamasında bile görüşlerinin alınmadığını görmekteyiz.

“Biz bugüne kadar karşılaşmadık. Örneğin Gençlik merkezi hem bizi hem birçok STK'yı ilgilendiren bir konu bu yapılırken hiç birimize sorulmadı” (Elazığ İlim Yayma Cemiyeti, Elazığ, 2016).

“Genellikle katıldığım toplantılarda daha çok yapılandırdıktan sonra kendi içlerinde planlarını yapmışlar, biz çocuklarla ilgili şöyle bir çalışma yapmak istiyoruz sizin katkınız ne olabilir diye soruluyor. Aslında belediyeler sadece bizim kurum için söylemiyorum birçok STK ile çalışma yapabilir ama sadece kendine yakın gördükleri ile çalışmalar yapıyorlar. Belediye başkanları seçimden önce ev ev gezerler ama seçimden sonra randevu almak için aylarca bekleriz. Bu halk için de STK'lar içinde böyle ne yazık ki bunu yaşıyoruz” (Türkiye Eğitim Gönülleri Vakfı, İstanbul, 2017).

“Biz bunu seçimlere gidip oy kullanma olarak düşünüyoruz. Aslında böyle değil siyasete katılım. Halkın istek ve taleplerini iktidara götürüldüğü orada değerlendirilmesi ve uygun olanlarının yapılması gerektiğini söylüyoruz onlar da bize diyorlar ki böyle büyük projelerle bizim karşımıza gelmeyin hatta mümkünse hiç gelmeyin Elazığın sorunu nedir Elazığda yaşayan biri bunu bilir ya da dile getiremez. Çimento fabrikası küçük sanayi sitesi şehrin sorunları hergün yaşadığımız sorunlar var fakat dile getirilmiyor. Bence yöneticiler bunu görmeli. Politikaları belirlerken vatandaşa STK'lara başvurulmuyor. Şehrin hayatı kontrol edilmesi aksaklıklar tespit edilmeli. Bu başlangıç aşamasında da sonrasında da STK'lara sorulabilir. Belediye bir proje getirdi Harput'ta park yapacak, yapacam diyor. Biz de diyoruz ki şehir merkezinde kültür park var, yan alanında park var, biz diyoruz ki Harputa park yapıyorsun ihtiyaç değil, yapıp yapmama kısmını sormuyor. Devlet yönetirken istişare olmalıdır” (Elazığ Stratejik Araştırmalar Derneği, Elazığ, 2016).

Katılımın sadece seçimlerde oy kullanmaktan ibaret olmadığı bunun seçim dışındaki süreçte de devam etmesi gerektiğinin özellikle altı çizilmektedir. Ancak bunun yapılabilmesi için özellikle kamu tarafına önemli bir rol görev düştüğü de belirtilmektedir. Kenti ilgilendiren bir proje yapılırken ilgili tarafların görüşünün alınması gerektiği ancak uygulamada bu durumun olmadığını görüyoruz. Zaten bir proje yapılırken baştan başvurulmadığı sürece, bunun gerçekten kentin veya yapılacak olan bölgenin ihtiyacı olup olmadığı, belki yapılan o projeye ilde farklı bir bölgenin daha çok ihtiyacının olduğu konularda sivil toplum kuruluşlarının önemli katkı sunma imkanları olmasına rağmen buna uygulamada rastlanmamaktadır.

“Ne politikalarını belirlerken, ne de uygularken başvurulmuyor. Seçim zamanı kendilerini sempatik gösterirler. Seçim kazandıktan sonra her şey öyle kalır.” (Elazığ Tüketici Hakları Şubesi, Elazığ, 2016).

“Bize hiçbirinde sormuyorlar. Çünkü öyle bir kabiliyeti yok. Aslında sorsa kendi yükü de azalacak. İlk zamanlarda bu konuda ne düşünüyorsunuz, birkaç toplantı sonrasında hepsi bitiyor. STK'lar bence toplumda önemli bir işlev yerine getirebilir. En azından kendi alanlarında, kişisel çıkarları gözetmiyorsa kentin sorunları hakkında ciddi katkılar sunarlar. Zabıta, fırınları vb. denetlerken bizden bir arkadaş gözlemci olarak katılsın hiçbir şeye karışmadan sadece baksın buna bile müsaade etmiyorlar” (Tüketiciyi Koruma Derneği, Zonguldak, 2016).

“Başvurulsun da bir kere önce temel meselemiz bu keşke her iki durumda da başvuru ikisinde de olmuyor ancak ikisinde de olmalı belirlenirken ve uygulanırken bir işbirliği gerektiriyor.” (Elazığ Hazar Stratejik Araştırma Derneği, Elazığ, 2016).

Özellikle seçim zamanlarında ilişkilerin daha yoğun olduğu ancak seçimden sonra bunun devam etmediği görülmektedir. Asıl önemli olanın ise gerçekten belediyelerin böyle bir niyeti olup olmadığıdır. Görüştüğümüz sivil toplum kuruluşu

yöneticilerinin en çok belirttiği konu kendilerine ne politikalar, projeler belirlenirken ne de uygulama aşamada başvurulmadığıdır. Bir kısmı da uygulama aşamasında bazen kendilerine geldiklerini burada da ya işin içinden çıkamadıklarını ya da gelebilecek tepkileri önlemek adına biz bunun yaparken ortak hareket ediyoruz, STK'ları da işin içine kattık izlenimi vermek istedikleri görülmektedir.

Yapılan görüşmelerde, STK'ların farklı hizmet alanlarında, engelli, yaşlı, çocuk, kültür, çevre, imar alanlarında faaliyet göstermelerine rağmen, STK'lar açısından kente dair politikaların belirlenmesine katılım konusunda önemli bir farklılık görülmemektedir. Ancak sosyal hizmet alanlarında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ile uygulama aşamasında zaman zaman katılım sağlanmasına rağmen, çevre ve imar gibi alanlarda bu durumun söz konusu olmadığı görülmektedir. Farklı şehirlerde bulunmalarına rağmen STK'ların söylediklerinin büyük çoğunluğu birbirleri ile benzerlik göstermektedir.

3.3.2.STK'ların Kentteki İşlevleri ve Etkileri

Sivil toplum kuruluşlarının faaliyet gösterdikleri kentte, faaliyet gösterdikleri alanlarda, kente dair önemli katkıları bulunmaktadır. Sahip oldukları gerek bilgi, tecrübe gerekse de gönüllüleri ile kentin ve kent sakinlerinin çıkarlarını korumakta, yeri geldiği zaman farkındalık oluşturmaktadırlar. Kente yönelik uygulanacak politikalarda, özellikle kendi alanlarını ilgilendiren konularda kamuoyu oluşturarak kent sakinlerin haklarını korumaktadırlar.

Sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren, özellikle kadınlara, engellilere, çocuklara, yaşlılara yönelik sivil toplum kuruluşlarında, hakların öğrenilmesi konusunda farkındalık oluşturma çabaları ön plana çıkarken, kimilerinde ise bir eksikliği ya da ihtiyacı gidermek için baskı unsuru olabilme özelliği öne çıkmaktadır.

“Şöyle dernek sadece İstanbul'a hitap etmiyor, hem ulusal hem de uluslararası bazda çalışmalar yürütüyoruz kadınlar için özellikle hakları öğrenmeleri konularıyla alakalı çok ciddi çalışmalar yapılıyor” (Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, İstanbul, 2017).

“Kadın sığınma evi açmak istedik ancak biz açamayınca kamuoyu oluşturduk, baskı yaptık ve Türkiye'de ilk açılan kadın sığınma evlerinden birinin açılmasını sağladık. Yola çıkış noktamız sığınma evi ile başladı. Sığınma evi giriş şartlarında sorun vardı

buna yönelik baskı oluşturunca bu şartları değiştirdik. İkinci bir unsur kadın herhangi bir saldırıya uğradığında özellikle haftasonu olunca kadın karakola gidiyor orada bir bekleme süreci oluyor bu süre zarfında haftasonu olunca süre uzuyor ve kadın mağduriyet yaşıyor barıştırma şeklinde yaklaşımlar sergilenince kadın fazla engel olamıyor. Biz belediyelerden açılması gerektiğini bu prosedürün uzun olmayacağı acil olarak gidebilecekleri bir yer olması gerektiğini söyledik. Normal sığınma evleri açmaya başladılar.” (Kadın Dayanışma Derneği, Eskişehir, 2016).

“Yerel yönetimler siyasi bir olgu siyasi yönetimler bu anlamda her alanda STK’ların yaptığı gibi kamu oyunun nabzını ölçen farkındalık oluşturan birçok şeyi bazen fiziki yetersizlikten bazen ekipman yetersizliğinden bazen siyasi sebeplerden dolayı yapamıyorlar. Bu anlamda STK’lar belediyelerin ciddi bir eksikliğini tamamlıyor. Tabiki bunun farkında olursa STK’lar. STK’ların çok büyük bir güç olduğunu düşünüyorum. Belediyeler sadece yol, su, köprü yapalım sadece fiziki anlamda şehri güzelleştirmekle sorumlu değil belediyeler kentsel açıdan şehrin değişimi ve dönüşümünü de yapıyor zaten kanunla da sosyal yardımlaşmalar, hemşerilik birçok anlamda kültürel faaliyetler bunlarda belediyenin görevleri yetkileri arasında fakat belediyeler bunları tam anlamıyla yerine getiremiyor. Kadınların her kadının bilmesi gereken yasal hakları konusunda eğitimler veriyoruz” (Elazığ Kadem Temsilciliği, Elazığ, 2016).

Burada özellikle sivil toplum kuruluşunun, baskı unsuru olabilme özelliğinin ve açılan sığınma evinin işleyişinde görülen eksikliklerin, sorunların giderilmesi konusunda rol almasının sorunun çözümünde öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca kadınların hakları konusunda bir farkındalık oluşturması veya kentte var olan bir eksikliğin giderilmesi konusunda, baskı unsuru olarak, o eksikliğin giderilmesini sağladıkları görülmektedir.

“Dernek Elazığ için engelliler konusunda birlik ve beraberlik dayanışma, toplumla bütünleşme, toplumun eksik yanının gizli kalan bölümündeki insanların çarşıda pazarda alışveriş merkezlerinde eğitim alanında konferans seminer alanındaki o insanlarımızın şehirle bütünleşmesini sağlayan eğitimle alakalı birçok eksikliği tamamlayan bir dernektir. Belediyenin engellilere yönelik çalışmaları şehir planlama bakımından, ulaşım, sokakların caddelerin yapılmasıdır, ama sosyal alanda seminer eğitim onların gezisidir dernekler bu alanda belediyelerle çalışmalar yürüterek bu eksikliği gidermeye çalışmaktadır. Dernekler STK’lar olmadan belediyenin çalışmaları yetersiz kalmaktadır... Sosyal ve fikirselsel anlamda katkı sunuyoruz. Belediyeler bazı çalışmalarında standartlara uygun çalışma yapmıyorlar biz o alanda yapılan çalışmaların standartlara uygun olmadığını belirtiyoruz...” (Türkiye Beyazay Derneği, Elazığ, 2016).

Belediyelerden, kentin fiziksel anlamda ihtiyaçlarını giderirken, kentte yaşayan bütün bireyleri düşünerek özellikle de engellilerin o kentte kimseye ihtiyaç duymadan rahat bir şekilde dışarıya çıkabilecekleri, bir kent meydana getirmeleri beklenmektedir. Bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, belediyelerin

fiziksel anlamda çalışmalarının önemine vurgu yaparken özellikle sosyal alanda eksik kaldıklarını, bu alanı da kendilerinin doldurmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler.

“Biz daha çok yaya odaklı çalışıyoruz. Aslında biraz da trafik sorunu üzerinden yola çıkmış bir dernek oluşumuzdan derneğimiz şuna dikkat çekiyor. İlk önce yaya alanları yaya ulaşımı üzerinden farkındalık oluşturmaya çalışıyoruz biraz otomobillerden şehri kurtarmaya çalışıyoruz. Sokak kültürünü öne çıkarmaya çalışıyoruz. Bunun paralelinde kamusal alanda çalışıyoruz. Şu an Türkiye’de yaya ve kamusal alan üzerine çalışan pek fazla bir dernek yok... Bizde aslında şöyle bir alanda belediyelere destek veriyoruz birincisi etkinlik bazlı destek veriyoruz ama şöyle oluyor bizimki, biz sokak etkinlikleri yapıyoruz ama belediyeler sokak etkinliği yaptığı zaman bunu festival gibi yapıyor biz ise bunun bir amaca hizmet etmesi için yapıyoruz o yüzden belediyeden ayrıştığımız noktalar orada oluyor biz bir sokağı kapatıp etkinlik yapıyorsak o sokakta neden kapattığımız işte bisiklet ulaşımını, yaya ulaşımını, engelli ulaşımını neden dikkat çekilmesi gerektiğini o sokaktaki insanların neler yapabileceğini ortaya koyuyoruz bizim ağırlıklı olarak yaptığımız iki şey var bir farkındalık yaratmak. İkincisi de katılımçılık sağlamak. Dernek genel olarak bu ikisini yaptı. Şu ana kadar ve bazı yerlerde de aktif vatandaşlığı teşvik ediyoruz, bu da şu demek biz geldik sizin için bir etkinlik yaptık sizde bu etkinliği devam ettirebilirsiniz diye bir tavır sergiliyoruz o zaman da mahalleyi, ilçeyi, şehri harekete geçirmeye çalışıyoruz” (Sokak Bizim Derneği, İstanbul, 2017).

Aslında burada dernek yöneticisi önemli bir noktaya temas etmektedir. Belediyeler ile sivil toplum kuruluşlarının bir etkinlik yapmaktaki amaçlarına dikkat çekmektedir. Belediyeler, bir etkinliği festival havasında yaparken, kendilerinin ise insanlarda, konu ile alakalı bir farkındalık oluşturmak, bir konuya dikkat çekmek gibi temel amaçlarının olduğunu ve özellikle de aktif vatandaşlığa vurgu yaparak katılımçılık konusuna önem verdiklerini görüyoruz.

“Şehir insanının bedensel, zihinsel, farklılaşmasında engelli diye tarif edilmiş kişilerin sistemsal olarak şehirleşmenin getirdiği sorunları çözmeye işe yarıyor insanların engelliye bakışlarıyla ilgili kalıplarından doğan sorunlarını çözmeye yarıyor ayrıca engelli bireylerin kendi kendilerini algulamalarının doğru algılamaya dönüşmesinde işe yarıyor” (Türkiye Beyazay Derneği, İstanbul, 2017).

“Şehir içerisinde engellilere yönelik, sosyal, kültürel ekonomik yönden faaliyet gösterdiği için engelliler açısından ihtiyaçların belirlenmesi çözüm noktasında müracaat edilen bir kurum ve temsilcilik gibi talepte bulunulmakta. İlimizde tabii ki engellilerin yaşadığı sıkıntıları bize ilettikleri zaman biz de yerel yönetimlere konuyu ileterek hem valilik hem belediye bazında yaptığımız çalışmalarla engellerin yaşadığı sıkıntıları en aza indirmek için çalışıyoruz” (Türkiye Sakatlar Derneği, Zonguldak, 2016).

Sivil toplum kuruluşları, eğer belediyeler sağlaması gereken bir kritere ya da uyması gereken bir standarta uymuyorsa devreye girerek gerekli uyarılarda

bulunmakta ve engellilere yönelik sosyal ihtiyaçların karşılanması için, engelli kişiler ile belediye arasında bir iletişim kurabilmektedirler.

“Zonguldak çevre sorunlarının çok yoğun bir şekilde yaşandığı bir yer. Ciddi bir imar sorunu var şehirleşme çok kötü ciddi bir alt yapı sorunu var, hava kirliliği son derece yoğun termik santraller sorunu büyük ölçüde yaşıyor. Bir kömür memleketinde tamamen ithal kömüre dayanan termik santraller planlanıyor. Kömür havzasında üretilen kömürün beş katı bir kömür işlenecek santraller yapılıyor, çok ciddi anlamda çevre sorunu yaşıyor, doğal hayat ciddi bir tehdit altında. Biz derdimizi anlatamıyoruz kamuoyuna bu konuda ciddi eksikliklerimiz var ne yazık ki işsiz aşırsız bırakılan bir toplum oradaki çok küçük çıkarlara iş gücü umuduna ne yazık ki bizim bütün feryadlarımıza duymazdan geliyor. Gelelim belediye ile olan kısmına, biz hemen hemen bütün yerel yönetimlere var olan çevre sorunları ile ilgili ikazlarda bulunuyoruz. Toplantılara katılıp bunları yüksek sesle dile getiriyoruz. Raporlar hazırlayıp sunuyoruz ne yazık ki yerel yönetimlerin bu konuda bizi dikkate alıp sorunların çözümü konusunda mesafe alacak adım atacak durumda değil” (Zonguldak Çevre Koruma Derneği, 2016).

Burada kentin çevre sorunlarına dair değerlendirmeler yapılırken, toplumun içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıların ve işsizliğin, çevreyi kirletecek, olumsuz etkileyecek eylemlere karşı sessiz kalınmasında önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Çevreye yönelik sorunlara ya da tehditlere karşı, belediyelerin uyarıldığını, dikkat çekilmeye çalışıldığını ancak belediyelerin bu konuda duyarsız kaldığı görülmektedir. Ayrıca çevreye yönelik bilincin ve duyarlılığın kazanılmasına yönelik olarak da sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ön plana çıkmaktadır.

“Şimdi yerelde çalışan çok fazla hak temelli sivil toplum örgütü yok o anlamda görülmeyen marjinize edilen ya da şehir merkezinde olup kimsenin dikkatini çekmeyen ötekileştirilmiş gruplar için var onlarla ilgili farkındalık oluşturmak için varız. Tabiki sivil toplum kuruluşları bir boşluğu dolduruyor ama yerel yönetimler onlarla ilgili koordineli ortak çalışmayı işbirliği ile çalışmayı kabul ederse ancak bizim yerel yönetimimiz böyle bir işbirliğine açık değil büyükşehir ile ilgili çok deneyimimiz olmadı ama ilçe bazında söyleyebilirim ” (Tarlabaşı Toplum Merkezi, İstanbul, 2017).

“... Böyle köklü dernekler çok şey ifade ediyor. Kimi zaman yerel yönetimlerin eksik kaldığı yerlerde sosyal kültürel spor faaliyetlerinde engellilere bir nebze olsun rehabilite etmek anlamında güzel faydalı işler yaptığını inanıyorum. Bunun yanı sıra en önemli etkenlerden birinin engelli haklarıyla ilgili hak temelli çalışmalar yapması ki en başta gelen vizyonumuz olmazsa olmazımız hak temelli çalışmalar” (Türkiye Sakatlar Derneği, İstanbul, 2017).

Özellikle Türkiye’de hak temelli çalışan bu alanda, faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu sayısının az oluşuna dikkat çekilmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerin bir şeyler yapma konusunda gönüllü ve istekli oldukları ölçüde sivil toplum

kuruluşlarının daha fazla etkili olabileceği belirtilmektedir. Ancak uygulamada böyle bir durumunun olmadığı da altı çizilmektedir.

“... Dolayısıyla hak bilme veya hakları öğrenme gibi sıkıntımız var. Yani çok bilinçli değiliz. Biz başımıza geldikten sonra öğrendik, her yılda bu sayı artıyor şehir içinde yaya olmayı bilmiyoruz, araçta nasıl gitmemiz gerektiğini bilmiyoruz, bizim derneğin amacı asıl çarpışma sonrası yardım, dava takip etmiyoruz ama dava sırasında ne yapması lazım dilekçeyi nasıl yazması lazım hız tespitini nerden yapabilir sigortadan parayı nasıl alabilir asıl amacımız olmaması için çalışmak bunun için bir sürü çalışmanın içinde buluyoruz ... Başına geldiğinde ne yapman gerekir, ahtapot gibi bir sürü konu var, yayalar var, araçlar var, bisikletliler var, motorsikletliler çok karman çorman bir sahibi yok trafik mağdurlarının pek çok kurumla beraber olması gerekiyor işte çarpışma oldu o anda Sağlık Bakanlığı ile muhatap oluyorsunuz. Çünkü 112 acil ambulans geliyor, sonra polis soruşturması İçişleri Bakanlığı ile muhatap oluyorsunuz sonra yargıya geçiyorsunuz Adalet Bakanlığı ile sonra sigorta girdiği zaman Hazine müsteşarlığı, SGK o kadar çok bakanlık var ki kimse sahiplenmediği için ortada kalmış durum” (Suat Ayöz Trafik Mağdurları Derneği, İstanbul, 2017).

Sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkış sebeplerine baktığımız zaman, hepsinin farklı bir durumu, farklı bir gerekçesi olduğunu görüyoruz. Burada da yaşanan bir olay karşısında uğradıkları haksızlığa karşı yıllarca mücadele edilerek, bu mücadele esnasında edinilen birikimlerin, tecrübelerin benzer sorunlarla karşılaşanlara yol gösterilmesi bakımından faydalı olacağı düşünülerek oluşturulmuş bir dernek karşımıza çıkmaktadır. Trafik mağdurları konusu birçok kurumu ilgilendiren bir konu olduğundan, bu tür durumlarda her kurum bir diğerini sorumlu gösterme şeklinde bir tavır aldığından, muhatap alınacak bir kamu kurumu bulunamazken, önemli bir kamusal hizmetin bir dernek tarafından verilmeye çalışıldığını görmekteyiz.

“Çocukların severek geldikleri bir yer özellikle ağır risk altındaki çocukların evlerinden daha çok güven duydukları bir yer konumunda. Bu süreç 2005 den itibaren almamız gerekir 5366 sayılı yenileme yasası diyebileceğimiz Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun kapsamında burası yenileme alanı ilan ediliyor İBB, Fatih Belediyesi TOKİ arasında bir protokol imzalanıyor ve acele kamulaştırma ile insanların ellerinde bulunan mülkler aslında bir şekilde alınıyor o süreçte tipik bildiğimiz kentsel dönüşüm süreçlerinde olduğu gibi işliyor...” (Sulukule Gönüllüleri Derneği, İstanbul, 2017).

Kentsel dönüşüm uygulamalarında katılım, sürecin özellikle ilk aşamasından başlayarak uygulama aşamasını da içerecek şekilde, geniş ölçüde toplumsal kesimlerin yer alması ile başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilir (Doğan, 2015: 449).

Burada bir sivil toplum kuruluşunun hangi şartlar ve sebepler altında ortaya çıktığını görmekteyiz. Sulukule’de yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları esnasında, özellikle yıkımlar sırasında çocukların yaşadıkları mağduriyetleri bir nebze çözüm olabilmek için kurulduğunu görmekteyiz.

“...Bir kere bizim alanımız genelde boş bir alan. Bırakın yerel yönetimi kamu bile burada çok ciddi bir hizmet üretmiyor. Bağımlılıkla mücadelede sorumlu bir ana kuruluş bile yok. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bir kısmı ile Sağlık Bakanlığı bir kısmını dolduruyor... Belediyelere sunduğumuz bazı hizmet modellerimiz var mesela diyelim ki belediye bir alanda çalışma yapmak istiyor çocukların bilinçlendirme alanında bizim orada zaten önerilerimiz var. Diyoruz ki siz kaynağınızı daha etkin kullanmak için bizim teknik uzmanlığımızdan faydalanıp ve bununla ilgili birlikte çalışalım ya da bir bağımlılık rehabilitasyon çalışması düşünüyorsanız bunu bizimle yapın diye sunduğumuz modeller var. STK aslında toplumu temsil ediyor şimdi düşünün bir kamu politikası oluşturulacak toplum buna nasıl müdahale edecek bizde çünkü toplumun direk müdahalesini oluşturan bir sistem yok o zaman bunu nasıl yapacaksınız sivil toplum ile sivil toplumun, toplumun sesi olması gerekiyor tabii burada sivil toplumun öyle oluşması gerekiyor yapının öyle oluşması gerekiyor” (Yeşilay, İstanbul, 2017).

Bağımlılıkla mücadele alanında, aslında merkezi yönetimin bile tam olarak üzerinde oturmuş bir politikasının olmadığı, iki farklı bakanlık ile bu çalışmaların yürütülmeye çalışıldığı ve yerel yönetimlerin de bu konuda alanında uzmanlaşmış, çalışmaları olan bir sivil toplum kuruluşundan faydalandıkları görülmektedir.

“... Öncelikle ulusal bazdaki kültür sanat insanlarını Zonguldak’a davet ederek onları Zonguldaklılarla buluşturmayı hedefliyorduk. Bunlar kimlerdir, yazarlar, çizerler, bilim insanları bunlarla gündem konusu olan konularda söyleşiler yapmak ve kentte o söyleşiler kapsamında tartışma ortamı yaratarak gündem oluşturmaktı kentte.... Bu eğitim ve kültür sanat dışındaki en önemli misyonumuz kentin sakini olmak değil sahibi olması yönünde çabalarımız bu aşamada ne yapıyoruz kent kültürü bianelleri yapıyoruz. Bu kapsamda 2005 de başladık önce kentin tarihini ele aldık, Zonguldakta Edebiyat Edebiyatta Zonguldak, 2013 yılında Zonguldak folklorünü ele aldık. Bu bianelleri daha sonra kitap haline getiriyoruz. Kentin kültür sanata etki eden kişilerinde kitaplarını bastırılmasına yardımcı oluyoruz hem yerel kültür sanat insanlarına etki de bulunuyoruz. Kentin belleğinde yer etmiş geçmiş dönemde sendikacısından politikacısına spor adamından hukukçusuna siyasilerinden tutun da sanatçısına kadar kent söyleşileri adı altında söyleşiler düzenliyoruz bu söyleşide eski Zonguldağı ve bugünü anlattırıyoruz ” (Zonguldak Kültür Sanat Vakfı, 2016).

“Biz kurulduğumuz zaman Adalar’da kültür sanat namına hiçbirşey yoktu. Bizde bunu zaten hedeflemiştik. Bizim derneğimizin amacı Adalar’da kültür sanat faaliyetleri yapmaktır bir miktar da çevre faaliyetleri yaparız ama esas maksadımız ana amacımız kültür hizmeti bunu da 94’te kurulduk 95’te faaliyete geçtik. O yıldan beri yapıyoruz bir kere Adalar ile ilgili yayınlarımız var şu ana kadar 19 kitap çıkardık. Ağırlıklı olarak Büyükkada bunlar nedir genellikle hatıratlar biz 2013

yılında 1. İstanbul Adaları Sempozyumu yaptık. Adaya bir bağlılığımız var o sebeple bir şeyler yapmak istedik. Burada bir boşluk var kimse yapmıyor doğru olarak belli bir seviyeyi koruyarak hatta o seviyenin üstüne çıkarak bir şeyler yapmak istedik bütün derdimiz buydu. Amatörce tabii ki başladık hiçbirşey de bilmiyorduk bir dernek nasıl kurulur nasıl işletilir açıkçası biz her şeyi yaşayarak öğrendik tam amatörün amatörü” (Adalar Kültür Derneği, İstanbul, 2017).

“Fikirselsel ve projesel anlamda çok katkımız oldu. Özellikle Elazığ KUDEB’in kurulmasında etkimiz oldu, personel desteğini biz sağlattık Elazığ günlerin kutlanmasında biz destek olduk” (Elazığ Kültür ve Turizm Derneği, Elazığ, 2016).

Kültür ve sanat alanında çalışmalarını sürdürmeye çalışan sivil toplum kuruluşları kentin hem kültürel mirasına sahip çıkarken, hem de bu alanda eksik gördükleri bir yapının, birimin kurulması için etkili olabilmektedirler. Ayrıca kentin değerlerini, kültürel, tarihsel hatıralarını kendi imkanları ile yaptıkları paneller, sempozyumlar ile bir araya getirerek ve sonrasında kitaplaştırarak önemli bir katkıda bulduklarını görmekteyiz.

“Doğa koruma anlamında ve çevre sorunlarının çok sorun yaşandığı Zonguldak’ta çevresel konulardan farkındalık yaratmak sorunları gündeme getirmek ve yetkililer üzerinde baskı unsuru olmak konusunda çalışmalar yapıyoruz. Bizim alanımız çok geniş anaokulundan başlayarak üniversiteye kadar herkese ulaşmaya çalışıyoruz Bizim şehrimizin en önemli sorunu hava kirliliği. Zonguldak kömür şehri kömüre dayalı bir ekonomi var kömürün hem üretiminin hem tüketiminin yapıldığı bir bölge termik santrallerde bir yoğunluk yaşanıyor biz son yıllarda savunuculuk dediğimiz faaliyetlere ağırlık verdik özellikle termik santrallerin oluşan kirlilik nedenlerinin azaltılması önlemler alınması veya yeni santraller açılmaması konusunda diğer STK’larla birlikte önemli çalışmalar yaptık ” (TEMA, Zonguldak, 2016).

“... Korunmaya ihtiyaç duyulan alan ne ise biz oradayız. Örneğin İstanbul’un zaman zaman su ihtiyacı hat safhaya ulaşmaktadır. Bununla ilgili İstanbul çevresindeki tatlı su kaynaklarından suyu İstanbul’lulara getirmek ve onlardan bir takım engeller vardır belediyelerin farkında olarak ya da olmayarak yaptıkları örneğin tatlı su kaynaklarının yapılanmalara açılması dere kaynaklarının akış güzergahlarının değiştirilmesi gibi konular tatlı su kaynaklarının yok olmasına sebep olan durumlardır biz en azından bu engeli ortadan kaldırmak ya da bu girişimleri sonlandırmak için raporlamalar yoluyla bilgi alış verişi yoluyla dolaylı olarak katkıda bulunmaya çalışıyoruz” (Doğal Hayatı Koruma Vakfı, İstanbul, 2017).

“Örnek modeller rol model üstleniyoruz diyebiliriz. Derneğin tüm deniz temizliği konusunda rol model oluyoruz biz sivil toplum örgütüydük biz fiilen bir çalışmayı icra etmekten çok toplumda yerel yönetimde de kamu da örnek olacak modeller geliştirmeye çalışıyoruz” (Deniz Temiz Derneği, İstanbul, 2017).

“Bence sivil toplum kuruluşları büyük bir boşluğu dolduruyor, daha fazlasını doldurması gerekiyor. Genel konjoktür çok buna müsait değil. Yani şöyle çevreye karşı duyarlı olanların aklına ilk gelen yapı biziz aslında Kuzguncuk için. Zaman zaman yükselen zaman düşen bir popülerliğimiz var. Özellikle Bostan için verdiğimiz mücadeleyi düşünürsek mütevazî olmayayım Kuzguncuğa yapılacak en önemli

faydayı çevresel anlamda bostanı koruyarak Kuzguncuklular Derneği yapmıştır” (Kuzguncuklular Derneği, İstanbul, 2016).

Çevresel sorunlar ile ilgili olarak sivil toplum kuruluşlarının, kentte bir farkındalık oluşturmanın yanında farklı modeller geliştirerek yerel yönetimlere örnek veya alternatif sunmaya çalıştıkları görülmektedir.

“Bir kere Ereğli’nin fiziki şartları zor olmasına rağmen biz bisikleti bayağı sevdirdik ve bisiklete binen sayısını artırdık ancak şunu yapamıyoruz. Ereğlinin coğrafi konumundan dolayı bisiklet yolu yaptırıyoruz sadece sahilde 4 km bir bisiklet yolu var belediye başkanı uzatacağını söyledi ama henüz bir gelişme yok. Bizim Türkiye ekonomisine katkı vermemiz gerekiyor trafikte araçların yaktığı yakıttan ziyade karbon salınımı yapmıyoruz keşke herkesi işe okula bisikletle gönderebilsek” (Karadeniz Ereğli Bisiklet Sevenler Derneği, Zonguldak, 2016).

“Derneğimiz şehirde özellikle bisikletli yaşama katkı bisikletli yaşam kültürünün yaygınlaşması için çalışmalar yapıyoruz. Şehre bakacak olursak daha rahat nefes alabileceğimiz daha sağlıklı bir çevrede yaşayabileceğimiz stressiz ortamlarda hayatı geçireceğimiz bir şehrin tasarımına katkıda bulunmaya çalışıyoruz” (Eskişehir Bisiklet Derneği, Eskişehir, 2016).

Şehirlerin gelişmişlik endekslerini gösteren birçok çalışmada kullanılan göstergelerden biri de kentin sahip olduğu bisiklet yolu uzunluğudur. Elbette coğrafi şartlardan dolayı kimi kentler bu konuda daha avantajlı iken kimi kentler biraz daha dezavantajlı olabilmektedirler. Hem çevreye olan olumlu etkisi hem de insanların hareket edebilmesini sağlaması açısından bisiklet kullanımının önemi, ulaşımda alternatif olup olamayacağı tartışılmaya devam ederken bu alanda etkinlikte bulunan sivil toplum kuruluşları da gerek bu konuya dikkat çekerek gerekse de yerel yönetimleri bu alanda yatırım yapmaya teşvik ederek önemli bir rol oynamaktadırlar.

“Dernek olarak biz kabaca, sosyal alanda mimarlık hizmetinin daha fazla artmasını, mimarların sosyal projelerde toplumsal projelerde daha fazla insiyatif almasını amaçlayan bir derneğiz. Bunu katılımcı süreçlerle yapmaya çalışıyoruz. Hem kırsal da hem kentsel alanda çalışıyoruz. Şehirde kentsel durumlara dikkat çekme kent içinde katılımcı tasarım nasıl olabilir katılımcı belediyecilik konusunda belki çok bir şey yapmadık ama hani bu gündem de olan bazı konular da fikir üretimi atolyeler yapıyoruz” (Herkes İçin Mimarlık, İstanbul, 2017).

Kente dair yapılacak plan ve projelerde özellikle mimarlık alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, fikirlerini paylaşması oldukça önemlidir. Çünkü plan konuları ve tartışmaları özellikle teknik terimler, anlaşılması zor kavramlardan oluşurken bu tür sivil toplum kuruluşları konuyu daha anlaşılır hale getirerek kentte yaşayan bireylerin de bu sürece dahil olmasında önemli bir rol üstlenmektedirler.

STK'ların faaliyet gösterdikleri önemli bir çalışma alanı da eğitim hizmetlerinde kendini göstermektedir. Özellikle öğrencilerin okul dışı zamanlarında onlara gerek derslerine yönelik gerekse de sosyal gelişimlerine yönelik faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır.

“Aslında şehirde oldukça büyük bir boşluk dolduruyoruz. Geçmişte çok daha önemliydi özellikle Doğu İç Anadolu’da. Burada daha çok alternatif olabiliyor ama ona rağmen çocukların sosyalleşebildiği arkadaş ilişkilerini kurabildiği tehlikelerden uzak en azından donanımlı kişilerin etrafında olup onları bilgilendirebildiği bir yer olduğunu düşünüyorum. Şu an baktığımız zaman çocuklar için eğlence mekanları anne babaları ile gittikleri AVM’ler, telefonlar oyunlar çok fazla çocuklar sosyal etkinliklerde bulunmuyor” (Türkiye Eğitim Gönülleri Vakfı, İstanbul, 2017).

“Biz 7-8 arkadaş aynı okuldaydık, biz altı yıl önce orada başladık. Hedef okulda sakin okul konsepti oluşturmaktı. Çalışmalar esnasında birçok arkadaş ceza aldı. O zaman dernek başkanı olan arkadaşım müdürdü sürüldü. Bizim hedefimiz şuydu, şimdi okulların sıkıntısı şuydu. Sisteme öğrenci hazırlıyor, sınavlar yani çalışma hayatı çocuğun ihtiyacına göre değilse, anne babanın ihtiyacı, sanayinin ihtiyacı, çalışma hayatına, toplumun ihtiyacına göre insan yetiştiriliyor tamam ona da ihtiyaç var ama bir yanı yetiştiriliyor sürekli çocuğun diğer tarafları gelişmiyor bütünlüklü bir yaklaşım yok. Örneğin doktor oluyor ama umutsuz, mutsuz bir doktor oluyor. Şöyle bir şey sürekli matematik fen, bir ülke sadece sanayi ile gelişemez. Almanya’yı Almanya yapan sadece sanayisi değildir. Şehirde çok fazla boşluk var bizim derdimiz alternatif eğitim, başka bir eğitim nasıl olabilir bunu düşünmek var olanın sıkıntısı nelerdir. Eğitimde çocuğun ihtiyacı dışında herkesin ihtiyacı giderilmiş durumda. Aile için bekçi olarak aman sokakta olmasın yeri belli olsun, devlet için mühendis yetiştirmek ya da memur yetiştirmek, toplum için toplumun kurallarını öğretsin farklı düşünmesin Bizim derdimiz şu, çocuğun ihtiyaçları üzerinden nasıl bir okul olabilir... Bizim derdimiz şu çocuk ve insan doğadan tamamen kopmasın. Sınıf tek eğitim öğretim ortamı olamaz ben güzel havalarda dışarıda yaparım dersi çocuklar dışarı çıktığımız zaman küçük bir karınca görünce bile korkuyorlar, oturun diyorum hocam oturamam diyorlar niye evladım diyince annem kızar diyorlar çocuklar doğadan bitkiden kopuk yaşıyorlar. Çocuğu doğayla buluşturmak istiyoruz...”(Sakin Okul Derneği, Eskişehir, 2016).

Bir dernek kurulurken elbette öncesinde bir takım etkenler, ihtiyaçlar, eksiklikler rol oynuyor. Eğitim alanında faaliyet göstermeye çalışan bir dernek yöneticisinin anlattıkları, düşünceleri gerçekten çok etkileyiciydi. Özellikle çocukları teknik anlamda derslere boğarken sürekli bir yönünün eksik kaldığına dikkat çekmekte, aslında bir toplumun ülkenin gelişmesinin en az bunun kadar sanatın, kültürün etkisi olduklarının farkında olarak bilinciyle arkadaşlarıyla bir araya gelerek bu eksiliği gidermeye çalışmaktadırlar. Zaten birçok sivil toplum kuruluşu da ortaya çıkarken, kurulurken bir eksikliği gidermek bir soruna çözüm üretebilmek, farklı bir

şeyler yapabilmek amacıyla kurulmaktadır. Burada da özellikle eğitim alanında yaşadığımız sıkıntılara, farklı biçimlerde çözümler üretmeye çalıştıklarını ancak bunun için bir takım zorluklarla sorunlarla karşılaştıklarını görmekteyiz.

“... En önemlisi kentte sanatın düşünülmesi gerekiyor. Birilerinin sahip çıkması gerekiyor. Eskişehirin yerel yönetimler belediye başkanı, valisi, milletvekili olsun şehrin sanat sorunlarını düşünmezler. 1997’lerde biz derneği kurmaya çalışıyorduk bizde ki durum şuydu; bir yılda üç sergi zor açılıyordu bir sanat galerisi vardı lambası bile yanmıyordu sanat etkinliği konusun sorunlar vardı böyle bir ortamda kurduk derneği birisi şehirde sanata sahip çıkmak sanatın sorunlarını düşünmesi gerekiyordu biz buradan başladık. Şehrin bir kültür merkezi bile yoktu. Sadece güzel sanatlar galerisi vardı. Sanatsal anlamda ciddi bir boşluk vardı. Eskişehirden çıkan sanatçılar İstanbul’a göç ediyordu. Sanatçısı giden bir şehirdi. Şehirde canlı bir sanat çevresi olmadığı için gidiyorlardı. Eskişehir’de sanatı düşünürken bir şey daha vardı her yaşta herkesin sanatla tanışması gerekiyordu. Sanat derneği bu misyonla kurulmuş bir dernektir. Dernek içinde şiir atölyesi, öykü atölyesi, gibi farklı bölümler var. Sanatçıların yetişmesi için seminerler, söyleşiler oluyor” (Eskişehir Sanat Derneği, Eskişehir, 2016).

“Örneğin Zonguldak belediyesinin kültür merkezi var orada tiyatro yapılıyor kısıtlı oluyor bir tek o, topluluklar var. Ancak isim olarak yok biz bu anlamda derneğimiz olarak çok etkili. Zonguldak’ta tiyatro denilince Zonguldak Sanat Tiyatrosu akla geliyor. Bu anlamda büyük bir açığı kapattığımız düşünüyorum” (Zonguldak Sanat Tiyatrosu Derneği, 2016).

“Ashında bayağı bir boşluğu dolduruyor, İKSV bir kültür kurumudur. Biz kamu yararına çalışan bir vakıfız kültür faaliyetlerini gerçekleştirme ve mümkün olan en geniş kesimle buluşturma şehrin kimliğini oluşturan etkinlikleri gerçekleştiren bir vakıf diyebiliriz. İstanbul ile özdeşleşmiş bir takım festival ve bianeller düzenliyoruz o yüzden şehrin otantik kimliğine katkıda bulunduğumuzu düşünüyorum. Sadece Avrupa değil, Çinden Uzak Doğu’ya kadar birçok ülkeyi kapsıyor, o yüzden önemli bir katkıda bulunuyoruz. Belediyeler de bunun farkında o yüzden elinden geldiklerince yardımcı olmaya çalışıyorlar” (İstanbul Kültür Sanat Vakfı, 2017).

Yaşadığı kentte kültüre, sanata, şehrin tarihine yönelik olarak gördükleri eksikliklere sorunlara karşı bu alanda ilgisi olan bu konuyu dert edinen kişiler bir araya gelerek gönüllü kuruluşlar oluşturduklarını görüyoruz. Özellikle kültür, sanat gibi toplumsal ilginin daha az olduğu bir alanda, faaliyet göstererek hem sanata olan ilgiyi artırmaya hem de sanatçı yetiştirmeye gayret etmektedirler. Bu kuruluşların bazen hizmet, faaliyet gösterdikleri konu ile ilgili olarak kendi ifadeleriyle belediyelerin bile önüne geçtiğini görüyoruz.

“2002 yılından bu yana bu bölgede kurulduk. Çünkü bu bölgede (Balat) yapabileceğimiz birçok şey olacağını düşündük. Sağlık hizmeti veriyorduk bu bölgede yürüyecek gidilebilecek bir sağlık birimi yoktu. Birbuçuk sene kadar bu hizmeti verdik. Bir sağlık karavanı ile belediye ile işbirliği yaptık bu sürede daha

sonra çocukların ev ödevlerine yardımcı olabileceğimiz bir program başlattık. Çünkü ailelerin bir kısmı okur yazar olmayan anneler, fazla çocuk sayısı annelerin ilgisinin dağılması açısından ya da okul işlerini takip edemedikleri durumlar oluyordu. Biz en azından ödevlerine destek olarak onların okul başarılarına destek olabiliriz diye düşündük böyle bir program başlattık ... Bu süreçte başarı kazanmış üniversiteye girmiş çocuklar oldu bu bölgede kendimizi anlamlı görüyoruz. Aslında bence ben sivil toplum örgütlerinin genel olarak bizim özelimizden hareketle söylersem sadece belediyelerin değil devletin de sosyal hizmet alanını desteklediğini düşünüyorum...” (Mavi Kalem Derneği, İstanbul, 2017).

Aslında belli bir alanda hizmet vermek için kurulan bir sivil toplum kuruluşu, bölgedeki eksiklikler ve ihtiyaçlar neticesinde birden çok alanda faaliyet göstermek zorunda kalabilmektedir. Ailesinden okul sonrası destek alabilme imkanı olmayan çocuklara yönelik olarak faaliyetlerde, aslında bugün yeni yeni kurulmaya başlayan özellikle ilçe belediyelerinde gördüğümüz çocuklara okul sonrası derslerinde yardım eden birimlerin benzerleri karşımıza çıkmaktadır.

“... Tüketicilerin günlük yaşamlarında karşılaştığı bütün sorunlara değinen, yurttaşların bizden bilgi aldığı zaman zaman tüketici haklarının kapsamının dışında olsa bile katkı sunuyoruz. Derneğimiz toplumun neredeyse hepsine değmiş bir dernek. Biz zaman zaman eleştirel yönden kent yollarının işgal edilmesi, denetimlerin eksik yapılması sağlık açısından trafik açısından sürekli irtibat kuruyoruz yeri geldi mi eleştirilerimizi de yapıyoruz su konusunda biz çok çalışma yaptık eleştiri yaptık ucuz kaliteli olması için çok çalışma yaptık belediye iki dönem zam yapamadı. Araçların yollarda park yapılması ile ilgili çok eleştirdik bu konuda da belediye geri adım attı. İmar konusunda zaman zaman belediyeye dava açtık ve kazandık belediye ne yapıyor bu konularda daha dikkatli davranıyor” (Tüketiciyi Koruma Derneği, Zonguldak, 2016).

“... Eskişehir’de insanlar başlarına bir iş geldiği zaman TÜKODER’i biliyorlar. Biz bir TÜKODER’e gidelim diyorlar. Bizim gibi sivil toplum örgütleri belediyeleri yönlendirme açısından onların göremediği noktalarda olumsuzlukları görerek bazen doğrudan dilekçe ile bazen de kamuoyu oluşturarak basın yoluyla onları etkilemeye çalışıyor eksikliklerin giderilmesi konusunda katkı sağlıyor” (Tüketici Koruma Derneği, Eskişehir, 2016).

Çalışmanın bir önceki bölümünde STK’ların en önemli işlevlerinden birinin de toplumu bilinçlendirmek olduğu belirtilmişti. Sağlık, sosyal hizmetler ya da çevre alanlarında faaliyet gösteren STK’ların ve burada çalışmakta olan gönüllülerin aslında yapabilecekleri en önemli faaliyetlerden biri de vatandaşları bu konuların hakları olduğu konusunda bilinçlendirmek ve bunların aynı zamanda savunulmasına gerektiğine yönelik olarak faaliyetler yürütmektir. Burada da sivil toplum kuruluşlarının yeri geldiği zaman kentte yaşayanların aleyhine bir durum söz konusu

olunca, güçlü bir kamuoyu oluşturabildikleri zaman, birer baskı unsuru olarak belediyelere geri adım attırabildiklerini görmekteyiz.

“Gençlerin karar alma süreçlerine katılımını sağlamak için kurulmuş sivil bir insiyatifdir. Böyle olunca gençlerin her türlü ihtiyaçlarını karşılamak, gencin dahil olabileceği her türlü etkinliklere katılımı için önemli bir ihtiyacı karşılamaktadır” (Tepebaşı Gençlik Meclisi, Eskişehir, 2016)

“Bizim amacımız Elazığ’da gençliğin birlikte hareket etmesi özellikle sosyal kültürel, yardımlaşma anlamında birlikte hareket etmesi bizim için çok önemli. Çünkü gençliğin birlikte güzel şeyler yapması şehri, bölgeyi, ülkeyi kalkındıracaktır gençlik birlikte hareket etmeyi seviyor. Gençler özellikle muhalefet etmeyi çok seviyor. Özellikle bu dernekte gençlerin Elazığ’ın toplum ve sosyal hayatına katkıda bulunmasını sağlıyor” (Genç Elazıglılar Derneği, Elazığ, 2016).

Gençleri konu alan, gençlerin kurduğu sivil toplum kuruluşlarına baktığımız zaman özellikle gençlerin yaşadıkları şehirle ilgili gerek kendilerini ilgilendiren konularda, sorunlarda ve kenti ilgilendiren meselelerde söz sahibi olabilmelerini, etkilerinin olabilmelerini amaçladıkları görülmektedir.

“Biz kendi ilimizle diğer belediyeleri inceliyoruz ve mukayase yapıyoruz ya da kendi ilimizde yaşayan insanların sorunlarına kulak veriyoruz insanların STK olarak gündeme getirdikleri sorunları inceliyoruz ya da kendi içimizde yetkin kişilerin bizlere sunduğu önerileri inceliyoruz. Bizim ortaya çıkardığımız projeler meseleler yapılan çalışmalarla ilgili eleştirimiz karşısında vatandaş karşısında şöyle bir şey oluşturduk. Elazığda iktidar karşısında muhalefeti bizim dernek yapıyor. Çünkü burada muhalefet yapması gereken partiler muhalefet yapmıyor yanlışlara yanlış demiyorlar burada sarı evler kentsel dönüşüm projesi vardı biz buna itiraz ettik gündeme getirdik şu anda bir revizyon çalışması var. Bu dönüşümde Elazığ halkın 40-50 yıldır kullandığı yeşil alanlar park alanlar konuta dönüştürülüyor. Küçük arsa sahipleri mağdur edilmiş büyük müteahit ve zenginlerin yerine müthiş derecede rant verilmiş” (Elazığ Stratejik Araştırmalar Derneği, Elazığ, 2016).

Kentin sorunları karşısında sesini yükselten bir sivil toplum kuruluşunun toplum tarafından da benimsendiğini kendisine karşı bir güven oluştuğunu görmekteyiz. Çalışmanın ilk bölümünde sivil toplum kuruluşlarını incelerken sahip oldukları bir takım özelliklerine ve işlevlerine değinilmişti. Burada da aslında kentte yaşayanların ortak çıkarlarına karşı nasıl kamuoyu oluşturduklarını, en sıkıntılı konulardan olan kentsel dönüşüm uygulamalarında, yeşil alan olarak ayrılan yerlerde buraların konuta dönüşmesi karşısında eleştirilerde bulunarak planlarda revizyona gidilmesini sağladığını görüyoruz.

Özellikle çevre alanında faaliyet gösteren STK'ların kentin dokusuna zarar verecek uygulamalarda savunuculuk rollerini üstledikleri ayrıca İstanbul ve Zonguldak'ta bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının daha yaygın olduğu görülmektedir. Eğitim, kültür gibi alanlarda faaliyet gösteren STK'ların ise kentlerin kültürel, sanatsal faaliyetlerin gelişmesi için çaba harcadıkları görülmektedir. Kadınlara ve engellilere yönelik faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının da özellikle, bilinçlendirme ve farkındalık oluşturma noktasında öne çıktıkları görülmektedir.

3.3.3.STK'ların Sorunları ve Birbirleri ile Olan İlişkileri

Sivil toplum kuruluşları faaliyet gösterirken, gerek kendileri ile ilgili gerekse de kendileri dışındaki birçok etken çalışmalarını, devamlılıklarını, güçlerini etkilemektedir. Bu etkenlerin neler olduğuna baktığımız zaman karşımıza özellikle, sivil toplum kuruluşlarının mali anlamda yaşadıkları sorunlar çıkmaktadır. Özellikle kurumsallaşmasını tamamlayamamış daha lokal bazda faaliyet gösteren STK'lar için bu durumun önemli bir sorun oluşturduğu gözlemlenmektedir. Sivil toplum kuruluşları için mali sorunlar önemli bir yer tutmakla beraber belki de bundan daha önemli sayabileceğimiz bir diğer sorun ise kişilerin sivil toplum kuruluşlarına katılımıdır. Çünkü STK'lar için en önemli kaynak güç hala insan kaynağı ve gönüllü sayısıdır. Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, bağımsızlık sorunları ve yasal sorunlar da STK'lar için öne çıkan diğer önemli meselelerdir.

“Benim kafamda olan STK'lar ile çalışma yapıyoruz ama birlikte çokta çalışma yapılmıyor. Şahsi çalışmak değil toplu olarak çalışılmıyor.” (Türkiye Yardım Sevenler Derneği, İstanbul, 2017).

“İletişim problemi olduğunu düşünüyorum. Çok fazla bir araya gelinse de alınan kararların uygulanması sürekliliği sağlanamıyor” (Elazığ Şizofreni Dayanışma Derneği, Elazığ, 2016).

“Genel olarak kamuyla işbirliği yapmak konusunda sıkıntılar oluyor sadece belediyeler için söylemiyorum genel olarak kamunun genel olarak sivil topluma çok açık olmadığını düşünüyorum. Mali anlamda sıkıntı tabii ki STK'lar için normal görünen bir süreç biz uluslararası fonlarla çalıştığımız için bizim için geçerli değil. Kadın örgütleri ile irtibat halindeyiz bir aradayız” (Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, İstanbul, 2017).

“Sadece birbirimizi valiliğin düzenlediği toplantılarda görüyoruz. Onun dışında bir araya gelemiyoruz” (Elazığ Kadın Yardımlaşma Derneği, Elazığ, 2016).

“Bir araya gelmek için sorun yaşıyoruz, bu yüzden birleşip bir iş yapamıyoruz” (Görme Engelliler Dayanışma Derneği, Eskişehir, 2016).

Burada özellikle öne çıkan sorunun, sivil toplum kuruluşlarının birbirleri ile olan ilişkilerinin ve iletişimlerinin yetersizliği olduğunu görmekteyiz. Kimi sivil toplum kuruluşlarının iletişim kurmada kendi ile aynı görüşte, düşüncede olunmasını kriter aldığını görüyoruz. Bu durum sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelerek bir güç oluşturması önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir.

“... Bir örgütlenme nedeniyle, iki mali nedenlerle, üç biz proje üretmede çok eksikiz aslında devletin proje destekli çalışması gerektiğini düşünüyorum. STK'lar devletin projelere vereceği katkılarla işini yürütmesi gerektiğini düşünüyorum. Proje desteklerinin doğru verildiğini yapılandığını düşünmüyorum. Cemaat yapılanmalarını büyük projeleri kapıyor bunun ayarlanması lazım. Çok basit şeyler yapılıyor kermesler, üç beş Suriyeliye yardım gibi projeye gitmediğiniz zaman sıkıntı oluyor. Koordinasyon eksikliği oluyor. Dernekler özelinde siyasete atlama var STK'da. Falan STK başkanı, bir müddet sonra siyaseten bir dönem siyasete atlama tahtası olarak bakıyor halbuki buraların hizmet üretme yeri olması gerekir...” (Yeşilay Cemiyeti, Eskişehir, 2016).

“... STK'lar da şimdi ben onuda yaparım onu da yaparım bölük pörçük bir yapı var. Kurumsallaşamama da var önemli bir sorun olarak. Şöyle de bir şey var bazen kurumsallaşma iyi olmayabiliyor, resmiyet girebiliyor. Biraz kurumsallaştıkça örneğin burada da buyurun şununla görüşün gibi devlet dairelerindeki gibi oluyor. Biz bile bu kadar kurumsallaşmamış haldeyken bile ilk başlarda bizim dönemimizde hiç böyle mesela çalışanımız yoktu. Tamamen her şeyin gönüllü olduğu o annelerle olan sıcak ilişkimiz çok daha fazlaydı daha böyle ailelerle kaynaşmamız daha sıcak bir şekildeydi biz bize şimdi git gide hem aile sayımız artıyor yetemiyoruz çünkü bu sefer çalışanlar artıyo ilişkiler tamamen bizi o yapılanmaya doğru götürüyor bu dezavantaj olarak düşünüyorum. Biz bu ikisinin ortasındayız bi tarafımız daha kurumsal olalım diyen arkadaşlar var bir tarafta benim gibi yok eskisi gibi kalalım diyen arkadaşlar da var” (Hayat Vakfı, İstanbul, 2017).

Sivil toplum kuruluşlarının önemli sorunları olarak, kurumsallaşamama ve proje üretememe önemli bir yer tutmaktadır. Yukarıdakine benzer bir şekilde aralarındaki iletişim kopukluğu birçok sivil toplum kuruluşunun aslında birbirine benzer çalışmaları, birbirinden habersiz bir şekilde yaptığını, özellikle yardım alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının her alana yönelmeye çalıştıklarını görüyoruz. Kurumsallaşamama önemli bir sorun olmakla beraber bunun yanında getirdiği bir takım dezavantajların olduğu da görülmektedir.

“... Alan açılmaması aslında. Bu bir politik süreç olarak değerlendirilebilir. Politikada kadın STÖ'lerin söz söylemeye hakkı vardır. Fakat aşırı merkezileşme ve sadece kurumlara yer açılması stö lerin söz söyleme alanı kapanıyor daha fazla alan açılması gerekiyor” (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, İstanbul, 2017).

“Sivil toplum kültürü yok. Türkiye’de gelişmiş bir sivil toplum kültürü birde aslında devlet mantalitesinde aslında kamu kurumlarıyla işbirliğinde olması gerekiyor yani idealde öyle olması gerekiyor. Devletin yapmadığı ya da götürmediği genel hak temelli hizmetleri yerine geçmeye çalışarak hizmet vermeye çalışıyoruz orada bir eksiklik olduğunu düşünüyorum ama bu STK’ların eksikliği mi bunu bilmiyorum. Ben network anlamında güçlü olduğumuzu düşünüyorum ama alt yapı kaynak bulma kaynağı sürdürme sürdürülebilir çalışma yapma o kültürün çok gelişmiş olmamasından kaynaklı kamunun o anlamda bir desteğinin olmaması çok büyük bir eksiklik” (Tarlabaşı Toplum Merkezi, İstanbul, 2017).

Öne çıkan konulardan bir diğeri de sivil toplum kavramının ülkemizde tam olarak oturmadığı ve kavranmadığı meselesidir. Merkezi, güçlü bir yapının olduğu ve sivil topluma alan açılmadığı belirtilmektedir. Bu kuruluşların faaliyetleriyle, hizmetleriyle anılması gerekirken kişisel çıkarların hedefleri haline geldikleri söylenmektedir. Ayrıca nitelik ve nicelik konusu da öne çıkan bir diğer meseledir. Çok sayıda derneğin olmasının bir anlam ifade etmediği, çoğunun tabela dernek olmaktan öteye geçemediği de eleştirilen konuların başında gelmektedir.

“... İsveçte nerdeyse İsveç nüfusunun tamamı bir veya birkaç STK’ya üye. Bu demokrasinin önemli bir kuralı. Yani sen bir STK’ya üye olarak mesela, bir çevre konusunda duyarlılık geliştirmek daha duyarlı çevreci olup o konuda, ya da kadın hakları konusunda ya her ne ise bir konuda duyarlılık geliştirmek ve bu konuda demokratik haklarını kullanmak özgürce düşünmesini savunmak ve bu düşünceye inanan insanların sayısını artırmak için STK’lar çalışmalı. Kimisi yardım kuruluşu olarak çalışıyor. Şimdi Avrupa birliğinden önce az sayıda STK vardı ve sorun çoktu parasal açıdan. AB müktesebatı çerçevesinde bizim müzakere eden bir ülke olduğumuz için uyum çerçevesinde sivil toplumu güçlendirmeye gitti ve bunun için çok fazla fon ayırdı ve bu fonlarını her bir bakanlığın yaptığı işleri güçlendirmek için bakanlıklara fon veriyor bakanlıklarda bu fonları kullanmak için STK’lar aracılığı ile kullanabiliyorlar... Pek çok kalkınma ajansı var. Proje duyuruları yapılıyor. Eğer AB fonlarından yararlanabiliyorsanız maddi sıkıntınız olmuyor. Benim gözlemim o” (Türk Ünitersiteli Kadınlar Derneği, İstanbul, 2017).

Burada sivil toplum kuruluşlarının mali sorunları ele alınırken özellikle AB projelerinden, kalkınma ajansı projelerinden faydalanabilen STK’ların bu sorunu aşabildikleri, diğerlerinin ise mali sorunları yaşamaya devam ettiklerini görmekteyiz.

“Genelde kurulurken daha böyle heyecanla kurulan hızlıca başka bir derneğin tüzüğünü klonlayarak hemen bunu bile düşünmeden ki o senin kuruluş senedin senin ana yapın omurgan yani biraz bizim milletimizin genleriyle çok alakalı plancı tasarımcı bir millet değiliz hemen uygulamaya geçmeye çalışıyoruz. Hemen operasyona atlıyoruz ya bu bununla çok alakalı. Hemen ya bunlar kağıt kürek işleri gibi yaklaşıyor ve hemen birisinin niyeti heyecanıyla arkadaş çevresi ile belki bir dernek kuruluyor, ikinci toplantıda tartışmalar başlıyor bu derneğin kuruluş amacı neydi? Biz bunu bunun için mi kurmuştuk arkadaşlar ya bir dakika bu faaliyeti niye yapıyoruz yapmıyoruz? Biz bunu bunun için mi kurmuştuk? Bunları daha önce

tartışacaktın sonra o derneği kuracaktın yani kurmak kolay bir şey bir kağıda 7 kişi bir araya gelip bir tüzük üzerine anlaşip her sayfaya imza atıp il dernekler müdürlüğüne götürdün mü üç beş gün içinde imzalıyorlar yani bu kadar kolay kurmak çok kolay ama önemli olan o kurulmuş olmuyo sadece tabela oluyor arka tarafta bir duygu düşünce rasyonel bir dünyayı birlikte hem fikir olup oluşturmak kısmımız zayıf ... Kurumsallaşmaya kadar giden STK sayısı çok az oluyor bu sürece kadar giden STK'lar da bu süreci çok iyi yönetebiliyor mu, çok iyi yönetebilenlerin sayısı bence çok az gözlemlerim öyle sayısal bir şey söyleyemeyeceğim çünkü kurumsallaşmak nedir ne isteniyor şu isteniyor mesela genelde gözlemlediğim gönüllünün yapmaya çalıştığı şeyleri hızlı hızlı yapacak bir mekanizma isteniyor bu kurumsallaşma değildir...” (Yeryüzü Doktorları, İstanbul, 2016).

Sivil toplum kuruluşu yöneticisinin anlattıkları, aslında bütün STK'ların parça parça değindikleri, bir sivil toplum kuruluşunun kuruluş öncesi, kuruluş aşaması ve belki de en önemlisi kurulduktan sonraki süreçte yaşadıkları problemleri çok güzel bir şekilde özetlemektedir. Öne çıkan bir diğer konu da kişilerin sivil toplum kuruluşlarına katılımı, bakışı ve düşünceleri konusuydu.

“Genel olarak sorunlara baktığımız zaman iki adet sorun var. Bir bütçe bütün derneklerin en büyük derdidir her zaman gönüllü iş yapıyoruz. Ama yaptığımız işler gönüllülüğün çok ötesinde. Doğal olarak bir profesyonel gönüllülüğe geçme bir kurumsallaşma çabalarının olması gerekiyor bu da zaten aslında diğer sorunu getiriyor üye yönetimi gönüllülük belli bir süre üye sağlıyor bize ne kadar gönüllü de olsa sonunda bir hayatı var para kazanmak zorunda olan üyeler var iş alanları o kadar izin vermiyor dernekçiliğe. Dernekte vakit geçirmeye dolayısıyla aktivist olmaya izin vermiyor çoğu zaman sonuçta akşam 9'da evine gidip sabah 7'de işine giden haftasonları zaten bir iki saat kendine vakit ayıran kişilerin zaten çok az şeyi oluyo aktivist olma çok büyük bir özveri o yüzden iki büyük dert var o yüzden bir üye yönetimi ikincisi maddiyat...” (Sokak Bizim Derneği, İstanbul, 2017).

“İşbirliğine açık olmamak, koordinasyon eksikliği. Örneğin biz Yaşanabilir Zonguldak Platformunu kurduk. Onun kuruluşunda da ben yer aldım. İlk başlarda 40 küsür STK bir aradaydık. Termik santrallere ilişkin harekete geçmek için, daha sonra aktivitelere katılım azaldı toplantılara katılım azaldı yapı zafiyladı en önemli eksiklik işbirliği ve koordinasyon eksikliği bir de önemli olarak ekonomik sıkıntıları var. Zonguldak küçük şehir bir sürü dernek var. Vatandaş sahip çıkmalı STK'ya, Avrupa da STK'lar çok güçlü çünkü vatandaş destekliyor. Her vatandaş birkaç STK'ya üye olabiliyor gücünü vatandaştan alıyor” (TEMA, Zonguldak, 2016).

“En büyük sorun mali sorunlar derneklerin çoğu bu sebeple kapanıyor STK'ların belediyeler üzerinde pek etkisi yok. Sivil toplum sisteminin değişmesi lazım. Yurt dışında profesyonel yürüyor bizde amatör yürüyor ” (Eskişehir Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği, Eskişehir, 2016)

“Bu sadece bizim ilimizle ilgili olduğunu düşünmüyorum, ne yazık ki Türkiye'de sivil toplum kavramı çok gelişmiş değil. Aslında sivil toplum örgütleri de gerçekten sivil toplum örgütü müdür? Bu tartışmalı bir şey ne yazık ki sivil toplum örgütlerinin kendilerini ekonomik olarak ayakta tutup kendi plan programlarını hayata geçirecek gücü yok toplumdaki ciddi anlamda destek alamıyor. Cemaatleşme ve cemaatlere

dayalı olarak kurulan derneklerin dışında neredeyse tamamının ekonomik anlamda sıkıntıları var. Devlet de bugün zaten var olan devlet yapısı STK'ları desteklemekten daha çok kendi siyasal öbeğinde yer alan çevreleri destekledikleri için STK'lar çok ciddi sıkıntı yaşıyorlar ve bunlar kendi bağımsız kararlarını alıp toplumda ciddi karşı duruşu gösterecek konumda güçte olamıyorlar” (Zonguldak Çevre Koruma Derneği, 2016).

Sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelemeyişleri ve mali sıkıntıları bu hizmet alanında faaliyet gösteren kurumlar tarafından da sıklıkla dile getirilmektedir. Bir platform altında bir araya gelmeyi başarabilseler bile belirli bir süre sonra gerek kendileri ile ilgili gerek yöneticilerin tutumlarından dolayı devamlılık gösteremediği bir süre sonra dağıldığı görülmektedir. Ayrıca kamu kurumlarının da STK'lara eşit mesafede olmadıkları kendilerine yakın gördükleri sivil toplum kuruluşlarını desteklediklerini bu durumun da sivil toplum kuruluşlarının gelişmesinde önemli bir engel oluşturduğu görülmektedir.

“Son zamanlarda STK'lar ön plana çıktı. STK'ları bir zıplama tahtası görüyor herkes buradan da başka yerlere geçmeye çalışıyorlar STK ların bir araç olarak görüyorlar tabela derneğimiz çok... STK ların en önemli sorunu mali yetersizlik, mali anlamda güçlü olan STK'lar daha bağımsız oluyor bizim kimseye eyvallahımız yok rahatça her şeyi söyleyebiliyoruz” (Elazığ Kültür ve Turizm Derneği, Elazığ, 2016).

“Bir kere bence en önemli eksiklik Türkiye’de derneklere ilişkin düzgün bir yasanın olmaması. Dernekler kanunu son derece yetersizdir. Derneklerin mali işleyişine yönelik hiçbir yasa yoktur, dernekler tamamen ticari birimlermiş gibi ticaret yasasına tabi olmak zorundalar eğer kamu yararına dernek değilse bu statü bakanlar kurulu kararı ile alınan özel bir statüdür her dernek bunu almayı tercih etmeyebilir zaten derneklerin bu şekilde ayrıştırılması da yanlıştır bence. Ama hepsini bir yana bırakalım ticaret yasasına tabi olmak kar amacı gütmeyen kuruluşlar olarak derneklerin hayatta kalmasını çok zorlaştıran bir şey yani bir ofis tutuyorsunuz stopaj ödüyorsunuz misal olarak söylüyorum personel alıyorsunuz bunun mutlaka ticari kaydına göre yapmanız gerekiyor. Şimdi bir araya bence gelinebiliyor ama ondan sonraki adımların atılmasında sorun yaşıyor” (Mavi Kalem Derneği, İstanbul, 2017).

Bazı sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin dikkat çektiği önemli bir konu da, kişilerin sivil toplum kuruluşlarını kendi özel menfaat ve amaçları doğrultusunda bir araç olarak görmeleridir. Yasal sorunlar da yine sivil toplum kuruluşları yöneticilerinin dikkat çektiği sorunlardan biridir.

“Düşünmüyorum çünkü bilmiyor nerede hangi STÖ'ye yapısının uygun olduğunu bilmiyor bu hususta da yardım almak istemiyor kimseye de sormuyor acaba ne STÖ'sü kardeşim senin ne işin var STÖ'de diye bir soruya maruz kalırmıyım diye düşünüyorum” (Türkiye Omurilik Felçliler Derneği, İstanbul, 2017).

“ STK yı şöyle değerlendiriyoruz algıda bir yanlışlık var orada bir çıkarım yoksa gitmem diyor. Şimdi diyorum ki keşke 20’li yaşlarda girseydim. İnsanlar evden çıkıp bir şeyler yapmak istemiyorlar. Biz etkinlik yaparken 3-4 kişi üye oluyor” (Yeşilay, Eskişehir, 2016).

“Özellikle üye alımında insanlar üye olmama konusunda biraz tereddüt yaşıyorlar. Yeşilay gibi topluma yararlı bir dernek bir genci bir bataklıktan kurtarmak için çaba gösteren insanlar da var, ancak genelde çekimser davranıyorlar” (Elazığ Yeşilay Derneği, Elazığ, 2016).

“Şöyle gönüllülük sistematiği oluşmadı bizde. Diyelim siz, ben gönüllü olmak istiyorum dediniz ne yaptıracam ben size bu tanımlı olsa Beyazay da hemen sizi orada match in yapabilesem desem ki siz ne yapabilirsiniz bize siyaset konusunda seminerler verebilirsiniz veya bizim için anket böyle hazırlanmış tanımlar olsa iyi olur gönüllü yönetimi sistemi yok bizde” (Türkiye Beyazay Derneği, İstanbul, 2017).

“İnsanların gelir durumuyla hayat standartıyla çok yakın ilişkili insanların siz gönüllük yapmaya ayıracak vaktiniz var mı paranız var mı eğer sadece geçim temposunda ilerliyorsanız böyle bir şey mümkün olmuyor. İkinci olarak politik bir durum görüş anlamına geliyor” (Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, İstanbul, 2017).

Sivil toplum kuruluşlarının temel özelliklerinden bir tanesi de gönüllülüktür. Ancak bu kavramın gerek anlaşılma gerekse tanımlanma sorununa dikkat çekilmektedir. Eğer bir sivil toplum kuruluşunda, kimin ne yapacağı belirlenemiyorsa gönüllü olursa bile sorunlar yaşanacağı belirtilmektedir.

“Örneğin termik santrallerle ilgili bir duruş sergilemek istediğimiz zaman kimse gelmiyor” (Deniz Temiz Derneği, Zonguldak, 2016).

“En büyük eksiklik sanırım şunu söyleyebilirim beraber hareket etmenin zorluğu koordiansyon iletişim eksikliği. Çünkü insanların birbirlerini rakip olarak görüyorlar ya da faaliyet alanlarının birbirine aslında çok yakın olmasına rağmen bunun farkına varamayabiliyorlar kendi kurulumlarına odaklandıkları için, biz bunu aşmak için diğer STK’larla çeşitli faaliyetler yapmaya çalışıyoruz, turlar düzenliyoruz, toplantılar düzenliyoruz ya da bunların yapıldığı etkinliklere katılmaya çalışıyoruz” (Eskişehir Bisiklet Derneği, Eskişehir, 2016).

Benzer şekilde bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları içinde bir araya gelememe önemli bir sorun olarak kendini göstermektedir. Ancak bu durumdan sadece şikayet etmek yerine, bu durumu nasıl çözebiliriz diye düşününen bu sorunu aşmak için çalışmalar yürüten dernekler de bulunmaktadır.

“... STK’ların bağımsız çalışabilmesi için akçal sorunlarının olmaması lazım. Eğer sorununuz varsa bunu gidermek için bir kişiye bir yere dayanıyorsa sorun oluyor. Biz burayı yaparken aşağıda kapının girişinde bir şey yazıyor. Bu bina Eskişehir gönüllüleri tarafından yonga yontularak yapılmıştır yazıyor. İnanç azim ve sevgileriyle bu eserin yapmında iz bırakanlar diye bir liste var, 50 lira, 100 lira şu

an bu binanın değeri 300 binları o küçük paralarla bu bina yapıldı. Eti holdingin sahibi benim arkadaşım dostum, ağabeyim. Ben bu binaya kepçeyi vurduğumda beyefendiye şurayı yap dese ydim çok kısa bir sürede yapılırdı biz 2-3 senede yaptık ama kapıya öyle bir yazı değilde yardım yapan kurumun adı yazılırdı. Bütün STK'lar için geçerlidir bir şekilde bağımlılığı maddi sıkıntıları birilerine bağımlı olmadan çözmeleri lazım İbrahim Bey mesela samimi olarak söylüyorum buraya gelen arkadaşlardan bazıları Tema vakfının kimlik kartını aralarında tertitledikleri günlerde bir ayrıcalık olarak kullanıyorlar ben Tema nın bir üyesiyim demek için...” (TEMA, Eskişehir, 2016).

Kurumsallaşamama ve sivil toplum kuruluşlarının kişiler tarafından kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda kullanılmasının da önemli sorunlar olduğu sıklıkla dile getirilmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının en önemli sorunlarından biri kuşkusuz mali sorunlarıdır. Bu sorunu kendi imkanları ile çözmeyi başarabilenler bunun verdiği rahatlıkla eleştirilerini ve fikirlerini rahatlıkla dile getirmektedirler, ancak bir yerden yardım, bağış alındığı zaman burada sivil toplum kuruluşunun bağımsızlığı tehlikeye girmektedir. Bu durumun aslında sivil toplum kuruluşlarına önemli bir zarar verdiği belirtilmektedir.

“Doğal koruma ile ilgili yasal düzenlemelerin en başında yasalaşmadan katılmak isteriz bu konuda da şu anda muhatap olduğumuz orman su işleri ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile bizim de çabalarımızla bir iletişim içindeyiz. Ancak yasal düzenlemelerin yasalaşmasındaki önceki süreçte bu etkilerimiz çok sınırlı olduğunu ifade edebilirim. Bunun diğer alanlardaki organizasyonlar için de geçerli olduğunu düşünüyorum. Bu konu yalnız İstanbul için değil Türkiye’de faaliyet gösteren tüm STK’lar için sorun olduğunu düşünüyorum” (Doğal Hayatı Koruma Vakfı, İstanbul, 2017).

Burada da özellikle sivil toplum kuruluşlarının, faaliyet gösterdikleri hizmet alanıyla ilgili yapılacak, yapılması planlanan yasal düzenlemelere dahil olmalarının gerektiği, ancak bu konuda sorunların olması nedeniyle, dahil olamadıklarını görmekteyiz.

“Şöyle bir şey var birçok potansiyelimiz var hem nitelik hem nicelik olarak ama bunu koordine etmek lazım diyelim bir yere 3 gönüllü sevk etmek gerekiyorkan 100 gönüllüyü sevk etmek 97 kişinin boş durması anlamına geliyor. Bu koordinasyonu sağlamak tam anlamıyla oturamadı arama kurtarma konusundaki dernekleri arasındaki koordinasyonsuzluk oluyor diğer derneklerde de her dernek bir projesi oluyor ülkeye katkı sağlayacak birçok çalışma yapmaya çalışıyorlar ama aynı anda birçok aynı projeyi yapan iki dernek bir yerde buluşamıyor bir araya gelemiyor. Bu hem zaman kaybı hem bilgi paylaşımının azlığından dolayı yapılan projenin niteliğini düşürüyor iletişim problemi mevcut STK’lar arası” (AKUT, İstanbul, 2017).

“Şöyle herkes kendi alanında gerekli uzmanlık alanını icra etmeye çalışıyor imkanların dahilinde tabi bu bir bütçe meselesi STK olarak bütçe konusunda tabi büyük bütçelere sahip olmadığımız için aslında yapmak istediklerimizi bu doğrultuda tam tamamına şöyle söyleyeyim aslında fiilen belki de birçok şeyi yapıyoruz ancak fiilen ulaşmak istediğimiz halk kitlesine ne kadar birebir ulaşır belki bu konuda daha zor STK’lar için diyebiliriz” (Deniz Temiz Derneği, İstanbul, 2017).

Sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyon eksikliği özellikle de benzer faaliyet gösterenler arasında söz konusu olunca, bir olay karşısında özellikle acil durum, afet, sel, deprem gibi hepsi birbirinden habersiz yüzlerce gönüllüyü olay yerine gönderdiği zaman hem maddi anlamda hem de insan kaynağı anlamında sıkıntılar yaşanabilmektedir.

“STK’lar sayı olarak çok var ancak işlev olarak bakınca bunun çok yerinde kullanıldığını düşünmüyorum. Ben kendimi de katarak. Biz tamamen kendi imkanlarımızla gönüllük üzerinden yapıyoruz. Üyelerimizin bağışlarıyla yapıyoruz. Böyle bir durumda bağımsız durabiliyorsunuz. Hiçbir yerden yardım almıyoruz. Esnafın yüzde doksanı beni tanır. Gidip makbuzumu alsam para toplarım ancak yarın bir vatandaş sorunla geldiği zaman o esnafı eleştirmekte sorun yaşarız. Kişisel çıkarlar için, siyasetle bağ kurmak için, mecliste milletvekillerine iş yaptırmak için STK’ya girenler oluyor. Bu çok yanlış bir şey. Kişisel şeyler ön plana çıkabiliyor...” (Tüketiciyi Koruma Derneği, Zonguldak, 2016).

“STK başkanlarının memur olmaması gerekir amir memur ilişkisi içinde STK faaliyeti yürütülmez ... Geçenlerde bir STK başkanı bir olayı eleştirdi, eleştirdiği olayın içinde Elazığ’ın ileri gelenleri de vardı hemen tuttular görev yerini değiştirdiler ne oldu bu şekilde kişinin cesareti kırıldı bunu gören bütün STK’lar bu böyle olur diye çekindiler. STK’ların kendi ayakları üzerinde durabilir güce sahip olması lazım Derneği var başkanı yeğenini oğlunu işe koydurmuş, başkanı, belediye başkanının mahiyeti gibi dolaşiyor. Şimdi bu ne yapabilir ama sayısal olarak belki bizim bin kat fazlamız biz ortaya koyduğumuz icraatlar ile yüzlerce STK’nın üzerinde bir yapı oluşturmuşuz aslında bizim örnek alınmamız gerekiyor böyle bir çekememe durumu oluyor”(Elazığ Stratejik Araştırmalar Derneği, Elazığ, 2016).

“Birincisi çok tabela dernek var proje üretmeyen... Türkiye’de ki temel problem devletin çok büyük olması çok fazla alan kaplaması toplumun güdük kalması ve kendini ifade edecek araçları yaratamaması o zaman sivil anlamsızlaşıyor sivilin içi dolmamış ki zaten sivilin anlamı o kavram onun tarihselliği oluşmamış kişilerde tabi bunun farkında olan STK’lar da var. İnsanlar bunu şöyle düşünüyor yan yollardan sapıp kendi amacına nasıl kullanabilirim. Kişisel olarak değil de tüzel olarak gitmek istiyorlar. Sivil kavramının mücadelesinin olmamasından kaynaklanıyor. Avrupa’da devleti çok fazla görüyorsunuz sivil önde bizde şu şekilde var devletin merkezindeysen her şeyi kazanıyorsun dışındaysan kaybediyorsun” (Sakin Okul Derneği, Eskişehir, 2016).

Burada sivil toplum kuruluşlarının nicelik ve nitelik sorunu karşımıza çıkmaktadır. Sayı olarak oldukça fazla dernek ve vakıf olmasına rağmen, bu

kurumların işlevlerini yerine getirebilmeleri konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Bireysel çıkarlar uğruna, sivil toplum kuruluşları eleştirel yapılarını, toplum çıkarını savunma özelliklerini kaybedebilmektedirler.

“Birbirimizin yaptığı etkinliklere katılıyoruz destek veriyoruz sıkıntımız yok. Devamlılık olmayabiliyor. Toplumda bir şey olmaz bir şey yapılmaz gibi bir algı oluyor. O da devlet politikasından mı bilmiyorum. Diyelim ki sen kamunun yaptığı bir işe karşı eylemler oluyor. O iş olmasa bile sizin eylemlerinizi dolayı değil de şu sebeplerden dolayı proje yapılmamıştır gibi lanse ediliyor. Burası termik santrallerin çok yoğun olduğu bölge. Hala birçok proje var zaman zaman protestolar yapıyoruz bazen de olsa projeler yürürlükten kalkıyor biz biliyoruz bu tepkilerden kalktığını ama kurum devlet yetkilileri falan falan gerekçelerden kaldırıldı deniyor. Protestoları görmezden geliyorlar. Çünkü protestolardan olmadığı anlaşılırsa halkın STK'lara olan inancı güveni artacağını bildikleri için bunu yansıtmak istemiyorlar” (Çatalağzı Çevre Koruma Derneği, Zonguldak, 2016).

“STK'ların bence en önemli eksiği şu tabana yeterince yayılamıyoruz. Şöyle oluyor, herkes aslında dilinde bir sürü şey yapmak istiyor müthiş projeler üretiyor bir sürü girişimde bulunuyor söz de çok iştirakçi var gerçekten proje üretebilecek nitelikte bir sürü insan da var ama bir STK'nın bünyesine girmek ve gerçekten iş üretmek dediğimizde ona o zamanı verecek insan çok az böyle bir sıkıntı var. Ya konu ya da problem odaklı çalışır duruma geliyor STK'lar ya da birkaç kişinin omzunda var olmaya çalışıyorlar... Şöyle hem ön yargı var bi tür hobi gibi falan görüyor insanlar bunun bir ihtiyaç veya kendini ifade edebilme şekli gibi görmüyor insanların bu konuda yeterince bilinçli olduğunu düşünmüyorum” (Kuzguncuklular Derneği, İstanbul, 2016).

“Bizim insanımızda şu var ben başkan olacam ya da her şeyi ben bilirim, bireysel hareket etmek istiyorlar. Bugün Beşiktaşlılar derneğine gideceksiniz Ereğli'de iki tane daha kuruldu. Öyle bir huyumuz var bitanesinin peşinde birlik olmaktansa küçülmeyi daha çok seviyoruz” (Karadeniz Ereğli Bisiklet Sevenler Derneği, Zonguldak, 2016).

“Biraz zor geliyor biraz korku var devletten değil de daha çok derneklere üye olanlar belli bir şekilde yaftalanacakmış gibi bir sorun var ikinci sorunda özellikle İstanbul için vakit İstanbul'da yoğun bir tempo insanlar yer almak istemiyorlar” (Sokak Bizim Derneği, İstanbul, 2017).

Sivil toplum kuruluşlarına yönelik insanlarda oluşan ön yargılar ve çekinceler de insanların bu kuruluşlarda gerek gönüllü gerekse yönetici olması yönünde isteksizliğe sebep olmaktadır. Ayrıca, başkaları zaten yapıyor anlayışı da sivil toplum kuruluşlarına dahil olmak anlamında insanları olumsuz etkilemektedir.

“..Toplum olarak da katılım kültürümüz yok. İnsanların artık umudu da kalmadı. Vatandaş genelde çalışıyorsunuz ama yine gelip oraya kuruyorlar termik santrali diyorlar umutsuzluk var. Çabalar boşa gidiyor kaygısı var. Bireysellik ön plana çıktı. Tüketim kültürü çok artmış. Biz bir şey yaptığımızda kendimi köyün delisi gibi hissediyorum. Biz bazen derneğimizin önünde stand açıyoruz bildiriler dağıtıyoruz,

bazen gelir olsun diye bir liraya bir şey satıyoruz ona bile burun kıvrıyorlar. Geldiğimiz bu noktaya çok üzülüyorum. Denetlemeler çok yoğun olması gerekiyor ama biz eskiden mahallelere gidiyorduk çevre ile ilgili mahalle halkını bir kahvede bir yerde toplayıp sohbet ediyorduk bildiriler, el bültenleri, broşürler veriyorduk bununla ilgili bize emniyetten izin alma mecburiyeti geldi açık hava toplantısı gibi yedi kişilik tertip heyet oluşacak kaç saat önceden bildirecek o kişilerin sabıka kayıtları teslim edilecek bir süre sonra bıraktık.” (TEMA, Zonguldak, 2016).

Sivil toplum kuruluşları en önemli gücünü toplumdan almaktadır. Ancak toplumda ne yaparsak yapalım zaten bir şeyin değiştiği yok anlayışı hakim olmaya başlayınca, burada sivil toplum kuruluşları ciddi sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca bu kuruluşların yapacağı bir takım toplantılara etkinliklere bazı bürokratik prosedürler eklenince belli bir süre sonra sivil toplum kuruluşları da bu etkinliklerini yapmayı bıraktıkları görülmektedir.

“STK’ların birbirleri ile işbirliği konusunda eksikliği var bir dayanışma oluşturamıyoruz o bir sıkıntı yapılan tüm müdahaleler çok ciddi politize edilebiliyor politize edilince eyleme zarar verebiliyor” (ÇEKÜL Vakfı, İstanbul, 2017).

“Belki özellikle sivil toplumun yerel yönetimlerle birlikte hareket edememesi bunun sonucunda da birtakım hizmetleri tamamen kendi imkanları ile yapmaya çalışması ve bunun sonucunda da yeterli olamaması diyebiliriz. Eğer bu konuda yerel yönetimler STK’lar ile ortak bir çalışmanın içinde olsalar belki STK’ların çok daha etkin çalışabilme imkanı olabilir ama onuda bir etkileşim yok yine STK’ların kendi arasında da ortak işbirliği kurulamıyor belki bunlarla ilgili daha çok sahadaki çalışmalarla ilgili kendilerine yol yöntem buluyorlar bunlar planlanmış Eskişehirimizin eksik kalan çalışmaları bunlar diye bir çalışma yok birçok çalışmada belki çok tekrara gidiliyor belki aynı şeyi birden çok stk yapıyor” (Birlik Vakfı, Eskişehir, 2016).

“Eskiden de vakıflar vardı gerçekten her vakıf kuruluş amacına göre hareket ediyor herkes her konuda uzman olmaya çalışıyor herkes her işi yapmaya çalışıyor bunlar yanlış şeyler her dernek kuruluş amacına yönelik çalışma yapması gerekiyor bazı dernekler kuruluş amacı dışında da faaliyet göstermeye çalışıyor. Kendi tüzüğüümüze amacımıza göre çalışırsak daha faydalı oluruz Samimiyet sorunumuz var elin parmakları kadar dernek faaliyet gösteriyor dernek sayısı çok ama nitelik sorunu oluyor” (Goncalar Solmasın Derneği, Elazığ, 2016).

Bir diğer sorun alanı olarak da herkesin her şeyi yapmak istemesi gösterilmektedir. Belirli alanlarda zaten uzmanlaşmış belirli bir birikime ulaşmış sivil toplum kuruluşlarının bulunduğu, bunlarla beraber birlikte bir şeyler yapılmak yerine, herkesin kendi derneği ile bir şeyler yapmaya çalışması da eleştirilen konularda birdirir. Benzer şekilde birbirleri ile iletişim ve işbirliklerinin zayıf olması da önemli bir sorun olarak belirtilmektedir.

“Eskişehirde dernekler bir sivil toplum birliği yaratalım dediler 18 dernek yer aldı biz en faal derneğimiz sene 365 günün en az 140 gününde etkinliğimiz var. Diğer dernekler birbirini yediği için biz ayrıldık. Son ayrılan dernek biz olduk” (Eskişehir Sanat Derneği, Eskişehir, 2016).

“Örgütlenme sorunu var, bir araya gelememe sorunu var, ortak paydada buluşma sorunu ama daha çok insanların siyasi partilerden beklendikleri azaldıkça STK’ların çoğaldığını görüyoruz” (Atatürkçü Düşünce Derneği, Zonguldak, 2016).

“Bizim Eskişehir’de demokrasi platformu vardı. Demokratik kitle örgütleri, sendikalar, baro vardı. Sonra bu dağıldı biz başka bir birlik kurduk o da bir süre sonra dağıldı yöneticilerin kendi zaaflarından kaynaklanan sorunlar diyelim zaman içinde dağılıyor. Aynı dünya görüşünde olduğumuz STK’lar la ortak projelerde bir arada çalışıyoruz” (ÇYDD, Eskişehir, 2016).

“Birbirlerine destek verememek, bir araya gelememektir. Ben üç yıl önce Zonguldak’ta tiyatro yapan beş topluluğu bir araya getirdim geldik orada bütün hepimizin meselelerini konuştuk sonuç itibariyle şuraya vardık birbirimize destek verelim birbirimizden kaçarak bir şey yapamayız biz iki kişi kaldık. Diğer arkadaşlar ayrıldı” (Zonguldak Sanat Tiyatrosu Derneği, 2016).

Sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelemeyişleri, birlikte hareket edemeyişlerinin eleştirildiği görülmektedir. Bir araya gelip bir platform birlik kurulsa da bunun devamının, sürdürülebilirliğinin olmaması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Birincisi dernek kuranlar ne yaptıklarını biliyorlar mı? Çünkü baştan kendimizden başlamamız lazım. İnsanların kavramları birbirine karıştırdığını düşünüyorum. Her derneğin, her vakfın bir tüzüğü vardır bakıyorsunuz onunla bu örtüşmüyor yani bir problem bu bence ikincisi demin konuştuğumuz konu esasında dernek kurmak bahane başka sebepler başka niyetler diyelim bir sorun bu, ikincisi maalesef yerel yönetimlerde böyle görüyor bunu onlar da derneklerin bir oy potansiyeli olabileceğini düşünüyorlar ikinci bu, üçüncüsü yine siyaset bakıyorsunuz bazı STK’lar bir görüşler heterojen değil de bir görüşler benim gördüğüm bunlar hizmette vermiyorlar” (Adalar Kültür Derneği, İstanbul, 2017).

“STK’larımızın da kurumsallaşması lazım bu çok önemli bir hadise. Bunun hobiden çıkartılması lazım. Bunların bilimsel alana kaydırılması lazım yani yapılanmalarını faaliyetlerini artık emekli birinin kendine bu işi meslek edinmiş tabirini kullanmak belki ağır olur ama hobi edinmiş birinin sırtına bırakmadan üç kişiye beş kişiye bırakmadan yapısal reformları oluşturarak yapısal bir değişikliğe giderek bir kurumsal yapıyı kurmaları lazım ve mutlaka üniversite ile işbirliği yaparak bu konudaki uzmanları değerlendirerek kendi yol ve yöntemlerini paylaşarak gitmeleri lazım. Birisi bir alanda bir şey faaliyet gösteriyorsa onlarda o alanda faaliyet göstermek istiyorlarsa o alanda boşluk veya yetersizlik görüyorlarsa paylaşım içinde olmaları lazım” (İlim Yayma Cemiyeti, İstanbul, 2017).

“Vatandaşlarımız da duyarsız. Aslında farklı sebepleri var. Genelde insanlar bana ne faydası olacak ne karı olacak diye düşünüyorlar. STK’ların önemi, gücü hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz önemini henüz kavramış değiliz. Kişi diyelim meclis

üyesi, belediye başkanı adayı olmak istiyor önce STK'lar da kendi göstermek istiyor. STK'nın amacı ne topluma nasıl fayda sağlar bunların bilincinde değiliz. Bir de insanlarda korku var başıma bir iş gelir diye. Birlik ve beraberlikten güç doğacağına farkında değiliz. Ortak bir şekilde güçlü bir sesle STK'lar hareket edebilir ama bunu yapamıyoruz” (Elazığ Atatürkçü Düşünce Derneği, Elazığ, 2016).

“Çekince var mevcut ortam itibarıyla. İki buraların maddi bir yapısı var. Üçüncüsü bizim yerimize birileri yapıyor diyerek girmek istemiyorlar. Ülkede demokrasi anlamında geliştikçe aşılacak bir problem. Ne gençlik böyle yetişiyor herkes sınav derdinde herkes post derdinde herkes geçim derdinde bu yine çok küçük şeylerde kalıyor belli eğitim almış kişiler de bakın STÖ'deki kişiler yaş ortalaması olarak da eğitim olarak da farklıdır bir esnafı cami derneğinde ya da hemşehri derneğinde bulursun taşın altına elini sokmak isteyen kişiler bedel ödüyor bizde zaman zaman mahkemelere gidiyorsun ama tüm çabamız bu ülke için bu kent için” (Zonguldak Kültür Sanat Vakfı, 2016).

İnsanların sivil toplum kuruluşlarına katılmamalarına yönelik olarak en çok dile getirdikleri gerekçeler arasında sivil toplum kavramının, gücünün farkında, bilincinde olunamaması ve zaman ayıramama sayılmaktadır. Tabi bunlara nelerin sebep olduğu da önemlidir. Özellikle bireylerde bir çekince veya yapsam bile bir şeyin değişmeyeceği görüşü etkili olabilmektedir. Kurumsallaşamama yine burada belirtilen sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bir dernek, vakıf kurulurken, kuruluş aşamasında tüzüğü belirlenirken amaçlarının hedeflerinin net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Aksi takdirde birkaç toplantı sonra sorunlar yaşanmaya başlanacaktır.

“Biz farklı dünya görüşlerinden oluşan kişilerin bir araya gelerek bir dernek oluşturduk. Bazı dernekler politik bir rüzgarla sıçrama tahtası olarak görülüyor. Biz bütün partilere belediyelere eşit mesafedeyiz. Bu tür derneklere baktığımız zaman bir süre sonra politik arenada görüyorsunuz.” (Karadeniz Ereğli Tarih ve Doğa Kültürünü Yaşatma Derneği, Zonguldak, 2016)

“Daha çok birbirlerini tanımıyorlar tam olarak neler yaptıklarını bilmiyorlar, bir kurum ismi verildiği zaman ne yaptığı bilinmiyor” (TEGEV, Eskişehir, 2016)

“Diğer STK'lar ile konuşmamız gerçekçi olmaz sınırlı bir deneyimim var. Kültür alanında çok sorun yaşıyoruz kültür alanı dışındaki STK'lar ile bir araya gelmek İKSV pratiğinde çok alışılmış bir şey değil şu an onu yapmaya çalışıyoruz. Özellikle farklı alanlara eğilmek istediğimizde kültürü yaygınlaştırmak istediğimizde farklı STK'lar ile iletişime geçmeye çalışıyoruz.” (İstanbul Kültür Sanat Vakfı, İstanbul, 2017).

“Birbirleri ile iletişim yok koordinasyon yok, Bir kısım dernek kuruluyor bana başkanım desinler diye” (Elazığ Tüketici Hakları Şubesi, Elazığ, 2016).

Sivil toplum kuruluşlarının bir araç olarak görülmesi farklı bir dernek yöneticisi tarafından tekrar dile getirilmektedir. Birbirlerini tanıyamadıkları ve kendi

hizmet alanları dışındaki sivil toplum kuruluşları ile iletişim kuramadıkları görülmektedir. Toplumun, bireylerin sivil toplum kuruluşlarına bakışı, sivil toplum kuruluşlarının güçlenmesi için çalışmalarını yürütebilmesi, kamuoyu oluşturabilmeleri açısından oldukça önemlidir.

“...Katılım az. Bir duyarsızlık var. Bazıları bunu siyaset olarak, basamak olarak kullanmaya çalışır, bazıları menfaatine kullanmaya çalışır. Gönüllük esaslı bir konudur içinden geliyorsa yapar. Büyük bir duyarsızlık vardır. Genel kurulda toplantıda 75 üyemiz varsa yarısından bir fazlasını zor buluyoruz” (Elazığ İlim Yayma Cemiyeti, Elazığ, 2016).

“Yeterli olduğunu düşünmüyorum özellikle son dönemde örgütsel yapılara karşı tavır insanları tedirgin hale getirdi üye olursam öyle mi olur böyle mi olur, gibi tereddütler oluyor ön yargılar oluyor katılımcı yönetim için örgütlü topluma ihtiyaç var bireysel olarak düşüncemizi ifade edince pek etkili olmuyor ancak örgütlü bir kurum olarak sesimizi daha iyi duyurabiliriz” (Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Eskişehir, 2016).

“Pasif bir katılım var. Bağış yapmak, destek olmak gibi aktif olarak gönüllülük belkide İstanbul’da şehir şartlarının yoğunluğundan elini taşın altına koymak konusunda evet sorun var” (ÇEKÜL Vakfı, İstanbul, 2017).

“Maalesef düşünmüyorum. 5 TL aidat vardı bunu bile ödemekte sorun çıkaran üyelerimiz oluyordu, STK’lar herkes bir hedef için bir menfaat için kurulmuş gözüyle bakılıyor” (Goncalar Solmasın Derneği, Elazığ, 2016).

Genelde insanlarda sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak şu şekilde yanlış bir algının mevcut olduğu da sıklıkla dile getirilmiştir. Görüştüğüm sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin, başkanlarının büyük çoğunluğu gönüllü olarak bu işi yapıyorlardı, kendilerinin bizim bir çıkarımız yok yeri geldiği zaman cebimizden para harcıyoruz, sözlerine bile çoğu kişinin inanmadığını buradan bir çıkarımızın olduğunu düşündüklerini dile getirmişlerdir. İnsanlarda şöyle bir bakış açısı oluşuyor, gidersem ne çıkarım olacak, bana ne faydası olacak bu düşünce de katılımı azaltan önemli sebeplerden biridir.

“...İnsanlar sahip çıkmıyor bizde istiyoruz ki bi dernek kuralım yönetim kurulu seçelim her şeyi onlar yapsın biz eleştiri yapalım. Bir örnek vermek istiyorum burada bir mahallede ulaşım sağlanamıyor vatandaş dilekçe veriyö belediye başkanına gidiyor sonuç alamıyor bana geldiler tüketicinin hakkını ara gelin kamuyou oluşturalım dedik ben basınla geleyim bende yanınız da olayım ulaşım bizim temel hakkımız diyin sizde düşünce ve duygularınızı söyleyin neden bunu dedim biliyormusunuz belediye başkanları diyor ki vatandaş bir şey talep etmiyor siz nereden çıkarıyorsunuz biz birgün kahve tıklım tıklım dolu sadece iki kişi çıktı toplantıya gelecek iki kişi...” (Tüketici Koruma Derneği, Eskişehir, 2016).

“İnsanlar her şeyden korkuyor beni burada damgalarlar mı, o derneğin başkanı falan görüştense beni de öyle mi sanarlar korkusu var” (Ereğli Tüketici Koruma Derneği, Zonguldak, 2016)

“...Önce STK’ların kendi başına yaşabilmeleri için kanuni düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesi lazım. Ya gideceksiniz devlete yapışacaksınız ayakta kalmak için ya bir sponsor bulacaksınız her halükarda bağımsız olmayan bir süreç yaşıyoruz. STK’lar bağımsız değil dolayısıyla günümüzde de tabi STK ile özel sektör arasındaki dengeler kurulmuş değil bu durumda da devletin kucacağına düşüyor devlet dediğimiz hükümetin kucacağına düşüyor şuan tamamı demiyeyim ama eğer hükümetin arka bahçesi değılseniz ayakta kalma imkanınız yok kendi maddi gücünüz olmayınca adım atma gücünüz de olmuyor faaliyet yapamıyorsunuz üye aidatlarıyla ayakta kalamıyorlar belki kirayı vs ödeyebiliyorsunuz ama üretim kısmında faaliyete geçemiyorsunuz ... gibi Rabia meselesinde Filistin meselesinde İsrail Meselesinde ortak hareket edebiliyorlar ancak şehrin sorunları hakkında aynı birliktelik olmuyor. İşte ve gelecekte bir araya gelemiyoruz” (Elazığ Hazar Stratejik Araştırma Derneği, Elazığ, 2016).

“...Yerel yönetimden nasıl faydalanırsınız aynı yardım alabilirsiniz ama bizde genelde hep derneklere hep maddi bağışlar destekler para yardımı yaparak bir nevi biat kısmı geliyor ben kiramı eğer bir yere ödetiyorsam o yerin dediği her şeyi yapmam lazım, eksikliğini gördüğümde sesimi çıkaramam. STK’ların biraz daha kendimde dahil maddi kaynak yaratmak gerekiyor, biz bağış toplamıyoruz üç yılda bir kitap çıkarıyoruz, 2013 yılında uluslararası bir konferans yaptık. Türkiye’den çok az katılım oldu Avrupa Birliği üyeleri geldiler, Trafik Mağdurlarının Yaşamında Adaletin Önemi diye bunun sonucunda Mağdur Hakları Daire Başkanlığı kuruldu. Adalet Bakanlığında şimdi trafik mağdurlarının yaşamında travmanın önemini yapmak istiyorum. Burada yapıyoruz mesela konferans yapmadan önce bölüştürüyoruz. Biz paraya dokunmuyoruz diyoruz ki işte Ahmet firması bunu karşılar mısınız? Yani bu konuyu istememin nedeni Aile Sosyal Politikalar kapsamında bir sürü psikolog var ama kimse gidemiyor yaptığınız işin sürdürülebilir olması lazım biz bir avuç insanız ama önemli olan bunu daha sonrasına yaygınlaştırabilmek” (Suat Ayöz Trafik Mağdurları Derneği, İstanbul, 2017).

Sivil toplum kuruluşlarına yönelik insanlarda oluşan ön yargılar ve çekinceler de insanların bu kuruluşlarda gerek gönüllü gerek yönetici olması yönünde isteksizliğe sebep olmaktadır. Ayrıca sürekli başkaları zaten yapıyor anlayışı da sivil toplum kuruluşlarına dahil olmak anlamında insanları olumsuz etkilemektedir. STK’ların mali anlamda kendi ayakları üzerinde duramadıkları zaman bağımsız olabilmeleri de mümkün olmamaktadır. Belli konularda bir araya gelinebilirken, kenti ilgilendiren bir konuda bir araya gelmekte sorunlar yaşandığını görüyoruz.

Burada özellikle çevre alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının kente dair bir soruna dikkat çekmek veya protesto yapmak istedikleri zaman, etkinlik yapacakları zaman bekledikleri desteği bulamadıklarını görüyoruz. Birbirlerinden farklı alanlarda faaliyet göstermelerine rağmen, sivil toplum kuruluşlarının

sorunlarının, birbirleri ile olan ilişkilerinin farklılık taşımadığı görülmektedir. Kurumsallaşamama, mali sorunlar ve tabana yayılamamalarının, hepsinin ortak sorunları olduğu görülmektedir.

3.3.4.STK'ların Belediyeler ile İlişkileri İletişim Kurma Biçimleri

Sivil toplum kuruluşlarının faaliyet gösterdikleri şehirde, faaliyet gösterdikleri hizmet alanıyla ilgili olarak belediyelerle nasıl bir ilişki içerisinde oldukları, toplumun, kentte yaşayanların beklenti ve taleplerini yönetime iletip iletmedikleri, kent ile ilgili olarak ihtiyaçların, sorunların gerek belirlenmesinde gerek çözümlenmesinde iletişim halinde olup olmadıkları bu bölümde el alınacaktır.

“Tamamen tanıdık arkadaş seçim zamanlarında artan ilgi. Şöyle bir şey, hani benim çokta ulaşmak istediğimizde söyleyemem. Çocuklar sokakta solmasın ya da yapılan diğer çalışmalarla da ilgili kamu söz konusu gücü yanımızda olsa dediğimiz zaman işin içinde biraz siyasi reklam olma gibi bir durum olacak. Diyelim x belediye bir şey yapacak ben bunu yaptıysam bunun reklamını yapmam gerekir diyecek yapılan reklamlarda hani görüyorsunuz çocuklarla ilgili boy boy resimler çekiliyo yayınlanıyor her yerde ya da biz mesela çocuklarımızı herhangi bir şeyde yerde kullanmak istemiyoruz o açıdan çok fazla da ulaşmak istemiyoruz. Ama öte yandan mesela servis talebi ulaşım desteği ya da salon konferans desteği gibi durumlarda talep yazısıyla biz herhangi bir bağlantı kurmadan yazdığımızda %99 red yiyoruz yani ama bunun dışında bir bireysel arama yapılıyorsa destek sağlanıyor” (Hayat Vakfı, İstanbul, 2017).

“Belediye başkanlarıyla direk görüşebiliyoruz ben meclis üyesi yaptım onun da bir avantajı var ilişkiler üzerinden gidiyor” (Yeşilay, Eskişehir, 2016).

Belediyelerle, özellikle kendi reklamlarını yapabilecekleri bir faaliyet, etkinlik söz konusu olduğu zaman daha kolay irtibat kurulabildiğini, eğer bir talep söz konusu ise aynı durumun yaşanmadığını görüyoruz. Sosyal destek alanında, özellikle çocuklara yönelik faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları da bu durumdan rahatsızlık duydukları için çok fazla işbirliğine yanaşmamaktadırlar.

“Aslında daha çok biliyorsunuz bizim kültürde daha çok kişisel ilişkilerle işler yürüdüğü için bizde bunu kullanmak zorunda kalıyoruz” (Eskişehir Bisiklet Derneği, Eskişehir, 2016).

“Belediyelerin çevre ile ilgili bölümleri vardır. Biz bu tür ilişkilere gireriz bizim hedefimiz bu olayları önlemek üzere ilgili kurumlarda bireylere farkındalık yaratmaktır. Örneğin işte İstanbul'da yapılmakta olan köprüler vb dolayısıyla İstanbul'un akciğeri dediğimiz noktalardaki yeşilliklerin yok edilmesi İstanbul'luları

hem var olan durumda hem de gelecek nesil itibariyle ciddi tehdit içine sokan bir şeydir biz bunun olmaması için çok ciddi çaba gösteririz. Bunun iletişim şekli belediye içinde bu iş ile ilgili birimler olabilir. O konuda yaptığımız çalışmalarını raporları kendilerine göndeririz” (Doğal Hayatı Koruma Vakfı, İstanbul, 2017).

“... Fakat bizim Zonguldak Belediyesi açısından şöyle küçük bir şansımız var. Belediye meclisinde bizimle birlikte hareket edebilecek arkadaşlarımız var o arkadaşlarımızın etkisiyle çok sınırlı da olsa çevre ile ilgili tehdit olabilecek bazı kararların alınmasına engel olabiliyoruz” (Zonguldak Çevre Koruma Derneği, 2016).

Belediyeler ile olan iletişim şeklinde, öne çıkan kişisel ilişkilere sebep olarak, toplumsal yapımızın etkili olduğu belirtilmektedir. Kişisel ilişkiler üzerinden bir şeyler yapmaya çalışmamızın sadece yerel yönetimler için değil neredeyse bütün kamu kurumlarında görülen bir sorun olduğu birçok kez dile getirilmiştir. Özellikle daha lokal bazda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, bu konudan şikayetçi olurken, daha kurumsallaşmış dernekler belediyelerin ilgili birimleri ile görüştiklerini bu tür ilişkilere ihtiyaçlarının olmadıklarını belirtmektedirler.

“Maalesef biz belediye ile bir ilişki kuramadık. 1-7 mart tarihleri arası Yeşilay haftası bizden önceki başkanda randevu talebinde bulundu olumlu yanıt alamadı, Valilikten randevu istedik olumlu karşılandı hatta 24 saat Yeşilaya telefonunun kapılarının açık olduğunu bağlılık ile mücadelenin önemli olduğunu belirtmesine rağmen belediye başkanı bu yılda bize randevu vermedi” (Yeşilay, Elazığ, 2016).

“Benim şahsi olarak çevrem çok geniş. Kişisel ilişkilerimi kullanıyorum ön planda bunun derneğime çok katkısı oluyor, ikili ilişkiler vasıtasıyla” (Kadın Dayanışma Derneği, Eskişehir, 2016).

“Türkiye’de herhangi bir yönetimle özellikle belediyeler, kaymakamlıklar, valilikler gibi devlet kuruluşları kolay kolay birebir temas edemiyoruz yine de ikinci planda bir tanıdık söz konusu olursa dost, ahabap ilişkileri ile irtibata geçebildik, geçemezsek hiçbir çözüm üretilmediği gibi zaten kurumlarda sürekli bir değişim söz konusu bu da bizi rahatsız ediyor bir önceki tanıdığımız değişiyor bu iletişim bir sonraki ile aynı şekilde devam edemiyor bu da sıkıntı oluşturuyor” (Umut Çocukları Derneği, İstanbul, 2017).

“Bu daha ziyade belediyedeki tanıdık arkadaşlarla oluyor. Mesela ben siyasetçi olduğum için ait olduğum siyasi partilerin belediyeleri ile çok yakın ilişki içindeyiz. Pek çok sivil toplum kuruluşu için bunu size söyleyebilirim. Yani size siyaseten yakın olan dünya görüşü size daha yakın olan yerel yönetimler size daha çok kapı açıyorlar ama bu sorduğunuz soruya cevabım oradaki tanıdıklar vasıtasıyla oluyor. Mesela ben CHP’li olduğum için CHP’li belediyelerden randevu istiyorum. Belediye başkanları eğer beni siyasette aktif olduğum dönemde yakından tanıyorlarsa anında bize randevu veriyorlar hemen işbirliğine giriyorlar. Mutlaka bir tanıdık vasıtasıyla oluyor açıkçası bizde tanımadığımız bir belediyeye gitmedik” (Türk Ünitersiteli Kadınlar Derneği, İstanbul, 2017).

Farklı şehirlerde, farklı hizmet alanlarında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının ifade ettikleri cümlelere bakınca aslında var olan sorunun Türkiye'nin bir sorunu olduğunu görmekteyiz. STK temsilcileri, belediyelere ve kamu kurumlarına ulaşmak konusunda kişisel ilişkilerin, oldukça önemli olduğunun altını çizmektedirler. Özellikle küçük şehirlerde bu durumun daha yaygın olduğunu dile getirmektedirler. Özellikle belediye başkanlarıyla, ya meclis üyeliği yapıldıysa ya da bir tanıdık aracılığı ile iletişim kurulabildiği görülmektedir.

“Biz genelde kurumsal çalışırız. Kurumsallaşmanın en iyi uygulamasını göreceğin bir yerdir Yeşilay. Biz burada mükemmeliyet merkeziyiz kendi alanımızda bir kurumsal çerçeve modelimiz var, EFQM yani Avrupa kalite vakfının mükemmeliyet modeli dediğimiz bir modelimiz var. O yüzden bütün işlerimizi kurumsal yapıyoruz yani biz bir belediye ile çalışacaksa en üst düzeyde önce görüşme yapılır daha sonra bu bir protokol ile işbirliğinin kimin yükümlülükleri sorumlulukları ile çerçevesi çizip öyle ilerlenir bu noktada hem belediye hem biz ne yapacağımızı bildiğimiz için sonuç alırız” (Yeşilay, İstanbul, 2017).

Bazı sivil toplum kuruluşları da özellikle iletişimi kurumsal yollarla sağlamaya çalıştıklarını belirtmektedirler. Bu sivil toplum kuruluşlarına baktığımız zaman, kendilerini daha kurumsallaşmış, faaliyet gösterdikleri alanda bilinirliği olan kuruluşlar olarak gördüklerini belirtmeliyiz. Kurumsallaşmalarını tamamlayan, bilinirliği olan sivil toplum kuruluşları irtibata geçmek için genellikle resmi yolları kullandıklarını dile getirmektedirler. Diğer türlü ilişkilere zaten ihtiyaç duymadıklarının özellikle altını çizmektedirler.

“Bizim yönetim kurulumuz 11 kişi. Kurumlarla ilişkiler başkan yardımcımız var. Belediyelerle valilikle diğer kurumlarla bu tür kurumlarla ilişkiler kuran çalışmalar yapan projelerimizi götüren birimdir. Sorunları şimdiye kadar biz dernek başkanı olarak kendim çözmeye uğraşıyorum. Meclis üyesi ya da eski milletvekillerinden birini üye yapıyoruz o da bir iki etkinliğe geliyor. İlişkiler üzerinden çözümleniyor” (Eskişehir Sanat Derneği, Eskişehir, 2016).

“Yine küçük bir yer olduğu için bizlerde buranın yerlisi olduğumuz için önce kişisel ilişkiler ve resmi ilişkiler etkili oluyor” (ÇYDD, Zonguldak, 2016).

“Kurumsal bir yapı yok. Tabiki beşeri münasebetler ikili ilişkiler. Zonguldak küçük bir şehir herkes birbirini tanır bunun avantajları oluyor. İnsanlar birbirini tanıyorlar bir sorun olduğu zaman insanlar gidip bir başkan yardımcısına x müdürlüğüne gidip iletişim, kişisel ilişkilerle iletişim kuruyorlar. Bizim derneğimiz bu anlamda da etkin sosyal çevresi geniş insanlar yönetiminde dernek yönetiminde bu anlamda şanslı görüyoruz kendimizi” (Zonguldak Sanat Tiyatrosu Derneği, 2016).

“Belediyede kişisel diyalog çok önemli. Belediye başkanı olsun, başkan yardımcıları olsun iletişime geçebiliyoruz. Başkana doğrudan ulaşabiliyoruz. Kişisel ilişkiler üzerinden iletişimimizi sağlıyoruz” (Goncalar Solmasın Derneği, Elazığ, 2016).

Bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları içinde bireysel ilişkilerin diyalogun oldukça önemli olduğu görülmektedir. Özellikle küçük şehirlerde insanların birbirlerini tanınması bu durumda etkili olmaktadır. Kimi dernekler bu konuya yönelik her ne kadar kurumsal olarak iletişime geçmeye çalışsalar da neticede sonuç alamadıkları zaman yine bireysel ilişkilerin devreye girdiği görülmektedir.

“Şimdi kamunun ya da belediyelerin yerel yönetimlere bakış şekli iki türlü,, bir aynı görüşte olanlar bir karşı görüşte olan vakıf ya da dernekler. Abartılı bir şekilde ben yandaş kelimesini kullanmak istemiyorum, kullanmıyorum da ama aynı dili konuşuyolarsa aynı dünya görüşüne sahiplerse biraz daha kolay oluyor iletişim kurmak bizde çok şey istememeye çalışıyoruz” (Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı, İstanbul, 2017).

“Belediyeler siyasi kuruluşlar dolayısıyla onlar bizim hedef kitlemiz biz onların hedef kitesiyiz. Dolayısıyla belediye başkanı otoritesine bağlı bir sistem kurulmuş orada dolayısıyla başkanın insiyatifi çok kuvvetli olduğu için bizim aşağılarda tanımlanmış ilişkiler yoksa ilişki yürütme şansınız yok yani mesela başkan talimat verecek sonra müdürle siz daha sonra benzer işler yapmaya devam edebilirsiniz ama başlangıçta böyle bir ilişki biçiminin oluşması gerekiyor.” (Türkiye Beyazay Derneği, İstanbul, 2017).

“Daha önceki dönemdeki belediye başkanı herkese yakın davranmaya çalışan bir kişiydi. Onun dışında pek fazla bir faaliyetimiz olmadı. Geçen yıl şimdiki belediye başkanı dünya kadınlar günü nedeniyle kadın derneklerine bir yemek verdi o esnada kendiyile görüşme imkanımız oldu sorunları ilettik. Bu sene de yine bir yemekte bir araya gelebildik. Orada birtakım vaatlerde bulunuldu ama yerine getirilmedi” (Elaziz Kadın Yardımlaşma Derneği, Elazığ, 2016).

Belediyeler ile iletişim kurabilmede etkili olan bir diğer etken de, aynı dili konuşan benzer görüşlerde olan sivil toplum kuruluşları ile belediyelerin daha kolay irtibat kurabilmeleridir. Belediyelerin siyasi bir kurum olması nedeniyle yaşanan bu durumun aslında pek çok sivil toplum kuruluşu yöneticisi ya da başkanı tarafından normal olarak karşılandığı gözlemlenmiştir.

“Orada da iki yönlü inceleyelim afet anında AFAD merkezli bir kriz masası oluşuyor. Normal zamanda belediyeler ile STK’lar üzerindeki durum daha çok siyasi ve güncel olaylara göre değişiyor. Çok yakın zamanda bir köpek kurtarma şeyi verdi kuyu isminde bir köpeğin kurtarılması oraya medya gittiğinde orada güzel bir koordinasyon olabiliyor ilgi oradayken evet bütün kurumlarla güzel çalışılabilir ama hiç mesela engelliler ile ilgili bir şey gündemde değilken onunla ilgili bir çalışma yapmak istediğiniz zaman biraz zor oluyor. Genelde bir tanıdık bulunmaya

çalışılıyor. Ben bunu AKUT bazında değil birçok STK'yı bilen biri olarak cevap vermeme isterseniz şöyle diyebilirim, mevcut siyasi durumun yakınlığı da olabiliyor x partisinin belediyesi kendi tanıdığı arkadaşı üzerinden ya da kendine yakın gördüğü insanlar üzerinden çalışmalarını yapabiliyorlar ama bu bizim derneğimizin çalışmaları için çok belirgin bir unsur değil biz ne buna ihtiyaç duyuyoruz ne belediyelerle böyle bir ilişkimiz var” (AKUT, İstanbul, 2017).

“Büyükşehir belediyesinde yapılan düzenlemelerle çevre müdürlükleri kuruldu. O müdürlüğe isteklerimizi, şikayetlerimizi dilekelerimizi iletiyoruz. Kişisel ilişkilerim kuvvetli herhangi bir sorun olunca belediye başkanlarına da ulaşabiliyorum” (TEMA, Eskişehir, 2016).

Belediyeler ile olan ilişkinin, özellikle afet alanında faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşu için, afet anı veya bunun dışındaki zamanlara göre değişebildiğini görmekteyiz. Benzer şekilde, gündeme gelmiş bir konu veya olay ile karşılaşıldığı zamanki iletişim ile gündemde olmayan bir konu ile ilgili iletişim farklı olabiliyor. Ancak kurumsallaşmasını tamamlamış bir sivil toplum kuruluşunun, ikili ilişkilerin etkin olduğunu belirtmesine rağmen kendilerinin böyle bir şeye ihtiyaç duymadıklarını görmekteyiz.

“Kurumsallaşma var bu konuda ÇEKÜL kendini ispatlamış bir STK olduğu için belediyeler bize başvuruyor. Biz o başvuruları sıraya alıp görüşmeler yapıyoruz. Genel desteğimiz strateji oluşturma ile başlıyor bunlar eylemlere dönüşünce takip ediyoruz bizde belediyeler kalkınma ajansları onlar başvuruyor. ÇEKÜL istisnai bir örnek birincisi kendini ispatlamış olması kentsel korumaya geliştiren STK, ikincisi bizim korumaya tamamen odaklanıyoruz apolitik bir duruşumuz var bu yüzden her partiden belediye daha çalışmakta rahat hissediyor” (ÇEKÜL Vakfı, İstanbul, 2017).

“Genelde kurumsallaşma üzerinden prosedür ne ise önce yazı ile dilekçe ile eğer gerekiyorsa başkanla da görüşebiliyoruz onun da katkıları olabilir diye” (Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Zonguldak, 2016).

“Dış ilişkiler direktörlüğümüz var önce bunu konuşuyoruz kendileri belediye veya diğer kamu kurumlarıyla iletişim sağlıyorlar” (Sivil Yaşam Derneği, Eskişehir, 2016).

Kurumsallaşmasını tamamlayan dernek ve vakıfların hem merkezinin olduğu yerlerde hem de yerelde şube bazında faaliyet gösterdikleri yerlerde özellikle iletişim, irtibat kurma konusunda herhangi bir bireysel ilişkiye gereksinim duymadıkları görülmektedir.

“Belediyelerle çok fazla temas halinde değiliz. Arkadaşlarımız zaman zaman katılıp görüşlerini bildiriyor ama bunun dışında özel sivil toplumu hedefleyen özellikle sivil toplum örgütlerinin yereldeki sıkıntıları belediyelere duyurmak gibi bir fonksiyonu olmadı. Böyle bir fonksiyon olmayınca da fikir üretmek de çok anlamlı olmuyor yani

siz eğer dertlerinizi ulaştırabiliyorsanız çözüm önerilerinizi gerekli ilgili mercilere iletebiliyorsanız bu konuyla ilgili kafa yoruyorsunuz ama zaten böyle bir bağ kurulmamışsa bu konuya çok fazla üzerine düşmüyorsunuz” (Birlik Vakfı, Eskişehir, 2016).

“Bizim genelde çalışma prensibimiz şöyle bir konu olduğu zaman o konunun bütün muhatapları önce tespit edilir bu sadece yerel yönetimleri ilgilendiriyorsa yerel yöneticiler ama bunun haricinde bakanlığın da bilmesi gerekiyorsa mutlaka şehrin milletvekillerine dosyalar rutin bir şekilde gönderilir. Örneğin Şor Şor Deresinin ıslahı ile ilgili bir çalışma yapılmışsa ya da Çimento Fabrikasının kaldırılması ile ilgili bir çalışma yapılması gerekiyorsa hazırlanan dosyada kente zararları, çevreye zararları ayrı bölümler halinde hazırlanır önerilerle birlikte bu hem yereli hem genel yönetimi ilgilendirdiği için herkese posta yoluyla gönderilir ve bu kamuoyu ile de paylaşılır” (Elazığ Hazar Stratejik Araştırma Derneği, Elazığ, 2016).

“Biz kurumsal anlamda dernek olarak Belediye başkanı ile görüşmek istediğimiz zaman sağolsun bizi kırmıyor iletmek istediği konuları hem dernek olarak hem gazeteciler vasıtasıyla kendilerine ifadelerde bulunuyoruz sıkıntıları kendisiyle paylaşıyoruz” (Zonguldak Karaelmas Gazeteciler Derneği, 2016)

Kimi dernek yöneticileri de kenti ilgilendiren bir konu olduğu zaman hazırlamış oldukları raporları ilgili birimlerle paylaşarak ve kamuoyu oluşturarak aslında kendilerinin belediyeye gitmektense, belediye yöneticilerinin kendileri ile iletişime geçirmeye çalışmaktadırlar. Çalışma kapsamında, farklı kentlerde ve farklı hizmet alanlarında sivil toplum kuruluşları ile görüşülmesine rağmen, eğer bir şekilde siyasetle ilgilenen bir dernek yöneticisi veya başkanı iseniz iletişime geçme, görüşme, sorunlarınızı aktarma imkanınız daha geniş olmaktadır.

Hizmet gösterdiği alanda ön plana çıkan sivil toplum kuruluşlarının ve özellikle ulusal alanda faaliyet gösterip, kurumsallaşmasını tamamlayanların iletişim kurmada daha çok resmi yolları tercih ettikleri görülmektedir. Farklı alanlarda ve farklı şehirlerde faaliyet göstermelerine rağmen, iletişim kurmak ya da belediyeye ulaşabilmek konusunda yaşanan sorunların, sıkıntıların birbirine benzerlik göstermektedirler.

3.3.5.Belediyelerin STK'lara Bakışına İlişkin Düşünceler

Belediyeler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iletişimde belediyelerin sivil toplum kuruluşlarına karşı yaklaşımı da etkili olmaktadır. Hangi durumlarda ve şartlarda belediyelerin sivil toplum kuruluşlarına başvurduğu, genellikle ilk adımın

kimden geldiği konusunda sivil toplum kuruluşları yöneticilerinin değerlendirmeleri bu başlık altında ele alınacaktır.

“Kesinlikle daha iyi bir işbirliği gerekiyor var ama yeterli değil, kişisel bağlantılardan çok kurumsal bağlantılar önemli gidip başka bir dernek kendi kişisel bağlantısını kurup istediğini yaptırıyor ben bunu çok etik bulmuyorum” (Elazığ Şizofreni Dayanışma Derneği, Elazığ, 2016).

“... Zaman zaman çakışıyor alanlarımız belediyenin engellilere yönelik hizmeti olabiliyor dolayısıyla kendi hizmetini öncelikli algılıyor öncelik tanıyor bu konularda belediyelerin bu işleri STK aracılığı ile çözmesi gerekir. Şöyle mesela belediyenin engellilere yönelik bir eğitim var diyoruz ki biz kardeşim bu eğitimi senin vermene gerek yok biz bu eğitim senin maliyetinin %50'sine % 80'ine mal ederiz şimdi belediyelerde şöyle düşünüyor, şimdi ben bunlara yaptırırsam bunlar yapmış olur seçimlerde tehlikeye girer halbuki ilişki buna göre kurgulanabilir belediyenin katkısı olduğundan kamuoyu haberdar edilir ve arkasından da belediye organizasyonel yapıyı bütütmeden bu iş çözümlenmiş olur” (Türkiye Beyazay Derneği, İstanbul, 2017).

“Daha iyi işbirliği için sadece seçim zamanı ya da belediyeyi parlatacak işlerde işbirliği yapılmamalı” (Elaziz Kadın Yardımlaşma Derneği, Elazığ, 2016).

Değınilen konulardan biri de, özellikle belediyelerin sivil toplum kuruluşları ile bir iş yapacakları zaman, kendilerini ön plana çıkarabilecek, reklamlarını yapabilecek işlerde işbirliğine geçmiş olmalarının eleştirildiğini görmekteyiz. Ayrıca belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının bir etkinliğini kendileri yaptıkları zaman, bunun belediye açısında bir dezavantaj oluşturabileceği kaygısı ile uzak durabildikleri görülmektedir.

“Zaten kamunun bize STK'lara yaklaşımı genelde mesafeli. Bu belki şekil olarak görünmese de biraz mesafeli. Çünkü 25 yıldır benim edindiğim izlenim, biz zaten yapıyoruz bu biraz iddialı olacak ama benim konuşmam, biz zaten yapıyoruz siz de işte bunu kendinize iş edinmeye çalışıyorsunuz rolümüzü çalmaya çalışıyorsunuz devlet yapar ama yapmadığı zaman demek ki daha sıra gelmemiş demektir daha sonra yapacak. Ama biz rol çalmak değil amacımız hiçbir zaman o ilişkiyi bozmadık hep düzeyli mesafeli resmi saygı çerçevesinde çünkü sonuçta devlet birimi onlar yürütüyor sonuçta birçok hizmeti ama biz gördüğümüz aksaklıkları öncelikle bildiriyoruz şu konuda yapılsa nasıl olur bir süre bekledikten sonra biz yapabilir miyiz diye düşünüyoruz...” (Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı, İstanbul, 2017).

“Az önce bahsettim Elazığda 9 tane engelli derneği var sadece birinin kültür parktan istifade etmesi eşit davranılmadığını gösteriyor. Bu konuda eşit davranılmadığını düşünüyorum” (Türkiye Beyazay Derneği, Elazığ, 2016).

“Herkes kendi adamını yaratmaya çalışıyor. Türkiye de liyakat yok bu kişi benim adamım mı ona bakıyorlar. Eleştirinin geliştiren bir şey olduğunu unutuyoruz. Sen

çocuğu sadece matematiğe fene boğarsan ben ilkokul öğretmeniyim insanı eğitme gibi bir derdimiz yok". (Sakin Okul Derneği, Eskişehir, 2016).

"Kamu kurumlarının çok fazla eksiği var ve mecburen STK'lar bu eksiği kapatmaya çalışıyor. Eğer zamanında bizim mahallede yıkım olaylarında yaptığımız işe değer verilmiş olsaydı çocuklar için bir sanat atölyesi açılabilirdi çocuklar için bir etüd merkezi açılabilirdi biz bunları sözel olarak önermiştik zaten bunları yapın hani yıkıyorsunuz tamam yıkacağınız çok belli ama çocuklar çok ciddi bir travma yaşıyorlar. Üç sene boyunca yıkım görüyorlar benim evim ne zaman yıkılacak diye ve yıkılan binalar toplanmadı molozlar bırakıldı yani mahalle can çekişir halde bunu üç sene yaşadı çocuklar. Burada bu ortamdalar biz de bu yıkımın içinde bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Atölye yapıyoruz hani resim atölyesi bir şeyler yapmaya çalışıyoruz ama bu bizim işimiz değil kamunun işi dedik fakat karşılık bulmadı ... Hiçbir belediye ile ilişki kuramadık istedik ama o kapıları çalamıyoruz olmuyor" (Sulukule Gönüllüleri Derneği, İstanbul, 2017).

Kamunun yapması gereken bir hizmeti, sivil toplum kuruluşunun kendi imkanınca yapmaya çalışmasına rağmen, bir işbirliğinin olmadığı, ortak hareket edilemediği görülmektedir.

Belediyeler'in sivil toplum kuruluşlarına olan yaklaşımında etkili olan bir unsur da belediyenin siyasi bir kurum olması dolayısıyla kendine yakın gördüğü sivil toplum kuruluşlarına öncelik tanıdığı, hepsine eşit meseafede olmadığıdır.

"... Kim siyaset olarak yakınsa sorunu çözer bu da sanki doğal mı? Türkiye'ye özgü değil dünyada da mı böyle herkes kendine yakın ama şu olursa merkeze insanı alırsan bu anlamda bir kültürel bir bakış açısı değişirse bu muhteşem bir şey. Ben STK'yım gelen belediye başkanı hangi partiden olursa olsun ben siyasi görüşten bir belediye ile çalışmam gerekiyor belediye de aynısını demesi lazım ama iki taraftandan sorun var STK'lar belediyeler de o samimiyette değil merkezde insan olmadığı için" (Hayat Vakfı, İstanbul, 2017).

"... Belediyeler bir partinin üyesi olarak davranmayıp belediyecilik yapsa böyle olmaz, ülkenin yönetim kültürüyle ilgili bir şey tanıdığın oldumu rahat ediyorsun" (Tarlabası Toplum Merkezi, İstanbul, 2017).

"Politik görüşlerine yakın gördüklerine yakın davranıyorlar işin doğasında var" (Deniz Temiz Derneği, Zonguldak, 2016).

"Herkes eşittir bazıları daha eşittir" (Zonguldak Çevre Koruma Derneği, 2016)

Belediyelerin siyasal bir kurum olması bundan dolayı da kendine yakın gördükleri sivil toplum kuruluşları ile hareket etmeyi seçtiğinin, bunun da işin doğasında olduğunun, normal olduğunun birçok sivil toplum kuruluşu yöneticisi tarafından artık benimsenmiş bir durum olduğu gözlemlenmiştir. Bunu doğrudan dile

getirmeyen yöneticiler de, belediyelerin bütün sivil toplum kuruluşlarına eşit olmadığını dile getirmektedirler.

“Çok memnunuz. En son 23 Nisanda yer aldık çocuklar için Sanat aktivitesi gerçekleştirdik” (TEGEV, Eskişehir, 2016)

Ancak eğitim alanında veya örnekte görüldüğü daha spesifik bir alanda faaliyet gösteren derneklerden, belediye ile olan ilişkilerden memnun olanlar da bulunmaktadır. Ancak belirttikleri gibi bu memnuniyet, genellikle beraber etkinlik yapabilmekten veya yapılacak bir etkinliğine belediyenin katkı sunmasından kaynaklanmaktadır.

Bazı sivil toplum kuruluşu temsilcileri belediyelerin kendilerine yakın gördükleri STK’lar ile çalışmalarını aslında işin doğasında olduğunu söyleyerek bu durumun nasıl aşılabileceği noktasında işin merkezine insanı koymanın gerektiğine, sivil toplum kuruluşlarının kimliklerinden ziyade yaptıkları eylemlerle faaliyetlerle dikkate alınmalarının önemine dikkat çekmektedirler. Bir belediye başkanı seçildikten sonra artık sadece partisinin, kendini seçenlerin değil bütün bir kentin belediye başkanı olmaktadır. Kenti yönetirken bunu göz önünde tutarak bütün sivil toplum kuruluşlarına, bireylere eşit mesafede olmasının önemini burada bir kez daha görüyoruz.

“Burada şey önemli kişisel ilişkiler üzerinden gitmesi bunu doğuruyor çünkü standart platformlar yok. Çünkü herhangi bir görüşten olup olmadığına bakılmaksızın bir araya gelip konuşamıyorsak orada sorun var büyük bir problem orada siyasi ayağa kayıyoruz demektir. Şöyle bir örnek anlatayım kurum adı vermeden. Ankara’da önemli bir kuruma davet ediliyoruz bir çalışma için STK’lar ile o kurum beraber bir araya geliyoruz. Biz buradan gidiyoruz buradan giden Ankara’dan dernekler var o kurumunuzdaki bir daire başkanı diyor ki ben şimdi sizi uzman arkadaşlarımla baş başa bırakacağım işlerim var yukarıya çıkacağım. Bizim işimiz yok mu? Biz niye geldik? Dernek başkanları müdürleri gelmiş, dernekleri çağırılmışın o şeyde yani ben sizi çağırdım ya ben size zaten büyük bir şey bahşettim sizin de zaten işiniz yoktu yana yakıla bizi bekliyordunuz aman bizi çağırıyor devlet çağırsın da bende oraya gideyim de konuşayım falan üstüne bir de içeriği konuşuyoruz 5 günlük program 5 günün 4 buçuk gününü kamu doldurmuş her bir üç saatlik bölümde daire başkanları bir şey anlatıyor o yarım güne 9 tane derneği koymuşlar üç saate Türkiye’nin en büyük dernekleri bunlar bir kere baştan bunu eleştirdim gelen insanların kıymetinin neleri anlatabileceğinin farkında değil 9 tane dernek yöneticisi bir daire başkanının konuştuğu kadar konuşamıyor... Devlet kurumlarımız STK’ları bir hemen kendi şöyle kuruluşu böyle kendini yukarıda STK’yı aşağıda konumlandırıyor bu birbirinin altında üstünde olan bir şey değilki bunlar böyle bir şey yok alt üst hiyerarşisi biz çok merkezi bir milletiz devlet

herkesin üstünde ama bu devlet kurumlarını böyle bir yukarı doğru itiyor ama bazı zayıf STK'lar yani kurum zayıfsa ondan da böyle talepler geliyor zaten toplantı ortamında tabii efendim sizlerin imkanlarınız büyük siz bize şöyle kapılar açarsınız biz böyle yaparız gibi şeyleri zaten STK talep ediyorsa bazen de STK onu itiyor yani yukarı doğru yani ben aşağıdayım diyor sen yukarıdasın ya öyle bir şey konuşmana gerek yok ki hayır öyle bir şey yok sen başka bir şeysin o başka bir şey” (Yeryüzü Doktorları, İstanbul, 2016).

“Belediyeler siyasi olduğu için güçlü derneklere ya da kendine yakın gördüğü derneklerle daha yakındır” (Genç Elazığlılar Derneği, Elazığ, 2016).

“Belediye hangi siyasi görüşten olursa olsun sonuçta seçildikten sonra belediye halkın belediyesi bizdeki demokrasinin gelişmemiş olmasının bir başka tezahürü de bu bence belediye başkanı seçilince hangi partidense o tarafa daha yakın davranıyor halbuki o şehrin belediye başkanı. Eğer en azından STK'lara eşit mesafede olabilirse faydalı olur” (Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, İstanbul, 2017).

Kamu kurumlarının kendini sivil toplum kuruluşları karşısında farklı bir yerde konumlandırıyor oluşları da özellikle eleştirilen konuların başında gelmektedir. Aslında ikisi de farklı birer yapı olmalarına rağmen, kamu yöneticilerinin genellikle kendilerini sivil toplum kuruluşları karşısında bir hiyerarşik yapı olarak yukarıda konumlandırma eğiliminde oldukları görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının sorunlarını tartıştığımız bölümde öne çıkan etkenlerden biri mali sıkıntılar ve bağımsız olamamaktır. Bu sorunlara sahip sivil toplum kuruluşları aslında bir yere bağımlı olmak ihtiyacı duydukları için kamu kurumları, yöneticileri karşısında genelde bir şeyler talep eden, eleştirmeye çekinen bir durum aldıklarını ancak kendi ayakları üzerinde durmayı başarabilen sivil toplum kuruluşlarının bunun tam tersine görüşlerine rahatlıkla dile getirebildiklerini görüyoruz.

“Belediyelerin kadınlarla ilgili yaptığı birçok çalışma var ama bu belediyenin durduğu noktaya göre değişiyor. Yani bu bazen sosyal yardım politikasının önüne geçmiyor yani kadınları desteklemek güçlendirmekten ziyade bir yardım politikasını kadınlar üzerinden iletmek gibi bir çalışmaları oluyor. 2015 Mart'tan beri uluslararası çalışma örgütü ile bir proje yürüttük bu proje kapsamında biz belediyelerden mesleki eğitim hizmetlerine katılan kadınlara kadının insan hakları eğitimi verdik sadece meslek eğitim almanın kadınları iş hayatına yöneltmediği için kadınlara bu konuda eğitimler verdik bu kapsamda 30'a yakın belediye ile görüştük. Belediyelerin her birinde işleyiş birbirinden farklı kimi yerde meslek eğitimleri diye düşünerek gittiğiniz kurslar sadece basit hobi kursları ve emekli kişilerden başka kimse gelmiyor kimi kurslarda belediye faaliyet yürütüyor ama katılımcı olmuyor, kimi belediyeler daha güzel yapıyor” (Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, İstanbul, 2017).

“Yanlış bir şey duymadık ama herhalde aynı davranıyorlardır” (Türk Anneler Derneği, Zonguldak, 2016).

“Belediyeler de ideolojik davranabiliyor her iki taraf için de geçerli bir durum hem belediye hem STK için. Bu ancak demokrasi kültürünün gelişmesiyle aşılabılır. Biz sadece kendimize yakın olan duymak istediğimizi söyleyen STK'lara bakıyoruz” (Elazığ Kadem Temsilciliği, Elazığ, 2016).

Belediyelerin sivil toplum kuruluşlarına olan yaklaşımının aslında tek yönlü olmadığı iki tarafın da ideolojik davranabildiği görülmektedir. Nasıl ki belediyeler kendi dünya görüşüne yakın sivil toplum kuruluşları ile çalışmak istiyorsa benzer şekilde bazı sivil toplum kuruluşlarının da kendine yakın gördükleri belediye ile çalışmak istediği görülmektedir.

“İşbirliği olması için belediyelerin toplumun demokratikleşmesinde sivil toplumun önemini kavramaları gerekiyor. Kent konseyleri toplumun dernekleşmesinin önünü kesen bir şey. Kent konseyi kültür sanat kolu diyor, çevre diyor çevre derneğini bitiriyor kent konseyinin sanatla ilgili alanda hiçbir faaliyet yok ama bizim aramızdaki kişileri alıyor. Kent konseyleri STK'lar ile belediye arasında köprü kuramıyor. Diyelim Eskişehirde 5 tane çevre alanında faaliyet gösteren dernek vakıf var bunları bir araya getirmesi lazım ama yapmıyor. Şimdi bizim öykü atölyemiz var, Türkiye deki öykü atölyeleri iki ay sürer bizdeki 6,5 ay sürüyor akademik gidiyor biz yer sıkıntısı çektik Tepebaşı belediyesi bize dedi ki burayı kullanabilirsiniz biz oraya gidince bu etkinliği kendilerine çevirdiler atölyemizi kaybettik” (Eskişehir Sanat Derneği, Eskişehir, 2016).

Bazı durumlarda belediyeler ile yapılacak işbirlikleri sivil toplum kuruluşlarının istemedikleri sonuçların doğmasına sebep olmaktadır. Başlangıçta beraber yapılacak gibi başlanılan etkinlikleri zamanla belediyeler sahiplenerek, bu etkinliği başlatan yıllarca sürdüren derneklerin dışarıda bırakıldıkları görülmektedir.

“Ben 10 sene belediye başkanlığı yapmış bir sivil toplum kuruluşunun başkanıyım. Dolayısıyla yaşım gereği de yaşadıklarım gereği de Türkiye’de görmüş olduğum bir takım şeyler var. Fakat benim kadar da, benden önce de, benden sonra da görenler görecekler olacaktır. Belediyeler sadece hizmetlerini altyapı ve üstyapıya endeksli olarak yaparlarsa insanı unuturlarsa eksik kalırlar. Dolayısıyla bugünkü belediyecilik giderek değişerek sosyal belediyeciliğe doğru gidiyor. Bir yandan insanı tanıma insanı anlama noktasında sivil toplum kuruluşları ile iç içe bir organizasyon içinde olmaları gerekiyor. Yani biz artık siyasi hayatımızda tek başımıza buyurgan bir siyasetle değil buyurgan bir yönetimle değil paylaşılan karşılıklı olarak yönetim halinde olan yönetimi tek merkezli ben merkezli değil karşılıklı alışveriş haline getiren bir anlayışa doğru Türkiye gitmek zorunda...” (İlim Yayma Cemiyeti, İstanbul, 2017).

“Siyasilerin yoğurt yeme biçimleriyle ilgili maalesef. Siyasi eğilim ve ön yargılar kurumların bakış açısını belirliyor. Sivil toplum kuruluşlarını arka bahçe olarak gören anlayışta bazen hakim olabiliyor bu yanlış bir şey. Proje sizden çıkıyor bir bakıyorsunuz o proje sizden çıkmış belediye kendi yapıyor” (ÇYDD, Eskişehir, 2016).

“... Birincisi belediyeler politik duruşları oluyor sivil topluma da çok politik bir anlam yükleniyor sivil toplum hareketinin yarattığı bir tedirginlik var sivil toplum sanki doğaları gereği muhalefet gibi görünüyor bu yüzden belediyelerin o yüzden tedirginliği oluyor” (ÇEKÜL Vakfı, İstanbul, 2017).

“Maalesef belediyeler siyasi bir kurumdur. Kendisi gibi düşünen STK'lara daha yakın davranıyor asıl olması gereken başkan seçildikten sonra büyüün STK'ların halkın başkanıdır hepsine eşit davranmalı” (Goncalar Solmasın Derneği, Elazığ, 2016).

Belediyelerin siyasi bir yapı olması sebebiyle, sivil toplum kuruluşlarının her ne kadar son zamanlarda genelde paydaş, ortak gibi adlandırmalar ile bu yönü öne çıkarılmaya çalışılsa da muhalefet edebilme yönlerinin de kuvvetli olması, belediyelerin bu yapılara karşı mesafeli davranmalarının önemli bir gerekçesi olarak öne sürülmektedir.

“Bugüne kadar belediyelerle birçok iş yaptık. Ama bizim aklımızdaki işlere oranlarsak çok düşük kalıyor. Buradan birçok proje çıkıyor, fikirler çıkıyor, ama çoğu zaman kamu desteğini olmadığı oluyor. Bunun geliştirilmesi için iletişim çok önemli. Diyelim biz bir proje yapıyoruz belediyenin de bu alanda bir ihtiyacı var bu ikisi ortak noktada buluşamıyorsa ikisinde çalışması boşa gidiyor. Bunun içinde iletişimi koordinasyonu artırmak gerekiyor ortak nokta da birleşemediğimiz her zaman zaman ve işgücü kayboluyor” (AKUT, İstanbul, 2017).

“İşbirliğimiz var yok desem yalan olur. Örneğin bir etkinliğimiz için araç, salon desteği sağlıyorlar ancak bizim isteğimiz önerilerimiz doğrultusunda çalışmalar yapılması böyle bir şeyin bana sorulduğuna şahit olmadım” (TEMA, Zonguldak, 2016).

“Şu an için memnunuz beraber birçok etkinlik yaptık kimi zaman bizden de faaliyetler talep ediyorlar bizde faaliyetlerimizle ilgili taleplerde bulunuyoruz tabii ki bunun kusursuz olduğunu söyleyemem ancak faaliyet alanımız konusunda genellikle sıcak bakıldığını ve olumlu karşılandığı söyleyebilirim” (Eskişehir Bisiklet Derneği, Eskişehir, 2016).

Görüldüğü gibi daha spesifik bir alanda faaliyet gösteren derneklerden, belediye ile olan ilişkilerde memnun olanlar da bulunmaktadır. Ancak belirttikleri gibi bu memnuniyet genellikle beraber etkinlik yapabilmekten kaynaklanmaktadır. Belediyelerin sivil toplum kuruluşlarını bakışını yansıtan önemli bir tespit de, belediyelerin bu kuruluşları bir nevi arka bahçesi olarak görmeleridir.

“... Bütün yerel yönetimler siyaset erbabı, ne yazık ki bu şekilde STK'ları arka bahçesi olabildikleri kendilerine oy devşireceklerini görebildikleri anda dikkate alıyor. Arka bahçesi olmayı kabul etmeyen ve ilkeli duran hiçbir yapıyla düzgün sağlıklı bir ilişki geliştiremiyorlar” (Zonguldak Çevre Koruma Derneği, 2016).

“Evet, eğri oturup doğru konuşacaksak, hocam hocam hocam devamı yok” (TEMA, Eskişehir, 2016).

Sivil toplum kuruluşları belediyelerin açısından yapmış oldukları, yapmayı planladıkları işler ile faaliyetler ile mi karşılık bulmaktadır yoksa farklı etkenler mi devreye girmektedir bu konularda sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin söylemlerinin yine birbirine benzer olduğunu görmekteyiz.

“Siyaset etkili olabiliyor. Türkiye de tek yönlü siyaset uygulanıyor” (Eskişehir Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği, Eskişehir, 2016).

“... Ben kendi alanımızdaki STK'lara bakıyorum, her STK'ya aynı durmuyorlar. Ama işini doğru yapan STK'lara da yüzlerini dönüyorlar şöyle bir şey var düzgün faaliyet gösteren derneklere belediyeler yüzünü dönüyorlar neden dönüyorlar çünkü bizim yaptığımız işleri kendilerine mal etmek istiyorlar ama kendilerine mal edemezler bizden çalamazlar o yüzden de yanlarına almaya çaba gösteren belediyeler oluyor” (Sokak Bizim Derneği, İstanbul, 2017).

Özellikle sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları güzel çalışmaları, belediyelerin kendilerine mal edebilmek için beraber görünmeye çalıştıkları yönünde farklı sivil toplum kuruluşu yöneticilerden benzer eleştiriler dile getirilmektedir.

“... Daha iyi bir işbirliği için bizim belediye ile ilgili kentin ortak sorunlarda biz çalıştaylar yapıyoruz. Belediyeyi biz çekiyoruz belediye muhalif partinin belediyesi olduğu için iktidarın kaskacı altında. Belediyeye bazı öneriler getirdik sokak kütüphanesi gibi. Çevre etkinliklerinde belediyeler bizi çağırıyor. Ancak imar ile ilgili vb sorunlarda belediye ile sorunlarımız oluyor. Bunu CHP veya AKP olması önemli değil” (Zonguldak Kültür Sanat Vakfı, 2016).

Kültürel etkinlikler gibi alanlarda belediyeler ile işbirliği daha rahat sağlanabilirken, imar gibi rantı ilgilendiren meseleler söz konusu olunca burada ister iktidar ister muhalefet partisi olsun işbirliği yapma konusunda sorunlar yaşandığı belirtilmektedir.

“Sonuçta herkes kendisiyle daha yakın olanlar ile. Bunu işte herkesin bir tarafı olacak sonuçta siyasi bir görüşü olacak ama biraz daha kurumsal olabilir. Bir nevi belediye meclisleri gibi temsil edilebilecekleri bir ortam bir süre sonra tabi orada şöyle bir havanın ortaya çıkması lazım. Burada söylenen şeyler sırf ideolojik değil şehrin sonuçta hepimiz bu şehirde yaşıyoruz hergün yaşadığımız sorunlar ve bu sorunları gündeme getiren kişinin arkasındaki kimliği sorgulamadan söyledikleriyle belki bu işler belli bir seviye kazanır...” (Birlik Vakfı, Eskişehir, 2016).

“Bu tamamen başkanlarla alakalı bir şey, belediye başkanının insanlara nasıl baktığı ile ilgili, kurumsal bir şey yok” (Elazığ Kültür ve Turizm Derneği, Elazığ, 2016).

“Politik çizgi ön planda oluyor. Kendilerine yakın çizgide olan yapılan icraatları eleştiren sadece eleştiren değil yapıcı öneriler sunan derneklere soru işaretiyle bakıyorlar politik olmasanız bile kent yararına çevreci bir duruş yaptığınızda ya da yapılan bir yanlış tarihi eserlerle ilgili bunun üzerine bir haber yaptırsa bir dernek bir daha iletişim kurması sorun olur belediyelerle” (Karadeniz Ereğli Tarih ve Doğa Kültürünü Yaşatma Derneği, Zonguldak, 2016).

Belediyelerin sivil toplum kuruluşlarına olan yaklaşımında önemli bir etkenin de başkanın bu konuya yaklaşımı olduğunu görmekteyiz. Eğer belediye başkanı geçmişte herhangi bir sivil toplum kuruluşu faaliyetinde bulunduysa konuya daha farklı yaklaşırken bu tür çalışmalarda, etkinliklerde bulunmayan bir belediye başkanı farklı davranabilmektedir. Bu durum da bize bu konuda bir kurumsallaşma olmadığını göstermektedir.

“Biz şimdi memnun değiliz. Biz projeler ortaya koyuyoruz bunların bir kısmı dikkate alınıyor bu bizi sevindiriyor ancak bu Elazığ stratejik araştırmalar derneğinin projesidir denmiyor bizi de derneğimizi de görmezden geliyorlar bu aslında güzel bir şey değil bu emeğe saygısızlıktır. Keşke bizi çağırırsalar ancak şöyle düşünüyorlar biz bunları çağırırsak karşımıza siyasi rakip olarak çıkabilirler bu taşranın içinde yaşadığı bir sıkıntıdır... Bizim burada, bura için konuşuyorum, şöyle bir anlayış var, herkes belediye başkanına itaat etmek zorundadır ne kadar itaat ederse ne kadar onu överse ne kadar onun etrafında bir alan oluşturursa belediye başkanı onları gözetir onların çocuklarını işe alır faaliyetlerini destekler. Burada ön plana çıkan şey STK'larda ortaya çıkan projelerden ziyade STK başkanlarının bireysel ilişkileri iyi yürüyor... Belediye kim kendisine yağ çekip güzel söz söylüyorsa onu yakınında tutuyor kim kendini eleştiriyorsa onu da uzak tutuyor” (Elazığ Stratejik Araştırmalar Derneği, Elazığ, 2016).

Burada önemli bir sorun olarak da bir sivil toplum kuruluşunun önerisinin, projesinin belediye tarafından olumlu karşılanmasına, uygulanmasına rağmen bu konuda emeği geçenlere yer verilmemesi, ileriki aşamalarda sivil toplum kuruluşlarının isteğinin kırılmasına sebep olacaktır. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının projelerinden ziyade belediye başkanları ile bireysel çıkarları üzerine bir ilişki içinde olmaları da belediye sivil toplum kuruluşu ilişkisini olumsuz etkilemektedir.

“Belediyeler sivil toplum örgütlerini oy potansiyeli olarak görüyorlar. Belediyeler derneklerle işbirliğine giriyor onların ihtiyacı olduğu zaman cevap vermeye çalışıyor özellikle kişisel menfaatlere yönelik taleplere. Bizim gibi kamu yararına çalışan derneklerle tüketicinin bilincini artırmaya yönelik derneklerle çok fazla işbirliğine girmiyorlar çünkü bizim gibi dernekler sürekli belediyelerin yapmış olduğu ya da yapamadığı işleri eleştiriyoruz bu da hoşlarına gitmiyor tüketicinin bilincini artırmaya yönelik faaliyetler yapıyoruz bu sebeple belediyeler bizimle fazla

işbirliğine girmek istemiyorlar Hiçbir ortak çalışmamız olmadı. Bizim ilişkilerimiz ya şikayet ya talep ya davadır” (Tüketici Koruma Derneği, Eskişehir, 2016).

“Benim söylediğim çerçevede bütün ilişkiler çıkar ilişkisi belediyeyi yücelten kişiler var iyidir” (Tüketiciyi Koruma Derneği, Zonguldak, 2016).

“... Belediye siyasi bir erkin organizasyonu o siyasi erke yakın olmayan STK’ların talepleri ciddiye alınmıyor. Bu da bizim gibi demokrasinin henüz oturmadığı ülkelerde görüyoruz. Kısa vadede çözümlenecek bir şey değil...” (Maden Alacakaya Sivrice Stratejik Araştırma Derneği, Elazığ, 2016).

Belediyelerin, sivil toplum kuruluşları ile özellikle de yaptıkları yanlışları dile getiren ya da farkındalık uyandıracak sivil toplum kuruluşları ile ortak hareket etmek istemedikleri birçok kez dile getirilmektedir. Eğitim, kültür alanları ya da engellilere yönelik alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının talepleri, önerileri zaman zaman da olsa dikkate alınırken, çevre ve imar gibi alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının belediyeler ile daha sorunlu bir iletişimlerinin olduğu görülmektedir. Ancak birçok sivil toplum kuruluşu yöneticisi, belediyelerin siyasi bir yapı olmasının, kendileri ile kurulan iletişimde etkili olduğunu belirtmektedirler.

3.3.6.STK’ların Görüş ve Fikirlerinin Alınması

Belediyeler, kente dair sundukları hizmet ve faaliyetlerde, şehrin beraber yönetilmesine, katılımcılığa vurgu yapmaktadırlar. Kent yönetiminde, hizmet gösterdikleri alanda uzmanlaşan sivil toplum kuruluşlarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu başlık altında belediyelerin hizmet ve faaliyetlerinde sivil toplum kuruluşlarının, fikirlerini alıp almadıkları konusu ele alınacaktır.

“Olmuyor belediye hiç gelmedi ama biz gidince bizi dinliyorlar” (Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, İstanbul, 2017).

“Belediyeler almıyorlar eğer bir çalışma yapacaklarsa kendileri gelip bununla ilgili deneyim soruyorlar. Örneğin Beşiktaş belediyesi kadın danışma merkezi açmak istiyorsa gelip bununla ilgili siz nasıl yapıyorsunuz diye soruyorlar yakın zamanda açtılar. Ama Büyükşehir belediyesi açısından bunu düşüneceksek birlikte çalışalım ya da neler yapabilir ile ilgili doğrudan bir şey söylenmez” (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, İstanbul, 2017).

“Seçim öncesi fikirlerimiz alınmıyor, özellikle 8 Mart günü bir araya geliniyor” (Elaziz Kadın Yardımlaşma Derneği, Elazığ, 2016).

Genellikle belediyelerin, kamu kurumlarından görüş alma konusunda pek istekli olmadıklarını ilk adımın genellikle sivil toplum kuruluşları tarafından

atıldığını görmekteyiz. Ayrıca, özellikle derneklerin faaliyet gösterdiği hizmet alanına dair özel bir gün varsa, engelliler günü, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü gibi günlerde belediyelerin kendileri ile irtibata geçtiği görülmektedir.

“Başkanla ne zaman görüşsek sizden proje bekliyorum diyor ama gidince bizden fazla kendi konuşuyor” (Karadeniz Ereğli Bisiklet Sevenler Derneği, Zonguldak, 2016).

“Şöyle oluyor biz sondan başa gidersek görüş ve düşüncelerimizin dikkate alınmadığını söylersek bize kızarlar ama aslında alındığını düşünmüyorum. Yani ne oluyor zaman zaman soruyolar zaman zaman gerçekten fikir istiyorlar ya nabız yoklamak için bizden destek istiyorlar ama sonuçta yine kendi bildiklerini yapıyorlar” (Kuzguncuklular Derneği, İstanbul, 2016).

“Küçük ölçekli konularda durumlar olabiliyor. Genelde belediyeçilik hizmeti anlayışı yani kamu hizmeti anlayışı Türkiye’de bizim bu derneği kurarken de eleştirdiğimiz noktalardan çok tepeden inme bir yaklaşım olduğu için genelde sorulmuyor. Ama belki daha etliye sütlüye karışmayan daha naif konularda katabiliyorlar aslında STK’ların görüşlerini bizde de biraz sanki siz ne düşünüyorsunuz değil ama bazı topluluklarla napılabiliyor şeklinde oldu çok ciddi bir belediyeçilik anlayışı olduğunu düşünmüyorum” (Herkes İçin Mimarlık, İstanbul, 2017).

Belediyelerin bazı durumlarda sivil toplum kuruluşlarının fikirlerini aldıkları ancak bunun gerçekten yapılacak olan projeye bir katkı sağlamak için mi olduğu yoksa sivil toplum kuruluşlarının bu proje karşısındaki tavırlarını yoklamak için mi yapıldığı konusunda sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin kuşku duyduklarını görmekteyiz.

“Genelde engelliler haftası veya engelliler gününde belediye başkanı davet ediyor o toplantıda görüşümüzü dile getiriyoruz STK’lar ile iş birliği yapıldığı söyleniyor ancak görüşlerimiz kısmen dikkate alınıyor” (Elazığ Şizofreni Dayanışma Derneği, Elazığ, 2016).

“Şunu şu kadar açık konuşabilirim belediyeler tarafından da kaymakamlıklar tarafından da kullanılıyor bu nasıl bir kullanılma açacak olursak görüş ve fikirlerimizin alınıyor olması kısmen evraklar vesaireler o anda orada yapılacak bir çalışma olsa da orada o derneği dahil etmek görüntüsü adı altında bir oluşum söz konusu olsun diye ... Mesela hazır bir proje oluşturuluyor derneklere vakıflara haber verilmeden buna derneklerin de kısmen iştirakçi olmaları gerekiyor dernekleri arayın imzalarını atsınlar şeklinde oluyor” (Umut Çocukları Derneği, İstanbul, 2017).

Belediyelerin bazı durumlarda sivil toplum kuruluşlarının görüş ve fikirlerini alma eğiliminde olduğu, ancak bunun sadece bir prosedürü tamamlamak için veya bir zorunluluktan doğduğu için olduğunu belirten sivil toplum kuruluşu yöneticileri

de olmaktadır. Bu durum, sivil toplum kuruluşlarında, görüş ve fikirlerinin alınmasının bir önemi olmadığı izlenimi oluşmasına sebep olmaktadır.

“Şimdi bizim önümüzdeki kaldırım yenileniyor bunun için çok gittim belediyeye. Bu kaldırımarda arabalarla malımızı almak için bir cep yapalım, bahçelerin önüne yaklaşık 30 bahçivanız, 15 bölgeye toplayalım bu cepleri bahçivan gelsin arabasıyla yanaşsın malını alsın şu an işte o aşamadayız yani belediyeler tamam yapalım dediler ama yol yapım birimi izin vermiyor mesela sıkıntı bu şu anda hala çözemedik .Bunu çözmeye çalışmaya çalışıyoruz ama bakalım ne olacak kaldırımalar bitmedi bize diyorlar ki kaldırımın üzerine çıkamazsınız malınızı alamazsınız malımızı alamazsak nereden alacağız havadan helikopterle mi inip malımızı alacağız her yerde cep oluyor da burada niye olmuyor” (Yedikule Bostancılar Derneği, İstanbul, 2017).

Belediyenin, Yedikule Bostanlarının olduğu bölgede bir çalışma yapacağı zaman, burada yaşayan kişilerin görüşünü almadan yapmaya çalışmasının, bir takım sorunları da beraberinde getirdiğini görmekteyiz.

“Talep genelde bizden geliyor bu anlamda yerel yönetimlerden pek gelmiyor ancak dinliyorlar taleplerimizi çoğu zaman yerine getirileceğini getirilemezse de kendilerinden kaynaklanmadığını ileri sürüyorlar başka kurumlara sorumluluk yükleniyor” (Eskişehir Bisiklet Derneği, Eskişehir, 2016).

Burada görüldüğü üzere ilk adım, talep genellikle sivil toplum kuruluşları tarafından atılmaktadır. Özellikle sivil toplum kuruluşunun faaliyet gösterdiği alanla ilgili özel günler oluyorsa o günlerde o kuruluşlarla irtibata geçildiğini görmekteyiz.

“Zaman zaman anketler oluyor zaman zaman ortak çalıştaylar oluyor. Ortak platformlarda görüş bildiriyoruz eleştirilerimiz bazen dikkate alınıyor ağırlıklı olarak düşüncelerimizi aktarabiliyoruz” (ÇYDD, Eskişehir, 2016).

“... Zonguldak'ta tiyatro nedir eksik nedir ne yapılması gerekiyor hiç böyle bir soruyla karşılaşmadık” (Zonguldak Sanat Tiyatrosu Derneği, 2016).

“Öncelikle görüş alınmıyor yani ben İstanbul'da ancak sizin gibi özel araştırma yapan kişiler ya da bir belediyenin ya da resmi bir kurumun bir rapor çıkarmak için gelip bize bir şeyler soruyor. Onun dışında belediye benim bölgemdeki STK'lar hadi gelin bakalım bu konuda ne yapalım ne önerirsiniz böyle bir şey yok” (Mavi Kalem Derneği, İstanbul, 2017).

“Bizim şehirle ilgili 400'ün üzerinde projemiz oldu. Bunları dosyalar halinde belediye başkanına sunmuştuk. Bugüne kadar yaklaşık en azından bu belediye başkanı döneminde 53 tanesi faaliyete geçirildi bizimle ilgisi olmadan geçirildi ancak hiçbirine çağırılmadık açılışına kapanışına hiçbirine çağırılmadık. Bizim gençlikle ilgili ciddi çalışmalar var gençler bir araya geliyor bir proje üretiyor onların profesine de aynı şekilde davranılması onların heveslerini kırıyor” (Elazığ Hazar Stratejik Araştırma Derneği, Elazığ, 2016).

Büyük çoğunlukla sivil toplum kuruluşu yöneticileri, belediyelerin kendi görüşlerini almak konusunda ciddi bir adım atmadıklarını belirtmektedirler. Buna rağmen kente dair projeler üretmek isteyen sivil toplum kuruluşu temsilcileri de kendilerine ait projelerle ilgili çalışmalarda kendilerine yer verilmemesinin yanlış olduğunu söylemektedirler. Belediyelerin bu tür davranışta bulunması birçok sivil toplum kuruluşunda olumsuz bir düşünceye sebep olmakta, zaten zayıf olan ilişkilerin güçlenmesine engel olmaktadır.

“Hiçbir görüş alınmıyor. Merkez ilçe olan Odunpazarı Belediyesi zaman zaman bize göre işin içinden çıkamadığı vatandaş toplu tarafından büyük tepki alacağı bir konuda bizi içine katma noktasında çağırdılar...” (Tüketici Koruma Derneği, Eskişehir, 2016).

“Belediye zaman zaman bizi toplantılarına çağırıyordu. Ancak son birkaç yıldır bizi çağırıyorlar. Sizi toplantıya çağırırlar önerilerini dinlerler ama hiç dikkate almazlar. Bu kentte çok öğrenci var. Biz dedik ki yerel yönetimler öğrencilere sahip çıksın. Ulaşım, fotokopi, öğrencilerin kaldığı evler var bu öğrencilere suyu %50 ucuz verin dedik. Bu da önemli bir katkıdır. Bu bile hayata geçmedi. Belediye sizin görüşünüzü alır ama kendi bildiğini yapar” (Tüketiciyi Koruma Derneği, Zonguldak, 2016).

“Belediye başkanında randevu istiyoruz bize vermiyor ama biz ne zaman bir meseleyi kamuoyunun gündemine taşıyıp göz önüne getirince diyorlar ki niye gelip önce bize söylemiyorsunuz. Görüşmeye gidince bu defa işi başka yere çekiyorlar yani biz bir türlü zihinsel anlamda bir araya gelebilmiş değiliz. Zaten onların zihinleri de buna müsati değil onlar emredici buyurgan bizler de yapıcı durumdayız bu anlayışın değişmesi lazım bu vali için de milletvekili için de geçerli” (Elazığ Stratejik Araştırmalar Derneği, Elazığ, 2016).

Zaman zaman toplantılara çağırma dışında belediyelerin sivil toplum kuruluşlarına yönelik bir iletişim kurma çabalarının olmadığını görüyoruz. Kente dair önemli teklifler sunulmasına rağmen bir sonuç alınmadığı görülmektedir. Ayrıca, kentle ilgili bir problemde sivil toplum kuruluşları konuyu medyaya, kamuoyuna açıkladıkları anda belediyeler iletişime geçme gayreti içinde olmaktadır. Bazen de uygulayacakları bir projede gelecek tepkilerin önüne geçebilmek için sivil toplum kuruluşlarının yardımına ihtiyaç duyduklarında, irtibata geçmeye çalıştıkları görülmektedir.

Belediyelerin özellikle sosyal destek alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıyla, çocuklarla, engellilerle ilgili özel bir gün varsa o derneklerle iletişime geçtikleri onun dışında ilk adımı atan tarafın hep STK'lar olduğu görülmektedir. Bu

tür sivil toplum kuruluşları ile belirli zamanlarda bir araya gelinmesine rağmen, çevre, imar gibi alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ile bir araya gelmenin, fikirlerine başvurmanın çok daha sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut durumdaki uygulamaların ise sivil toplum kuruluşu yöneticileri açısından genellikle prosedüre uymak için yapılan çalışmalar şeklinde algılandığı görülmektedir.

3.3.7.Stratejik Planın Bilinirliği

Bu bölümün başında, saha çalışması yapmış olduğumuz kentlerdeki belediyelerin stratejik planlarında, katılımçılık ve sivil toplum kuruluşlarına yer vermeleri dikkate alınarak incelenmişti. Gerek başkanların sunuş metinlerinde, gerek temel ilke ve değerlerde katılım konusuna ve sivil toplum kuruluşlarına özellikle vurgu yapılmaktadır. Ancak işin saha kısmına yani muhataplarına baktığımız zaman durumun pek de öyle olmadığı görülmektedir.

Burada özellikle stratejik planla ilgili olarak iki farklı boyut önem taşımaktadır. İlk boyutu, hazırlanan ve kente gelecekteki beş yıl neler yapılacağını gösteren böylesine önemli bir plandan, sivil toplum kuruluşlarının haberdar olup olmadıklarıdır. İkinci boyutu, ise haberdar olmaları durumunda, bu planın hazırlık sürecinde herhangi bir rol alıp almadıkları, katkılarının olup olmadığıdır.

“Bize bir şey gelmedi, rol almadık” (Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, İstanbul, 2017).

“Haberdarım, rol almadık” (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, İstanbul, 2017).

“Haberdarım, rol aldık anket doldurduk” (Yeryüzü Doktorları, İstanbul, 2016).

“Evet, haberdarım. Biz uyuşturucu yüksek kurulunda stratejiler hazırladık bu da bütün herkese dağıtıldı bunun SP'ye girdiğini düşünüyorum.” (Yeşilay, İstanbul, 2017).

“Haberdar olup olmamızın bir faydası olduğunu düşünmüyorum. Katkı yapılmasının farkında olduklarını düşünmüyorum eğer bir stratejileri olsa beni de çözümün bir parçası yapmak için uğraşırlardı haberdar etmek için” (Türkiye Beyazay Derneği, İstanbul, 2017).

“Değiliz, rol almadık” (Türkiye Sakatlar Derneği, Zonguldak, 2016).

“Yok değiliz. Rol almadık” (Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, Eskişehir, 2016).

“Görüşlerimiz alınmadı. Seçimlerden önce hem genel hem yerel seçimlerden önce genelde bütün STK'lar geziliyor, görüşümüz alınıyor, ya dinlemiş gibi ya görüşümüz

alınmış gibi yapılıyor. Seçimden sonra hiçbirini görmüyoruz” (Genç Elazığlılar Derneği, Elazığ, 2016).

Görüştüğümüz sivil toplum kuruluşları yöneticilerinin çok büyük bir kısmı durumu bu şekilde özetlemektedirler. Büyük bir çoğunluğu haberdar olmadıklarını belirtirken, bir kısmı altını çizerek kendi ilgisinden dolayı haberdar olduğunu belirtmekte, çok az bir kısmı ise hem haberdar olup hem de anket yoluyla katkıda bulduklarını belirtmektedirler.

“Haberdar değiliz, rol almadık” (Doğal Hayatı Koruma Vakfı, İstanbul, 2017).

“Haberdarım, rol almadık” (Kuzguncuklular Derneği, İstanbul, 2016).

“Hayır değiliz, rol almadık” (TEMA, Zonguldak, 2016).

“Haberdarım kişisel olarak, rol almadık” (Zonguldak Çevre Koruma Derneği, 2016).

“Yok, medyadan haberimiz oluyor. Rol Almadık” (Eskişehir Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği, Eskişehir, 2016).

Sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin büyük bir kısmı, yine benzer şekilde plandan haberdar olmadıklarını rol almadıklarını belirtirken, küçük bir kısmı ise medyadan, plandan haberdar olduklarını belirtmektedirler.

“Dönem dönem bakıyorum bireysel olarak haberdarım, rol almadık” (Mavi Kalem Derneği, İstanbul, 2017).

“Haberdarız, hayır rol almadık” (ÇYDD, Zonguldak, 2016).

“Ben STK olarak değilim, ama kişisel olarak belediye meclislerinde görev yaptığım için haberdarım” (Birlik Vakfı, Eskişehir, 2016).

“Rol almadık, irtibata geçilmedi. Yazıyor sadece uygulamada yeri yok” (Elazığ Kültür ve Turizm Derneği, Elazığ, 2016).

“... Belediyelerin kültürel planlama sürecini stratejik planlara dahil etmesi. Sürecin STK’lar ile diyalog halinde bir arada yapılması çok çok iyi olur” (İstanbul Kültür Sanat Vakfı, İstanbul, 2017).

“Kişisel olarak haberdarım” (Sivil Yaşam Derneği, Eskişehir, 2016).

“Rol almadık sürece dahil olmadık. Ben bundan önceki başkanın Stratejik Planı inceledim bunu da inceledim. Stratejik Planlar, siyasi partilerin hükümet programı gibi olması lazım ne bundan milletin haberi var ne STK’ların haberi var. Bundan önceki belediye yöntemlerinin birbirine aktardıkları birbirinin devamı yeni bir şey yok” (Elazığ Stratejik Araştırmalar Derneği, Elazığ, 2016).

“Haberdar değiliz, rol almadık” (Tüketici Koruma Derneği, Eskişehir, 2016).

Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki sivil toplum kuruluşlarının çok büyük bir kısmı stratejik plan sürecinden haberdar değiller yani stratejik planların bilinirlik düzeyleri çok düşük seviyede bulunmaktadır. Çok küçük bir kısmı ise özellikle kişisel olarak haberdar olmakla birlikte hazırlık sürecinde herhangi bir şekilde rol almadıklarını belirtmektedirler. Sadece birkaç sivil toplum kuruluşu ankete veya bir toplantıya katılım sağladıklarını belirtmişlerdir.

Çalışmanın ikinci bölümünde incelediğimiz üzere, belediye kanunlarında stratejik planın hazırlık sürecinde, sivil toplum kuruluşlarına da yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Buna rağmen saha çalışmasının yapıldığı dört kentte, hizmet alanları da fark etmeksizin, mevcut durumda, sivil toplum kuruluşlarının bu sürece katılımlarının çok zayıf bir şekilde uygulandığı, mevzuata uyabilmek için birkaç toplantı ya da anket yapıldığı görülmektedir. Kente dair söylecekleri, ihtiyaçları, talepleri noktasında önemli katkıda bulunabilecek birçok sivil toplum kuruluşunun bu sürecin dışında kaldıkları gözlemlenmiştir.

3.3.8.Belediyelerin Hizmet ve Faaliyetlerinde STK'ların Katılımının Artırılması

Belediyeler ile sivil toplum kuruluşları arasındaki iletişimi, katılımı önceki başlıklarda inceledik. Mevcut durumda ağırlıklı olarak ilk adımın sivil toplum kuruluşları tarafından atıldığı, belediyelerin kent yönetiminde beraber hareket etme konusunda isteksiz oldukları, sivil toplum kuruluşu yöneticileri tarafından pek çok kez dile getirilmiştir. Kenti ilgilendiren projelerde, hizmetlerde bu projelerden etkinlenecek olan tarafların ya da o alanda uzman olan kuruluşların görüşlerinden faydalanılması konusunda sorunlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Gerek yaşanan bu sorunların aşılması gerekse daha olumlu sonuçlar doğuracak bir katılım sağlamak için neler yapılabileceği bu başlık altında ele alınacaktır.

“Bence bir politik perspektife ihtiyaç var. Ama bu STK' lar açısından değil, bu daha merkezi olarak buna ihtiyaç var ve bu mesajın bize gönderilmesi gerekiyor. Kamunun buna karar vermesi lazım kapılarını açması lazım ve gelen mesajları da hmm çok güzel çok güzel deyip raflara konacak rapor halinde bırakmaması gerekiyor. Ben 30 yıldır bu alandayım neden kendime küçük hedefler koyuyorum çünkü ütopyolar peşinde koşmak istemiyorum gerçekten işe yarasın istiyorum yaptıklarım” (Mavi Kalem Derneği, İstanbul, 2017).

“STK'lara yönelik bir birim lazım. Bütün STK'ları orda aylık toplantılara çağırıp farklı görüşler olabilir bunları bu toplantılarda Elazığ'ın bütün sorunlarını tartışacaklar”(Türkiye Beyazay Derneği, Elazığ, 2016).

“Önemli olan müdürlüğü kurmak şefliğini kurmak değil bu ölçüğe bağlı bir şey, ama önemli olan böyle bir şeyi bir defa yapmaya niyet etmek yapmak. Birim aramak, kurmak kolay bir şey önemli olan iki haftada bir ayda bir sektör bazlı genel toplantılar yapıcam onları değerlendircem bir bağ kuracam bunun organizasyonu ikinci mesele ama buna elbette ihtiyaç var. Burada genel olarak 100 üzerinden puan verecek olsam 50'lerin üzerinde durmuyor. Konumlama yanlış oluyorsa, ilk düğmeyi yanlış iliklersen diğerleri doğru gitmez bizdeki şark toplumu ilişkiler üzerinden giden bir kurumda bir adamla iyi iletişim kuruyorsundur ama o kişi gidince kalıyor mekanizmalar süreçler çok önemli olayları kişisellikten çıkaran şeylerdir bunlar çok önemlidir” (Yeryüzü Doktorları, İstanbul, 2016).

Belediyeler ile sivil toplum kuruluşları arasındaki iletişimde özellikle ikili ilişkilerin etkili olduğu ve bir kurumsallaşma olmadığı pek çok kez dile getirilmiştir. Bu durumu aşmak için bir kurumsallaşma sağlanmasına yönelik olarak, STK'lara yönelik bir birim kurulması konusunda kimi STK yöneticileri olumlu yaklaşırken kimilerinin de biraz daha çekimser davrandığı görülmektedir.

“Düzenli işbirliği düzenli toplantılar ortak hareket görüş alış verişleri ortak karar bir birim oluşturulmalı. Tarafsız olmalı bu birimin toplantılar düzenli olarak yapılıp onların takibi gerekmektedir” (Elazığ Şizofreni Dayanışma Derneği, Elazığ, 2016).

“Bu nasıl yapılabilir pilot bölgeler yapılabilir. Buralarda uygulamalara geçilebilir. Eğitim burada önemli çocuklara birkaç kol başkanı olunca ek notlar verip bu tür faaliyetlere sorumluluk bilincinin artırılmasını sağlayabiliriz” (Yeşilay, Eskişehir, 2016).

“Şu kadarı net cevap vereyim Türkiye'de geçmişte de, bugün de yapılacak işlerde hiçbir detay aranmaksızın katılımı sağlanan belirli dernekler vardır. Bunlar dışında derneklerin dikkate alındığını düşünmüyorum, kendine yakın olan dernekleri. Siz bütün Türkiye'de dernek temsilcilerini Uyuşturucu Şurasına çağırıp iki saatte çözemeyiniz, uyuşturucu süreci bu ülkede iki saatte gelişmedi iki saatte sona ersin” (Umut Çocukları Derneği, İstanbul, 2017).

Katılım dediğimiz konu farklı aktörleri, grupları ilgilendirmektedir. Bu aktörler, gruplar homojen değildirler. Farklı konulara, faaliyetlere sahip olabilmektedirler. Yapılan çalışmalarda farkında olarak veya olmayarak bazı kurumların, kuruluşların bu süreçlere katılmadığı, dışlandığı görülmektedir. Katılımcılığı sağlamaya yönelik olarak en çok yapılan uygulamanın, yapılacak bir çalışma veya proje ile ilgili bir veya birkaç toplantı yapılıp, bu toplantıya konuyla ilgili kesimler çağırılıp, görüşleri alındıktan sonra toplantının sonlandırılmasından ibaret olduğu dile getirilmektedir. Bu tür çalışmaların sivil toplum kuruluşları

açısından bakıldığında katılıma yönelik ilgi ve beklentilerinin azalmasına sebep olmaktadır.

“Bunu Eskişehir’de belediyelerle yapmamız mümkün değil, Türkiye’de mümkün değil. Çünkü belediyeler kendini ortak görüyorlar. Biz hiçbir faaliyetlerinde eksik aramıyoruz daha geliştirilmesini istiyoruz. Bunun çözümü partilerin politikasında yatıyor. Bunu politika haline getirip belediye başkanlarına STK’larla çalışılması yönünde etki etmeliler. Seçim öncesinde her yeri gezerler. Sonrasında sadece birkaç derneğe giderler. Bizim üyelerimizin %99 aynı partiye oy veren kişiler. Bizden mi sayıyorlar diye düşündüğümüz oluyor... Tabii olur(STK'lara yönelik bir birim kurulması). Bizim gidebileceğimiz bir yer olması lazım şu an kafa kol ilişkileri ile yürüyor” (Eskişehir Sanat Derneği, Eskişehir, 2016).

“Tabii şöyle bir şey olsa ne kadar güzel olur. Yani belediyelerin o bölgedeki STK’lar, farklı inisiyatifler, vatandaşlar, muhtarlar herkese açık olan şehirde olup biten her şeyi konuşulup tartışıldığı ve nasıl yapılabileceği üzerine kavga etmeden ve kutuplaşmadan fikirlerimizi konuşabildiğimiz bir platform olsa ne kadar güzel olur” (Mavi Kalem Derneği, İstanbul, 2017).

“İlk anda hemen olacak işler değil ama bu oturursa ve bunu teşvik etmesi medyanın da yerel gazete ve televizyonlarında bunu desteklemesi öne çıkarılması dolayısıyla diğerlerinde de örneklik oluşturacak ama bunu yapmıyorsanız herkes bulunduğu yerden diğerine bağıryorsa bir sonuç alınmaz” (Birlik Vakfı, Eskişehir, 2016).

Sivil toplum kuruluşları yöneticileri, mevcut durumda bir katılım ilişkisinin, beraber bir şeyler yapmak düşüncesinin olmadığını belirtmektedirler. Ancak bunun oldukça önemli olduğu, ilgili tarafların bir araya gelebileceği, herkesin birbirinin görüşüne saygı duyduğu, kavga edilmeden fikirlerini dile getirebilecekleri bir ortamın gerekli olduğu özellikle dile getirilmektedir.

“Bazı şeylere şeklen bakıyoruz oraya bir tane müdür atayacak ama o kişi duyarlı değilse sivil topluma karşı bir anlamı olmaz” (Kadın Dayanışma Derneği, Eskişehir, 2016).

“Şimdi şöyle bir şey var. STK’ların kesinlikle, bir kanun çıkacağı zaman ondan etkilenecek kişilerin örgütlerin mutlaka o kanun yapım sürecinde yer alması gerekiyor. Bizde şöyle oluyor bürokrasi genelde kanunu hazırlıyor o kanunu hazırladıktan sonra hükümete gönderiyor, hükümette onu meclise gönderiyor, ya da bürokrasi hazırlıyor kanunu partiye gönderiyor parti onu milletvekillerine veriyor vekillerde meclise gönderiyor o kanun hazırlık aşamasında da STK’ların rol alması gerekiyor. Şimdi buna baktığımızda kanunlar hazırlanırken taraflara pek sorulmadığını görüyoruz. Böyle bir katılımçılık yapılabilirse çok başarılı olur. Sorunu oraya yansıtır daha iyi olur. Her görüşten STK’yı dinlemek lazım. Belediyelerde şöyle bir şey oluyor maalesef, belediye başkanı seçildikten sonra seçildiği partiyide dinlemiyor orada seçildiği için seçilmek böyle bir şey, bu şehrin halkı beni seçti ben en güçlüyüm bu moda giriyorlar, halk beni seçti halka danışarak şehri daha iyi yönetirim yerine kendi yönetmeyi seçiyor. Çok etkili olur iyi olur. Kesinlikle faydalı olur (STK'lara yönelik bir birim olması). Size bir örnek anlatayım

kendi yaşamımdan. 1994 yılında evlere gidiyorduk kadınlara yönelik şiddeti anlatıyorduk... Bir gittiğimiz evde kadınlar dedi ki, tamam şiddeti konuşalım ama bizim başka sorunumuz var ne dedik, dediler ki bizim çocuklarımız okula gidiyorlar, yol şöyle okul şu tarafta yol burada buradan buraya geçerek çocuklar zor geçiyor kazalar oluyor bir köprü istiyoruz. Bizde kalktık belediye başkanına gittik, durumu anlattık belediye başkanı geldi gördü. Hakikaten çok haklılar dedi, biz bunu görmedik dedi ve oraya köprü yapıldı üst geçit STK vatandaşı ile belediye arasında bir köprü görevi görmüş oldu belediyelerin her şeyi görmesi mümkün değil. Bizim paramız olmasa da donanımız var belediye de bu donanım yok, STK'nın çevre sorununu bildiği kadar belki belediye de birkaç kişi bilebilir. Böyle bir birim yerinde olur” (Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, İstanbul, 2017).

Burada önemli bir konuya değinildiğini görmekteyiz. Sivil toplum kuruluşlarının, kendilerini ve faaliyet gösterdikleri alanla ilgili gerek merkezi anlamda gerek yerel anlamda yapılacak düzenlemelerin en başından itibaren yer almalarının gerekliliğinin belirtildiğini görmekteyiz. Bir sivil toplum kuruluşunun, yıllar önce ülkenin gündeminde olmayan önemli bir konuya dikkat çektiğini bu konuda bilinçlendirme çalışmaları yürüttüğünü ve bu çalışmaları yaparken de mahalle sakinlerinin önemli bir sorununu çözme konusunda nasıl belediye ile aralarında köprü vazifesi üstlendiği görülmektedir.

“Onun için bir araya gelmek gerekiyor. Bireysel olarak bir derneğin, vakfın söylemi ya da onun ortaya attığı fikir çok etkili olmuyor. Ama bir araya gelinmeden şunu söylüyüm bir derneğin bir vakfın düzenlediği toplantıya bir final toplantısına diyelim çok önemli bir toplantıya bile diğer derneklerden bile katılım olmuyor. Geçen hafta düzenledik, deniz müzesinde Beşiktaşta merkezi bir yer olsun dedik yurt dışından misafirlerimiz geldi ama Türkiye’den ne kamudan ne özelden kimse gelmedi” (Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı, İstanbul, 2017).

Ortaya çıkan önemli bir sorunda sivil toplum kuruluşlarının öncelikle bir araya gelememeleridir. Birbirlerinin faaliyetlerinden haberdar olamadıkları gibi düzenlenen bir etkinliğe de beklenen katılımın sağlanamadığını görüyoruz. Sivil toplum kuruluşları arasındaki bu kopukluk, güçlü bir baskı kurabilmelerinin ve kenti ilgilendiren bir konu hakkında ortak hareket edebilmelerinin önüne geçmektedir.

“Her STÖ kendi alanında birçok deneyimi ve bilgi birikimi var. Bundan faydalanmaları yerinde olur bilinen bir şey ama sahaya çıkınca karşınıza önünüze çıkan sorunlar ile kağıt üzerindeki sorunlar arasında çok ciddi farklar var. Dolayısıyla biz sahaya inen takımız. STK'lar olarak dolayısıyla vatandaşın, sahanın birebir toplumun yaşadığı sorunları biliyoruz. Bunları dile getirmek ve bununla görüş beyan etmek konusunda bir şansımız olursa STK olarak öncelik sıralamasında çevre başlığı gibi her ne ise STK'nın uzmanlık alanı o STK'nın o konuda meydana gelen ve inanılmış davaların da yapılan tarafsız objektif çalışmalarının değerlendirilmesi önemli” (Deniz Temiz Derneği, İstanbul, 2017).

“Ben bunu son derece önemsiyorum özellikle de yerelde hele de bizim gibi lokal alanlarda çalışan örgütlerin belediyelerin karar oluşturma süreçlerine katılmasını son derece önemli görüyorum. Kaldı ki Türkiye'nin hem pek çok meselesinin yerinde çözülmesi hem demokratik gelişmelerinin sağlanması için yerel yönetimlere STK'ların mutlaka katılması gerektiğini elzem olduğunu düşünüyorum. Ama uygulamada böyle bir şey söz konusu değil. İşin kötüsü pek çok STÖ böyle bir katılımcılığın ne olması nasıl olması gerektiği hakkında bir fikri yok. Bunla ilgili bir tartışmanın içinden gelmiyorlar böyle bir derdleri de olmadığı için aslında STÖ'ler ile yerel yönetimler birbirlerini karşılıklı olarak bir etkileşim yaşıyorlar ne o onun farkında ne o onun arada bizim gibi hem ülkenin demokratik gelişimi hem daha yaşanabilir bir çevrede yaşamak isteyen STK'ların çabaları boşa gidiyor... Şimdi sonuçta bu önemli olan niyet algı anlayış meselesi istediğiniz kadar müdürlük kurun orada bir müdür olur işte biz burada toplumsal algıyı değiştirmeliyiz STÖ'lerin böyle bir derdi yok katılımcılıkla ilgili neden tartışın kötü olsun ileride planları vardır” (Zonguldak Çevre Koruma Derneği, 2016).

“Bakın mesela şöyle bir şey yapılmıştı. Bostan konusunda bir komisyon kurulmuştu içinde Validebağ Gönüllüleri ve biz vardık. Bostanı temsilen ben ve muhtar gittik bu ne amaçlıydı? En az 6 toplantı yaptık bize dedi ki gelin ve bu konuyu beraber çözelim sonuçta sınırlı sayıda insan katılıyor ama komisyon öyle olur proje hazırlanmasına karar verildi zaten bizim projemiz hazır. Belediyeler STK'ları çok daha aktif olarak komisyonlara davet edebilir meclis toplantılarına davet edebilir problemleri beraber tanımlayabilir.” (Kuzguncuklular Derneği, İstanbul, 2016).

Katılımın artırılması konusunda, nasıl bir sistem, mekanizma kurulabileceğine dair çok sayıda öneri gelmemesine rağmen, kenti ilgilendiren bir konuyla ilgili, o alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının da katılacağı komisyon gibi bir yapının olabileceği şeklinde öneriler gelmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının özellikle sahada yer aldıkları için sahip oldukları tecrübelerin belediyeler tarafından paylaşılması gerektiği belirtilmektedir. Ancak katılım konusunun belediyeler ve sivil toplum kuruluşları tarafından tam olarak anlaşılmadığı, sadece gerçekten toplumsal çıkara yönelik faaliyet gösteren bir takım sivil toplum kuruluşlarının bu konuda bir şeyler yapmak için çaba sarf ettikleri, genellikle ne belediyelerin ne sivil toplum kuruluşlarının böyle bir derdi olmadığı özellikle belirtilmektedir.

“Olumlu olabilir bir boşluk var” (TEMA, Zonguldak, 2016).

“Tabi düşünüyorum, STK'lar arası işbirliğini güçlendirebilir” (Karadeniz Ereğli Bisiklet Sevenler Derneği, Zonguldak, 2016).

“Çok iyi olur böyle bir iletişim işbirliği yok bunu sağlayabilir mevcut sistem yürümüyor” (Eskişehir Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği, Eskişehir, 2016).

“Eğer böyle bir birim kurulursa kurulmuş olması anlamında değil gerçekten işlevli bir birim olacaksa etkili olabileceğini düşünüyorum. Çünkü belli bir meseleniz

olduğunda nereye gideceğinizi bilmiyorsunuz. Sizi başka birimlere yönlendirebiliyorlar başlarından savmak için. Biz de yeni bir derneğiz ilk başlarda biraz daha zor yapabilirken bu görüşmeleri hep aktif olmaya çalışarak sürekli faaliyetler yaparak sürekli görünür hale gelip belediye tarafından da daha bilinir olabildik burada stk ların yoğun sıkı çalışması lazım sadece yerel yönetime suç atmak doğru değil” (Eskişehir Bisiklet Derneği, Eskişehir, 2016).

Sivil toplum kuruluşları ile belediyeler arasındaki etkileşimi, iletişimi incelediğimiz başlıkta ortaya çıkan durum, bu iletişimin ağırlıklı olarak ikili ilişkiler, diyalog üzerinden yürüdüğü şeklindedir. Bu durumu kaldırmak, bu ilişkilerin kişisellikten çıkarılıp daha kurumsal bir yapıya dönüşebilmesi için belediyelerde sivil toplum kuruluşlarına yönelik bir birimin kurulmasının etkili olacağına yönelik olarak genellikle sivil toplum kuruluşlarından olumlu yanıtlar gelmiştir. Ancak mevcut durumdaki uygulamaların, orada da devam edebileceği ya da böyle bir birimin etkili olup olamayacağına daha kuşkuyla yaklaşan sivil toplum kuruluşları da bulunmaktadır.

“Katılımcılık kültürümüz çok yok. Katılımcılık dediğimiz zaman ne anlaşılması gerektiğini bilmiyoruz. Belediyede sorun yok sadece, halk tarafında da şöyle bir sorun var. Katılımcılık denildiği zaman benim fikrimi dinleyecekler benim dediğimi uygulayacaklar ben ne dersem yapacaklar diye bakıyorlar aslında durumun böyle olmadığını uzlaşma kültürünü belki anlatmak gerekiyor. Kamu da şöyle yapıyor, katılımcılık toplantısı adı altında insanlara fikirlerini sunuyorlar, insanlar fikirlerini beğenmedikleri zaman tabii ki değiştirmek bir alternatif ama olay katılımcılık bu değil katılımcılık gelin biz bir şeyler yapmak istiyoruz hep beraber bu fikri oluşturalım sonra biz size şekillendirip beğenip beğenmediğinizi sunacağız. Aslında kademelenmede de hata var. Katılımcılık tek bir toplantı yapıp bu konuya katılıyor musunuz katılmıyor musunuz diye soruyorlar o da göstermelik oluyor öncesinde bu fikirle ilgili çalıştaylar yapılsa sonrasında ortaya çıkan fikir için siz ne düşünüyorsunuz denirse daha düzgün bir şey ortaya çıkar” (Sokak Bizim Derneği, İstanbul, 2017).

Katılım konusu, hem belediyeler hem de sivil toplum kuruluşları tarafından doğru anlaşılmadığı için sorunlar yaşanmaktadır. Burada özellikle sivil toplum kuruluşlarında, bizi dinliyorlar ama hiçbir dediğimiz yapılmıyor yaklaşımı hakimken, belediyelerin uyguladığı çalışmalarda ise, birkaç toplantı yapıp, karar verdikleri, uygulayacakları projeler hakkında bir bilgilendirme yapılmaktan öteye gidemediği görülmektedir. Bu durumda, istenen bir katılım ortamı da sağlanamamaktadır.

Katılım pratiği nihai olarak yerel bağlamda yaşamını sürdüren yurttaşların kendi gündelik yaşamlarını belirleyen koşul ve ilişkiler üzerinde söz söyleme,

belirleme imkanını sunarak demokrasi ve kamu yönetimini halkın egemenliğine tabi kılmayı hedefler. Bu açıdan katılım pratiği hem içerisinde yaşanılan ülkede kamusal özne olarak aktif yurttaşlığa izin verir ve güçlendirir hem de demokratik yollarla ortak yaşam üzerinde belirleme hakkını sunmaktadır (İzci, 2014: 21)

“Burada biraz siyasete bakışın değişmesi lazım. Katılımcı yönetimi sözde değil özde hayata geçiren bir bakış açısı lazım çünkü seçim dönemine yaklaşınca katılımcılığa çok yer vermelerine rağmen öyle olmuyor” (ÇYDD, Eskişehir, 2016).

“Çok etkili olur, yönetimin tabana yayılmasını sağlar. İsabetsiz olur, projeler üretilir kişisel ilişkiler ortadan kalkabilir” (Atatürkçü Düşünce Derneği, Zonguldak, 2016).

“ Çok yerinde oldu, hem belediye hem de diğer kurumlarda böyle bir birime ihtiyaç var. Her talebimiz isteğimiz belediye başkanına iletiliyor belediye başkanı doğal olarak yetişemiyor böyle bir birime ihtiyaç var kişisel ilişkiler zayıfsa iletişim olmuyor diğer STK'lardaki arkadaşlar sizin belediye başkanı ile ilişkileriniz iyi, görüşebilir misiniz diye bizden rica ediyorlar” (Goncalar Solmasın Derneği, Elazığ, 2016).

Karşılaşılan önemli sorunlardan biri de herkesin özellikle de il düzeyindeki kentlerde, belediye başkanına ulaşma isteği ve çabasıdır. Bu durum, aslında mevcut yapının ilişkiler üzerinden yürümesini hem teşvik etmekte hem de güçlendirmektedir. Bu durumu aşmak ve kurumsallaşmak adına sivil toplum kuruluşlarının belediye ile olan ilişkilerinin düzenleyebilecek bir birimin kurulmasının yerinde olacağı belirtilmektedir.

“Ben düşünüyorum. Bizim bu projelerimizi yapmamız belediye başkanı ile ilgili bir şey gelecek seçimde başkası gelip de bu da neymiş gerek yok derse projelerimiz yarım kalacak” (Sakin Okul Derneği, Eskişehir, 2016).

“Zonguldakta bunun çok pasif olduğunu görüyorum ama olması gerektiğini düşünüyorum örneğin bir tiyatro derneğinin yöneticisi orada bir temsili olmalı, meclise toplantılara katılmalı öneriler getirilmeli” (Zonguldak Sanat Tiyatrosu Derneği, 2016).

“Bürokrasiyi artırabilir” (Elazığ Kültür ve Turizm Derneği, Elazığ, 2016).

Burada çekince ile yaklaşanlar iki tarafa da önemli bir görev düştüğünü belirtmektedirler. Özellikle ilişkiler üzerinden yürüyen bir sistemde yöneticiler, başkanlar değişince sivil toplum kuruluşları da projelerinin yarım kalacağını düşünmektedirler. Ancak kurulacak bir birimin büroksayı artıracak yönünde endişeler de bulunmaktadır. Burada önemli olan böyle bir birimin kurulma amacıdır. Eğer sırf bir birimimiz olsun diye kuruluyorsa elbette bürokrasiyi artıracaktır ama

gerçekten sorunları çözüm üretmek, kurumsallaşmayı sağlamak isteniyorsa olumlu tarafları da olacaktır. Ayrıca farklı bir yöntem olarak da, belediye meclislerinde sivil toplum kuruluşlarının temsil edilmesi gerekliliği belirtilmektedir.

“Siyasi iradeyle ilgili bir olay. Biz, toz pembe pencereden bakmıyoruz biz biraz daha sorguluyoruz tartışıyoruz. Kentte ben yaptım oldu mantığı var. Kentte sizi dinleyen yok. Benzer sorunlar Zonguldak havzasının en büyük sorunu termik bir cehenneme dönüşüyor burası. Buna kent olarak STK olarak karşı çıkıyoruz ama sonuç alınmıyor...” (Zonguldak Kültür Sanat Vakfı, 2016)

“Belediyeler ile STK’lar sık sık bir araya geliyor. Ama mesele fiziksel anlamda bir araya gelip gitmek değil mesele zihinde bu olayların değişmesi lazım. STK başkanlarının bulunduğu makamın farkında olmaları lazım. Ona uygun düşünüp ortaya bir şey koymaları lazım ortaya koyduğu şeylerin objektif, faydalı, gerekli olması gerekir yöneticilerin de bunları halkın yönetime katılımı şeklinde düşünüp alıp değerlendirmesi gerekir. Bizde şöyle bir şey var. Başkan gelir millet yemeğini yer ondan sonra STK başkanları kişisel meselelerini konuşur onda sonra çıkıp giderler. Bunun ne STK’cılıkla alakası var ne katılımcılıkla alakası var bu efendi köle ilişkisinin STK belediye ilişkisine dönüşmüş halidir” (Elazığ Stratejik Araştırmalar Derneği, Elazığ, 2016).

“Olabilir. Şöyle bir şey diyim. Bir defa sivil toplum şöyle bir şey düşünüyor. Belediye ile olan ilişkileri çıkar ilişkisine dönüyor. Ben oraya yakınımı nasıl işe koyarım, imar da ne yapabilirim. Bütün ilişkiler böyle yürüyor. Bu anlayışla olacaksa bir çözüm olmaz. Biz şunu diyoruz belediye özellikle bütçe yaparken katılımcı bir bütçe yapсын istiyoruz o zamanlarda katılalım. Meclis toplantılarında bizim kendi alanımızla ilgili görüşlerimiz alsın. STK’lar kenti birlikte yönetmek için çok önemli...” (Tüketiciyi Koruma Derneği, Zonguldak, 2016).

İki farklı ildeki sivil toplum kuruluşu başkanın söylediklerinin, neredeyse birbirinin aynısı olduğunu görüyoruz. Katılımın oldukça önemli olduğu belirtilirken, ancak kişisel çıkarların, ilişkilere zarar verdiği, kente dair olumlu bir şeyler yapmak isteyen sivil toplum kuruluşları için, bu durumların hayal kırıklığı yarattığı görülmektedir. Benzer şekilde meclis toplanlarında da sivil toplum kuruluşlarının katılımına yönelik imkanlar verilmesi gerekliliği belirtilmektedir.

“Bende geçmişte belediyeci olduğum için bazı belediye başkanları meclis üyelerinin eleştirilerine tahammül edemiyorlar kaldı ki birde STK’lar girecek. Orada bir eleştiride bulunacak niye alsın ki oraya. Örneğin üç yıl önce yeşil file kampanyası başlattık. Dedik ki yani şu poşetlerin yerine file aldık fileye koyalım poşet kullanmayalım. Pazarcular odası ile görüştük ben naylona bir kuruş vereceğime kese kağıda birbuçuk kuruş veririm ben kabul dedi varım dedi siz bu işe girin dedi biz projemiz içine belediyeleri dahil edelim dedik. Belediye başkanlarını çağırdık bunu Eskişehir’e yayalım dedik. Bu toplantıda basın huzurunda x belediye başkanı ben 10.000 tane yaptıracam dağıtalım dedi. İnanırmısınız basın toplantısı bitti 15 gün sonra koskocaman bir çanta yaptırılmış üzerinede zararlı olan muşambadan belediyenin adı yazılmış bir mahallede dağıtılmış ve proje bitti. Şimdi amaç ne sen

ne yapıyorsun buradaki görselde kamuoyunda konuştuğun nerede kaldı yaptığın nerede kaldı benim gücüm yok ama belediye 20.000 tane de bastırabilir. Burada belediyelerin belki çok eleştiriyorum ama ben gerçeklerden bahsediyorum belediyeler için kolayına o an için yapılacak reklamın etkisine bakıyorlar yani ileriye dönük bir çalışma yok. Belediyeler görsel anlamda çalışıyorlar görsel ilk etapta etki gösterir ama sonra yok” (Tüketici Koruma Derneği, Eskişehir, 2016).

Sivil toplum kuruluşu yöneticisinin anlattığı örnek aslında şimdiye kadar tartıştığımız ve birçok sivil toplum kuruluşu başkanı, yöneticisi tarafından anlatılan durumların uygulamadaki güzel bir örneğini taşımaktadır. Sivil toplum kuruluşunun amacına, yapmış olduğu çalışmaya baktığımız zaman önemli bir soruna dikkat çekmekte ve bir proje geliştirerek belediyeler ile beraber hayata geçirmeye çalışmaktadır. Belediyenin ise, işin tanıtım kısmında ön plana çıkarken sonrasında yapması gerekeni de yapmayıp ilgili STK'yı zor durumda bıraktığı görülmektedir.

Aslında buna benzer örnekler, sivil toplum kuruluşlarını olumsuz etkilemektedir. Bu durum, katılım konusunda, belediyelerle beraber bir şeyler yapmak konusunda oldukça karamsar olmalarına, böyle bir şeyin olacağına inanmadıkları için somut bir öneri bile sunamamalarına sebep olmaktadır. Sadece geçmişte siyasetle ilgilenmiş veya belediyede yer almış sivil toplum kuruluşları yöneticileri tarafından birkaç öneri getirilmiştir. Bunun dışındaki sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin, katılım sorununu çözmeye dair somut bir öneri sunamadıkları görülmektedir.

SONUÇ

Kamu yönetimi, 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyılın başlarından itibaren, siyaset biliminden ve işletme yönetiminden ayrılarak farklı bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. 1970'lerden sonra ise refah devletinin karşılaştığı mali kaynaklı kriz ile devletin etkinliğini ve rolünü sorgulayan tartışmalarla birlikte, yeniden belirleyici bir hale gelmiştir. Kamu yönetimine yönelik yapılan tartışmalar ikinci dünya savaşından sonra başlamasına rağmen, özellikle 1970'lerden sonra giderek artmıştır. Bu tartışmalara baktığımız zaman, kamu yönetimi piyasadan gelen etkilere açılmakta ve özelleştirme yöntemiyle devlete ait birtakım yetkiler ve işlevler özel sektöre açılmaya başlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde detaylıca tartıştığımız Yeni Kamu Yönetimi yaklaşımı, kamu kurumlarındaki etkinliğin, verimliliğin artırılması için özel sektörün, işletme yönetiminin uygulama kriterlerinin, ilkelerinin kamuya uyarlanması ile kamu ile işletme arasındaki sınırların kaldırılması gerektiğine vurgu yapıyordu. Ayrıca kamu yönetimine yönelik olarak alınacak kararlarda, bu kararlardan ve uygulamalardan etkilenecek olan ilgililerin de hem karar hem de uygulama süreçlerine katılmalarının gerekliliği, insan hakları, şeffaflık gibi talepler dile getiriliyordu. Yani kamu yönetiminde yaşanan bu değişim sürecinde sadece verimlilik, etkinlik gibi teknik konuların değil, aynı zamanda insan hakları, katılım, şeffaflık gibi toplumsal içerikli taleplerin de öne çıktığını görmekteyiz.

Özellikle 1980 sonrası yaşanan bu süreçte katılım kavramı, kamu hizmetlerinin özel sektöre açılmasında anahtar bir kavram olarak kullanılmaya başlamış, bu süreçteki neoliberal politikaların sürekli katılımcılığa vurgu yapmaları yapılan uygulamaların, politikaların demokratik sayılmalarını sağlamıştır. Ancak etkili bir katılımdan söz edebilmek için, özellikle bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları örgütlü yapıların, hem karar mekanizmalarının işleyişine eşit bir şekilde katılabilmeleri hem de bu süreçleri denetleyebilmeleri gerekmektedir. Gerek politikaların hazırlanması gerek uygulanması gerekse de denetim aşamalarının hepsine halkın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımını sağlayacak bir mekanizmanın var olması durumunda, demokratik bir katılımdan söz edebiliriz.

Günümüzde kentlerin ve kentsel mekanların, çıkar çatışmalarının yaşandığı birer alan haline geldiğini görmekteyiz. Bu çatışmaları azaltacak ve kentte yaşayanların yaşadıkları yerle ilgili söz sahibi olabilmelerine imkan verecek mekanizmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Burada özellikle iki kavram ön plana çıkmaktadır; yerelleşme ve yönetim. Yerel yönetimler, ayrı bir tüzel kişiliğe sahip, yerelde yaşayanların farklı birçok ihtiyacını karşılamak, yerine getirmek için geçmişten bugüne devam eden yapılardır.

Yerel yönetimlerin demokrasi, katılım, özgürlük gibi özelliklere sahip oldukları genel kabul görmektedir. Fakat burada şu noktayı gözden kaçırmamak gerekmektedir; bu özellikler bir yerel yönetim biriminde sırf yerel yönetim birimi oldukları için var olan özellikler değildir, onda olması arzu edilen ve beklenen özelliklerdir. Yani her yerel yönetim biriminin herhangi bir şey yapmadan kendiliğinden bu özelliklere sahip olduğunu söyleyemeyiz. Birçok kurumda olduğu gibi, yerel yönetimler için de gerek ortaya çıktıkları zamandaki, gerekse de şu anda faaliyet gösterdikleri ülkenin ekonomik ve toplumsal şartları, bu yapıların oluşumunda ve şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu birimlerin özellikle kurulurken ne tür tarihsel ve toplumsal bir süreç yaşadığı, ne amaçlandığı bugününü anlamamız için oldukça önemlidir. Türkiye’de yerel yönetim birimlerinin ortaya çıkarken demokrasiyi ya da katılımı sağlamak gibi amaçlarının olmaması özellikle yerel ihtiyaçların giderilmesi noktasında görevler üstlenmeleri, aslında katılım sorununun geçmişten bugüne nasıl devam ettiğini göstermektedir.

Yönetişim, bu süreçte yaşananları kuramsal bir düzeyden uygulama düzeyine çekmeye çalışmaktadır. Toplumsal ve ekonomik ihtiyaçların ve taleplerin belirlenmesi, sorunların çözümünde kamuyu tek bir aktör olmaktan çıkararak, alınacak karar ve uygulamalarda bu kararlardan etkilenecek bütün kesimlerin sürece dahil edilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu süreçte özellikle hem devlet ile toplum hem de devlet ile piyasa arasındaki sınırların kalkmaya başladığını görüyoruz. Sivil toplumun tanımlanmasına yönelik her ne kadar üzerinde uzlaşmış bir tanım olmasa da, sivil toplum devlet otoritesinin dışında birey ile devlet arasında köprü vazifesi olan, örgütlü bir sosyal yapılanmanın olduğu ve bireylerin bağımsız, özgür bir şekilde hareket edebildikleri bir toplumu tanımlanmaktadır. Hem

demokrasinin oluşması ve yaygınlaşması, hem de sivil toplumun gelişmesi için önemli bir unsur da sivil örgütlenmelerdir. Farklı isimlerle anılsa da sivil toplum kuruluşları olarak anılan bu kurumlar, temsili demokrasi eleştirilerinin aşılmasında, yaşanan sorunların giderilmesinde ve katılımın sağlanmasında önemli bir görev üstlenmektedirler. Bu sebeple sivil toplum kuruluşlarının önemi de her geçen gün artmaktadır. Günümüzde STK'lar çok farklı alanlarda toplumsal sorunların belirlenmesinde ve çözümünde hizmet üreten önemli birer aktör olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Özellikle kendi hizmet alanlarını ilgilendiren konularda, merkezi ve yerel yönetimlerle işbirliği yapabilmekte ya da tek başlarına toplumsal bir sorunu çözme konusunda hizmet üretmektedirler.

Bu çalışmada özellikle katılım sorunu, temsili yönetimden katılımcı yönetime geçiş yaklaşımları çerçevesinde incelenmiş, katılımcı yönetim yaklaşımına yerelden bakılarak, katılım kavramının uygulamada kendisine ne derece yer bulup bulamadığı incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda temsili bir demokratik yapılanmanın kentteki yansıması olan belediye ile yönetim kavramında katılımcılığın önemli bir aktörü olduğu sıklıkla dile getirilen sivil toplum kuruluşları, yerel katılım sorununun aşılmasında önemli kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Çalışmada yerel katılım sorunu sivil toplum kuruluşları gözünden ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının kentsel sorunların, ihtiyaçların belirlenmesinde, alınacak karar ve uygulamalarda ne kadar etkin oldukları incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma yapılan şehirlerdeki mevcut durum, sivil toplum kuruluşları arasındaki iletişimin ve işbirliğinin düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında gerek STK'ların amaç ve faaliyet alanlarındaki farklılıklar, gerekse de ideolojik farklılıklar etkili olabilmektedir. Farklı alanlardaki STK'ların birlikte hareket etmesi zor görülürken, aynı hizmet alanındaki STK'lar da birbirlerini zaman zaman rakip olarak gördükleri için işbirliği yapamadıkları görülmektedir. Sözü edilen farklılıklar ve rekabet ortamı STK'ların birlikte hareket etmesine engel olmakta ve etkiliklerini zayıflatmaktadır. Var olan bağlantılar ve iletişim, ağırlıklı olarak sivil toplum kuruluşları başkanları yöneticileri düzeyinde gerçekleşmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelememe sorununu aşarak

ortak bir platform kurmayı başaranlar ise bunun devamlılığını sağlayamamaktadır, belirli bir süre sonra kurulan bu birliktelikler dağılmaktadır. Bu durumun kentte güçlü bir sivil toplum yapılanmasının oluşmasına ve gelişmesine engel olduğu görülmektedir.

Belediyelerin birçok alanda hizmet ve faaliyetleri bulunmaktadır. Bu hizmet alanlarından özellikle sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının belediyelerle olan ilişkileri, çevre ve imar gibi alanlarda faaliyetler gösteren sivil toplum kuruluşlarına göre daha ön plana çıkmaktadır. Bu durum bize, kamu kurumlarının, kendilerini tamamlayan ve yardımcı olan sivil toplum kuruluşlarına daha yakın olurken, kente yönelik planlamalarda daha eleştirel yaklaşan sivil toplum kuruluşlarına mesafeli davranıldıklarını göstermektedir.

Çalışma kapsamında özellikle birçok STK yöneticisi belediyeler tarafından kendilerinin görüşlerine başvurulmadığını, ancak belediyenin içinden çıkmadığı bir durum söz konusu olduğunda kendilerine geldiklerini belirtmişlerdir. Belediyelerin sivil toplum kuruluşlarından görüş aldığı durumlarda ise, sivil toplum kuruluşlarına katılımcılık sağlanması amacıyla değil de kendi planlarını, sorunsuz çözebilme amacıyla başvurulduğu görülmektedir.

Belediyelerin sivil toplum kuruluşlarına yönelik yaklaşımları konusunda ise, bütün sivil toplum kuruluşlarına eşit mesafede olmadıkları, kendileriyle aynı dili konuşan benzer görüşleri paylaştıkları sivil toplum kuruluşları ile daha iyi iletişimlerinin ve ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Bu durum aslında belediyeler ile sivil toplum kuruluşları arasındaki iletişimde kişisel ilişkilerin etkili olduğunu göstermektedir. Bu durumun düzeltilmesi ve var olan iletişimin kurumsal bir yapıya kavuşturulması ihtiyacı kendini göstermektedir. Geçmişte siyaset ile ilgilenmiş ya da belediye ile bir bağı olan STK yöneticileri belediyeler ile çok rahat iletişim kurabilirken, diğer STK yöneticilerinin iletişim kurabilmekte zorluklar yaşadıkları görülmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarına, kişilerin katılımının, gerek üyelik gerek etkinliklere katılım anlamında, görüşülen sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin çok büyük bir kısmı yeterli olmadığını belirtmektedir. Bu durumun farklı sebepleri

olmakla birlikte en çok öne çıkanlar, mevcut toplumsal ve ekonomik koşullar ile insanlarda örgütlü yapılanmalara karşı olan bir ön yargı ve çekincenin oluşudur. STK yöneticileri toplumun geneline ulaşmak konusunda sorun yaşadıklarını, sadece sınırlı bir kesime ulaşabildiklerini ve temsil sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, aslında STK'ların toplum tarafından yeterince tanınmamasına böylece toplumsal güvensizliğin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. STK'ların üye sayısının artması, hem güçlü bir sivil toplum yapısının oluşmasını sağlayacak hem de toplumun gerek kendisiyle alakalı meseleler gerekse yaşadığı çevreyi, bölgeyi ilgilendiren sorunlar hakkında daha duyarlı ve bilinçli hale gelmesini sağlayacaktır. STK'ların kendilerini özgür hissedememeleri de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılmak istenen görüşmelerde bazı STK başkanlarının, söyleyeceği şeylerin belediye ile olan ilişkilerini olumsuz etkileyeceği düşüncesi ile görüşme yapmayı kabul etmemeleri, bu konuyla ilgili tereddütlerinin olduğunun güzel bir göstergesidir.

STK'ların mali kaynak yetersizlikleri önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Çoğu sivil toplum kuruluşu özellikle mali kaynak sorununa dikkat çekerek, ayakta kalmakta güçlük çektiklerini bir süre sonra kapanıp kapanmayacaklarını bilemediklerini belirtmektedirler. Aslında bu durum da güçlü bir sivil toplum kuruluşunun oluşmasında en önemli engellerden birini oluşturmaktadır. Özellikle gönüllülük dışında çalışanların sigortalarıyla ilgili, ya da faaliyetleriyle ilgili bir takım vergi muafiyetleri sağlayacak yasal düzenlemelere ihtiyaç duyukları görülmektedir.

STK'lar hizmet gösterdikleri faaliyet alanlarıyla ilgili olarak belediyelerle ilişkilerinin zayıf olduğunu belirtmektedirler. STK'ların kamu kurumlarıyla ilişkilerini güçlendirmeleri gerekirken, burada STK'ların bağımsız, devlet dışı yapılar olmaları önemini korumaktadır.

Belediyeler ile STK'lar arasında kopuk olan ilişkilerin ve iletişimin güçlenmesi için belediyelerde STK'lara yönelik bir birim oluşturulması ihtiyacı kendini göstermektedir. Mevcut duruma baktığımız zaman genellikle bütün sivil toplum kuruluşları, bir şekilde belediye başkanına ulaşmaya çabalamakta, her sorunu, her meseleyi doğrudan başkana ileterek çözüm bulmaya çalışmaktadırlar. Bu

durumda, kişisel ilişkiler devreye girmekte ve çok az sayıda sivil toplum kuruluşu başkana ulaşabilirken, birçoğu ulaşamadığı için belediye ile herhangi bir iletişime geçememektedirler. Böyle bir birim, hem belediye ile STK'lar arasında iletişimi sağlamaya yardımcı olacak, hem de STK'ların birbirleri ile olan ilişkilerinin ve iletişimin gelişmesini sağlayacaktır.

Araştırma sonuçlarının gösterdiği bir nokta da, ne kadar yasal ve idari düzenlemeler yapılırsa yapılsın katılımı sağlamak konusunda gerçekten istekli olunmadığı veya bunu sağlayacak şekilde bilgilendirmelerin, girişimlerin yapılmadığı takdirde yasal düzenlemelerin hiçbir anlam ifade etmediği ve kendisine yer bulamadığıdır. Çalışma kapsamında görüşülen sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin tamamı, sivil toplum kuruluşlarının belediyelerin hizmet faaliyetlerine katılmaları gerekliliğini vurgulamakta, bu katılımın hem planlama hem uygulama hem de denetleme aşamalarını içermesini gerektiğini belirtmektedirler. Ancak uygulamada katılımın sağlanamadığı, sivil toplum kuruluşlarına ne ihtiyaçları belirleme konusunda ne de belirlenen hizmet ve faaliyetlerin uygulanması konusunda başvurulmadığı tespit edilmiştir. Var olan sistemin sadece göstermelik bir katılımdan ibaret olduğu, sivil toplum kuruluşları ile beraber hareket edildiği izlenimi vermek için ya da prosedür gereği katılmaları gerekiyorsa bu durumun gerçekleştiği tespit edilmiştir. STK'ların kendi içlerinde, kente dair önemli çalışmalar ve projeler ürettikleri ancak belediyelerin izin verdiği ölçüde, görüşlerini dile getirebildikleri görülmektedir.

Bu araştırma kapsamında görüşülen STK'ların neredeyse tamamına yakınında belediyelerin kente dair hizmet ve faaliyetleri ile ilgili politika geliştirmeye, uygulamaya dair bir katılım tecrübesi deneyimi olmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum da bize katılımın sadece bilgilendirme ya da danışma düzeyinden öteye gitmediğini göstermektedir. Temsili yönetimlerin eleştirilmesi ve yaşanan temsil sorunları katılımcı yönetime doğru bir ilginin ve gerekliliğin arttığını göstermektedir. Ancak burada dikkat etmemiz gereken bir nokta bulunmaktadır. Temsili yönetimde yaşanan sorunların bu katılımcı yönetimlerde de yaşanıp yaşanmayacağı önemlidir.

Burada özellikle katılımcı yönetim adı altında kurulmaya çalışılan modellerde ve platformlarda, çoğulculuğa, farklı görüşlere ve toplumun her kesiminin katılımına önem verilmesi ve özen gösterilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu da bizi nasıl bir katılım sağlandığı ve kimlerin katıldığı sorularını sormamıza yöneltmektedir. Eşit olmayan tarafların eşit oldukları farz edilerek sağlanmaya çalışılan katılım uygulamalarının demokratik olduğundan söz edemeyiz. Çalışmanın ilk bölümünde siyasal katılım düzeyleri ele alındı. Gerek Arnstein'in katılım merdiveni, gerek Bishop ve Davis'in katılım düzeyleri gerekse de Rowe ve Frewer'in çalışmalarına baktığımız zaman, çalışma yaptığımız şehirlerdeki katılımın genellikle ilk basamakta kaldığı, yani bilgilendirme ve danışma seviyesinin üzerine çıkamadığı görülmektedir. Bu durumun sebebini sorguladığımız zaman ise, aslında kamu yöneticilerinin böyle bir isteği olmadığını sadece mevzuata uymak için ya da belli projelerde sivil toplum kuruluşlarının da katılımı gerekiyorsa, prosedürü uygulamak için göstermelik bir katılım sağlandığı görülmüştür.

Çalışmada gözlemlenen önemli bir sorun da sivil toplum kuruluşunun faaliyet gösterdiği alana ilişkin özel bir günü varsa, örneğin kadınlara yönelik faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşu için 8 Mart Dünya Kadınlar Günü veya çocuklara yönelik hizmet veren bir sivil toplum kuruluşu için 23 Nisan, engellilere yönelik faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşu için 3 Aralık Dünya Engelliler Günü gibi günlerde belediyelerin bu STK'lar ile iletişime geçtiği, bir toplantı veya yemek organizasyonu yaparak sorunlarını dinlediği, taleplerini aldığı görülmektedir.

Çalışma dört farklı ilde ve birbirinden farklı alanlarda hizmet ve faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları üzerine yapılmış olmasına rağmen, elde edilen sonuçlar, beklentiler ve şikayetler birbirine çok benzemektedir. Birbirinden farklı sosyo ekonomik özelliklere sahip şehirler olmasına rağmen bu illerde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının katılıma olan taleplerine karşılık bulamamaları ortak sorunların başında gelmektedir.

Ülke genelinde faaliyet gösteren ve kurumsallaşma çalışmalarına önem veren sivil toplum kuruluşları, mali sorunların aşılmasında STK'ların kendi çabalarına ve proje üretmelerinin gerekliliğine vurgu yaparken, daha lokal bazda faaliyet gösteren

STK'lar ise kamu desteğinin önemli olduğunu belirtmektedirler. İncelenen şehirlerin belediyeleri farklı iki parti tarafından yönetilmelerine rağmen ve parti programlarında katılıma, yerel katılıma, sivil toplum kuruluşlarının önemine dikkat çekilmesine rağmen çalışmamızda bu durumun gerçekleşmediği, iktidar ve ana muhalefet partilerince idare edilen belediyelerin katılım konusunda, sivil toplum kuruluşlarına yaklaşımlarında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sivil toplum anlayışının geliştirilmesi, sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi, demokratik değerlerin yerleşmesi ve güçlendirilmesi için önem arz etmektedir. Öncelikle bu kuruluşların varlıklarını koruyabilmeleri ve sürdürebilmeleri için çeşitliliklerin farklılıkların hoşgörü ile karşılanacağı demokratik bir ortama ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kuruluşların faaliyet gösterdikleri kentte, faaliyet gösterdikleri alanda, kentin sorunlarında, ihtiyaçlarının belirlenmesinde kamuoyu oluşturabilen, gündemi belirleyebilen, yeri geldiği zaman birer baskı grubu olarak yönetimin yaptığı yanlış uygulamalar karşısında durabilen örgütlenmeler olabilmeleri önem taşımaktadır. Burada özellikle kamunun kendisini sivil toplum kuruluşları karşısındaki konumlandırma biçimi de oldukça önemlidir. Çalışmada birçok sivil toplum kuruluşu yöneticisinin dikkat çektiği gibi, kamu kurumlarının kendilerini sivil toplum kuruluşları karşısında bir ast üst ilişkisi içinde hiyerarşik olarak yukarıda konumlandırma çabası içinde oldukları görülmektedir.

Burada karşımıza çıkan önemli bir sonuç da sivil toplum kuruluşlarında, mevcut uygulamalar yüzünden yaşanan güvensizliktir. *“Katılıyoruz da ne oluyor?”* sorusunu sormaya başlayan sivil toplum kuruluşları, katılım süreçlerine inanmamakta ve güvenmemekte, bu durum da katılım süreçlerinin amacına ulaşamamasına neden olmaktadır. Katılım süreçlerine ve uygulamalarına karşı sivil toplum kuruluşlarında görülen bütün bu kaygılar ve eleştiriler aslında uygulanmaya çalışılan katılım yöntemlerinin, karar süreçlerine dahil olma amacını taşımadıklarının güzel bir göstergesidir.

Katılım uygulamalarında her ne kadar sonuca odaklanılsa da, burada önemli olan sonuca değil sürece odaklanarak hareket etmektir. Önceden belirlenmiş bir sonuca ulaşmak için katılımı araç olarak kullanmamız bu konudaki uzmanların ve

bürokratların baskın olmasına sebep olmaktadır. Özellikle teknik meseleler içeren konularda yapılacak uygulamalarda kavramlar en basite indirgenmeli, kavramların katılımcıların taleplerine, ihtiyaçlarına göre yeniden şekillenebilecek esnek bir yapıda olması önem taşımaktadır.

Tez çalışması kapsamında STK temsilcileri ile yapılan derinlemesine mülakatlarda “katılımın” ne olmadığı açıkça ortaya çıkmıştır. Örneğin katılım bir bölgeyi ya da alanı kentsel dönüşüm alanı olarak ilan edip bütün planları projeleri hazırladıktan sonra görüş istemek değildir. Katılım, kentte yaşayanların, sivil toplum kuruluşlarının da görüşünü alarak ilgili yeri, birlikte dönüşüm alanı olarak ilan etmektir. Dönüşüm ilan edilen alanda yaşanabilecek sosyal, psikolojik sorunlar için özellikle çocukların yaşayacağı sorunlara karşı faaliyet göstermeye çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla ortak hareket edebilmektir. Katılım onlarca, yüzlerce sivil toplum kuruluşuna toplantı daveti gönderip, onları dinledikten, görüşlerini aldıktan sonra bu görüşmeleri dikkate almadan politikalar yapmak, uygulamalar yapmak değildir.

Burada göz önünde tutulması gereken bir konu da katılımın sadece anlaşmak, uzlaşmak olmadığıdır. Çünkü bu süreçte farklı aktörler yer almakta ve hepsinin aynı görüşe sahip olması beklenmemelidir. Uzlaşma olmadığı zaman, katılım araçları, aslında sorunların tespit edilmesinde önemli bir işlev üstlenmiş olmaktadır. Ancak uygulamada daha sonuç odaklı olduğundan, öne sürülen görüşlerin eleştirilmesinden kabul edilmesine değer verildiğinden, uygulamada, farklı şeyler söyleyen, eleştiren sivil toplum kuruluşlarına bu süreçlerde pek yer verilmediği görülmektedir.

Temsili demokrasilerin yalnızca oy çokluğuna dayalı karar alma mekanizmaları bugünün demokrasi anlayışı ile örtüşmemektedir. Bu sebeple çoğulcu bir toplumsal yapıda demokrasilerin vazgeçilmez önemli unsuru olan STK’ların önemi açıktır. STK’lar toplumsal sorunların çözümüne önemli katkılar sunan aktif yurttaşlığa geçişin önünü açan bir aktör olarak önemli bir rol oynamaktadırlar. Yerel demokrasinin sağlanmasında ve güçlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkinlik düzeyi önemli bir yer tutmaktadır. Sivil toplum kuruluşları hem yerel politikaların

belirlenme hem uygulama hem de denetleme aşamalarına ne kadar aktif bir şekilde katılırlarsa ve ne kadar fazla bu süreçlerde rol alırlarsa yerel demokrasinin gelişmesine o kadar katkıları olacaktır.

Sivil toplum kuruluşlarının en temel özelliği, birbirinden farklı alanlarda, birçok konuda etkinlik göstermeleridir. Bu farklı özelliklere, farklı birikimlere, farklı görüşlere sahip kurumların farklılıklarını ortaya koyabilecekleri hem düşünsel hem proje anlamında bir ortamın, bir imkanın oluşturulması, birçok soruna birlikte çözüm üretebilmenin yolunu açmakla beraber, kentte yaşayanların yönetime katılmada, söz sahibi olmak noktasında gücünü de artıracaktır.

“Bilir misiniz ki biz şehrin sahibi değiliz. Sadece içinde oturuyoruz. Devletin veya belediyenin bir misafiri gibi. Ve başından beri bu böyle. Hakikat bu ki yapıcı olarak şehrin hayatına iştirak edemiyoruz”(Tanpınar, 1962).

KAYNAKÇA

- Acı, Yüksel Esra: **Kalkınma Sürecinin Yeni Aktörleri Sivil Toplum Kuruluşları: Kalkınma Ajan(s)ları mı? Neoliberal Ajanlar mı?** Günizi Yayıncılık, İstanbul, 2005
- Akal, Cemal Bali: **Sivil Toplumun Tanrısı**, Alfa Yayınları, 1990
- Akdeniz, Halil: “Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme ve Halk Katılımına Etkisi Bağlamında İnternet ve Toplumsal Katmanlaşma”, içinde **Yerellik ve Politika Küreselleşme Sürecinde Yerel Demokrasi**, Editör: Ayşegül Mengi, İmge Kitabevi, 2007,
- Aksoy Şinasi: “Kamu Yönetimi Nereye Gidiyor: Bir Durum Saptaması”, **II.Kamu Yönetimi Forumu Bildiriler Kitabı**, Edt:Uğur Ömürgönülşen, M.Kemal Öktem, Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Ankara, 2004
- Akşit, Bahattin: “Sivil Toplumda Uzlaşmacı Düşünce Yaygınlaşmalı”, **Sivil Toplumunu Konuşmak**, Yayına Hazırlayan: Lütfi Sunar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2003
- Alcantra De.H, Cynthia: “Uses and Abuses of the Concept of Governanca”, **İnternational Social Science Journal**, Vol.50, No.155, March 1998, ss29-45
- Alkan, Ö.Mehmet: “Sivil Toplum Kurumlarının Hukuksal Çerçevesi 1839-1945”, **Tanzimattan Günümüze İstanbul’da Sivil Toplum Kuruluşları**, Edt: Ahmet N, Yücekök, İlter Turan, Mehmet. Ö. Alkan, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998
- Altınok, A. Ramazan: “İnternet, Demokrasi ve Devlet”, **Türk İdare Dergisi**, s.433, Aralık, 2001, ss.137-165

- Anđ, Tüten: **Düşünen Sivil Toplum Felsefi Yaklaşımlar Açılımlar**, 27-28 Haziran 2003 Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2003
- Aras, Rıdvan: “Türkiye’de Belediyeciliğin Gelişimi”, **Birlik Dergisi**, 2008 S. 10, Nisan, s.14-18.
- Arnstein, Sherry.R: "A Ladder of Citizen Participation," **JAIP**, Vol. 35, No. 4, July 1969,pp.216-224, (Çevrimiçi) <https://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation.html> Erişim Tarihi: 05.03.2016
- Arslan, Zühtü: “Demokrasinin Demokratikleştirilmesi Sivil Toplum Örgütlerine Bağlıdır”, **Sivil Toplum**, Yıl:3, Sayı:9, Mart 2005
- Ataay, Faruk: “Neoliberalizm, Kamu Reformu ve Demokrasi”, **Kamu Yönetimi Yöntem ve Sorunlar**, Edt Şınası Aksoy, Yılmaz, Üstüner, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007
- Ataay, Faruk: “Türkiye’de Yönetişim ve Sivil Toplum Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Memleket Siyaset Yönetim**, Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği, Ankara, 2006 ss.121-140
- Avcı, Güven: “Türkiye’de Arayışlara Bir Örnek:İdris Küçükömer”, **Türkiye’de Sivil Toplum Arayışları**, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 2000
- Banthein, Henning,
Jasper, Michel,
Renner, Andreas: “Governance of the European Research Area: The Role of Civil Society”, **EU Research Final Report**, 2003

- Barber, Benjamin: **Güçlü Demokrasi**, Çev. Mehmet, Beşikçi, Ayrıntı Yayınevi 1995
- Barry, P.Norman: **Modern Siyaset Teorisi**, Liberte Yayınları, Çev:Mustafa Erdoğan, Yusuf Şahin, 2004, Ankara
- Bayraktar, Ulaş S : “Yeni Katılımcı Uygulamalar ve Kamu Yönetimi: Neoliberal Bir Tuzak mı Demokratik Bir Açılım mı?” **Kamu Yönetimi Yöntem ve Sorunlar** , Edt Şinasi Aksoy, Yılmaz, Üstüner, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007
- Bayraktar, Ulaş: “Hangi Sivil Toplum Nasıl Bir Demokrasi? 1990’ların Türkiye’inde Sivil Toplum(lar)”, **Sivil Toplum**, Yıl:3, Sayı:9, Mart 2005,ss.9-24
- Bayramoğlu, Sonay: **Yönetişim Zihniyeti**, İletişim Yayınları, 2010
- Beetham.D, Boyle.K: **Demokrasinin Temelleri**, Çev. Aslıhan Zeynep Kopuzlu, Adres Yayınları, 2005
- Beierle, Thomas, “Values, Conflict and Trust in Participatory
- David M Konisky: Enviromental Planning”, **Journal of Policy Analysis and Managment**, 19(4), 2000, pp:587-602
- Beckman, Björn: “Demokratikleşmeyi Açıklamak:Sivil Toplum Kavramı Üzerine Notlar”, **Sivil Toplum Demokrasi ve İslam**, Ed. Elizabet Özdalga, Sune Persson, Tarih Vakfı Yayınları, 1999
- Belge, Murat: “Sivil Toplum Örgütleri”, **Merhaba Sivil Toplum**, Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayın Dizisi, 1998
- Benhabib, Seyla: “Müzakereci Bir Demokratik Meşruiyet Modeline Doğru”, **Demokrasi ve Farklılık**, WALD, 1999

- Bishop, Patrick, Glyn, Davis: "Mapping Public Participation in Policy Choices", **Australian Journal Of Public Administration**, 61(1), 2002, pp:14-29
- Bilgiç, Veysel: "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı", Ed:Asım Balcı;Ahmet Nohutçu vd. **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.
- Callanan, Mark: "Institutionalizing Participation and Governance? New Participative Structures in Local Government in Ireland", **Public Administration**, 83(4), 2005, pp:909-929
- Can, İpek Yasemin: "Türkiye'de Sivil Toplumunu Yeniden Düşünmek:Neoliberal Dönüşümler ve Gönüllük", **Toplum ve Bilim**, Sayı:108, 2007, ss.88-129
- Caniklioğlu, Meltem,D: **Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007
- Cevizci, Ahmet: **Felsefe Sözlüğü**, Ekin Yayınları, Ankara, 1997
- Chomsky, Noam: **Demokrasi, Gerçek ve Hayat**, Pınar Yayını, İstanbul, 1994
- Cohen, Joshua: "Müzakereci Demokraside Usul ve Esas", **Demokrasi ve Farklılık**, WALD, 1999
- Coşkun, Bayram,
- Sezer, Sergender: "Yerel Yönetimler ve Katılım: Muğla Kent Meclisinin Örnek Olay Olarak İncelenmesi " içinde **Yerel Yönetimler Kongresi Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı**, 3-4 Aralık 2004 Yerel Yönetimler Kongresi, Biga Çanakkale

- Çaha, Ömer: **Sivil Toplum, Aydınlar ve Demokrasi**, İz Yayıncılık, 1999
- Çaha, Ömer: **Sivil Toplum Aydınlar ve Demokrasi**, Plato Film ve Yayıncılık, İstanbul, 2008
- Çitçi, Oya: “Yerel Siyaset ve Demokrasi Çoğulculuk, Sivil Toplum”, **Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**, içinde, WALD Yayınları, 1999
- Çukurçayır, M.Akif, Eroğlu, Tuğba: “Yönetişim Yaklaşımı ve Türkiye’de Kent Konseyleri”, **Yönetişim ve Yönetim Eksenin Kamu Yönetimi**, Edt:Fatma Neval Genç, Ekin Basım Yayım Dağıtım, 2012
- Çukurçayır, M. Akif: “Katılımcılık Açısından Belediye Yasasının İşlevselliği:Kent Konseyleri ve Öteki Mekanizmalar”, Ed. Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-2**, Nobel Yayın Dağıtım, 2007
- Çukurçayır, M. Akif: **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Çizgi Kitabevi, 2012
- Çukurçayır, M. Akif: “Yerel Yönetişim Üzerine Notlar”, **Yönetişim Türk Kamu Yönetimine Yansımaları**, Edt: Fatma Neval Genç, Çizgi Kitabevi, 2013
- Dahl, Robert: **Demokrasi ve Eleştirileri**, Çev. Levent Köker, Yetkin Yayınevi Ankara, 1993
- Doğan, Hasan Hüseyin: “Yerel Yönetimlerin Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sürecine Halkın Katılımı”, **Yerelleşme/Merkezeleşme Tartışmaları 9.Kamu Yönetimi Sempozyumu**

- Bldiriler Kitabı**, 7-8-9 Mayıs, Malatya, 2015 ss.433-452
- Doğan, İlyas: **Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum**, Alfa Yayınları, 2002
- Drucker, Peter.F: **21.Yüzyıl İçin Yönetim Tartışmaları**, Çev:İrfan Bahçivangil, Gülenay Gorbon, Epilson Yayınları, İstanbul, 1999
- Drucker, F.Peter: **Yeni Gerçekler**, Çev:Birtane Karanakçı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1992
- Duman, Zeki.M: “İdris Küçükömer’in Sivil Toplum Anlayışı”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.2, S.1, 2004 ss.47-52
- Emrealp, Sadun: “Yerel Yönetimler ile Sivil Toplum Kuruluşları Arasında İşbirliği”, **Merhaba Sivil Toplum**, Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayın Dizisi, 1998
- Erder,Sema,İncioğlu,Nihal: **Türkiye’de Yerel Politikanın Yükselişİ İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,2013
- Erdoğan, Mustafa: **Anayasal Demokrasi**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2012
- Erdumlu, Güngör: **Büyükşehir Belediyeleri Araştırması**, DPT Yayını, Ankara, 1993
- Erençin, Arif: “Türk Yerel Yönetim Sisteminin Kısa Tarihi ve 2004 Yılı Reformu” **Yerel Yönetimler Kongresi Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı**, 3-4 Aralık 2004 Yerel Yönetimler Kongresi, Biga Çanakkale

- Erkilet Alev: “STK’lar Kapitalist Dünya Sisteminin İşleyişini Rahatlatıyor”, **Sivil Toplumunu Konuşmak**, Yayına Hazırlayan: Lütfi Sunar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2003
- Eroğul, Cem: **Devlet Yönetimine Katılma Hakkı**, İmge Kitabevi, Ankara,1991
- Erzöden, Ozan: “STK’lar ve Hukuki Çerçeve de Yenilik Talepleri Üzerine Notlar”, **Merhaba Sivil Toplum**, Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayın Dizisi, 1998
- Eryılmaz, Bilal: “Belediyelerde Demokrasi Geleneği ve Değişim İhtiyacı”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, 2002, C.11, S.3, Temmuz, ss.6-21.
- Eryılmaz, Bilal: “Kamu Yönetiminde Değişim”, **II.Kamu Yönetimi Forumu Bildiriler “Kitabı**, Edt:Uğur Ömürgönülşen, M.Kemal Öktem, Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Ankara, 2004
- Eryılmaz, Bilal: **Kamu Yönetimi**, Okutman Yayıncılık, 2009
- Genç, Neval Fatma: “Yönetişim, Yönetime Katılma ve Farklı Katılım Türleri”, **Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi**, Edt: Fatma Neval Genç, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2012
- Geray, Cevat: **Genel İş 1994 Yerel Yönetimler Sempozyumu**, Genel İş Yayınları, Ankara, 1995
- Geray, Cevat: “Kentleşme Sorunlarının Çözümü Açısından Küreselleşme, Özelleştirme, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, c.10, s.4, 2001,ss.7-22

- Göka, Erol: “Türkiye’de Devlet Nerede Başlıyor, Sivil Toplum Nerede Bitiyor Belli Değil”, **Sivil Toplumunu Konuşmak**, Yayına Hazırlayan: Lütfi Sunar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2003
- Göle, Nilüfer: “Demokratik Bir Kamusal Alan İçin Güçlü Bir Sivil Toplum Ön Koşuldur”, içinde **Sivil Toplumunu Konuşmak**, Yayına Hazırlayan: Lütfi Sunar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2003
- Gölönü, Sirel: “Yerel Yönetimler Halka İlişkiler ve Toplumsal Beklentiler”, **Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C.2, S.3, 2000,ss.125-134
- Gönel, Aydın,
Acılar, Hasan: **Önde Gelen STK’lar**, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998
- Göymen, Korel: **Türkiye’de Kent Yönetimi**, Boyut Yayınları, İstanbul, 1997
- Göymen, Korel: “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Katılımcılığın Evrimi: Merkezîyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.32, S.4, 1999,ss.67-83
- Göymen, Korel: “Yönetişimi Uygulamaya Mecburuz”, içinde **Sivil Toplumunu Konuşmak**, Yayına Hazırlayan: Lütfi Sunar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2003
- Göymen, Korel: “Yönetişimi Uygulamaya Mecburuz”, **Sivil Toplum**, Yıl:2, Sayı:6-7, Eylül 2004
- Göymen, Korel: “Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinmeler, Önergeler, Yönelimler” **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C9, S2, Nisan, 2000,ss.3-13

- Göymen, Korel: **Türkiye’de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma**, Boyut Yayıncılık, İstanbul 2010
- Görmez, Kemal: **Yerel Demokrasi ve Türkiye**, Vadi Yayını, İstanbul, 1997
- Güler, Birgül Ayman: **Yeni Sağ ve Devletin Değişimi: Yapısal Uyarılama Politikaları**, TODAİE Yayını, Ankara, 1996
- Güler, Birgül Ayman: “Küreselleşme Döneminde Yerel Yönetimler”, **Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**, WALD Yayınları, 1999
- Güler, Birgül Ayman: “Yerel Yönetimlerde Reform Sorunu”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, c.10, s.3, 2001,ss.7-12
- Güler, Birgül Ayman: “Yönetişim Tüm İktidar Sermayeye”, **Praksis**, Kış-Bahar, 2003
- Güler, Mahmut: “Piyasaya Karşı Halkı Korumak İçin Toplumcu Belediye”, **Kış Okulu Toplumcu Belediyecilik Çalıştayı**, 3-4 Şubat 2012 Bergama, Yayına Hazırlayan: İlyas Osmanağaoğlu, Memleket Yayınları, 2014,
- Gündoğan, Ertuğrul: “Yönetişim:Kavram, Kuram ve Boyutlar”, **Yönetişim**, Edt: M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba, Eroğlu, Çizgi Kitabevi, 2013
- Güzelsarı, Selime: “Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları”, **GETA Tartışma Metinleri Serisi**, AÜ SBF, 2004
- Haktankaçmaz, İlker.M: “Türk Kamu Yönetiminde Yönetişimin Uygulanabilirliği”, **Amme İdaresi Dergisi**, 2004 c.37, s1 Mart, ss. 45-62.

- Heywood, Andrew: **Siyaset**, Adres Yayınları, Edt: Buğra Kalkan, 2011
- IMF: Manual on Fiscal Transparency, IMF, 2007,
- İbrahim, Ferhaf,
- Wedel, Heidi: **Ortadoğu'da Sivil Toplumun Sorunları**, İletişim Yayınları, 1997
- İçişleri Bakanlığı: **Dünyada Mahalli İdareler**, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1999
- İnan, Atilla: "Mahalli İdareler Reformu Kanun Taslağına Göre Demokratik Kitle Örgütlerinin Yerel Yönetimlere Demokratik Katılımı", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.7, S.2, Nisan 1998, s.128-132
- İnsel, Ahmet: "Katılımcı Demokrasi ve Türkiye Deneyimi", **Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu 15**, Haziran 2004, İTÜ Maçka Sosyal Tesisleri, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2005
- İsvan, Ahmet: **Başkent Gölgesinde İstanbul**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011
- İzci, İnan: "Katılımcı Yerel Yönetim Genel Bir Bakış", **Katılımcı Yerel Yönetim**, Kalkedon, 2014
- Innes, Judith,
- David E. Booher: "Reframing Public Participation: Strategies for the 21st Century", **Planning Theory & Practice**, 5(4), 2004, pp:419-436
- Jessop, Bob: "The Rise of Governance and the Risk of Failure: The Case of Economic Development", **International Social Sciences Journal**, 1998, 50(155), pp 29-45.
- Kjaer, Anne Mette: **Governance**, Polity Press, Cambridge, 2004

Kahraman, H.Bülent,

Keyman, Fuat, Tekeli, İlhan,

Sarıbay, A Yaşar: **Katılımcı Demokrasi Kamusal Alan ve Yerel Yönetim**, Demokrasi Kitaplığı, 1999

Kalaycıoğlu, Ersin: **Çağdaş Siyasal Bilim**, İstanbul Üniversitesi Yayını, 1984

Kalaycıoğlu, Ersin: **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma**, İstanbul Üniversitesi Yayını, 1983

Karaca, Ayça: “Kent Kentleşme ve Siyasal Yapı”, Edt: Atakan Okutan, **Türkiye’de Kentleşme ve Siyasal Yapı**, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara, 1995

Karayağcın, Murat: “Demokrasinin Tabana Yayılmasında Yerel Yönetimlerin Önemi” **Konferans Sunuş Konuşması**, SAV Yayını, Ankara, 1994

Kaypak, Şafak: “Katılımcı Yönetim Mekanizması Olarak Kent Konseyleri”, **Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı**, 6-7 Mayıs, Bursa, 2011, ss.138-159

Kazancı, Metin: “1973 Sonrası Belediyeler ve Belediyelere İlişkin Sorunlar”, **Yeni Bir Belediyeciliğe Doğru**, Edt:Ergün Türkkan, Türk İdareciler Derneği Yayını, Ankara, 1982

Keane, John: “Despotizm ve Demokrasi, Sivil Toplum ile Devlet Arasındaki Ayrımın Kökenleri ve Gelişimi 1750-1850”, **Sivil Toplum ve Devlet(Avrupa’da Yeni Yaklaşımlar)**, Çev. Levent Köker vd, İstanbul Ayrıntı Yayınları, 1993

Keane, John: **Sivil Toplum ve Devlet**, Çev. Levent Köker; Ahmet, Çiğdem vd, Yedi Kıta Yayınları, 2004

King, Cherly,

Feltey Kathryn,

Susel O'Neil Bridget: "The Question of Participation: Towards Authentic Public Participation in Public Administration", **Public Administration Review**, 58(4), 1998, pp:317-326

Lee, Eliza, Ian Thynne: "Symposium Introduction: Dynamics of Governance and Civic Engagement", **Public Administration and Development**, 31(2), 2011, pp:75-82

Keleş, Ruşen: "Yerel Yönetimler Sivil Toplum Örgütlenmesi ve Demokrasi", **Kent ve Siyaset Üzerine Yazıları(1975-1992)**, IULA EMME, 1993, İstanbul

Keleş, Ruşen: "Türkiye'de Yerel Siyaset/Yerel Yönetimler Yapı İşleyiş", **Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**, WALD Yayınları, 1999

Keleş, Ruşen: **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, 2011

Keleş, Ruşen: "Yönetişim Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım", **Yönetişim**, Edt: M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba, Eroğlu, Çizgi Kitabevi, 2013

Keyman, Fuat,

İçduygu, Ahmet: "Globalization, Civil Society and Citizenship in Turkey: Actor, Boundaries and Discourses", **Citizenship Studies**, Cilt:7, No:2, 2003, ss 219-234

Kooiman, Jan: "Social-Political Governance: Introduction", J. Kooiman (ed.), **Modern Governance- New Government-Society Interactions** 1993, London: Sage Publications, 1-7.

- Koray Meryem, Tekeli, Şirin: “Günümüzdeki Yaklaşımlar Işığında Kadın ve Siyaset”, **Devlet-Kadın-Siyaset**, Anadolu Matbaa, Aralık, 1991
- Köker, Levent: “Çoğulculuk Olmadan Demokrasi ve Sivil Toplum Olmaz”, **Sivil Toplumunu Konuşmak**, Yayına Hazırlayan: Lütü Sunar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2003
- Köse, Erol: “Yerel Yönetimde Yeni Örgütlenmelere Doğru”, **Mimarlık**, Yıl:15, Sayı:2, 1977
- Kuçuradi, İoanna: “Sivil Toplum Kuruluşları:Kavramlar”, **Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları**, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998
- Kuçuradi, İoanna: **Düşünen Sivil Toplum Felsefi Yaklaşımlar Açılımlar**, 27-28 Haziran 2003 Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2003
- Küçükömer, İdris: **Sivil Toplum Yazıları**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1994
- Mardin, Şerif: **Türkiye’de Toplum ve Siyaset Makaleler 1**, Der:Mümtazer Türköne, Tuncay Önder, İletişim Yayınları, 2008
- Mudanya Belediyesi: “Mudanya’da Proje Demokrasisi Hayata Geçti”, <http://www.mudanya.bel.tr/Haberler/636/mudanya--da-proje-demokrasisi-hayata-gecti.html> Erişim Tarihi: 25.01.2017

- Nicholson, Linda: “Civic Participation in Public Policy-Making: A Literature Review”, **Scottish Executive Social Research**, No.14, 2005
- Nie, N.H, Verba, S,
Converse, Philip: **Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı**, Çev:İlter Turan, Tunçer Karamustafaoğlu, Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları, Ankara, 1989
- OECD: Applying Strategic Environmental Assessment, OECD, 2006
- Okçu, Murat: “Değişen Dünyayı Anlamak İçin Önemli Bir Kavram: Yönetişim”, **Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi**, Edt: Fatma Neval Genç, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2012
- Ortaylı, İlber: **Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği**, Hil Yayın, 1985
- Ortaylı, İlber: **Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi**, Cedit Neşriyat, Ankara, 2007
- Osborne, David,
Geabler, Ted: **Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit Is Transforming the Public Sector**, A Plume Book, Newyork, 1993
- Ökmen, Mustafa: “Yerel Yönetişim Faktörü Olarak Kentsel Aktörler”, **Yönetişim Türk Kamu Yönetimine Yansımaları**, Edt: Fatma Neval Genç, Çizgi Kitabevi, 2013

Ökmen, Mustafa,

Parlak, Bekir: **Kuram ve Uygulamada Yerel Yönetimler**, Orion Kitabevi, 2013

Ökmen, Mustafa,

Baştan,Serhat : “Küreselleşme Yerelleşme Dinamikleri ve Bir Yönetişim Faktörü Olarak Yerel Yönetimler” **Yerel Yönetimler Kongresi Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı**, 3-4 Aralık 2004 Yerel Yönetimler Kongresi, Biga Çanakkale

Ökmen, Mustafa: “Uyum Sürecini İdari Politığı: Avrupa Birliğı ve Türkiye Perspektifinde Küreselleşme Yerelleşme Dinamikleri”, **Avrupa ve Türkiye’de Yerel Yönetimler**, Edt. Hüseyin. Özgür, Bekir. Parlak, Alfa Yayınları, İstanbul, 2006, ss.43-106

Ömürgönülşen, Uğur: “Kamu Sektörünün Yönetim Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Kamu İşletmeciliğı”, içinde **Çağdaş Kamu YönetimiI**, Edt:Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür, Nobel, Ankara, 2003

Öner, Şerif: “Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu”, Edt: Hüseyin Özgür, Muhittin Acar, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1**, Nobel Yayın Dağıtım, 2005

Özcan Ahmet: “Türkiye’de Sivil Toplumun Batılı Anlamda Hiçbir Karşılığı Yoktur”, **Sivil Toplumunu Konuşmak**, Yayına Hazırlayan: Lütfi Sunar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2003

- Özcan, Ümit: “Çağdaş Kentlerde Katılım ve Sivil Organizasyonlar”, **Planlama Dergisi**, S:89/1, Şehir Planlama Mimar ve Mühendisler Odası Yayını, Ankara, 1989
- Öztekin, Ali: **Siyaset Bilimine Giriş**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2007
- Rhodes, R.A.William: **Understanding Governance: Policy, Networks, Governance, Reflexivity and Accountability**, Open University Press, 1997
- Parlak, Bekir,
Sobacı, Zahid: **Kuram ve Uygulamada Kamu Yönetimi Ulusal ve Global Perspektifler**, Alfa Aktüel, 2005
- Richards, Lynn,
Matthew Dalbey: “Creating Great Places: The Role Of Citizen Participation”, **Community Development**, 37(4), 2006, pp: 18-32
- Roberts, Nancy: “Public Deliberation in an Age of Direct Citizen Participation”, **The American Review of Public Administration**, v.34, n.4, 2004, p. 315-353.
- Rowe, Gene, Lynn, Frewer: “Public Participation Methods: A Framework for Evaluation”, **Science, Technology, Human Values**, 25(1), 2000, pp:3-29
- Ryfman, Philippe: **Sivil Toplum Kuruluşları**, İletişim Yayınları, 2006
- Sarıbay, Ali Yaşar: **Siyasal Sosyoloji**, Gündoğan Yayınevi, Ankara,1992
- Sarıbay, Ali Yaşar: “Türkiye’de Demokrasi ve Sivil Toplum”, **Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam**, Der. Ali, Yaşar Sarıbay; Fuat Keyman, Vadi Yayınları, 1994
- Sarıbay, Ali Yaşar,

- Ögün, Seyfi: **Bir Politika Bilim Perspektifi**, Asa Kitabevi, Bursa, 1998
- Sarıbay, Ali Yaşar: “Türkiye’de Demokrasi ve Sivil Toplum”, **Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam**, Der. Ali, Yaşar Sarıbay; Fuat Keyman, Vadi Yayınları, 1998
- Sarıbay, Ali Yaşar: **Düşünen Sivil Toplum Felsefi Yaklaşımlar Açılımlar**, 27-28 Haziran 2003 Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2003
- Saran, Ulvi: **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Kalite Odaklı Bir Yaklaşım**, Atlas Yayınları, 2004
- Sartori, Giovanni: **Demokrasi Teorisine Geri Dönüş**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 1993
- Schmidt, Manfred.G: **Demokrasi Kuramlarına Giriş**, Çev. M. Emin Köktaş, Vadi Yayınları, 2002
- Sidney Verba, Norman,
- H.Nie, Jae on Kim: **Participation and Political Equality, A Seven Nation Comparison**, Cambridge University Press, 1978
- Siverekli, Esra: “Yerelleşme ve Yerel Demokrasi”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl:73, Sayı:431, Haziran, 2001
- Stoker, Gerry: “Governance As Theory: Five Propositions”, **International Social Science Journal**, 50(155), 1998, ss.17-29
- Şengül, Ramazan: “Yerel Demokrasiyi Güçlendirme Yolunda Bir Katılım Yöntemi Olarak Kamu Anketi Uygulaması”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, c.16, s. 2, Nisan, 2007 ss. 7-19

- Şengül, Tarık, Oyan, Oğuz: “Sivil Toplum Devlet İlişkisi Üzerine Düşünceler”, **Türk-İş 1999 Yıllığı**, Cilt.2, Ankara, 1999
- Şengül, Tarık H: “Yerel Yönetim Kuramları: Yönetimden Yönetişime”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, c.8, s.3, 1999, ss.3-19
- Şimşek, Sefa: “The transformation of Civil Society in Turkey: From Quantity to Quality” (Türkiye’de Sivil Toplumun Dönüşümü: Nicellikten Niteliğe), **Turkish Studies**, Cilt:5, No: 3, 2004, ss:46-74
- Talashlı, Gülay: **Siyaset Çıkmazında Kadın**, 1. Baskı, Ümit Yayıncılık, 1996 Ankara.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi: **Yaşadığım Gibi**, Hazırlayan. Birol Emil, Dergah Yayınları, 3. Baskı, 2000
- Tekeli, İlhan: “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, 1983 C 16, S 2, s.3-22.
- Tekeli, İlhan: **Modernite Aşılırken Siyaset**, İmge Kitabevi, 1999
- Tekeli, İlhan: “Yerel Siyaset ve Demokrasi Çoğulculuk Sivil Toplum”, **Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**, içinde, WALD Yayınları, 1999a
- Tekeli, İlhan: “Siyasal Toplum İle Sivil Toplum Arasında Yerini Belirlemekte Olan Yerel Yönetimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.12, S.2, 2003
- Tekeli, İlhan: “Katılımcı Demokrasi Sivil Ağlar ve Sivil Toplum Kuruluşları”, **Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları**

- Sempozyumu 15**, Haziran 2004, İTÜ Maçka Sosyal Tesisleri, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2005
- Tekeli, İlhan: **Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü(1923-1990)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009
- Tekeli, İlhan: **Türkiye İçin Siyaset ve Demokrasi Yazıları**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2011
- Tekeli, İlhan: **Türkiye İçin STK'LAR ve Katılımcı Demokrasi Yazıları**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012
- Tekeli, İlhan: “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi Pratiğinin Geliştirilmesi Üzerine Yorumlar”, **Katılımcı Yerel Yönetim**, Kalkedon, 2014
- Tekin, Serdar: “Sivil Toplumun Devletiyle Bölünmez Bütünlüğü”, **Birikim**, Sayı:130, Şubat, 2000
- TODAİE: **Kamu Yönetimi Araştırması Genel Rapor**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara 1991
- Toprak, Zerrin: **Yerel Yönetimler**, Nobel Yayını, Ankara, 2006
- Toprak, Zerrin: “E Yönetişim& E Demokrasi ”, içinde **Yönetişim**, (der. M. Akif Çukurçayır, H.Tugba Eroğlu, Hülya Eski Uğuz), Konya: Çizgi Kitabevi, 2013
- Tortop, Nuri, Özer, M. Akif: **Halkla İlişkiler**, Nobel Akademik Yayıncılık, 2013
- Tosun, Gülgün Erdoğan: “Sivil Ağlar STK’lar ve Katılımcı Demokrasi”, **Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu 15**, , Haziran 2004, İTÜ Maçka Sosyal Tesisleri, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2005
- Touraine, Alain: **Demokrasi Nedir?** , Çev: Olcay Kunal, Yapı Kredi Yayınları, 2000

- Tunçay, Mete: “Sivil Toplum Halkın Duyarlılığını Geliştirmeli”, **Sivil Toplumunu Konuşmak**, Yayına Hazırlayan: Lütfi Sunar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2003
- Turan, İlter: **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış**, Der Yayınları, İstanbul, 1986
- Tümay, İsmail: **Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu**, “Katılımcı Süreçler Yerel Gündem21 ve Çanakkale”, Haziran 2004, İTÜ Maçka Sosyal Tesisleri, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2005
- Ulusoy, Ahmet,
- Akdemir, Tekin: **Mahalli İdareler**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007
- Uyar, Hakkı: “Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe”, **Aydınlanma 1923**, 2004, S 51, Kış, ss.1-8
- Uygun, Oktay: **Demokrasi: Tarihsel, Siyasal ve Felsefi Boyutları**, On İki Levha Yayıncılık, 2014, İstanbul
- Ünlü, Hakkı: “Aliğa Kent Parlamentosu”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C6, S4, 1997, s.121-124
- Vigoda, Eran: “From Responsiveness to Collaboration: Governance, Citizens and the Next Generation of Public Administration”, **Public Administration Review**, Vol.62, No.5, ss.527-540, 2002
- World Bank: **Sub-Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth**, Washington D.C. 1989
- World Bank: **World Bank Report- Governance and Development**, Washington D.C, 1992

- Yalçındağ, Selçuk: **Belediyelerimiz ve Halkla İlişkiler**, TODİE Yayını, Ankara, 1996
- Yıldırım, İbrahim: **Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2004
- Yıldırım, Selahattin: **Yerel Yönetim ve Demokrasi Kavramlar Yaklaşımlar**, IULA EMME, İstanbul, 1993
- Yücekök, N Ahmet: “19.Yüzyıl Osmanlı Toplumundan Günümüz Türkiyesine Sivil Toplum Kuruluşları ve Siyaset Sosyolojisi İlişkileri”, **Tanzimattan Günümüze İstanbul’da Sivil Toplum Kuruluşları**, Edt: Ahmet N, Yücekök, İter Turan, Mehmet. Ö. Alkan, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998
- Zeren, Halim Emre: “Yönetişim Ekseninde Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları”, **Yönetişim Türk Kamu Yönetimine Yansımaları**, ss.143-168 Çizgi Kitabevi, 2013

Kanunlar ve Belgeler

- Adalet ve Kalkınma Partisi: PartiProgramı,
<https://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi#bolum> ErişimTarihi: 24.10.2016(Çevrimiçi)
- Avrupa Konseyi: Sivil Toplumun Karar Verme Sürecine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri,
<https://rm.coe.int/16802eedda> ErişimTarihi: 24.12.2016(Çevrimiçi)
- KENTGES: Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Ve Eylem Planı 2010-2023,
http://www.csb.gov.tr/db/kentges/EDITORDOSYA/kentges_t_r.pdf Erişim Tarihi: 18.10.2016(Çevrimiçi)

Cumhuriyet Halk Partisi: PartiProgramı,<http://www.chp.org.tr/wp-content/uploads/chpprogram.pdf> Erişim Tarihi: 25.10.2016(Çevrimiçi)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi: **Stratejik Plan 2015-2019**, İstanbul, 2015

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi: **Stratejik Plan 2015-2019**, Eskişehir, 2015

Elazığ Belediyesi: **Stratejik Plan 2015-2019**, Elazığ, 2015

Kalkınma Bakanlığı: **Bilgi toplumu Stratejisi ve Eylem Planı(2015-2018)**

Kalkınma Bakanlığı: **Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023**

Kalkınma Bakanlığı: **10.Kalkınma Planı 2014-2018**, Ankara

Zonguldak Belediyesi: **Stratejik Plan 2015-2019**, Zonguldak, 2015

5393 Sayılı Belediye Kanunu: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>
Erişim Tarihi: 15.05.2017(Çevrimiçi)

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu: Erişim Tarihi: 15.05.2017(Çevrimiçi)
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>

5302 Sayılı İl Özel İdare Kanunu:
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302.pdf> Erişim Tarihi: 15.05.2017(Çevrimiçi)

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu:

Erişim Tarihi: 16.05.2017(Çevrimiçi)
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu:

Erişim Tarihi: 16.05.2017(evrimii)

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2863.pdf>

2872 Sayılı evre Kanunu:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.pdf> Erişim Tarihi: 16.05.2017(evrimii)

4982 Bilgi Edinme Hakkı Kanunu:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4982.pdf> Erişim Tarihi: 16.05.2017(evrimii)

5378 Sayılı Engelliler Kanunu:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf> Erişim Tarihi: 17.05.2017(evrimii)

5395 Sayılı ocuk Koruma Kanunu:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim Tarihi: 17.05.2017(evrimii)

5627 Sayılı Enerji Verimliliği Kanunu:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5627.pdf> Erişim Tarihi: 17.05.2017(evrimii)

5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrol Kanunu:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf> Erişim Tarihi: 17.05.2017(evrimii)

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6502.pdf> Erişim Tarihi: 17.05.2017(evrimii)

EK 1 Görüşme Yapılan Sivil Toplum Kuruluşları Listesi

İSTANBUL

Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği(Dernek Başkanı)

Doğal Hayatı Koruma Vakfı(Vakıf Yöneticisi)

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı(Vakıf Çalışanı)

Kuzguncuklular Derneği(Dernek Başkanı)

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği(Proje Sorumlusu)

Sokak Bizim Derneği(Dernek Başkanı)

İstanbul Kültür Sanat Vakfı(Proje Koordinatörü)

Herkes İçin Mimarlık(Dernek Başkanı)

Çevre ve kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (Çekül Vakfı)(Vakıf Yöneticisi)

Hayat Vakfı(Proje Koordinatörü ve Vakıf Yöneticisi)

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı(Bakırköy Şube Sorumlusu)

Tarlabaşı Toplumunu Destekleme Derneği(Dernek Yöneticisi)

Arama Kurtarma Derneği (AKUT) (Dernek Yöneticisi)

Türkiye Omurilik Felçliler Derneği(Dernek Yöneticisi)

Mavi Kalem Derneği(Dernek Başkanı)

Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı(Vakıf Yönetim Kurulu Üyesi)

Deniz Temiz Derneği(Dernek Yöneticisi)

Türkiye Sakatlar Derneği(Dernek Yöneticisi)

Türkiye Yardım Sevenler Derneği(Yönetim Kurulu Üyeleri)

Yeşilay(Dernek Yöneticisi)

İlim Yayma Cemiyeti(Dernek Başkanı)

Suat Ayöz Trafik Mağdurları Derneği(Dernek Başkanı)

Türkiye Beyazay Derneği(Dernek Başkanı)

Umut Çocukları Derneği(Dernek Başkanı)

Yeryüzü Doktorları Derneği(Dernek Başkanı)

Sulukule Gönüllüler Derneği(Dernek Üyeleri)

Adalar Kültür Derneği(Dernek Başkanı)

Yedikule Bostancılar Derneği(Dernek Başkanı)

ESKİŞEHİR

Eskişehir Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği(Dernek Başkanı)

Eskişehir Sanat Derneği(Dernek Başkanı)

Yeşilay Cemiyeti(Yeşilay Eskişehir Başkanı)

Eskişehir TEMA(TEMA Eskişehir Başkanı)

Eskişehir Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği(Eskişehir Dernek Başkanı)

Tepebaşı Gençlik Meclisi(Gençlik Meclisi Başkanı)

Eskişehir Bisiklet Derneği(Dernek Başkanı)

Birlik Vakfı(Eskişehir Vakıf Başkanı)

Sivil Yaşam Derneği(Dernek Başkanı)

Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği(Eskişehir Dernek Başkanı)

Tüketici Koruma Derneği(Eskişehir Dernek Başkanı)

Görme Engelliler Dayanışma Derneği(Dernek Üyesi)

Sakin Okul Derneği(Eskişehir Dernek Başkanı)

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı(Eskişehir Vakıf Yöneticisi)

Kadın Dayanışma Derneği(Eskişehir Dernek Başkanı)

ZONGULDAK

Zonguldak Tüketiciyi Koruma Derneği(Zonguldak Dernek Başkanı)

Zonguldak TEMA(Zonguldak TEMA Başkanı)

Zonguldak Karaelmas Gazeteciler Derneği(Dernek Başkanı)

Zonguldak Atatürkçü Düşünce Derneği(Zonguldak Dernek Başkanı)

Zonguldak Sanat Tiyatrosu Derneği(Dernek Başkanı)

Türkiye Sakatlar Derneği(Zonguldak Dernek Başkanı)

Karadeniz Ereğli Bisiklet Sevenler Derneği(Dernek Başkanı)

Ereğli Tüketici Koruma Derneği(Zonguldak Dernek Başkanı)

Karadeniz Ereğli Tarih ve Doğa Kültürünü Yaşatma Derneği(Dernek Başkanı)

Gazi Alemdar Yaptırma ve Yaşatma Derneği(Dernek Başkanı)

Karadeniz Ereğli Beşiktaş Taraftarları Derneği(Dernek Başkanı)

Deniz Temiz Derneği(Zonguldak Dernek Başkanı)

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı(Zonguldak TEGEV Sorumlusu)

Zonguldak Çevre Koruma Derneği(Dernek Başkanı)

Türk Anneler Derneği(Zonguldak Dernek Başkanı)

Umut Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği(Dernek Başkanı)

Zonguldak Kùltür Sanat Vakfı(Vakıf Başkanđ ve Yöneticisi)

Çatalağzđ Çevre Koruma Derneği(Dernek Başkanđ)

Zonguldak Çağdaş Yaşanı Destekleme Derneği(Zonguldak Dernek Başkanđ)

ELAZIĞ

Elazığ Türkiye Beyazay Derneği(Elazığ Dernek Başkanđ)

Elazığ Goncalar Solmasın Derneği(Dernek Başkanđ)

Elazığ Şizofreni Dayanışma Derneği (Dernek Başkanđ)

Elazığ Stratejik Araştırmalar Derneği(Dernek Başkanđ)

Elazığ Kadem Temsilciliği(Elazığ Temsilcilik Sorumlusu)

Elazığ Kùltür ve Turizm Derneği(Dernek Başkanđ)

Elazığ Tüketici Hakları Şubesi(Dernek Başkanđ)

Genç Elazığlılar Derneği(Dernek Başkanđ)

Elazığ İlim Yayma Cemiyeti(Dernek Başkanđ)

Elazığ Hazar Stratejik Araştırma Derneği(Dernek Başkanđ)

Elaziz Kadın Yardımlaşma Derneği(Dernek Başkanđ)

Elazığ Atatürkü Düşünce Derneği(Elazığ Dernek Başkanđ)

Elazığ Yeşilay(Elazığ Dernek Başkanđ)

Maden Alacakaya Sivrice Stratejik Araştırma Derneği(Dernek Başkanđ)

EK 2 Görüşme Kapsamında Yöneltilen Sorular

- Derneğin/Vakfın adı:
- Kuruluş Yılı:
- Yöneticinin adı: Kaç yıldır dernekte/vakıfta çalışıyorsunuz?
- Derneğin/Vakfın gönüllü/ üye sayısı?
- Sizce derneğiniz/vakfınız şehir için ne ifade ediyor? Derneğiniz/ vakfınız şehir için nasıl bir boşluğu dolduruyor?
- Derneğinizin/ vakfınız faaliyet gösterdiği alanla ilgili şehrin sorunları hakkında nasıl bilgi sahibi oluyorsunuz?
- İlinizde faaliyet gösteren STK'larla ilgili gördüğünüz en önemli eksiklikler nelerdir?
- Belediyelerin hizmet alanlarından, derneğinizin faaliyet alanına giren konular hakkında görüş- fikirleriniz alınıyor mu? Daha çok nasıl görüşleriniz alınıyor(anket, çalıştay, ziyaret)? Görüşlerinizi dikkate alındığını, uygulamaya geçtiğini düşünüyor musunuz?
- Derneğinizin/ vakfınız belediyeler ile ilişkilerinden işbirliğinden memnun musunuz? Daha iyi bir işbirliği için önerileriniz nelerdir?
- Derneğiniz/ vakfınız, faaliyet gösterdiğiniz alanla ilgili kentin sorunlarını belediye ye iletmek istediğinizde nasıl irtibata geçiyorsunuz?
- STK ların/ derneğinizin belediyede yeterince temsil edildiğini düşünüyor musunuz? Cevap olumsuz ise nedenleri
- STK'ların temsil sorunu olduğunu düşünüyor musunuz? STK'lar neyi, kimi temsil ediyor?
- Sizce STK'lar faaliyet gösterdikleri alanla ilgili belediye kararlarını etkileme olanağı olduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl bir etki yapıyor? Cevap olumsuz ise nedenleri?
- “Yerel Yönetime Katılım” kavramı size neyi ifade ediyor?
- STK'ların belediyenin hizmet üretiminde yerel katılımı artırdığını düşünüyor musunuz? Katılım süreçlerinin bekleneni sağlayabilmesi için nelere ihtiyaç duyulmaktadır?

- Bu soru ile bağlantılı olarak Belediyeler ile STK'lar arasında katılımıcılığın artırılmasını sağlamak için nasıl bir yapı/mekanizma kurulmalıdır?
- Belediyelerin teşkilat yapısında Sivil Toplum Kuruluşları adında bir birimin, müdürlüğün kurulması gerektiğini düşünüyor musunuz?
- Belediye ile sorunlarınız oluyor mu? Ne gibi sorunlar? Nasıl aşıyorsunuz?
- Belediyenin hizmet alanına giren ne tür işler yapıyorsunuz? Üyeleriniz veya vatandaşlardan belediyenin hizmet alanına giren işlerden yapmanızı istedikleri oluyor mu? Bu konuyu belediyeye ilettiğiniz zaman gerekli ilgi ve desteği sağlıyorlar mı?
- Belediye yöneticileri sizinle temasa geçiyorlar mı? Sizden ne tür istekleri oluyor?
- Sizce Sivil Toplum Kuruluşları'nın belediyenin üretmiş olduğu hizmetlere katılmaları gereklidir? Bu katılımda yeri ve rolü nedir? Ne olması gerektiğini düşünüyor sunuz?
- STK lara/derneklere yerel politikalar belirlenirken mi, yoksa belirlenen politikaların nasıl uygulanacağı konusunda mı başvurulmaktadır? Yerel politika belirlenirken bazı STK ların ön plana çıktığını düşünüyor musunuz?
- Belediye ile ortak yaptığımız çalışmalar aldığımız kararlar oluyor mu? En son ne zaman belediye ile beraber bir çalışmada yer aldınız?
- Yapılan birçok yasal düzenlemede katılımıcılığa vurgu yapılmasına rağmen katılımıcılığın kağıt üzerinde kaldığını düşünüyor musunuz?
- İlinizde STK ların/Derneğinin hizmet ve faaliyetlerinde vatandaş katılımının yeterli seviyede olduğunu düşünüyor musunuz?
- Belediyelerin seçimlerden sonra hazırladıkları Stratejik Plan sürecinden haberdar mısınız? Sp kullanışlı mı, ihtiyacı karşılıyor mu, gerçekçi mi?
- Belediyelerin seçimlerden sonra hazırladıkları Stratejik Plan hazırlık sürecinde rol aldınız mı? Nasıl bir rol aldınız?

ÖZGEÇMİŞ

İbrahim Halil Güzel lise eğitimini Malatya’da 1998 yılında tamamlamıştır. Kamu Yönetimi bölümünden 2003 yılında mezun olmuştur. Yüksek Lisansını İstanbul Üniversitesinde Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Sosyal Politika Sosyal Hizmet alanında 2013 yılında tamamlamıştır. Ardından 2013 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünde doktora eğitimine başlamıştır. 2015 yılından itibaren doktora tez çalışmasını yürütmektedir. Aynı zamanda 2009 yılından itibaren İstanbul Büyükşehir Belediyesinde çalışmaya devam etmektedir.